

gemeente Winsum

PROGRAMMABEGROTING

2016

INHOUDSOPGAVE

Leeswijzer	3
I. BELEIDSBEGROTING	5
Programmaplan	7
1 Kwaliteit van de woon- en leefomgeving	
1.1 Brandweerzorg en rampenbestrijding	9
1.2 Openbare orde en veiligheid	13
1.3 Volkshuisvesting	17
1.4 Verkeer en vervoer	23
1.5 Milieu	27
2 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	
2.1 Cultuur	37
2.2 Onderwijs	41
2.3 Volksgezondheid	47
2.4 Sociale zaken en werk	51
2.5 Maatschappelijke ondersteuning	57
2.6 Sport	67
3 Dorps- en plattelandeconomie	
3.1 Economie	73
3.2 Toerisme en recreatie	79
4 Ruimtelijke structuur	
4.1 Grondbeleid	83
4.2 Natuur- en groenbeheer	85
4.3 Ruimtelijke ordening	89
5 Kwaliteit van bestuur en organisatie	
5.1 Communicatie	93
5.2 Publieke dienstverlening	95
5.3 Openbaar bestuur	99
6 Financiële kaderstelling	
6.1 Belastingen	103
6.2 Financiën	107
Algemene Dekkingsmiddelen	111
Mutaties reserves	121
Resultaat na bestemming	123
Paragrafen	125
A Lokale heffingen	127
B Weerstandvermogen	133
C Onderhoud kapitaalgoederen	141
D Financiering	147
E Bedrijfsvoering	151
F Verbonden partijen	157
G Grondbeleid	161
H Interbestuurlijk toezicht	167

II. FINANCIËLE BEGROTING **171**

Recapitulatie begroting 2016 lasten en baten per deelprogramma	172
Meerjarenbegroting per deelbegroting	174
Investerings	179
Overzicht van reserves en voorzieningen	182
Meerjarenoverzicht reserves en voorzieningen	184
Algemene Uitkering Gemeentefonds	192

III. VASTSTELLINGSBESLUIT **195**

IV. BIJLAGEN **199**

I.	Uitgangspunten begroting 2016	200
II.	Begrotingsgegevens EMU	203
III.	Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	204
IV.	Investerings- en financieringsstaat	205
V	Incidentele lasten en baten	207

LEESWIJZER

Voor u ligt de programmabegroting voor het jaar 2016. Deze gemeentebegroting is opgebouwd uit vier delen:

- Programmaplan;
- Paragrafen;
- Financiële begroting;
- Bijlagen.

Programmaplan

Het programmaplan vormt het inhoudelijke deel van de begroting. In dit deel staat wat we willen bereiken en welke activiteiten we daarvoor in 2016 willen gaan uitvoeren.

In dit programmaplan is per deelprogramma een overzicht gegeven van de lasten en baten. In de begroting is een specificatie van de lasten en baten gegeven op product niveau. Afwijkingen op de producten van meer dan € 10.000 tussen de jaren 2015 en 2016 zijn per deelprogramma toegelicht.

Paragrafen

In de begroting moeten zeven paragrafen worden opgenomen waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. Het doel van de paragrafen is om hier onderwerpen die verspreid in de begroting staan (zoals onderhoud kapitaalgoederen, lokale heffingen en bedrijfsvoering), gebundeld weer te geven. Evenals voorgaande jaren is de paragraaf Interbestuurlijk toezicht (IBT) weer opgenomen. Hierin wordt op diverse domeinen teruggekeken op 2015 en op welke wijze de verantwoording financiële gevolgen heeft voor de begroting 2016.

Financiële begroting

In de financiële begroting vindt u samenvattende overzichten van onze financiële situatie. Daarnaast vindt u hier onze meerjarenbegroting, een overzicht van het in de begroting opgenomen investeringsplan, een overzicht van onze reserves en voorzieningen en een specificatie van onze uitkering uit het Gemeentefonds.

Bijlagen

In de bijlagen treft u een aantal, volgens het Besluit Begroting en Verantwoording, verplichte bijlagen aan.

I. Beleidsbegroting

Programmaplan

DEELPROGRAMMA 1.1 BRANDWEERZORG EN RAMPENBESTRIJDING

Omschrijving van het deelprogramma

Met ingang van 1 januari 2014 is de gemeentelijke brandweer, inclusief haar dagdienst en vrijwillige brandweer, volledig opgegaan in de nieuwe organisatie, de Veiligheidsregio Groningen.

De veiligheidsregio Groningen staat voor de uitvoering van een aantal wettelijke taken, zoals beschreven in de Wet Veiligheidsregio's, aangevuld met bestuurlijke regionale afspraken.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

120 Brandweer en rampenbestrijding

Beleidskader

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende wetten en nota's:

- Wet Veiligheidsregio's;
- Wet Algemene bepalingen Omgevingsrecht (Wabo);
- Arbowet;
- Gemeentewet;
- Besluit kwaliteit Veiligheidsregio's;
- Besluit Externe Veiligheid inrichtingen;
- Regionaal Beleidsplan;
- Regionaal Risicoprofiel;
- Brandbeveiligingsverordening 2013;
- Collectief Convenant Crisisbeheersing Groningen;
- De Beleidsnotitie Brandweezorg en Rampenbestrijding in de gemeente Winsum;
- Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen;
- Brancherichtlijnen (diverse);
- Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Groningen;
- Plan Bevolkingszorg;
- Strategische Koers Brandweer en (multi-)Crisisbeheersing Veiligheidsregio Groningen 2014-2016;
- Integraal Veiligheidsbeleid 2015-2018, Samen werken aan Veiligheid.

Ontwikkelingen en knelpunten

Regionalisering brandweer en rampenbestrijding

Met ingang van 1 januari 2014 is de gemeentelijke brandweer, inclusief haar dagdienst en vrijwillige brandweer, volledig opgegaan in de nieuwe organisatie, de Veiligheidsregio Groningen. De Veiligheidsregio heeft een eigen bestuur en bedrijfsvoering. De gemeenteraad wordt gevraagd haar eventuele zienswijze kenbaar te maken over de beleidsbegroting Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen, eventuele mutaties in de begroting en eventuele wijzigingen in de gemeenschappelijke regelingen.

Prioriteit van de Veiligheidsregio ligt bij het uitvoeren van de wettelijke taken, zoals beschreven in de Wet veiligheidsregio's aangevuld met bestuurlijke regionale afspraken, waarbij in deze fase van de organisatie de nadruk ligt op het waarborgen van het primaire proces en het op orde brengen van de basis.

Vanaf 2014 zijn de gemeentelijke taken op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de Veiligheidsregio Groningen geregionaliseerd. Op 1 april 2014 is de gemeentelijke

rampenorganisatie opgeheven. De Gemeentelijke Kolom Groningen is verantwoordelijk voor de uitvoering van de gemeentelijke taken ter voorbereiding op incidenten, rampen en crises.

Afspraken borgen voor de bedrijfsvoering

Voor de begroting van de gemeente Winsum betekent de regionalisering van de brandweer, dat zij jaarlijks een financiële bijdrage aan de Veiligheidsregio levert. In het regionaliseringstraject heeft het bestuur besloten om in een periode van vijf jaar voor de kosten van de brandweer, inclusief meldkamerfunctie, over te schakelen naar een verdeelsleutel op basis van de allocatie in het gemeentefonds, waarbij 2016 het 3^e jaar is waarin deze sleutel wordt toegepast. Deze bijdrage is exclusief de kosten van de huisvesting van de huidige twee brandweerkazernes in Baflo en Winsum. De bijdrage wordt geïndexeerd volgens de in de begroting 2015 gehanteerde systematiek. De opleidingskosten worden conform 2015 berekend op basis van de nulmeting uit 2012. Extra opleidingskosten worden verrekend op basis van nacalculatie per gemeente.

Voor de begroting van de gemeente Winsum betekent de regionalisering van de rampenbestrijding dat zij jaarlijks een financiële bijdrage levert aan de regionale rampenbestrijdingsorganisatie.

Maatschappelijke effecten

In de jaarlijkse rapportages van de Veiligheidsregio met betrekking tot de begroting en de jaarrekening worden de prestaties van de Veiligheidsregio en de maatschappelijke effecten daarvan verantwoord.

Wat willen we bereiken?

- Een goede brandweezorg leveren in de gemeente Winsum.
- De brandweer in de gemeente Winsum werkt risico gestuurd.
- Er wordt gestreefd naar zo kort mogelijke opkomsttijden.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoeren van onze wettelijke taken.
- Vergroten van het brandveiligheidsbewustzijn bij inwoners en instellingen/bedrijven in de gemeente.
- Meer inzetten op preventie.
- In de gebieden met de hoogste opkomsttijden, wordt voor extra ondersteuning gezorgd en gerichte voorlichting gegeven.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Lasten						
Brandweer en rampenbestrijding	957.667	799.991	777.741	737.942	722.142	721.024
Totaal lasten	957.667	799.991	777.741	737.942	722.142	721.024
Baten						
Brandweer en rampenbestrijding	26.345	0	0	0	0	0
Totaal baten	26.345	0	0	0	0	0
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Saldo						
Brandweer en rampenbestrijding	931.322	799.991	777.741	737.942	722.142	721.024
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	931.322	799.991	777.741	737.942	722.142	721.024
Toevoegingen reserves						
Onttrekkingen reserves						

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Brandweer en rampenbestrijding	799.991	777.741	-22.250
Totaal per deelprogramma	799.991	777.741	-22.250

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Brandweer en rampenbestrijding</i>	22.000	V
De lagere raming is het gevolg van een dalende bijdrage aan de Veiligheidsregio en lagere kosten voor opleiden en oefenen.		
Totaal	22.000	V

DEELPROGRAMMA 1.2 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Omschrijving van het deelprogramma

De voorkoming van strafbare feiten die invloed hebben op de orde en rust in de gemeentelijke samenleving. De preventieve zorg voor de handhaving van de openbare orde (OO) ligt primair bij de gemeente, terwijl het repressief optreden met name door de politie zal gebeuren. Daarnaast kunnen ook Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's) worden ingezet.

Wettelijk is de gemeente verantwoordelijk voor onder meer:

- de openbare orde (Gemeentewet);
- de gezagvoering over de politie voor wat betreft handhaving van de OO (Politiewet);
- regelmatige afstemming over politiezaken met het Openbaar Ministerie (Politiewet) in het zogeheten driehoeksoverleg.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

140 Openbare orde en veiligheid

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

De gemeente Winsum is een veilige gemeente. Onze inwoners voelen zich veilig en dat willen wij in stand houden.

In 2013 zijn wij geconfronteerd met een nieuwe werkelijkheid. Onze provincie wordt voortdurend opgeschrikt door aardbevingen als gevolg van de aardgaswinning. Een eerste verantwoordelijkheid hierin is de veiligheid van onze inwoners. Wij willen preventieve maatregelen waaronder een ver-gaande verminderde productie. Verder lijden onze inwoners schade van de aardbevingen welke gecompenseerd dient te worden. Het is van belang dat de regio door het Rijk gecompenseerd wordt door stimulerende maatregelen op het gebied van energie(besparing) en economie.

Bestaande beleidskaders

- Convenant Station Schoon Heel en Veilig;
- Beleidsregels evenementen;
- Horecaconvenant kern Winsum 2012;
- Nota Bestuurlijke Strafbeschikking en Boa's 2012;
- Integraal Veiligheidsbeleid 2015-2018, Samen werken aan Veiligheid;
- Regionaal Beleidsplan Veiligheid 2015-2018 Noord-Nederland;
- Beleid "Fietsen in de rekken!";
- Preventie- en Handhavingsplan Alcohol gemeente Winsum.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

Het Regionaal Beleidsplan Veiligheid 2015-2018 Noord-Nederland geeft de gezamenlijke prioriteiten van de 59 gemeenten in de regio Noord-Nederland, de politie en het Openbaar Ministerie voor de aanpak van onveiligheid weer. De vijf noordelijke prioriteiten zijn jeugd en veiligheid, geweld, woninginbraken, grootschalige incidenten en evenementen en georganiseerde criminaliteit. In aanvulling op deze noordelijke prioriteiten worden vanuit de gemeenschappelijke veiligheidsagenda cybercrime, fraude en kinderporno door vertaald in een noordelijke aanpak.

Het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2015-2016 gemeente Winsum geeft uitvoering aan de in het Integraal Veiligheidsbeleid 2015-2018, Samen werken aan Veiligheid gestelde ambities en

doelen. Het uitvoeringsplan beschrijft per prioriteit of thema de uit te voeren activiteiten met daaraan gekoppeld de voor de uitvoering verantwoordelijke partner. De gemeente Winsum beschikt over een BOA. De BOA wordt ingezet op de prioriteiten parkeeroverlast, hondenoverlast, jeugdoverlast, Diftar, woonoverlast algemeen, overlast fietsen, overlast jaarwisseling en evenementen. De convenanten voor de horeca en het station worden jaarlijks geëvalueerd. De uitkomsten zijn meegenomen in het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2015-2016.

De uitvoering van de Drank- en Horecawet en de handhaving hiervan ligt bij de gemeente. De gemeente heeft een verordening para commerciële instellingen en een Preventie- en Handhavingsplan Alcohol gemeente Winsum vastgesteld. Drank- en horecaBOA's controleren op de actualiteit van vergunningen, naleving van vergunningsvoorwaarden en het geven van voorlichting over de wet.

Gesignaleerde knelpunten

Voor 2016 zijn geen knelpunten gesignaleerd.

Maatschappelijke effecten

Uit het benchmarkonderzoek Waar staat je gemeente? van juni 2014 blijkt dat het veiligheidsgevoel in de buurt van de inwoners van de gemeente Winsum sinds 2012 is gestegen van een 7,1 naar een 7,4. Het streven is om in 2016 de veiligheid en het veiligheidsgevoel van inwoners verder te verhogen. In het Integraal Veiligheidsbeleid staan het terugdringen van criminaliteit en overlast dan ook centraal.

Wat willen we bereiken?

- Het gevoel van veiligheid vergroten en overlast verminderen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Opstellen en uitvoeren van een uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2015-2016.
  - Dialoog zoeken met jongeren en hun ouders.
  - Overleg met jeugd- en jongerenwerk voor preventiemaatregelen.
  - Aanscherpen toezicht op uitgaanspubliek.
  - Inspelen op actualiteiten via:
    1. Regulier overleg met de politie;
    2. Periodiek driehoeksoverleg;
    3. Inzet Boa.
- Speerpunten hierbij zijn vermindering vernielingen, mishandelingen en vechtpartijen.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Openbare orde en veiligheid	245.694	287.021	339.831	338.680	337.530	336.379
Totaal lasten	245.694	287.021	339.831	338.680	337.530	336.379

Baten

Openbare orde en veiligheid	800	2.150	0	0	0	0
Totaal baten	800	2.150	0	0	0	0

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Openbare orde en veiligheid	244.894	284.871	339.831	338.680	337.530	336.379
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	244.894	284.871	339.831	338.680	337.530	336.379

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Openbare orde en veiligheid	284.871	339.831	54.960
Totalen per deelprogramma	284.871	339.831	54.960

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Openbare orde en veiligheid</i>	55.000	N
Het verschil wordt volledig veroorzaakt door een hoger bedrag aan doorberekende uren. Een uitbreiding van het aantal uren op dit terrein is hiervan de reden.		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>		
Totaal	55.000	N

DEELPROGRAMMA 1.3 VOLKSHUISVESTING

Omschrijving van het deelprogramma

Bij de volkshuisvesting gaat het om het realiseren van kwalitatief goede en kwantitatief voldoende woningen die aansluiten bij de behoefte en groei van de gemeente, in de koop- en de huursector.

Bouw- en woningtoezicht en het welstandstoezicht bewaken de bouwkundige en esthetische kwaliteit van de te bouwen woningen.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 820 Woningexploitatie / woningbouw
- 821 Stads- en dorpsvernieuwing
- 822 Overige volkshuisvesting
- 823 Bouw-/omgevingsvergunningen

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

De tijd van grootschalige nieuwbouwwijken is voorbij. Vraag en aanbod dienen zoveel mogelijk bij elkaar te komen. De ontwikkeling van Winsum Oost wordt daarom fasegewijs opgepakt. In de dorpen dient naar behoefte gebouwd te worden. Hierbij valt te denken aan woningen voor senioren in de kleinere dorpen. In de nieuwbouwplannen is naast particulier initiatief, de woningstichting Wierden en Borgen een belangrijke partner om gezamenlijk plannen te ontwikkelen.

Wij stimuleren dat er duurzaam gebouwd en verbouwd wordt. Dat betekent dat er levensloopbestendige en energiezuinige woningen moeten komen, waarbij ook aandacht besteed wordt aan het scheiden van afvalwaterstromen.

Duurzame initiatieven, zoals zonne-energieprojecten, zullen wij stimuleren en ondersteunen. Wij zijn van mening dat onze inwoners de ruimte moeten krijgen om, binnen vastgestelde kaders, een eigen invulling te geven aan de wijze waarop gebouwd wordt. De welstandsnota wordt daarom herzien.

De gemeente Winsum kent tal van beeldbepalende panden. Deze koesteren we en willen we beschermen.

Stand van zaken en nieuw beleid

Het aantal huishoudens in de gemeente Winsum groeit nog steeds in beperkte mate en daarom zijn er de komende jaren nieuwe woningen nodig. De inbreidingsmogelijkheden zullen zo veel mogelijk benut worden. Verder wordt er een begin gemaakt met de gefaseerde ontwikkeling van Winsum-Oost met kleine deelplannen om de risico's te beperken. Het tempo is afhankelijk van de ontwikkeling van de markt en de doorlooptijd van planologische procedures. We onderzoeken mogelijkheden om stimuleringsmaatregelen voor het levensloopbestendig en duurzaam maken van woningen voort te zetten dan wel te introduceren.

Het scheiden van wonen en zorg heeft tot gevolg dat mensen langer thuis zullen blijven wonen.

Momenteel wordt onderzocht wat dat betekent voor de mate waarin woningaanpassingen noodzakelijk zijn. Daarnaast denken we mee over de toekomst van Winkheem in Winsum en Viskerij in Baflo in het kader van het scheiden van wonen en zorg. Elk jaar monitoren we de woningmarkt en indien daartoe aanleiding is worden de prestatie afspraken geactualiseerd.

Duurzaam en energiezuinig (ver)bouwen wordt hierbij meegenomen. Uitvoering Warm wonen in Winsum, Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) en andere maatregelen genoemd in de Woonvisie vormen onderdeel van het reguliere beleid.

Bestaande beleidskaders

- Provinciaal Omgevingsplan (POP) en Provinciale Omgevingsverordening (POV);

- Regiovisie Groningen-Assen 2030, regionale woningprogrammering en woningmarktonderzoek;
- Structuurvisie Winsum;
- Woonvisie 'Winsum West';
- Overige dorpsvisies;
- Welstandsnota.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- Uit het Woningbehoefteonderzoek 2015 van Companen is voor de gemeente Winsum af te leiden dat het aantal inwoners in absolute zin afneemt. Het aantal huishoudens vermeerderd tot 2020 om daarna af te nemen en de bevolkingssamenstelling veranderd namelijk meer ouderen, minder jongeren.
- Het ingezette rijksbeleid op het scheiden van wonen en zorg heeft invloed op de woningmarkt. De komende jaren zal duidelijk worden in welke mate woningaanpassingen (op termijn) noodzakelijk zijn.
- De Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM) geeft aan dat de woningmarkt zich in een opwaartse richting beweegt, echter blijft noord Nederland hierin achter mede als gevolg van de aardbevingsproblematiek.
- Per 1 juli 2015 is de Overheidsdienst Groningen aan de slag gegaan met als doel Groningen veiliger en leefbaarder te maken, bewoners te ontzorgen bij ingrijpende versterkingsmaatregelen en een heldere procedure te ontwikkelen voor het oplossen van conflicten over bijvoorbeeld de afhandeling van schade.
- Op dit moment werkt de Nationaal Coördinator Groningen samen met de bestuurders en maatschappelijke organisaties aan de plannen voor de komende vijf jaar. Hierbij wordt gekeken wat er moet gebeuren en in welke volgorde. In clusterverband, in ons geval Bedum, Ten Boer en Winsum, wordt hier door de diverse gebiedsteams nader invulling aan gegeven. De plannen van de clusters tezamen komen te staan in het meerjarenprogramma 'Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen'.
- Medio 2015 is de nieuwe Woningwet in werking getreden. Deze wet regelt toezicht op de activiteiten van woningcorporaties en meer gezamenlijke regie op beleid en uitvoering in de sociale woningbouw.

Gesignaleerde knelpunten

- Het meerjarenprogramma 'Aardbevingsbestendige en Kansrijk Groningen' zal geïntegreerd moeten worden met diverse gemeentelijke uitvoeringsprogramma's.
- Door de in regio Groningen-Assen afgesproken woningbouwprogrammering moeten nieuwe dan wel uit te werken plannen worden afgestemd met de regio. Ook zal, zolang er geen marktherstel is, heel terughoudend worden omgegaan met nieuwe bouwcapaciteit.
- De financiële mogelijkheden van corporaties is door diverse overheidsmaatregelen beperkt.

Monitoring maatschappelijke effecten

Regionale woningbouwafspraken	Verwachting 2016 voor Winsum
1. Regiogemeenten stemmen woningbouwprogrammering kwantitatief en kwalitatief regionaal af.	1. Winsum heeft afgestemd woningbouwprogramma met gemiddeld 21 nieuwe woningen per jaar. In 2016 zullen de afspraken worden bijgesteld naar aanleiding van het woningbehoefteonderzoek 2015 van Companen.
2. Zolang er geen marktherstel is, worden geen stappen ondernomen om de regionale bouwcapaciteit te vergroten (Alleen via de	2. Er worden in principe geen nieuwe plannen aan het woningbouwprogramma toegevoegd, tenzij er plannen komen te

SER-ladder systematiek).	vervallen.
3. Mogelijkheden onderzoeken naar fondsen ter stimulering van de woningmarkt.	3. Winsum maakt in voorkomende gevallen gebruik van een in de regio Groningen-Assen opgestelde regeling ten behoeve van collectief particulier opdrachtgeverschap. Daarnaast kunnen starters gebruik maken van de door de gemeente ingestelde starterslening.
4. Gemeenten zetten zich in om zoveel mogelijk concrete afspraken te maken met corporaties over de lokale woningbouwproductie.	4. Met Wierden en Borgen zijn prestatie afspraken gemaakt op basis van de Woonvisie. De gemaakte afspraken zullen in 2016 nader worden uitgewerkt. De nieuwe Woningwet wordt hierbij betrokken.

Wat willen we bereiken?

- Realiseren van de woningbouwtaakstelling.
- Herstructurering.
- Waarborgen van de kwaliteit van de gebouwde omgeving.
- Adequate afstemming bereiken tussen vraag en aanbod op de woningmarkt en doorstroming bevorderen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Begeleiden van planvorming voor bestaande inbreidingslocaties en daar waar mogelijk voor nieuwe locaties.
- Proactieve opstelling bij herstructureringsplannen van derden.
- De samenwerking met Wierden & Borgen voortzetten op basis van de gemaakte prestatieafspraken.
- Toepassen van monumenten- en welstandsbeleid.
- Opstellen nieuw welstandsbeleid.
- Daar waar gewenst aan bestemmingsplannen een beeldkwaliteitsplan koppelen.
- Waar nodig de expertise van de erfgoedcommissie inschakelen.
- De bouw van nultrede woningen dan wel levensloopbestendige woningen stimuleren.
- Het daar waar mogelijk inzetten van het instrument Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).
- Inzetten van de gemeentelijke starterslening.
- Op basis van de regionale woningmarktmonitor de (markt)ontwikkelingen volgen en afstemmen met stakeholders, waaronder Wierden en Borgen.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Lasten						
Woningexploitatie / woningbouw	195.620	164.323	170.000	170.000	170.000	170.000
Stads- en dorpsvernieuwing	0	82.388	79.613	79.613	79.613	79.613
Overige volkshuisvesting	576.914	643.351	628.780	628.780	628.780	628.780
Bouw- /omgevingsvergunningen	750	0	0	0	0	0
Totaal lasten	773.283	890.062	878.393	878.393	878.393	878.393
Baten						
Woningexploitatie / woningbouw	94.972	71.857	65.488	62.754	59.994	57.234
Stads- en dorpsvernieuwing	0	0	0	0	0	0
Overige volkshuisvesting	14.014	19.345	19.345	19.345	19.345	19.345
Bouw- /omgevingsvergunningen	195.009	307.375	307.375	307.375	307.375	307.375
Totaal baten	303.995	398.577	392.207	389.473	386.713	383.953
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Saldo						
Woningexploitatie / woningbouw	100.647	92.465	104.512	107.246	110.007	112.767
Stads- en dorpsvernieuwing	0	82.388	79.613	79.613	79.613	79.613
Overige volkshuisvesting	562.900	624.007	609.436	609.436	609.436	609.436
Bouw- /omgevingsvergunningen	-194.259	-307.375	-307.375	-307.375	-307.375	-307.375
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	469.289	491.486	486.186	488.921	491.681	494.441
Toevoegingen reserves						
Onttrekkingen reserves						

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Woningexploitatie / woningbouw	92.465	104.512	12.047
Stads- en dorpsvernieuwing	82.388	79.613	-2.775
Overige volkshuisvesting	624.007	609.436	-14.571
Bouw-/omgevingsvergunningen	-307.375	-307.375	0
Totalen per deelprogramma	491.486	486.186	-5.300

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel
		N = nadeel
<i>Woningexploitatie / woningbouw</i> Het nadeel van € 12.000 bestaat uit 2 componenten. De terugontvangst van de rente van woningbouwcorporaties is € 6.000 lager dan in 2015. Daarnaast is er een iets hogere toerekening van uren (nadeel € 6.000), wegens een verschuiving in ureninzet.	12.000	N
<i>Overige volkshuisvesting</i> In 2015 was er een incidentele raming voor het opstellen van de woonvisie van € 18.000. Dit vormt nu een voordeel.	15.000	V
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	2.000	V
Totaal	5.000	V

DEELPROGRAMMA 1.4 VERKEER EN VERVOER

Omschrijving van het deelprogramma

Verkeer en vervoer is in onze gemeente gericht op zowel het aanleggen, beheren en onderhouden van de fysieke leefomgeving op verkeersgebied als ook het in stand houden en waar mogelijk creëren van een goed functionerend en samenhangend verkeers- en vervoerssysteem in en rond Winsum.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 210   Wegen, straten en verkeersmaatregelen
- 221   Binnenhavens en waterwegen

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

Bereikbaarheid is belangrijk voor een schakelkern als Winsum. De ontwikkeling zoals de Regiovisie Groningen-Assen die voor ogen heeft, ondersteunen wij. Het stationsgebied van de kern Winsum als openbaar vervoersknooppunt waarbij ook een transferium wordt gerealiseerd, past in onze ambitie om de bereikbaarheid te stimuleren en te realiseren.

Naast de ontsluiting van de dorpen door een goed en uitgebreid OV netwerk, is de ontsluiting per auto naar de stad belangrijk. Daarom dringen wij bij de provincie er op aan de huidige N361 aan te pakken inclusief de verbinding tussen Ranum en de Onderdendamsterweg met als gewenst doel de druk(te) op de Onderdendamsterweg in het dorp te verminderen. Ook de verdere ontsluiting van het station en winkelgebied in het dorp Winsum heeft onze aandacht. Daarvoor kan de zg HOV-as (een verbinding tussen de Onderdendamsterweg en de Trekweg naar Onderdendam) een goede oplossing bieden.

Naast investeringen in een goed openbaar vervoer en de verbetering van de bereikbaarheid en veiligheid streven wij naar de realisatie van voet- en fietspaden als Winsum-Garnwerd (Pieterpad), Tinallinge-Baflo, Rasquert-Den Andel en het fietspad 'plus' tussen Winsum en Groningen.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Wegenbeheerplan 2011-2015;
- Gladheidbestrijding, winterdienst 2011/2012;
- Kwaliteitsvisie groen Winsum 2010;
- Uitvoeringsdocument wegencategorisering (2011);
- GVV (Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan) (2014).

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- Landbouwverkeer en aan agrarische activiteiten gerelateerd verkeer wordt als gevolg van bedrijfsintensivering en uitbreiding van activiteiten steeds groter, zwaarder en intensiever.
- Reizigers (openbaar vervoer, auto en fiets) willen steeds sneller van informatie worden voorzien.
- In het kader van de Regiovisie Groningen-Assen wordt Winsum als een belangrijk transferium voor de regio gezien.
- Het GVV (Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan) vormt de basis voor het toekomstig uit te voeren verkeers- en (openbaar)vervoersbeleid. Speerpunten daarbij zijn bereikbaarheid, verkeersveiligheid, toegankelijkheid, leefbaarheid en duurzaamheid.

Gesignaleerde knelpunten

- Het toegenomen autobezit en –gebruik per huishouden legt een steeds zwaardere claim op de beschikbare (parkeer)ruimte in met name de oude dorpskernen . Daarnaast zorgt ook groot landbouw- en vrachtverkeer voor een groter gevoel van onveiligheid in kleinere dorpen.
- Diverse projecten zijn in ontwikkeling (Boogplein, Winkelcentrum Obergon, bereikbaarheid station Winsum en Winsum West). Dit vraagt om een goede verkeerstechnische afstemming. Het GVVP vormt de basis voor deze afstemming.
- Er staan verkeersborden langs gemeentelijke wegen die overbodig zijn. Dit is uit verkeersveiligheidsoogpunt een ongewenste situatie.
- De huidige lift bij het station in Winsum is storingsgevoelig en is voor wat betreft uitstraling en gebruik zeer onvriendelijk.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed- baarheid	streven 2016	streven 2015	realisatie 2014
De gemeente dient een veilig en goed toegankelijke gemeente per fiets, per auto en per openbaar vervoer te zijn.					
Aantal schadegevallen als gevolg van slecht/matig onderhoud	goed	hoog	< 5	< 5	2
Aantal meldingen bij het “telefonisch meldpunt” met betrekking tot:			215	215	
- verkeersaspecten	goed	matig	30	30	33
- wegen	goed	hoog	40	40	48
- openbare verlichting	goed	matig	90	90	130
- straatmeubilair	goed	hoog	35	35	44
- gladheidsbestrijding	goed	matig	10	10	14

Wat willen we bereiken?

- Verbetering toegankelijkheid van het perron station Winsum.
- Herinrichting van de Onderdendamsterweg t.b.v. de verkeersveiligheid.
- Verbeteren van de verkeersveiligheid bij scholen.
- Zorgdragen voor een dusdanig beheer van het wegenareaal dat de veiligheid blijft gewaarborgd.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De lift bij het station blijft een obstakel om het perron te bereiken voor vooral minder validen. De aanleg van een hellingbaan zou hier uitkomst in kunnen bieden. Deze oplossing is ook onder de aandacht gebracht van ProRail. Prorail wordt gestimuleerd om hier serieus onderzoek naar te doen.
- Uitvoering fase 3 (omgeving winkelcentrum Obergon).
- Een van de projecten uit de investeringslijst is "Herinrichting schoolzones". Gezien de ontwikkelingen bij veel scholen en het contact dat er is geweest met schoolbesturen zal vooralsnog alleen bij de school in Garnwerd een herkenbare schoolzone worden gerealiseerd.
- Onderhoudsmaatregelen worden afgestemd op het onderhoudsniveau C volgens de CROW-systematiek.
- Actualisering wegenbeheerprogramma 2016-2020.

Wat willen we bereiken?

- Inrichting van de wegen alsmede het instellen van het bijbehorende snelheidsregiem volgens het uitvoerend document wegencategorisering.
- Het terugdringen van schade aan bermen en wegen buiten de bebouwde kom.
- De inrichting van De Meeden wordt afgestemd op het gebruik.
- Het verbeteren van het inzicht in de verkeersbordenstructuur.
- Verbetering veiligheid en bereikbaarheid van Winsum.
- Goed (handhaafbaar) parkeerbeleid in het centrum van Winsum.
- Duidelijkheid verkrijgen over de haalbaarheid van een goede veilige fietsverbinding op de route Garnwerd-Winsum en Rasquert-Den Andel.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Inrichten van de wegen tijdens het regulier onderhoud.
- Instellen snelheidsregiem volgens uitvoerend document wegencategorisering.
- Het aanbrengen van passeerstroken of bermverharding in de vorm van graskeien en verbetering verhardingsconstructie.
- Is afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen in relatie tot de Brede School.
- Op basis van de verkeersborden-inventarisatie wordt een voorstel gedaan om overbodige verkeersborden te saneren. Inwoners en dorpsverenigingen krijgen de mogelijkheid om hierop te reageren. Dit kan er toe leiden dat het voorstel op plaatsen wordt aangepast. Vervolgens wordt er een verkeersbesluit genomen en wordt overgegaan tot uitvoering.
- Met de aangegeven knelpunten vanuit de adviesgroep Verkeer gaan we verder werken aan de verbetering van de bereikbaarheid en veiligheid van Winsum.
- We gaan een voorstel doen voor de instelling van een blauwe zone in het centrum van Winsum. Begonnen wordt met de omgeving van het Obergonterrein, wanneer het opknappen van het winkelcentrum en omgeving is afgerond.
- Onderzoek doen naar de haalbaarheid van een veilige fietsverbinding op beide routes.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Wegen, straten en verkeersmaatregelen	1.678.748	2.059.783	1.921.048	2.058.166	2.041.674	2.035.181
Binnenhavens en waterwegen	105.411	238.252	287.464	173.183	176.515	173.772
Totaal lasten	1.784.159	2.298.035	2.208.512	2.231.349	2.218.188	2.208.953
Baten						
Wegen, straten en verkeersmaatregelen	91.365	5.151	5.151	5.151	5.151	5.151
Binnenhavens en waterwegen	257	400	400	400	400	400
Totaal baten	91.623	5.551	5.551	5.551	5.551	5.551

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Wegen, straten en verkeersmaatregelen	1.587.383	2.054.632	1.915.898	2.053.015	2.036.523	2.030.031
Binnenhavens en waterwegen	105.154	237.852	287.064	172.783	176.115	173.372
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	1.692.537	2.292.484	2.202.961	2.225.798	2.212.637	2.203.402
Toevoegingen reserves	529.054	500.000	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	26.938	365.677	125.860	57.579	8.911	4.168

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Wegen, straten en verkeersmaatregelen	2.054.632	1.915.898	-138.735
Binnenhavens en waterwegen	237.852	287.064	49.212
Totalen per deelprogramma	2.292.484	2.202.961	-89.523

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Wegen, straten en verkeersmaatregelen</i>	139.000	V
Dit voordeel bestaat uit een voordeel van € 250.000 wegens een eenmalige afschrijving van de aanleg van het fietspad Baflo-Mensingeweer in het jaar 2015. Daartegenover zijn er nadelen wegens: extra uren (werkdruk) tot een bedrag van € 67.000; een bedrag voor het haalbaarheidsonderzoek fietspaden (nadeel € 15.000); en hogere kapitaallasten wegens o.a. de invloed van de investeringen aan het Boogplein en de herinrichting Oude Dijk (nadeel € 29.000).		
<i>Binnenhavens en waterwegen</i>	49.000	N
Op basis van het vastgestelde baggerplan zijn de baggerkosten in 2016 € 40.000 hoger. Daarnaast is sprake van een hoger bedrag aan toegerekende uren (werkdruk). Nadeel € 9.000.		
Totaal	90.000	V

DEELPROGRAMMA 1.5 MILIEU

Omschrijving van het deelprogramma

Een kwalitatief goede woon- en leefomgeving wordt mede bepaald door een duurzame inrichting van de woon- en leefomgeving. Inwoners van de gemeente Winsum merken dat met name als het gaat om de preventie bij het ontstaan en de afvoer van afvalwater en het huishoudelijk afval. Bedrijven hebben met name te maken met milieuvergunningen en –meldingen en de controle en handhaving daarvan.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 721 Afvalverwijdering en -verwerking
- 722 Riolering
- 723 Milieubeheer
- 725 Baten rein.rechten & afvalstoffenheffing
- 726 Baten rioolheffing

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

Wij dienen zuinig te zijn op ons milieu. Met de invoering van Diftar is een belangrijke stap gezet in de zorg voor het milieu. Diftar willen wij optimaliseren.

Maatregelen die energie besparen of de belasting op het milieu verminderen, zullen wij stimuleren. Hierbij denken we onder andere aan een duurzaam inkoopbeleid, effectieve afvalscheiding, gescheiden rioolstelsels voor regen- en afvalwater, zonnepanelen, duurzame LED-verlichting, mogelijkheden om gebruik te maken van aardwarmte en een milieuvriendelijke wijze van onkruidbestrijding. Wij informeren onze inwoners actief over duurzaamheid en milieu. De gemeente stelt een klimaatbeleid vast waarin onderwerpen als duurzaamheidsleningen en de mogelijkheden tot het plaatsen van zonnepanelen op bijvoorbeeld scholen onderdeel van uit maken.

Bestaande beleidskaders

Riolering en waterbeheer

- Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018;
- Stedelijke Wateropgave 2013;
- Grondwaterbeheerplan 2013.

Afvalverwijdering en –verwerking

- Landelijk Afvalbeheerplan II (LAP II) 2009-2021;
- Afvalstoffenverordening van de gemeente Winsum;
- Afvalnota Winsum- Minder Afval- Beter Gescheiden- Efficiënter Ingezameld.

Milieubeheer

- Handhavingsuitvoeringsprogramma (tweejaarlijks);
- Beleidskaders integrale handhaving (2003);
- Handhavingsbeleid omgevingsrecht 2011-2015, in de loop van 2015 wordt nieuw beleid geformuleerd;
- Nota bodembeheer 2014-2019;
- Bodembeheerplan 2014-2019;
- Plan van aanpak Klimaatbeleid (2004), in de loop van 2015 wordt klimaatbeleid geformuleerd;
- Beleidsplan Openbare Verlichting 2012-2017.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- *Riolering en waterbeheer*

Klimaatveranderingen, zeespiegelstijging, bodemdaling en verstedelijking hebben een nieuwe aanpak in het waterbeleid noodzakelijk gemaakt. Omdat water zich weinig aantrekt van grenzen zijn en worden op Europees, landelijk en regionaal niveau hierover afspraken gemaakt om de waterhuishouding kwantitatief en kwalitatief te verbeteren en toekomstbestendig te maken. Dit heeft voor de waterkwaliteit al geresulteerd in de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de nota Waterbeleid 21^e eeuw (WB21) waar het gaat om waterkwantiteit. Om de hierin geformuleerde doelstellingen in een noodzakelijke gemeenschappelijke aanpak vorm te geven is op nationaal niveau het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) gesloten. Op regionaal en stroomgebied niveau heeft dit geleid tot het Regionaal Bestuursakkoord Water (RBW) voor Groningen en Noord- en Oost-Drenthe dat ook door de gemeente Winsum is ondertekend. In dit RBW is vastgelegd met welke acties, maatregelen, taken en verantwoordelijkheden in 2016 een betaalbaar en robuust waterbeheer voor de toekomst bereikt wordt. Op 1 juli 2011 is het waterketenakkoord voor Groningen en Noord-Drenthe getekend. Dit is een akkoord tussen 30 gemeenten (waaronder Winsum), de twee waterschappen en twee waterbedrijven met als doel het centraal stellen van de burger in één waterketen. Op basis van het gehouden regionale feitenonderzoek en het onderzoek doelmatig investeren is aangetoond dat er een forse reductie op de kostenstijging mogelijk is, en dat de kwetsbaarheid van individuele organisaties kan worden verminderd en de kwaliteit van dienstverlening kan worden verbeterd. De resultaten van het onderzoek zijn de aanleiding om een uitvoeringsprogramma op te stellen. Met het uitvoeringsprogramma wordt ingezet op het concretiseren van de samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en waterbedrijven. In navolging van bovengenoemde overeenkomsten is in juli 2014 door het college besloten om in te stemmen met fase 3 van het uitvoeringsprogramma WKGD (Water Keten Groningen Drenthe).

De Wet Verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken is op 1 januari 2008 in werking getreden. Deze wet regelt onder meer de nieuwe rioolheffing, de zorgplicht voor afvloeiend hemelwater, de zorgplicht voor het grondwater en de voorkeursvolgorde voor het omgaan met afvalwater bij de milieuvergunningverlening.

Op 22 december 2009 is de Waterwet in werking getreden. Een achttal wetten is daarin samengevoegd tot één wet. De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater, en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Daarnaast levert de Waterwet een flinke bijdrage aan kabinetsdoelstellingen zoals vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten.

Voor de gemeente betekent dit dat alle indirecte lozingen onder gemeentelijk gezag komen te vallen. Daarnaast vervult de gemeente de één-loketfunctie voor het aanvragen van een watervergunning. Voor het overige is er niet veel veranderd, en blijven de waterschappen bevoegd gezag.

In 2013 is duidelijk geworden wat de feitelijke kwaliteit van de riolering is. Dit betekent ook dat er meer gezegd kan worden over de te verwachten levensduur van de riolering. Met behulp van deze gegevens en het inslaan van een nieuwe weg, de kanteling van theorie naar praktijk, is in het Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018 de rioolheffing opnieuw berekend en voor de planperiode vastgesteld op een vast tarief van € 210,00 per jaar. Als vervolg hierop is er een meerjarig maatregelplan opgesteld voor het rioolbeheer. Na afronding van de stedelijke wateropgave in 2013, is in 2015 de opstelling van nieuwe BRP's (Basis Riolerings Plannen) voor alle dorpen binnen de gemeente afgerond en is er een baggerplan voor de gemeentelijke watergangen opgesteld en vastgesteld. met de vaststelling van het baggerplan vindt er ook een lichte stijging plaats van de rioolheffing.

In het Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018 is een nieuwe kijk op afvalwater door de vijf partners vastgelegd. Het plan heeft een breder blikveld gekregen omdat het alle facetten van

de gehele waterketen omvat. In de benadering vanuit de afvalwaterketen staat de burger centraal en moet samenwerking leiden tot een doelmatiger beheer en efficiënter investeren. Binnen de planperiode van het Afvalwaterbeleidsplan worden in BMW/NZV verband momenteel de volgende projecten opgepakt:

- Het operationaliseren van het grondwatermeetnet, waarin de komende 5 jaar het grondwater gemonitord en geanalyseerd gaat worden;
- Haalbaarheidsonderzoek naar de uitvoering van gezamenlijk gemalenbeheer inclusief het hieraan gekoppelde monitoringssysteem;
- Het bundelen van databeheer met als doel winst te behalen op de drie K's (kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid).

- *Afvalinzameling en –verwerking*

Afval wordt steeds meer gezien als grondstof. Diverse deelstromen zijn geld waard, in plaats van dat er betaald moet worden voor de afvoer ervan. Voorbeelden daarvan zijn glas, papier en textiel. De gemeente probeert deze deelstromen zoveel mogelijk gescheiden in te zamelen, en haar burgers te stimuleren deze stromen gescheiden aan te leveren. In juli 2012 is door de raad de "Afvalnota Winsum- Minder Afval- Beter Gescheiden- Efficiënter Ingezameld" vastgesteld. Eén van de maatregelen die in deze nota genoemd worden is de invoering van diftar in 2013. 2013 is het eerste volledige jaar geweest waarin diftar is doorgevoerd. In 2014 is het diftarsysteem geëvalueerd.

De belangrijkste conclusies uit deze evaluatie zijn:

- De doelstellingen ten aanzien van afvalreductie en scheidingspercentage zijn in het eerste jaar gerealiseerd.

	Doelstelling	Realisatie
Reductie aanbod restafval	20%	34%
Reductie aanbod gft-afval	25%	25%
Scheidingspercentage ¹	60-65%	62,6%

¹Het scheidingspercentage geeft aan welk deel van de totale hoeveelheid huishoudelijk afval gescheiden wordt ingezameld en verwerkt. Omdat kunststof wordt nagescheiden, telt het nagescheiden kunststof ook mee met het berekenen van het scheidingspercentage.

- Uit de uitgevoerde bewonersenquête blijkt dat de meerderheid van de inwoners tevreden is over het ingevoerde diftarsysteem.
- Vanuit de evaluatie is een aantal aanbevelingen gedaan voor optimalisatie van het diftarsysteem.

De diftar evaluatie is in oktober 2014 in de raad behandeld. De daaruit volgende besluiten werken door in de begroting 2015, en eveneens in 2016.

Sinds 1 januari 2010 worden de activiteiten van het Vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen uitgevoerd door Afvalbeheer Noord Groningen BV. Hierin neemt het Vuilverwerkingsbedrijf deel samen met Omrin. Daardoor is het mogelijk sneller en flexibeler te reageren op marktontwikkelingen.

De eindafwerking van de stortplaats in Usquert moet in 2017 zijn afgerond. Door drie hectare gestort afval op te brengen op de bestaande stort is er nu sprake van 8 hectare die moet worden meegenomen in de eindafwerking, in plaats van de verwachte 11 hectare. Dit scheelt in de kosten voor eindafwerking. De voorbereidende werkzaamheden hiervoor vinden momenteel plaats. Om deze reden is de gft-compostering gestopt en vindt er geen overslag van restafval meer plaats. Met ingang van 1 juli 2014 wordt er met afzetcontainers gewerkt. Dit heeft tot gevolg gehad dat ook de inzamelroutes moesten worden aangepast.

Medio 2014 is de nieuwe milieustraat bij het vuilverwerkingsbedrijf gereed gekomen. Inwoners van de gemeente Winsum kunnen hier nu een groot aantal afvalstromen, waaronder KCA, afgeven.

De gemeente Winsum heeft besloten niet deel te nemen in de gezamenlijke inzamel-BV die vanuit het vuilverwerkingsbedrijf geïnitieerd is. Stadsbeheer Groningen blijft deze dienst voor de gemeente Winsum verzorgen. Er wordt onderzocht of er een meerwaarde is om de textielsortering en de afvoer van afgedankte elektrische apparaten in de regio uit te voeren in samenwerking met het werkvoorzieningsschap.

Door het Verpakkingenconvenant dat is afgesloten tussen de verpakkingindustrie en de overheid komen steeds meer vergoedingen voor gescheiden stromen beschikbaar. Voor het scheiden en vermarkten van kunststoffen (verpakkingsafval) is er nu een akkoord voor de vergoedingen tot en met 2019. Afvalbeheer Noord Groningen heeft met Omrin een contract afgesloten om tot en met 2022 de kunststoffen via nascheiding op de markt te brengen. Dit contract sluit eventuele bronscheiding niet uit.

In 2015 is een vergoeding voor de inzameling van drankenkartons vastgesteld. Omrin heeft inmiddels een nascheidingssysteem ontwikkeld. Vanwege praktische en financiële redenen heeft Winsum gekozen voor nascheiding van drankenkartons.

In het Verpakkingenconvenant is ook vastgesteld dat gemeenten een vergoeding krijgen voor de inzameling van zwerfafval. Deze is o.a. ingezet voor een zwerfafvalapp, waarmee ook in 2016 zwerfafval beter bestreden kan worden.

- *Milieuwetgeving*

Er is een tendens om steeds meer dan voorheen vergunningplichtige activiteiten via meldingen af te doen. Door de komst van het Besluit Bodemkwaliteit kunnen grondtransporten via de computer gemeld worden. Steeds meer bedrijven vallen onder het Activiteitenbesluit op grond van de Wet milieubeheer en kunnen dus volstaan met een melding in plaats van een vergunning. De belangrijkste wijzigingen van het Activiteitenbesluit zijn die voor de opslag van afgewerkte olie en de inwerkingtreding van vierde tranche, tweede fase Activiteitenbesluit. Hierdoor vallen nog meer bedrijven onder de werkingssfeer van het Activiteitenbesluit.

De Wabo (wet algemene bepalingen omgevingsrecht) integreert een aantal vergunningstelsels, waardoor de gemeente het eerste aanspreekpunt voor burgers en bedrijven is. Aan een verdere integratie van wet- en regelgeving wordt door de wetgever gewerkt in de vorm van de Omgevingswet. De Omgevingsdienst Groningen (ODG) voert VTH-taken op het gebied van milieu voor gemeenten uit. Dit betreft het deel van de milieutaken dat onder het basistakenpakket valt. Ook zijn uitvoeringstaken ondergebracht bij de werkorganisatie DEAL.

- *Duurzaamheid*

Burgers zijn steeds meer gemotiveerd om energiebesparende maatregelen te nemen door de stijgende energieprijzen en bewustwording van het broeikaseffect. Daarnaast ontstaat er een groter bewustzijn ten aanzien van lokale en regionale kringlopen en de wens tot een eerlijker wereldhandel.

In september 2013 is het nationaal Energieakkoord vastgesteld. Dit akkoord is er op gericht jaarlijks 1,5% minder energie te verbruiken en het % duurzaam opgewekte energie te verhogen van 4% in 2013 tot 14% in 2020 en 16% in 2023. Voor gemeenten is op diverse fronten een belangrijke rol weg gelegd in de realisatie hiervan.

In de loop van 2013 is een aanzet gegeven tot de ontwikkeling van klimaatbeleid dat in 2015 definitief gemaakt zal worden en aangeboden zal worden aan de raad. Ondanks niet vastgelegd beleid wordt op diverse fronten gewerkt aan het terugdringen van het energieverbruik, het overschakelen op duurzame energiebronnen en een duurzamer inrichting van de winsumse samenleving.

Het gaat hier onder andere om:

- Duurzaam Bouwen: het stimuleren van burgers om duurzame maatregelen te nemen. In 2013 t/m 2015 heeft de gemeente, samen met ondernemers, het project “Winsum warm wonen” uitgevoerd. In 2016 moet dit project door de ondernemers zelf zijn opgepakt.
- In het najaar van 2014 zijn zonnepanelen geïnstalleerd op het dak van het gemeentehuis, de gemeentewerf en het museum Wierdenland.
- Bij vervanging van voertuigen wordt zo mogelijk over geschakeld op groen gas auto's. Inmiddels beschikt de gemeente Winsum over vijf voertuigen die op groen gas rijden. De buitendienst beschikt over een eigen vulstation. Gestreefd wordt naar een commercieel vulpunt.
- In de aanbesteding van het leerlingen- en WMO-vervoer zal duurzaam vervoer op basis van groen gas verplicht gesteld worden.
- Winsum is in 2014 Fairtrade gemeente geworden. In 2015 is deze titel verlengd
- Bij de vervangingsinvesteringen voor de openbare verlichting wordt zo zuinig mogelijke verlichting toegepast. Het project Duurzame Verlichting gaat samen met bewoners op zoek naar het meest acceptabele verlichtingsniveau.
- De gemeente Winsum is actief binnen de koepeldeal Energie (2012-2015). Daarin wordt samengewerkt met de provincie en de gemeenten om duurzame energieprojecten te realiseren.
- Gezamenlijk met de overige Groninger gemeenten is een aanvraag gedaan bij de VNG voor ondersteuning in de uitvoering van het Energieakkoord voor wat betreft energiebesparing in de bestaande bouw. In 2015 is hiertoe het digitale Energieloket geopend, met een telefonische backoffice. Een aantal projecten in het kader van dit Energieloket worden in de loop van 2016 uitgevoerd.
- Eveneens in het kader van het Energieakkoord is meer aandacht voor het toezicht op het energiegebruik van bedrijven, in het project Energiek Toezicht van de OGD.

Geïsignaleerde knelpunten

- *Riolering en waterbeheer*

Met het afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018 is een nieuwe gezamenlijke weg ingeslagen door de vier gemeenten en het waterschap. De uitvoering van dit plan en de bijbehorende organisatorische ontwikkelingen vragen de benodigde personele inzet en kennis van de partners. Het is dan ook zaak dat de kwaliteit hiervan blijft gewaarborgd om het afvalwaterbeleidsplan tot een succes te maken.

- *Afvalinzameling en –verwerking*

Ook in 2015 is geen duidelijkheid ontstaan over het al dan niet voortbestaan van het statiegeldsysteem. Wel is een vergoeding voor het inzamelen, scheiden en vermarkten van drankenkartons. Op basis hiervan is besloten tot nascheiding van deze fractie.

- *Milieuwetgeving*

De Wet VTH zal in 2016 van kracht worden. Uitgangspunt is dat alle VTH-taken aan de kwaliteitscriteria voldoen en geborgd zijn binnen de gemeentelijke organisatie of binnen een samenwerkingsverband, zoals DEAL of de Omgevingsdienst Groningen. Daartoe zal een gemeentelijke verordening worden opgesteld, die op provinciaal niveau met de andere gemeenten moet worden afgestemd.

- *Duurzaamheid*

De afzonderlijke ingrediënten zijn aanwezig maar het ontbreekt nog aan een samenhangend Winsums klimaatbeleid. Het is momenteel nog onduidelijk welke impuls de compensatiegelden voor de gaswinning kunnen geven aan het lokale klimaatbeleid. Op provinciaal niveau wordt overlegd over de invulling van deze programma's.

Het succes van het Winsums klimaatbeleid hangt ook af van de inzet van de overige maatschappelijke actoren (inwoners, woningbouwcoöperatie, bedrijven).

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	Streven 2016	Doelstel ling 2015	Realisatie 2014
Herstel en behoud van een gezond milieu, waarbij een duurzame ontwikkeling nagestreefd wordt. Burgers en bedrijven moeten hun verantwoordelijkheid nemen in de zorg voor het milieu.					
Ingezamelde hoeveelheden					
Aantal kg/inw restafval	goed	hoog	140	147	144
Aantal kg/inw gft-afval	goed	hoog	110	116	117
Scheidingsresultaten, bijvoorbeeld de hoeveelheid gescheiden ingezameld glas, papier, kunststof, etc. Sinds het LAP II is er alleen een algemene scheidingsdoelstelling. Landelijk is het streven om in 2020 de hoeveelheid restafval omlaag te brengen naar 100 kilo per persoon per jaar, en een scheidingspercentage van 75%.					
Scheidingsdoelstelling LAP, nuttige toepassing.			65%	65%	62,6%
Calamiteiten rioolstelsel	goed	hoog	0	0	1

Wat willen we bereiken?

Riolering, waterzuivering en waterbeheer

- Een betaalbaar en duurzaam water- en rioleringsbeheer.
- Hergebruik van regenwater en de mogelijkheden voor het scheiden van afvalwater.
- Het voldoen aan de basisinspanning: In de 3e nota op de waterhuishouding (NW3) is vastgelegd dat als onderdeel van een pakket maatregelen om de algemene waterkwaliteit te verbeteren de vuilemissie vanuit rioolstelsels naar het oppervlaktewater met 50% moet worden teruggedrongen. Ook in de vervolgnota NW4 wordt nadrukkelijk aandacht voor gevraagd.
- Een rioleringsstelsel waarbij calamiteiten voorkomen worden en de onderhoudstoestand van de stelsels op een acceptabel niveau gehouden wordt.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering meerjarig maatregelenplan.
- Uitvoering grondwaterbeheerplan BMW.
- Uitvoering baggerplan.
- Uitvoering geven aan het afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018.
- Mogelijkheden onderzoeken binnen Duurzaam Bouwen (Winsum-Oost).
- In 2016 zal het stelsel voldoen aan de wettelijk vereiste basisinspanning en het waterkwaliteitsspoor.
- Uitvoeren van het baggerplan waardoor de waterkwaliteit wordt verbeterd en de doorstroming vergroot.
- Uitvoering Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018.
- Repareren of vervanging riolering op basis van het actueel maatregelenplan.

Wat willen we bereiken?

- Het voldoen aan de algemene regels van de Waterwet waarmee de directe lozingen van huishoudelijk afvalwater op oppervlaktewater wordt gereguleerd.

Afvalverwijdering en verwerking

- Minder Afval- Beter Gescheiden- Efficiënter Ingezameld.

Milieuwetgeving

- Adequate vergunningverlening , en voldoen aan de kwaliteitscriteria/Wet VTH.

Duurzaamheid

- Het voeren van een actief klimaatbeleid, gericht op het toepassen en opwekken van duurzame energie.
- Energiebesparing in openbare verlichting.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Aansluitpunt aanbieden voor de woonboten in het buitengebied met vaste ligplaats, mits het waterschap gaat handhaven op de lozingen op het oppervlaktewater.

- Voortzetting van diftar op basis van besluit over de diftar-evaluatie eind 2014.
- Optimalisatie van de mogelijkheden voor het aanbieden van gescheiden afvalstromen, zodat burgers zelf goed in de hand hebben hoeveel restafval ze nog aanleveren.
- Communicatie over de inzameling van diverse deelstromen.
- Inzet van handhavingscapaciteit in 2015, onder andere om afvaldumping te voorkomen. Er zal een betere registratie plaats vinden van het diftar gerelateerde zwerfvuil.
- Het onderzoeken van een nieuwe inzamelstructuur voor verbeterde inzameling van afgedankte elektrische apparaten, textiel en groenafval. Aansluiten bij een project van Omrin voor het inzamelen van kleine plastic flesjes.
- Vervolg van de werkzaamheden voor de eindafwerking van de vuilstort in Usquert.
- Voor het behalen van het doel van 100 kilo restafval per persoon per jaar, en een afvalscheidingspercentage van 75%, zal aangesloten worden bij projecten van Omrin.

- Procesmatig en zaakgericht werken. Opleidingsniveau van het personeel up to date houden.
- Vaststelling kwaliteitsverordening.

- In 2015 is een samenhangend klimaatbeleid vastgesteld. Compensatieprogramma's gaswinning voorzover deze betrekking hebben op klimaatbeleid zijn hierin verwerkt.
- Uitvoering van het vervangingsplan voor openbare verlichting o.b.v. energiezuinige verlichting. Ervaringen van het project Openbare Voo/e rlichting worden uitgerold.

Wat willen we bereiken?

- Inwoners ondersteunen en adviseren bij keuze voor energiebesparingsmaatregelen en subsidieaanvragen.
- Ondersteuning van het platform Samen Duurzaam en andere relevante initiatieven.
- Zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen.
- Behoud Fair Trade status gemeente Winsum.
- Voor auto's die de gemeente aanschaf de milieuaspecten mee laten tellen.
- Een commercieel aardgas vulpunt.
- Oplaadpunten voor elektrische auto's en boten.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Van 2013 tot en met 2015 is middels Warm Wonen Winsum een project uitgevoerd dat gericht is op duurzame maatregelen in de bestaande bouw. In 2016 wordt dit project door de ondernemers voortgezet.
- Het uitvoeringsprogramma vanuit het landelijke Energieakkoord wordt in uitvoering gebracht, middels het Energieloket en het project Energiek Toezicht.
- Dit platform wordt omgevormd naar een podium voor alle partijen die actief zijn op het gebied van duurzaamheid, eventueel in BMW verband.
- O.b.v. de ervaringen met de zonnepanelen op het gemeentehuis, de buitendienst en museum Wierdenland worden panelen geplaatst op overige gemeentelijke gebouwen.
- Door de Fair Trade werkgroep en mogelijk de inzet van enkele vrijwilligers.
- Waar mogelijk zullen de auto's van de gemeente verduurzaamd worden.
- In de aanbesteding voor WMO- en leerlingenvervoer wordt zo mogelijk de verplichting opgenomen om op groen gas te rijden.
- Bedrijven en particulieren stimuleren om over te gaan tot de aanschaf van groen gas auto's.
- In 2016 zal een commercieel gasvulpunt worden gerealiseerd.
- Behoeft peilen voor meer laadpalen.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Lasten						
Afvalverwijdering en -verwerking	1.284.358	1.153.359	1.163.838	1.125.982	1.103.966	1.091.987
Riolering	1.092.091	1.149.079	1.197.072	1.108.148	1.118.917	1.105.044
Milieubeheer	415.919	453.456	393.702	393.702	393.702	393.702
Baten rein.rechten & afvalstoffenheffing	0	0	0	0	0	0
Baten rioolheffing	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	2.792.368	2.755.894	2.754.612	2.627.833	2.616.586	2.590.734
Baten						
Afvalverwijdering en -verwerking	272.716	34.750	35.724	33.264	30.804	28.344
Riolering	78.589	80.606	244.056	112.361	128.796	80.035
Milieubeheer	2.643	0	0	0	0	0
Baten rein.rechten & afvalstoffenheffing	1.364.786	1.396.491	1.397.905	1.348.770	1.348.770	1.348.770
Baten rioolheffing	1.227.030	1.240.114	1.255.763	1.262.213	1.262.213	1.292.213
Totaal baten	2.945.763	2.751.961	2.933.448	2.756.607	2.770.583	2.749.362
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Saldo						
Afvalverwijdering en -verwerking	1.011.642	1.118.609	1.128.114	1.092.719	1.073.163	1.063.644
Riolering	1.013.502	1.068.473	953.016	995.788	990.121	1.025.009
Milieubeheer	413.276	453.456	393.702	393.702	393.702	393.702
Baten rein.rechten & afvalstoffenheffing	-1.364.786	-1.396.491	-1.397.905	-1.348.770	-1.348.770	-1.348.770
Baten rioolheffing	-1.227.030	-1.240.114	-1.255.763	-1.262.213	-1.262.213	-1.292.213
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	-153.396	3.933	-178.836	-128.775	-153.997	-158.628
Toevoegingen reserves	13.286	8.594	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	114.677	50.956	50.000	50.000	50.000

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Afvalverwijdering en -verwerking	1.118.609	1.128.114	9.505
Riolering	1.068.473	953.016	-115.456
Milieubeheer	453.456	393.702	-59.754
Baten rein.rechten & afvalstoffenheffing	-1.396.491	-1.397.905	-1.414
Baten rioolheffing	-1.240.114	-1.255.763	-15.649
Totalen per deelprogramma	3.933	-178.836	-182.769

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel
		N = nadeel
<i>Riolering</i> Het voordeel wordt tot een bedrag van € 40.000 nadelig beïnvloed door de hogere baggerkosten in 2016. Verder is sprake van een lager doorberekend bedrag aan uren van € 20.000 en hogere kapitaallasten tot een bedrag van € 29.000 als gevolg van nieuwe investeringen. Als gevolg van omzetting van de rioleringsreserve naar een voorziening is de onttrekking in 2016 functioneel verantwoord. In de huidige begroting 2015 is dat nog niet het geval. Op dit product betekent dat een voordeel van € 164.000.	115.000	V
<i>Milieubeheer</i> Het voordeel wordt tot een bedrag van € 45.000 wegens een incidentele raming tot dit bedrag in 2015 wegens maatregelen milieubeleid (o.a. project Warm wonen). Daarnaast is sprake van een lager bedrag aan doorberekende uren van € 15.000.	60.000	V
<i>Baten rioolheffing</i> Op ramingsbasis is de raming verhoogd, wegens de hogere kosten van het baggeren. Bij de voorstellen voor de tariefsaanpassingen komen wij met een voorstel om dit wel/niet te doen. Uitgangspunt blijft dat de kosten voor 100% worden doorbelast via de rioolheffing. We hebben de egalistievoorziening om eventuele verschillen te kunnen afwikkelen.	16.000	V
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	8.000	N
Totaal	183.000	V

DEELPROGRAMMA 2.1 CULTUUR

Omschrijving van het deelprogramma

Naast de subsidiëring van de openbare bibliotheek vallen het kunst en cultuurbeleid, oudheidkunde en musea en cultureel erfgoed onder dit programma evenals het vormings- en ontwikkelingswerk. Kunst en cultuur behelst voornamelijk de amateurkunst (muziek, theater, dans, cultuurhistorie e.d.).

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 510 Openbaar bibliotheekwerk
- 511 Vormings- en ontwikkelingswerk
- 540 Kunst
- 541 Musea

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

Kunst en cultuur zijn belangrijke waarden in een samenleving en moeten toegankelijk blijven voor iedereen. In de gemeente is een groot en gevarieerd aanbod op het gebied van kunst en cultuur. Door samenwerking te stimuleren wordt er meer mogelijk. De betaalbaarheid van ruimtes wordt vergroot en de kwetsbaarheid van kleine initiatieven wordt verkleind. Bij de subsidiëring van kunst en cultuur zetten wij vooral in op cofinanciering.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Provinciale cultuur nota 2013-2016, Het verhaal van Groningen;
- Schetsen kunst- en cultuurbeleid Gemeente Winsum;
- Structuurvisie Winsum;
- Nota bibliotheekbeleid 2015 en verder;
- Bestuursopdracht cultuur.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) is met ingang van 1 januari 2015 van kracht. Het Rijk is door de invoering van de Wsob verantwoordelijk voor de digitale bibliotheek, de gemeenten blijven verantwoordelijk voor de lokale fysieke bibliotheek en de provincies voor ondersteuning daarvan. In de Wsob is vastgelegd aan welke functies en verplichtingen de bibliotheek moet voldoen. Met name de verplichting om ondersteuning te bieden aan het onderwijs vormt een nieuw accent in de inzet van de bibliotheek.
- Biblionet Groningen bezint zich op haar rol en stelt samen met de VGG een toekomstvisie op. Het doel van de visie is om het Gronings bibliotheek concept te behouden en te versterken. De visie gaat samen met een andere manier van subsidiëren waardoor er middels de subsidie meer gestuurd kan worden op prestaties en lokale accenten. De verwachting is dat deze visie in 2016 gereed zal zijn.
- Het nieuwe bibliotheekbeleid 'Nota 2015 en verder' is voor een groot deel uitgewerkt in 2015.

Cultuur:

- Museum Wierdenland heeft het jaar 2014 afgesloten met positief resultaat, mede dankzij de expositie van Helmantel. De subsidie is vanaf 2016 verhoogd met 15.000,- in verband met wegvallen van middelen vanuit het reïntegratiebudget.

- Stichting Kinderboek Cultuurbezit verhuist naar het pand Kerkpad 2 te Winsum (de voormalige aula).
- Het huidige provinciaal cultuurbeleid zet, mede ingegeven door bezuinigingen, sterk in op samenwerking tussen instellingen, burgerparticipatie (culturele biografie) en verbinding met andere belangrijke provinciale beleidsterreinen zoals toerisme, economie, landschap, wonen en leefbaarheid. De voorbereidingen voor de volgende nota cultuurbeleid van de provincie zijn inmiddels gestart.
- Het subsidieplafond voor incidentele subsidies bedraagt in 2016 € 16.612.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Het stimuleren van de deelname van kinderen en jongeren aan diverse uitingsvormen van kunst en cultuur, zoals theater, amateurkunst, literatuur, cultuurhistorie, muziek, beeldende kunst.					
Aantal lidmaatschappen bibliotheek volwassenen	Goed	Middel	2.200	2.100	1.941
Aantal lidmaatschappen bibliotheek jeugd tot 18	Goed	Middel	2.300	2.150	2.206
Aantal bezoekers website bibliotheek	Goed	Middel	17.000	16.500	18.946
Fysieke bezoekers vestigingen Winsum en Baflo	Goed	Middel	75.000	70.000	64.552
Aantal leerlingen < 18 jaar gesubsidieerde muziekcorpsen	Goed	Middel	135	130	123
Aantal leerlingen muziekschool Noord Akkoord < 18 jaar	Goed	Middel	55	55	56
Aantal leerlingen < 18 jaar gesubsidieerde toneelverenigingen	Goed	Middel	80	55	51
Aantal bezoekers museum Wierdenland Volwassenen + kinderen tot 18 jaar	Goed	Middel	8.000	7.500	12.007

Wat willen we bereiken?

- Stimulering van een rijk en gevarieerd cultuurbezit en cultureel leven, waarbij we wel meer en meer uitgaan van de zelfredzaamheid en initiatiefrijkheid van instellingen en burgers.
- Een bereikbare bibliotheekvoorziening (digitaal of fysiek) voor iedere inwoner.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De subsidie voor culturele organisaties richten op stimulering van deelname door kinderen en jongeren aan kunst en cultuur. De gemeente heeft daarbij een stimulerende en faciliterende rol.
- Biblionet creëert in overleg met de dorpen, desgewenst, afhaalpunten in Ezinge, Feerwerd, Adorp, Sauwerd
- Een notitie over de toekomst bibliotheekvoorziening in Baflo.

Wat willen we bereiken?

- Voor de jeugd (0-12 jaar) een fysieke bibliotheekvoorziening nabij.
- Stichting Kinderboek Cultuurbezit verhuist naar Kerkpad 2.
- Bewaken van de cultuurhistorische waarden in de gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Biblionet samen met het basisonderwijs het concept "Bibliotheek op school" verder laten uitwerken afgestemd op de situatie op de school / in het betreffende dorp.
- Faciliteren van Stichting Kinderboek Cultuurbezit.
- Het opstellen van een cultuurhistorische waardenkaart voor het gehele grondgebied van de gemeente. Deze cultuurhistorische waardenkaart is van groot belang om voldoende basis te hebben bij bevingen en herstel.
- Het opstellen van erfgoedbeleid d.m.v. actualisatie van de concept-erfgoednota 2008.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Openbaar bibliotheekwerk	348.366	358.320	314.717	312.531	280.247	279.117
Vormings- en ontwikkelingswerk	19.388	17.261	16.612	5.835	5.835	5.835
Kunst	59.797	67.021	80.143	80.143	80.143	80.143
Musea	246.039	243.775	187.041	184.735	182.430	180.124
Totaal lasten	673.589	686.376	598.513	583.244	548.655	545.218
Baten						
Openbaar bibliotheekwerk	53.316	25.242	25.242	25.242	25.242	25.242
Vormings- en ontwikkelingswerk	0	0	0	0	0	0
Kunst	0	0	0	0	0	0
Musea	64.486	57.227	55.420	53.623	51.845	50.086
Totaal baten	117.802	82.469	80.661	78.864	77.086	75.328
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Openbaar bibliotheekwerk	295.050	333.078	289.475	287.289	255.006	253.875
Vormings- en ontwikkelingswerk	19.388	17.261	16.612	5.835	5.835	5.835
Kunst	59.797	67.021	80.143	80.143	80.143	80.143
Musea	181.553	186.547	131.621	131.113	130.585	130.037
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	555.787	603.907	517.851	504.380	471.568	469.890
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	63.075	86.074	44.266	43.955	43.441	43.441

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Openbaar bibliotheekwerk	333.078	289.475	-43.603
Vormings- en ontwikkelingswerk	17.261	16.612	-649
Kunst	67.021	80.143	13.123
Musea	186.547	131.621	-54.926
Totalen per deelprogramma	603.907	517.851	-86.055

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<p><i>Openbaar bibliotheekwerk</i></p> <p>In 2015 is een incidenteel budget van € 41.000 beschikbaar gesteld voor frictiekosten bibliobus. Dat betekent in 2016 een voordeel ten opzicht van het budget 2015. Daarnaast zijn de geraamde kapitaallasten en het bedrag aan doorberekende uren iets lager dan in 2015.</p>	44.000	V
<p><i>Kunst</i></p> <p>De hogere raming heeft betrekking op een hoger aantal doorbelaste uren als gevolg uitbreiding van de formatie.</p>	13.000	N
<p><i>Musea</i></p> <p>De subsidie voor het Wierlandmuseum is met ingang van 2016 structureel verhoogd met € 15.000. De raming van 2015 was incidenteel verhoogd met doorgeschoven middelen vanuit 2014 met betrekking tot herinrichting terrein aula en middelen voor het opstellen van een welstand- en erfgoednota. De raming in 2016 is daardoor € 69.000 lager ten opzichte van 2015.</p>	55.000	V
<i>Overige kleine afwijkingen</i>		
Totaal	86.000	V

DEELPROGRAMMA 2.2 ONDERWIJS

Omschrijving van het deelprogramma

Goed onderwijs is één van de sleutels tot maatschappelijk succes.

Dit programma geeft aan hoe wij deze zorg inhoudelijk gestalte geven op grond van de wettelijke taken en de geformuleerde beleidsuitgangspunten en hoe de randvoorwaarden (huisvesting) zo goed mogelijk kunnen worden gecreëerd.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 420 Basisonderwijs excl. huisvesting
- 421 Basisonderwijs: huisvesting
- 441 Voortgezet onderwijs: huisvesting
- 480 Gemeenschappelijke baten en lasten onderwijs
- 650 Kinderdagopvang

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

De gemeente heeft de taak om passend onderwijs te faciliteren. Opvang en begeleiding dienen zoveel mogelijk op de eigen school of een school in de buurt plaats te vinden. Basisscholen in de verschillende dorpen zijn daarvoor essentieel. Ook goede afstemming tussen onderwijs en (jeugd)-zorg is van groot belang.

We willen samen met de scholen onderzoeken of de herstart van de maatschappelijke stage haalbaar is.

Er vindt een verdere verkenning plaats naar brede scholen (waar onderwijs, kinderopvang, ondersteuning en vrije tijd samenkomen) in Baflo en Winsum. Daarbij worden ook de effecten op de scholen in de omliggende dorpen onderzocht. Draagvlak bij betrokkenen is een vereist deel van het onderzoek.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

Huisvesting

- Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs BMW (2015);(NB.wordt nog vastgesteld)
- Nota Medegebruik en verhuur van onderwijsgebouwen (2012);
- Bestuursopdracht IHP en verkenning geïntegreerde kindvoorziening / brede school (2012);
- IHP 2013;
- Structuurvisie Winsum.

Leerlingvervoer

- Verordening leerlingenvervoer gemeente Winsum.

Leerlingzorg

- Nadere regels subsidie schoolbegeleiding;
- Subsidiekader Taalonderwijs aan allochtone leerlingen (juli 2008);
- Convenant CJG (2012), (gemeenten BMW-E, basis- en voortgezet onderwijs, kernpartners CJG);
- Beleidsnotitie Wet OKE, BMW-gemeenten (2010);
- Beleidsnotitie Doelgroepenbepaling en toeleiding VVE BMW-gemeenten (2011);
- Ondersteuningsplan Passend Onderwijs Samenwerkingsverband Provincie Groningen en gemeente Noordenveld.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

Krimp

Het aantal leerlingen in het primair onderwijs in de gemeente Winsum zal naar verwachting de komende 15 jaar dalen met ruim 18%. De gemeente Winsum en de schoolbesturen zijn hierop al ingehaakt door te onderzoeken of een brede school in Winsum en Baflo mogelijk is. De schoolbesturen L&E en VCPO hebben ook eigen plannen om scholen in dorpen te sluiten dan wel samen te voegen.

Kennisplatform geïntegreerde kindvoorziening 2015 -2018

In Noord-Groningen werken zeven gemeenten, provincie Groningen, onderwijs en opvang/peuterspeelzaalwerk samen aan de ontwikkeling van geïntegreerde kindvoorzieningen. Binnen het Kennisplatform Kindvoorzieningen houden partners elkaar vast, delen kennis en trekken gezamenlijk op richting een toekomstbestendig en structureel aanbod van kindvoorzieningen in de regio. Het Kennisplatform Kindvoorziening biedt voor de regionale samenwerking in Noord-Groningen een platform waarin samenhang wordt gezocht, nieuwe vraagstukken worden geagendeerd, kennis ontwikkeld en gedeeld. Het Kennisplatform verzamelt, vanuit een brede scoop op kindvoorzieningen, informatie en kennis ten behoeve van de ontwikkelingen in Noord-Groningen en organiseert het netwerk en de kennisdeling.

Geïntegreerde kindvoorziening / Brede school Baflo

In Baflo is bij alle partijen draagvlak voor de bouw van een *geïntegreerde kindvoorziening/brede school* waar zowel christelijk als openbaar onderwijs in zullen worden gehuisvest en waar ook de tennisvereniging en het peuterspeelzaalwerk een plek zullen krijgen. Als bouwlocatie is een plek gevonden aan de Meymaweg.

Geïntegreerde kindvoorziening / Brede school Winsum

In Winsum zijn scholen in gesprek over de ontwikkeling van een *geïntegreerde kindvoorziening/brede school*, waarin zowel christelijk als openbaar als ook de Gereformeerde Schoolvereniging een plek zullen krijgen. Nadat een gezamenlijk standpunt is ingenomen zal ook gekeken worden naar samenwerking met andere voorzieningen zoals kinderopvang/peuterspeelzaalwerk.

Harmonisatie peuterspeelzaal/kinderopvang

De overheid wil de verschillen tussen peuterspeelzalen en kinderopvang opheffen en onderwijs en kinderopvang meer op elkaar af te stemmen. Het is de bedoeling dat ouders straks kiezen voor één voorschoolse voorziening. Zij hoeven daarbij niet meer worden geleid door verschillen in kwaliteitseisen of financieringsstructuren. De verschillen in het huidige stelsel werken nu marktversturend. Bij harmonisatie wordt de prikkel weggenomen om uit kostenoverwegingen voor een peuterspeelzaal dan wel kinderdagverblijf te kiezen. In 2016 zal de gemeente Winsum in BMW-verband hiervoor een harmonisatiemodel ontwikkelen

Gesignaleerde knelpunten

Scholenspreiding

Als antwoord op leerlingkrimp (met leegstand van lokalen als gevolg) hebben schoolbesturen voor openbaar onderwijs Lauwers en Eems en christelijk onderwijs VCPO in een gezamenlijk rapport een aantal toekomstscenario's beschreven voor scholenspreiding. In dat rapport staat dat zij een aantal scholen in Winsum willen sluiten, dan wel samenvoegen.

Op basis van het economisch claimrecht valt het volledig eigendom van een buiten gebruik gestelde schoolgebouw met omliggende terreinen, terug aan de gemeente. Dit heeft gevolgen voor de boekwaarde.

Onderwijshuisvesting, nieuwbouw

Op 1 januari 2015 is de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud en aanpassingen Primair Onderwijs (PO) aan gemeenten naar schoolbesturen overgegaan. Voor Winsum betekent dit een structurele korting op de uitkering gemeentefonds. Een deel van de lasten is weggevallen, maar een deel van de lasten blijft in verband met kapitaallasten. De gemeenten blijven verantwoordelijk voor nieuwbouw. De korting heeft negatieve gevolgen voor de integrale huisvestingsplannen onderwijshuisvesting van gemeenten. Het geld kan namelijk binnen de lumpsum niet geoormerkt worden en schoolbesturen mogen, binnen de huidige wetgeving, niet investeren in nieuwbouw (het zogenaamde investeringsverbod Primair Onderwijs). Deze overheveling betekent dus dat geld verloren gaat voor nieuwbouw van scholen in het Primair Onderwijs

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2015/2016	doelstelling 2014/2015	realisatie 2013/2014
VVE - BEREIK = kinderen/peuters met een taal- en ontwikkelingsachterstand in de voorschoolse periode. (VVE = voor- en vroegschoolse educatie)					
Bereikt aantal VVE – peuters in Winsum	Goed	Middel	16	16	

De maximale capaciteit van de VVE-klas is 16. Dit wordt jaarlijks gehaald.

Wat willen we bereiken?

- Een Brede school in Baflo ontwikkelen.
- Een Brede school in Winsum ontwikkelen.
- Een goede lokale en provinciale samenwerking tussen onderwijs en (jeugd)zorg.
- Harmoniseren peuterspeelzaalwerk en kinderopvang.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Samen met de schoolbesturen willen we toewerken naar realisatie van een Brede school in Baflo.
- Samen met de schoolbesturen onderzoeken of een geïntegreerde kindvoorziening/ een brede school in Winsum haalbaar is.
- De BMW-gemeenten stemmen met de Lokale schoolbesturen af over Passend Onderwijs en Jeugdzorg. Ook op Provinciaal niveau wordt afstemming gezocht met de samenwerkingsverbanden VO en PO.
- De BMW-gemeenten ontwikkelen een gezamenlijk harmonisatiemodel.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Basisonderwijs excl. huisvesting	163.924	155.733	155.565	155.565	155.565	155.565
Basisonderwijs: huisvesting	1.386.830	961.332	824.096	945.114	749.490	703.180
Voortgezet onderwijs: huisvesting	40.896	40.720	40.252	39.786	39.320	38.854
Gem.schapp. baten en lasten onderwijs	573.158	608.196	552.322	552.322	552.322	508.822
Kinderdagopvang	315.714	316.455	315.022	321.508	321.205	318.708
Totaal lasten	2.480.521	2.082.436	1.887.256	2.014.295	1.817.902	1.725.127

Baten						
Basisonderwijs excl. huisvesting	0	0	0	0	0	0
Basisonderwijs: huisvesting	0	0	0	0	0	0
Voortgezet onderwijs: huisvesting	0	0	0	0	0	0
Gem.schapp. baten en lasten onderwijs	15.909	15.909	15.909	15.909	15.909	15.909
Kinderdagopvang	45	0	0	0	0	0
Totaal baten	15.954	15.910	15.910	15.910	15.910	15.910

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Basisonderwijs excl. huisvesting	163.924	155.733	155.565	155.565	155.565	155.565
Basisonderwijs: huisvesting	1.386.830	961.332	824.096	945.114	749.490	703.180
Voortgezet onderwijs: huisvesting	40.896	40.720	40.252	39.786	39.320	38.854
Gem.schapp. baten en lasten onderwijs	557.249	592.286	536.412	536.412	536.412	492.912
Kinderdagopvang	315.668	316.454	315.021	321.508	321.205	318.707
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	2.464.567	2.066.526	1.871.346	1.998.385	1.801.992	1.709.218

Toevoegingen reserves	75.988	29.813	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	582.280	355.711	211.531	347.433	161.810	113.799

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Basisonderwijs excl. huisvesting	155.733	155.565	-168
Basisonderwijs: huisvesting	961.332	824.096	-137.236
Voortgezet onderwijs: huisvesting	40.720	40.252	-468
Gem.schapp. baten en lasten onderwijs	592.286	536.412	-55.874
Kinderdagopvang	316.454	315.021	-1.433
Totale per deelprogramma	2.066.526	1.871.346	-195.180

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<p><i>Basisonderwijs: huisvesting</i></p> <p>De daling van de kapitaallasten is nog een gevolg van de afwikkeling van de schattingswijziging (korte afschrijvingstermijnen) in 2015. Deze gevolgen zijn overigens budgettair neutraal in verband met de egalisatie met de hieraan gekoppelde onderwijsreserve.</p>	137.000	V
<p><i>Gemeenschappelijke baten en lasten onderwijs</i></p> <p>In 2015 was de raming incidenteel verhoogd met middelen voor het onderzoek naar de bouw van Brede scholen.</p>	56.000	V
<p><i>Overige kleine afwijkingen</i></p>	2.000	V
Totaal	195.000	V

DEELPROGRAMMA 2.3 VOLKSGEZONDHEID

Omschrijving van het deelprogramma

Tot het deelprogramma volksgezondheid behoren die onderdelen van de gezondheidszorg en het openbaar bestuur die zich richten op ziektepreventie, de bescherming en bevordering van de gezondheid van de gehele bevolking of van groepen binnen de bevolking, waaronder ook de jeugdgezondheidszorg voor 0-4 jarigen (consultatiebureau). De jeugdzorg in brede zin valt onder het deelprogramma 2.5. Maatschappelijke ondersteuning.

Onder dit deelprogramma valt ook het beleid ten aanzien van begraven en begraafplaatsen.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

1716	Centra Jeugd en Gezin (onderdeel WMO)
714	Openbare gezondheidszorg
715	CJG-jeugdgezondheidszorg
724	Lijkbezorging
732	Baten begraafplaatsrechten

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

In 2015 is het huidige begraafbeleid geëvalueerd aan de hand van de vraagstelling:

- Zijn de doelstellingen van het in 2011 vastgestelde gemeentelijke begraafbeleid gehaald?
- Zijn er knelpunten aan te wijzen, zo ja, moeten maatregelen worden getroffen om het beleid alsnog te effectueren?
- Welke conclusies en aanbevelingen zijn er ten aanzien van toekomstig beleid?

De resultaten van het onderzoek zijn in de tweede helft van 2015 aangeboden aan de gemeenteraad.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Nota Lokaal Gezondheidsbeleid, 2013;
- Convenant Alcohol & Jongeren 2012-2016;
- Nota begraven en begraafplaatsen in Winsum, 2011.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

Gravenadministratie

De gegevens van alle graven zijn gecontroleerd en vergeleken met de gravenadministratie. Waar sprake was van verschillen zijn gegevens aangepast. Omdat het vroeger niet gebruikelijk was uitgebreide gegevens van rechthebbende vast te leggen is het in deze gevallen bijna onmogelijk om de actuele gegevens nog te achterhalen. De actuele rechthebbenden van graven waarvan het grafrecht is vervallen zullen worden aangeschreven om de rechten voor tien jaar te verlengen. In 2015 is door een extern bureau (KYBYS) het huidige begraafbeleid geëvalueerd. In het najaar van dit jaar zijn de conclusies en aanbevelingen aangeboden aan de gemeenteraad. De verwachting is dat dit tot nieuwe besluitvorming zal leiden.

Belangrijke voorwaarde om verlenging van verlopen grafrecht aan te kunnen bieden is het beschikken over de actuele gegevens van rechthebbenden. Dit onderzoek moet nog worden uitgevoerd.

Volksgezondheid

Volksgezondheid wordt steeds meer onderdeel van integrale ondersteuning aan burgers in het kader van de Wmo en de Jeugdwet. De GGD werkt intensief samen met andere maatschappelijk partner om zo vroeg mogelijk, preventief, de juiste ondersteuning te kunnen bieden.

Gesignaleerde knelpunten

Volksgezondheid

De ontwikkelingen rondom de Wmo 2015 en de Jeugdwet vragen veel tijd en inspanning. Dat heeft ook invloed op de beschikbare tijd voor de uitvoering van de nota lokaal gezondheidsbeleid. Onderdelen van het beleid worden zoveel mogelijk integraal opgepakt, waardoor er wel de nodige aandacht is voor alcoholgebruik, overgewicht, roken en gezonde leefstijl. De rapportage over resultaten is onder andere terug te vinden in de verantwoording van de buurtsportcoach, het CJG en het jongerenwerk.

We voorzien dat niet alle rechthebbenden kunnen worden achterhaald. Ook zullen niet alle rechthebbenden vervallen grafrechten willen verlengen. Dat betekent dat we moeten beslissen wat we met de betreffende graven gaan doen. Het ruimen van deze graven behoort tot de mogelijkheden.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Het bieden van een samenhangend pakket voor de zorg voor jongere kinderen en hun ouders.					
Opkomstpercentage bij consultatiebureau	Goed	Middel	95%	95%	98%

Wat willen we bereiken?

- Zorgdragen voor optimale voorwaarden voor het maken van gezondheidsbevorderende keuzes.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Gezondheid meenemen in de opdrachten aan maatschappelijke partners.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Centra Jeugd en Gezin (onderdeel WMO)	229.668	0	0	0	0	0
Openbare gezondheidszorg	235.000	302.990	306.103	304.061	302.018	299.975
CJG-jeugdgezondheidszorg	224.370	323.213	331.429	331.429	331.429	331.429
Lijkbezorging	402.891	335.071	327.625	326.198	322.930	301.604
Baten begraafplaatsrechten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	1.091.929	961.273	965.157	961.688	956.377	933.009
Baten						
Centra Jeugd en Gezin (onderdeel WMO)	0	0	0	0	0	0
Openbare gezondheidszorg	0	0	0	0	0	0
CJG-jeugdgezondheidszorg	0	0	0	0	0	0
Lijkbezorging	17.416	405	405	405	405	405
Baten begraafplaatsrechten	123.657	109.456	184.456	194.456	194.456	194.456
Totaal baten	141.073	109.861	184.861	194.861	194.861	194.861

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Centra Jeugd en Gezin (onderdeel WMO)	229.668	0	0	0	0	0
Openbare gezondheidszorg	235.000	302.990	306.103	304.061	302.018	299.975
CJG-jeugdgezondheidszorg	224.370	323.213	331.429	331.429	331.429	331.429
Lijkbezorging	385.475	334.666	327.220	325.794	322.526	301.200
Baten begraafplaatsrechten	-123.657	-109.456	-184.456	-194.456	-194.456	-194.456
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	950.856	851.412	780.296	766.827	761.517	738.148
Toevoegingen reserves	381.211	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	29.850	0	0	0	0	0

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Centra Jeugd en Gezin (onderdeel WMO)	0	0	0
Openbare gezondheidszorg	302.990	306.103	3.113
CJG-jeugdgezondheidszorg	323.213	331.429	8.216
Lijkbezorging	334.666	327.220	-7.446
Baten begraafplaatsrechten	-109.456	-184.456	-75.000
Totale per deelprogramma	851.412	780.296	-71.116

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Baten begraafplaatsrechten</i>	75.000	V
De raming voor de baten begraafplaatsrechten is opgenomen conform de nota begraven en de gefaseerde bezuinigingsopdracht zoals opgenomen in de kadernota 2013. In 2015 was de raming incidenteel verlaagd met € 65.000.		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	4.000	N
Totaal	71.000	V

DEELPROGRAMMA 2.4 SOCIALE ZAKEN EN WERK

Omschrijving van het deelprogramma

Met de uitvoering van sociaal beleid begeleiden we werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden naar de arbeidsmarkt, zodat ze zelfstandig en onafhankelijk van de overheid in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Voor inwoners die dat niet kunnen, zorgen we voor een financieel vangnet en maatschappelijke ondersteuning om zelfredzaamheid en actief meedoen in onze samenleving te stimuleren. Binnen dit programma valt ook de inburgering van nieuwkomers.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 610 Bijstandsverlening en inkomensvoorz.
- 611 Sociale werkvoorziening
- 614 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid
- 621 Vreemdelingen
- 623 Participatiebudget

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

In deze raadsperiode staan ons grote veranderingen in het sociale domein te wachten. Het Rijk hevelt, met minder geld, taken op het gebied van Jeugdzorg en de AWBZ naar de gemeenten over en wil dat mensen met arbeidscapaciteit aan het werk gaan bij reguliere werkgevers. Niet langs de kant (blijven) staan, maar actief meedoen in de samenleving. De gemeente heeft als werkgever daarbij een verantwoordelijkheid.

De jeugdwerkloosheid is een groot probleem. Werkgevers dienen te worden gestimuleerd om stage-plaatsen in het kader van werk-leer projecten aan te bieden. De gemeente geeft daarbij het goede voorbeeld. Er moet aansluiting worden gezocht met scholen, instellingen en omliggende gemeenten. Innovatieve oplossingen zijn geboden.

Zodra een beroep op de gemeente wordt gedaan, is deze ondersteuning niet langer dan noodzakelijk. Een ieder probeert zoveel mogelijk eerst zelf te voorzien in inkomen. De gemeente heeft de taak om zo snel en zo veel mogelijk mensen te begeleiden naar werk, dan wel de voorbereiding daarop door middel van scholing, maar ook door aandacht te hebben voor social return. We voeren een actieve werkgeversbenadering.

Het werkvoorzieningschap Ability heeft in zijn huidige vorm de langste tijd gehad en biedt alleen nog beschut werk voor die mensen die geen enkele kans op de arbeidsmarkt hebben. Momenteel worden scenario's onderzocht die inzicht moeten geven in een nieuwe uitvoeringsstructuur.

Inwoners met een minimuminkomen zullen worden gestimuleerd om gebruik te maken van de beschikbare regelingen. Het moet mogelijk zijn dat minima deel kunnen nemen aan sport en culturele activiteiten door bijvoorbeeld een sport-, cultuur- of kortingspas. Belangrijk is verder dat (dreigende) financiële problemen bij inwoners zo vroeg mogelijk worden (h)erkend en worden aangepakt, teneinde een onnodige armoedeval te voorkomen.

Er is een groep inwoners in onze gemeente die nooit (volledig) zonder ondersteuning op het gebied van zorg of geld aan het sociale leven deel kan nemen. De gemeente heeft een blijvende verantwoordelijkheid richting deze mensen en houdt daar in haar beleid rekening mee.

Bestaande beleidskaders

- Participatiewet;
- Verordeningen op grond van de Participatiewet;
- Minima- en armoedebelief;

- Pact voor Samenredzaamheid;
- Samenwerkingsovereenkomst SoZaWe Hoogeland;
- Uitgangspunten nieuwe uitvoeringsstructuur;
- Strategisch beleidskader.

Ontwikkelingen en knelpunten

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen!

Onze inwoners kunnen door middel van werk duurzaam in hun eigen inkomen voorzien, bij voorkeur in onze eigen regio. We garanderen met voorzieningen een bestaansminimum voor inwoners die aantoonbaar niet in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.

Doelstelling 1	We gaan de Participatiewet uitvoeren in samenhang met het totale sociale domein				
Maatregel	Harmonisatie van de uitvoering van de Participatiewet voor de BMW-gemeenten.				
Prestatie Indicator	Afspraken geïntegreerde dienstverlening.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Vaststellen verordeningen implementatieplan en start uitvoering	Invoeren nieuwe uitvoeringstructuur werk en inkomen	uitvoeren	uitvoeren	uitvoeren

Toelichting maatregel

In 2015 zijn taken op gebied van jeugd, zorg en participatie naar de gemeenten gegaan. In de uitvoering van deze taken zit samenhang, maar de omvang van de taken was van zodanige omvang dat elk onderdeel in 2015 alleen transitieproof kon worden gerealiseerd. Dat wil zeggen dat elk onderdeel apart wordt uitgevoerd en nog niet in samenhang. De samenhang moet op een later moment worden gezocht. De invoering van de Participatiewet is in 2015 voor de BMW-gemeenten gerealiseerd. Voor nieuwe klanten gold de wet per 1 januari 2015 en voor bestaande klanten werd de wet (inclusief de kostendelersnorm) op 1 juli 2015 ingevoerd. Voor 2016 wordt de uitdaging om de uitvoering van de Participatiewet voor de BMW-gemeenten in samenhang uit te voeren:

1. door de invoering van een nieuwe uitvoeringstructuur werk en inkomen (Ability, Sociale Zaken en Werk Hoogeland en Werkplein Noord-Groningen)
2. door de samenwerking in de arbeidsmarktregio Groningen (provincie Groningen en Noord-Drenthe), waarin ook het werkbedrijf is gepositioneerd en o.a. afspraken worden gemaakt over de realisatie van de afspraakbanen
3. door binnen de samenwerking van de BMW-gemeenten op zoek te gaan naar een geïntegreerde dienstverlening voor de domeinen Jeugd, Participatiewet en WMO.

Doelstelling 2	We komen tot een uitvoeringsstructuur werk en inkomen.				
Maatregel	We stellen het uitvoeringsplan vast en starten met de samenwerking BMW.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren implementatieplan 				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Start samenwerking	Uitvoeren Implementatieplan	Evaluatie en uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren

Toelichting maatregel

De huidige organisaties voor de BMW-gemeenten die taken uitvoeren op het gebied van werk en inkomen zijn ook de organisaties die betrokken zijn bij uitvoering van de Participatiewet. Het gaat dan om Ability, Sociale Zaken en Werk Hoogeland en Werkplein Noord-Groningen. In 2015 zijn de uitgangspunten voor de nieuwe uitvoeringsstructuur werk en inkomen en het strategisch beleidskader vastgesteld door de vier gemeenten. De verwachting is dat in de loop van 2015 het implementatieplan voor de nieuwe uitvoeringsstructuur wordt vastgesteld (inclusief begroting voor 2016) en dat in 2016 met de uitvoering van het implementatieplan wordt gestart.

Doelstelling 3	We intensiveren het armoedebeleid				
Maatregel	We gaan de beleidsregels en Pact voor Samenredzaamheid uitvoeren				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Vaststellen beleidsregels Uitvoeren Pact voor Samenredzaamheid				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Vaststellen beleidsregels; Ontwikkelen activiteiten samen met organisaties	Verder ontwikkeling activiteiten en uitvoeren in samenwerking	Uitvoeren in samenwerking	Uitvoeren in samenwerking	Uitvoeren in samenwerking

Toelichting maatregel

In 2013 zijn we in samenwerking met de Cliëntenraad BMW gestart met de organisatie van een armoedeconferentie. Samen met alle organisaties en instellingen die in de BMW-gemeenten bezig zijn met armoede hebben we de mogelijkheden verkend. Dat heeft geleid tot een Pact voor Samenredzaamheid. Daarin delen we kennis en ontwikkelen we activiteiten. We zijn begonnen zogenaamde Eigen Kracht-café's te organiseren. Daarin ontmoeten burgers elkaar om thema's te bespreken en elkaar te ondersteunen. In 2015 is een eerste aanzet gemaakt voor de verbouw van groente en fruit. De opbrengst zal dan ten goede komen aan de burgers die afhankelijk zijn van bijv. de Voedselbank.

De raden van de BMW-gemeenten hebben in 2014 de kaders van het armoede- en minimabeleid vastgesteld en in 2015 is het minimabeleid van de vier gemeenten verder geharmoniseerd.

Samen met alle aangesloten partijen gaan we in 2016 verder met de ontwikkeling van activiteiten om burgers die afhankelijk zijn van ondersteuning zo goed mogelijk te faciliteren.

Met de beide kredietbanken gezamenlijk (VKB en GKB) worden activiteiten ontwikkeld en ondernomen op het gebied van preventie.

Maatschappelijke effecten

Kengetallen begroting 2016 Winsum

Effect-indicatoren	2014	2015	2016
Groei uitkeringsbestand	10%	10%	5%
Cliënten die bemiddelbaar zijn	33,3% %	30%	33,3%

Prestatie-indicatoren	Resultaat	Streefwaarde	Streefwaarde
	2014	2015	2016

Doorlooptijd aanvraag - toekenning	2 weken	2 weken	2 weken
Doorlooptijd aanvraag -traject	2 weken	2 weken	2 weken
Inzet werkleer- en scholingsprogramma	33,33%	55%	55%

Kengetallen	Resultaat 2014	Streefwaarde 2015	Streefwaarde 2016
Cliënten in de Participatiewet	264	290	305
Plaatsingen in regulier werk	40	46	50
Bijz. bijstand chronisch ziekengehandicapten/CER	111	p.m.	p.m.
Toekenningen participatiefonds/minimabeleid	138	225	230
Individuele inkomens toeslag (Langdurigheid)	118	150	155
Cliënten in schuldhulpverlening			
Budgetbeheerregeling	69	70	75
Crisissituaties	0	10	2
Spreekuurbezoek	90	80	90
Afgifte WSNP-verklaringen	16	7	10
Deelname OGGZ-overleg	5	8	10

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Bijstandsverlening en inkomensvoorz.	4.617.361	5.135.875	4.805.272	4.206.653	4.207.853	4.209.169
Sociale werkvoorziening	2.135.882	2.089.447	2.057.850	1.902.747	1.776.459	1.709.830
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	475.188	531.002	542.797	541.602	546.998	547.580
Vreemdelingen	22.835	18.629	18.377	18.377	18.377	18.377
Participatiebudget	528.647	420.003	435.794	448.887	459.684	464.744
Totaal lasten	7.779.912	8.194.956	7.860.090	7.118.266	7.009.371	6.949.700
Baten						
Bijstandsverlening en inkomensvoorz.	3.590.172	4.049.995	4.042.766	3.442.766	3.442.766	3.442.766
Sociale werkvoorziening	2.108.180	0	0	0	0	0
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	3.759	0	0	0	0	0
Vreemdelingen	16.000	0	0	0	0	0
Participatiebudget	457.820	0	0	0	0	0
Totaal baten	6.175.931	4.049.995	4.042.766	3.442.766	3.442.766	3.442.766

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Bijstandsverlening en inkomensvoorz.	1.027.189	1.085.880	762.506	763.887	765.087	766.403
Sociale werkvoorziening	27.702	2.089.447	2.057.850	1.902.747	1.776.459	1.709.830
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	471.428	531.002	542.797	541.602	546.998	547.580
Vreemdelingen	6.835	18.629	18.377	18.377	18.377	18.377
Participatiebudget	70.827	420.003	435.794	448.887	459.684	464.744
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	1.603.981	4.144.961	3.817.324	3.675.500	3.566.605	3.506.934
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	266.892	365.540	132.018	133.232	137.144	161.875

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Bijstandsverlening en inkomensvoorz.	1.085.880	762.506	-323.374
Sociale werkvoorziening	2.089.447	2.057.850	-31.597
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	531.002	542.797	11.795
Vreemdelingen	18.629	18.377	-253
Participatiebudget	420.003	435.794	15.791
Totalen per deelprogramma	4.144.961	3.817.324	-327.637

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen</i>	323.000	V
Voor bijstandsverlening wordt geen gemeentelijk aandeel opgenomen in de begroting. Het voorlopige budget voor de gebundelde uitkering 2016 is nog niet bekend. Afwijkingen worden in de eerste bestuursrapportage 2016 verwerkt door een mutatie in de reserve WWB. De afwijking ten opzicht van 2015 ontstaat doordat in 2015 het primaire budget al is aangepast aan de voorlopige beschikking 2015 inclusief mutatie in de reserve WWB.		
<i>Sociale werkvoorziening</i>	32.000	V
Het wsw budget daalt door daling van de rijkssubsidie per wsw-er. Hier staan minder inkomsten tegenover via de uitkering sociaal domein, onderdeel Participatiewet.		
<i>Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid</i>	12.000	N
Via het gemeentefonds ontvangen we met ingang van 2016 middelen voor individuele studietoelage. Het betreft een nieuwe vorm van aanvullende inkomensondersteuning voor bepaalde groepen studerende.		

<i>Participatiebudget</i>	16.000	N
De beschikbare middelen voor reïntegratie vanuit de Participatiewet zijn met € 22.000 gedaald ten opzichte van 2015. Wel is via het gemeentefonds € 8.000 beschikbaar voor de uitvoering. In de kadernota 2015 is ook nog een bedrag van € 30.000 beschikbaar gesteld voor uitvoeringskosten van het onderdeel Participatie in het sociaal domein. Dekking voor deze € 30.000 is een geraamde mutatie in de reserve WWB.		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	1.000	V
Totaal	328.000	V

DEELPROGRAMMA 2.5 MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING

Omschrijving van het deelprogramma

Bij het deelprogramma maatschappelijke ondersteuning gaat het om voorzieningen voor burgers van de Gemeente Winsum die de kwaliteit van leven en welzijn bevorderen. Het gaat het om het ondersteunen van burgers die het zelf (tijdelijk) niet meer redden. Dit deelprogramma handelt over de Wet maatschappelijke ondersteuning met de 'oude taken' en de 'nieuwe taken' als begeleiding, kortdurend verblijf en het vervoer dat daarbij nodig is. En verder gaat het om de taken die voortkomen uit de Jeugdwet, te weten alle vormen van jeugdhulp (inclusief specialistische hulp zoals jeugd-ggz (geestelijke gezondheidszorg), jeugd-vb (verstandelijke beperking), gesloten jeugdhulp, en het onderdeel 'preventie' van de jeugdgezondheidszorg, de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en de uitvoering van jeugdreclassering.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 1620 Maatschappelijke begeleiding en advies
- 1622 Huishoudelijke verzorging
- 1630.1 Sociaal-cultureel werk
- 1630.2 Jeugd- en jongerenwerk
- 1630.3 Ouderenwerk
- 1652 Individuele voorzieningen
- 661 Maatwerkvoorz. natura materieel WMO
- 662 Maatwerkvoorz. natura immaterieel WMO
- 663 Opvang en beschermd wonen WMO
- 667 Eigen bijdragen maatwerk en opvang WMO
- 670 Alg. voorzieningen WMO en Jeugd
- 671 Eerstelijnsloket WMO en Jeugd
- 672 PGB WMO en Jeugd
- 682 Individuele voorz. Natura Jeugd

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

In 2015 zullen delen van de huidige AWBZ onder de Wmo 2015 komen te vallen. Gemeenten zijn daar verantwoordelijk voor. Dat vraagt om een zorgvuldig proces waarbij geen inwoners tussen wal en schip terecht mogen komen.

Er wordt steeds meer een beroep gedaan op eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. De kanteling van de Wet Maatschappelijk Ondersteuning (Wmo) is in volle gang. Het is niet meer vanzelfsprekend dat de gemeente klaar staat om de gevraagde ondersteuning te leveren.

Mantelzorgers en andere zorgverleners zijn daarbij van groot belang en willen we actief steunen.

In de overheveling van de rijkstaken op het gebied van de jeugd, zullen het jeugd- en jongerenwerk en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) een belangrijke rol gaan spelen. Het CJG zal de komende jaren de basisvoorziening zijn voor jongeren die zorg nodig hebben. Maar ook hier geldt dat jongeren primair zelf verantwoordelijk zijn voor hun welzijn. Uiteraard hebben de ouders hierin een belangrijke rol.

De gemeente wil ook voor de jeugd een aantrekkelijke gemeente zijn en stimuleert en ondersteunt financieel initiatieven waar de jeugd behoefte aan heeft. Jeugdsozen vervullen een belangrijke rol. Die worden door de jongeren zelf opgezet en actief gehouden. De gemeente draagt daar financieel aan bij.

Ouderen zijn een groeiende groep. Ouderenhuisvesting, ook in de kleinere dorpen, vraagt daarom extra aandacht. Door middel van seniorenvoorlichting proberen we ouderen te informeren over de

vele mogelijkheden om hun leef- en woonsituatie te vergemakkelijken. Ouderen hebben zelf de regie op hun leven en moeten zoveel mogelijk kunnen door gaan met het leven dat zij gewend zijn.

Ontmoetingsplaatsen, waaronder dorpshuizen, zijn belangrijk voor de leefbaarheid van een dorp, zeker als in de dorpen steeds meer voorzieningen verdwijnen.

Deze ontmoetingsplaatsen dienen primair gedragen te worden door het eigen dorp, maar verdienen ook onze steun.

Zelfredzaamheid en participatie zullen de komende jaren belangrijke thema's zijn die alleen kans van slagen hebben in krachtige dorpen en kernen waar de sociale cohesie en leefbaarheid groot is. We stimuleren daarom initiatieven voor verbetering van de leefbaarheid van de verschillende kernen. Wij laten daarbij inwoners zelf het initiatief nemen en geven ze de ruimte door bijvoorbeeld eigen budgetten aan buurten en dorpen toe te kennen.

De overheveling van rijkstaken vraagt ook veel van adviserende organen zoals de cliëntenraad en de Wmo advies raad. Wij gaan de ervaringsdeskundigheid van deze raden actief gebruiken bij de invoering van de decentralisaties.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Visie van de BMW-gemeenten op het sociale domein (2013);
- Startnota 3D BMW (2014);
- Besluit Individuele Voorzieningen gemeente Winsum;
- Beleidsregels Wmo Winsum 2012;
- WMO beleidsplan gemeente Winsum 2011-2014;
- Continuïteitsarrangement Wmo 2015;
- Wmo-beleidsplan 'Samen zorgen voor elkaar (2015) BMW;
- Verordening Wmo Winsum 2015;
- Notitie Centrum voor Jeugd en Gezin in BMW-gemeenten, 2010;
- Convenant en inrichtingsplan Centrum voor Jeugd en Gezin Noord Groningen, 2012;
- Routekaart Transitieplan Zorg voor de jeugd (2012);
- Notitie 'Inrichting en inkoop jeugdstelsel Groningen' (2014);
- Uitwerkingsnotitie 'Contouren jeugdstelsel Groningen 2015-2018' (2014);
- Programmaplan Transformatie Jeugdzorg Groningen 2.0 (2014);
- Beleidsplan jeugd BMW gemeenten 2015;
- Verordening Jeugdhulp en Nadere regels Jeugdhulp;
- Jeugdsozennotitie Winsum 2008-2012;
- De beleidsnota dorpshuizen 2003-2010 + Evaluatie 2006;
- Kadernota burgerparticipatie (i.o.);
- Notitie leefbaarheid (2009);
- Structuurvisie Winsum;
- Subsidiebeleid Welzijn Gemeente Winsum (2007) + Tussentijdse evaluatie (2009);
- Beleidsnotitie vrijwilligerswerk 2010-2014;
- Sportnota gemeente Winsum (2013-2020); een gezonde en sportieve leefstijl.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

Op 1 januari 2015 heeft de transitie van de AWBZ en de Jeugdwet plaatsgevonden (overdracht van verantwoordelijkheid). Sinds die tijd wordt er hard gewerkt aan de transformatie van het stelsel. In onderstaande tekst gaan wij in op de ontwikkelingen binnen het sociaal domein. Deze tekst is gebaseerd op bij ons bekende informatie medio augustus.

Jeugdzorg

Op grond van de nieuwe Jeugdwet zijn gemeenten sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdzorg. Om deze nieuwe taak zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren hebben de 23 Groninger gemeenten in het Regionaal Transitie Arrangement (RTA) afgesproken de jaren 2015, 2016 en 2017 te gebruiken om stapsgewijs met de aanbieders en gebruikers van jeugdhulp toe te groeien naar een nieuw gemeentelijk aangestuurd jeugdstelsel. Dit vraagt ook het komende jaar nog de nodige inspanningen voor alle betrokken partijen (gemeente, Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG), Centrum voor Jeugd en Gezin, aanbieders en cliënten). Het realiseren van een goede integrale uitvoering van de jeugdhulp is belangrijk het komende jaar. Aansluiting van regie en beleid, met de uitvoering en de bedrijfsvoering.

Wmo in 2016

Het eerste jaar van de Wmo 2015 ligt achter ons en hiermee is de transitie een feit. In 2016 zullen we de in 2015 ingezette trajecten doorontwikkelen. De focus zal in 2016 vooral gericht zijn op de transformatieopdracht en implementatie van de aanbestedingentrajecten.

Maatwerk vanuit de Wmo is in 2015 geregeld in samenwerking met 22 andere gemeenten. De nadruk lag op continuïteit van zorg en ondersteuning. In 2016 gaan nieuwe contracten in. In samenwerking met de BMW-E-DAL gemeenten en Oost Groningen zijn nieuwe afspraken gemaakt. De aanbieders krijgen de opdracht om meer met het voorliggende veld samen te werken.

Daarnaast zijn in 2015 nieuwe afspraken gemaakt met de aanbieders van Basisondersteuning. Dit jaar zetten we gezamenlijk in op de professionalisering van het contractbeheer en leveranciersmanagement. We maken resultaten van ondersteuning inzichtelijk. Daarbij spelen zelfredzaamheid en klanttevredenheid een belangrijke rol.

Kortom de nadruk komt te liggen op de transformatie van het stelsel. We vragen op alle fronten aan onze maatschappelijke partners om samen op te trekken in deze opgave. De klanten, en zijn/haar eigen mogelijkheden en capaciteiten worden centraal gezet en ondersteuning wordt rondom de klant en zijn netwerk georganiseerd.

Er wordt in 2015 ook een belangrijke slag gemaakt om te integrale toegang tot ondersteuning te realiseren. Daarmee moet ook de toegankelijkheid tot ondersteuning voor de klant worden verbeterd. Daarnaast maken we helder hoe de integrale toegang tot ondersteuning er in de toekomst uit ziet.

Aanbesteding Vervoer

In 2016 zal de aanbesteding vervoer worden gestart. Het gaat hierbij om de aanbesteding in het kader van het "Publiek Vervoer", waarbij als doel wordt gesteld om vervoerstromen te combineren en het gebruik van doelgroepenvervoer te verminderen. Deze aanbesteding is mede gericht op het behoud van het reguliere OV in landelijk gebied en daarmee ook de leefbaarheid in dit gebied. De aanbesteding zal worden gevoerd in samenwerking met het OV-bureau Groningen Drenthe en naar waarschijnlijkheid ingericht in clusters, waarbij Winsum aanbesteedt in het cluster DALBMW-E.

Burgerparticipatie

Het kabinet geeft aan dat het overbrengen van een groot aantal taken van het Rijk naar gemeenten meer maatwerk mogelijk maakt en de betrokkenheid van burgers vergroot. Het kabinet stelt dat gemeenten bewoners van wijken, buurten en dorpen dienen te betrekken bij de zaken die hen raken.

Gesignaleerde knelpunten

- De transformatie (het daadwerkelijk kantelen van de zorg) zal beleidsmatig en in de uitvoering in 2016 weer veel inspanning vragen. Ook zal een grote inzet van de Winsummer bevolking gevraagd worden.
- De beschikbare budgetten zijn klein ten opzicht van de opgave(n).
- De verschillende inkooptrajecten worden onder druk uitgevoerd. Daardoor worden de uitvoeringseisen minimaal op elkaar afgestemd. Dit kan extra administratieve last veroorzaken bij de aanbieders bijvoorbeeld doordat er door de RIGG andere eisen en tarieven worden vastgesteld dan bij inkoop Wmo 18+.
- De budgetten voor zorg in natura en PGB in het kader van de Wmo en de Jeugdwet staan onder druk. We verwachten tekorten op deze budgetten.
- De korting op het budget voor huishoudelijk ondersteuning is in 2016 nog groter. We verwachten een tekort op het budget.
- Het sturen op zorguitgaven in het Jeugddomein wordt bemoeilijkt doordat er nog nauwelijks zicht is op de zorgconsumptie in 2015, vanwege de administratieve afhandeling (tussen gemeente, SVB en inzicht in consumptie zorg in natura via het RIGG) en de nog te verwerken herindicaties tot het einde van 2015.
- Uit de monitor 2015 vloeien nieuwe prestatie-indicatoren WMO en Jeugd voort die vanaf 2016 zullen worden opgenomen.
- In 2015 zijn de mogelijkheden en haalbaarheid verkent voor dorpsbudgetten waarbij de dorpsbewoners zelf beslissen over de besteding van een bepaald budget. Dit resulteert in 2015/2016 in de uitvoering van een drietal pilots. Hiervoor is een incidenteel budget beschikbaar. Naar de toekomst toe moet nagegaan worden of structureel budget beschikbaar komt voor de dorpen om zelf te kunnen besteden.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Mantelzorgondersteuning					
Aantal bereikte mantelzorgers door het steunpunt mantelzorg*	Goed	Middel		70	112
Aantal ingeschreven vrijwilligers bij vacaturebank	Goed	Middel	115	130	115
Aantal inschreven organisaties bij vacaturebank	Goed	Middel	115	130	118
Aantal bemiddelingen naar vrijwilligerswerk	Goed	Middel	150	125	188

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Het bieden van ondersteuning aan inwoners om de zelfredzaamheid en zelfstandigheid te herstellen, te behouden en te bevorderen.*					
Aantal behandelde aanvragen zonder externe indicering*	Goed	Middel			330
Aantal behandelde aanvragen met externe indicering*	Goed	Middel			25
Aantal verstrekkingen huishoudelijke verzorging *	Goed	Middel			129
Aantal verstrekte vervoersvoorziening *	Goed	Middel			105
Aantal verstrekte rolstoelen *	Goed	Middel			42

Aantal verstrekte woonvoorzieningen *	Goed	Middel			44
Aantal aanvragen afgehandeld binnen de daarvoor gestelde termijn *	Goed	Middel			89%
Een vangnet vormen voor inwoners die zich niet zelf kunnen redden					
Aantal cliënten maatschappelijk werk *	Goed	Middel		100	162
Aantal meldingen in het OGGz-netwerk *	Goed	Middel		60	89

* Door de veranderingen in de Wmo en de nieuwe doelgroepen m.i.v. 2015 is het niet mogelijk om nu een streefcijfer aan te geven. Het jaar 2015 was een overgangsjaar. Het overgangsjaar houdt in dat bestaande cliënten hun ondersteuningsaanbod behielden en er voor nieuwe cliënten een aanbod beschikbaar was vanaf 1 januari 2015. In 2015 zijn alle indicaties HO (huishoudelijke ondersteuning) en de indicaties van mensen die voorheen extramurale AWBZ begeleiding ontvingen opnieuw beoordeeld. In 2016 zullen nieuwe indicatoren worden ontwikkeld. Vanaf dan kunnen ook de structurele effecten kunnen worden gemeten.

Wat willen we bereiken?

- Dat inwoners meer verantwoordelijkheid nemen / krijgen voor het in standhouden en verbeteren van hun woon- en leefomgeving en de leefbaarheid en de sociale samenhang in hun wijk of dorp.
- Het zo goed mogelijk benutten van het vrijwilligerspotentieel.
- Dat vrijwilligers optimaal ondersteund worden.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering van een drietal pilots rondom dorpsbudgetten waarbij de dorpsbewoners zelf beslissen over de besteding van budget. Inwoners faciliteren zodat zij zelf meer zorg dragen voor de eigen leefomgeving, zoals zelf groen onderhouden. Gericht inzet van het opbouwwerk. Inwoners faciliteren een dorps- of wijkplan te maken en uit te voeren.
- Het Steunpunt vrijwilligerswerk voert haar opdracht uit. Zij maken o.a. potentiële vrijwilligers en organisaties bekend met de mogelijkheden en ondersteuning in het vinden van passend vrijwilligerswerk. Daarbij wordt de verbinding gelegd tussen verschillende partijen.
- De samenwerking tussen de Steunpunten vrijwilligerswerk binnen de BMWE Gemeenten en het Werkplein Noord Groningen wordt versterkt.
- De samenwerking tussen vrijwilligersorganisaties en samenhang van verschillende vrijwilligersdiensten stimuleren, zodat het vrijwilligerspotentieel beter wordt benut.

Wat willen we bereiken?

- Dat mantelzorgers adequaat en effectief ondersteund worden zodat zij hun zorg langer en beter kunnen volhouden.
- Meer mantelzorgers bereiken met een ondersteuningsaanbod.
- De maatschappelijke participatie van kinderen en jongeren stimuleren.
- Versterken van de eigen kracht van inwoners. De zelfredzaamheid van inwoners vergroten. Oplossingen van vraagstukken eerder vinden in het voorliggende veld en het sociale netwerk van bewoners.
- Inwoners ondersteuning geven bij zelfstandigheid, zelfredzaamheid en deelname aan de maatschappij wanneer zij zich (tijdelijk) niet zelf kunnen redden.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We ontwikkelen nieuw mantelzorgbeleid voor de uitvoering. Daarbij zorgen we ervoor dat mantelzorgers laagdrempelig een beroep kunnen doen op ondersteuning.
- We vernieuwen de opdracht aan de steunpunten mantelzorg en gaan hulpmiddelen ontwikkelen voor de uitvoering (Wmo, CJG en Participatie).
- Samen met jongeren en het jongerenwerk de rol van de jeugdsoos als onderdeel van de pedagogische civil society verkennen en waar nodig versterken.
- Een uitvoeringsplan ontwikkelen voor een integrale toegang tot ondersteuning.
- Uitvoerende partijen de ruimte geven om met de klant de mogelijkheden van eigen kracht te benutten.
- Het bestaande aanbod van voorliggende voorzieningen goed in beeld brengen en het aanbod verder ontwikkelen/uitbreiden.
- Het CJG organiseert voorlichtingsbijeenkomsten om de gezondheid van jonge kinderen en hun ouders te bevorderen.
- Uitvoeren van de Wmo 2015: We bieden ondersteuning bij participatie in de maatschappij als mensen het zelf (even) niet meer redden.
- De Jeugdwet uitvoeren. Jeugdigen en hun gezinnen ondersteuning, hulp en zorg bieden bij opgroei- en opvoedproblemen en psychische problemen en stoornissen. Doorontwikkelen van de uitvoering van de Wmo en de nieuwe Jeugdwet. Daarbij werken we aan één integrale toegang tot ondersteuning voor klanten 0-100 jaar. Verbindingen tussen Wmo, Jeugd en Werk en inkomen (Sozawe) bestendigen om inwoners die dat nodig hebben, goed en integraal te ondersteunen (1 gezin, 1 plan, 1 casuscoördinator).

Wat willen we bereiken?

- Vragen over opvoeden en opgroeien zo snel mogelijk beantwoorden en jeugdigen en hun gezinnen zo snel mogelijk adequate hulp en ondersteuning bieden.
- Zorgen dat alle kinderen en jongeren een zo passend mogelijke plek in het onderwijs krijgen.
- Een goede uitvoering van de Jeugdwet en de Wet Maatschappelijke ondersteuning.
- De Wmo en Jeugdwet uitvoeren binnen de financiële kaders.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het CJG pakt alle hulpvragen van jeugdigen en hun gezinnen zo snel mogelijk op, doet aan systematische vraagverheldering (integraal), zet in op het versterken van de eigen kracht, zet indien nodig casuscoördinatie in, werkt volgens de methodiek van 1 gezin 1 plan en stemt af met andere betrokkenen. Met als doel zelfredzaamheid van de jeugdigen en hun gezinnen te vergroten.
- Samenwerking in het CJG tussen de kernpartners verder versterken.
- Samenwerking tussen het CJG, huisartsen en zorgaanbieders verder versterken zodat de goede zorg en ondersteuning kan worden geboden en de juiste zorgroutes worden gevolgd.
- Goede verbinding leggen tussen het CJG en het onderwijs om signalen over mogelijke problematiek van jeugdigen zo vroegtijdig mogelijk op te pakken.
- Meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling via het nieuwe AMHK adequaat afhandelen en verwerken.
- Vervolg geven aan afstemming met het onderwijsveld over Passend Onderwijs. Met de lokale schoolbesturen blijven afstemmen over de ondersteuning vanuit het CJG en de school. Provinciaal met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs doorpraten over de thema's die genoemd zijn in de ondersteuningsplannen.
- Door middel van klanttevredenheidsonderzoek en contractbeheer, de uitvoering van de Jeugdwet en de Wmo monitoren en evalueren en de uitvoering indien nodig bijstellen. Dit zowel op provinciaal niveau als ook in BMWV-verband.
- De voorziening voor Huishoudelijke Ondersteuning op een andere manier insteken zodat dit binnen het beschikbare budget uitgevoerd kan worden.
- Bij inkoop van diensten wordt het financiële kader van de gemeente als uitgangspunt gebruikt.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Maatschappelijke begeleiding en advies	152.815	0	0	0	0	0
Huishoudelijke verzorging	1.159.560	0	0	0	0	0
Sociaal-cultureel werk	301.880	0	0	0	0	0
Jeugd- en jongerenwerk	146.609	0	0	0	0	0
Ouderenwerk	121.508	0	0	0	0	0
Individuele voorzieningen	1.067.364	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorz. natura materieel WMO	0	489.392	474.131	455.643	455.643	455.643
Maatwerkvoorz. natura immaterieel WMO	0	1.968.511	1.884.817	1.805.226	1.803.150	1.803.150
Opvang en beschermd wonen WMO	0	28.090	29.131	28.496	28.435	28.435
Eigen bijdragen maatwerk en opvang WMO	0	0	0	0	0	0
Alg. voorzieningen WMO en Jeugd	0	1.132.111	1.035.467	1.034.987	1.029.221	1.023.954
Eerstelijnsloket WMO en Jeugd	0	1.065.526	1.050.204	1.037.364	987.058	917.058
PGB WMO en Jeugd	0	1.994.970	1.918.483	1.885.946	1.799.799	1.778.737
Individuele voorz. Natura Jeugd	0	1.970.639	1.796.556	1.765.934	1.802.959	1.809.275
Totaal lasten	2.949.735	8.649.238	8.188.788	8.013.596	7.906.265	7.816.252

Baten						
Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0
Huishoudelijke verzorging	163.282	0	0	0	0	0
Sociaal-cultureel werk	27.800	0	0	0	0	0
Jeugd- en jongerenwerk	16.906	0	0	0	0	0
Ouderenwerk	1.572	0	0	0	0	0
Individuele voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorz. natura materieel WMO	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorz. natura immaterieel WMO	0	0	0	0	0	0
Opvang en beschermd wonen WMO	0	0	0	0	0	0
Eigen bijdragen maatwerk en opvang WMO	0	218.927	222.219	220.213	220.018	220.018
Alg. voorzieningen WMO en Jeugd	0	28.570	2.540	2.540	2.540	2.540
Eerstelijnsloket WMO en Jeugd	0	0	0	0	0	0
PGB WMO en Jeugd	0	0	0	0	0	0
Individuele voorz. Natura Jeugd	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	209.559	247.497	224.759	222.753	222.558	222.558

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Maatschappelijke begeleiding en advies	152.815	0	0	0	0	0
Huishoudelijke verzorging	996.278	0	0	0	0	0
Sociaal-cultureel werk	274.080	0	0	0	0	0
Jeugd- en jongerenwerk	129.703	0	0	0	0	0

Ouderenwerk	119.936	0	0	0	0	0
Individuele voorzieningen	1.067.364	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorz. natura materieel WMO	0	489.392	474.131	455.643	455.643	455.643
Maatwerkvoorz. natura immaterieel WMO	0	1.968.511	1.884.817	1.805.226	1.803.150	1.803.150
Opvang en beschermd wonen WMO	0	28.090	29.131	28.496	28.435	28.435
Eigen bijdragen maatwerk en opvang WMO	0	-218.927	-222.219	-220.213	-220.018	-220.018
Alg. voorzieningen WMO en Jeugd	0	1.103.541	1.032.927	1.032.447	1.026.681	1.021.414
Eerstelijnsloket WMO en Jeugd	0	1.065.526	1.050.204	1.037.364	987.058	917.058
PGB WMO en Jeugd	0	1.994.970	1.918.483	1.885.946	1.799.799	1.778.737
Individuele voorz. Natura Jeugd	0	1.970.639	1.796.556	1.765.934	1.802.959	1.809.275
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	2.740.176	8.401.741	7.964.029	7.790.844	7.683.707	7.593.694
Toevoegingen reserves	24.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Onttrekkingen reserves	0	250.584	222.263	212.912	164.586	104.586

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0
Huishoudelijke verzorging	0	0	0
Sociaal-cultureel werk	0	0	0
Jeugd- en jongerenwerk	0	0	0
Ouderenwerk	0	0	0
Individuele voorzieningen	0	0	0
Maatwerkvoorz. natura materieel WMO	489.392	474.131	-15.261
Maatwerkvoorz. natura immaterieel WMO	1.968.511	1.884.817	-83.694
Opvang en beschermd wonen WMO	28.090	29.131	1.041
Eigen bijdragen maatwerk en opvang WMO	-218.927	-222.219	-3.292
Alg. voorzieningen WMO en Jeugd	1.103.541	1.032.927	-70.614
Eerstelijnsloket WMO en Jeugd	1.065.526	1.050.204	-15.322
PGB WMO en Jeugd	1.994.970	1.918.483	-76.487
Individuele voorz. Natura Jeugd	1.970.639	1.796.556	-174.083
Totale per deelprogramma	8.401.741	7.964.029	-437.713

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Maatwerkvoorzieningen natura materieel WMO</i>	15.000	V
De raming is lager als gevolg van een lager intern uurtarief voor doorberekende uren dan in 2015.		
<i>Maatwerkvoorzieningen natura immaterieel WMO</i>	84.000	V
De beschikbare middelen voor huishoudelijke verzorging zijn € 96.000 lager ten opzichte van 2015. Daarmee is de korting van 40% in 2016 volledig verwerkt. De toelage voor huishoudelijke		

hulp (HHT) is verlaagd met € 11.000. Voor begeleiding is € 35.000 meer beschikbaar in 2016. Daarnaast is sprake van een lager bedrag aan doorberekende uren van € 12.000.

<i>Algemene voorzieningen WMO en Jeugd</i>	71.000	V
In 2015 zijn incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor de implementatie van wijk- en dorpsbudgetten (€ 30.000)en voor de organisatie van bevrijdingsfeesten (€ 16.000). Deze komen niet terug in 2016 en geven daardoor een lagere raming in 2016. Het restant bestaat uit een lager bedrag aan doorberekende uren door daling van het intern uurtarief ten opzichte van 2016.		
<i>Eerstelijns WMO en Jeugd</i>	15.000	V
In 2015 was een doorgeschoven bedrag van € 30.000 uit 2014 opgenomen voor het CJG. Dat geeft in 2016 een lager budget dan in 2015. In 2016 zijn de budgetten voor cliëntondersteuning, toegang en uitvoeringskosten jeugd iets hoger dan in 2015 (totaal € 15.000).		
<i>PGB WMO en Jeugd</i>	76.000	V
De integratieuitkeringen in het sociaal domein voor de onderdelen Jeugd en WMO zijn in 2016 lager dan in 2015, de kortingen zijn deels verwerkt in lagere PGB budgetten voor jeugd (min € 33.000) en WMO (min € 43.000).		
<i>Individuele voorzieningen Natura Jeugd</i>	174.000	V
De kortingen op de budgetten voor de jeugdzorg zijn, naast een verlaging van het PGB budget, verwerkt in een lager budget voor Zorg in Natura.		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	3.000	V
Totaal	438.000	V

DEELPROGRAMMA 2.6 SPORT

Omschrijving van het deelprogramma

Met het deelprogramma Sport wil de gemeente Winsum een sportieve en gezonde leefstijl stimuleren. Onder het motto 'Een leven lang bewegen' wil de gemeente dat zoveel mogelijk inwoners gaan én blijven sporten of bewegen.

Er staan hierbij 3 doelstellingen centraal:

- 1) sterke en vitale sportverenigingen;
- 2) goede sportaccommodaties en voorzieningen in de openbare ruimte;
- 3) sport en bewegen wordt succesvol als middel ingezet om een gezonde leefstijl van de inwoners te bevorderen (sportstimulering).

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 530.1 Sport: buitensportaccommodaties
- 530.2 Sport: binnensportaccommodaties
- 530.3 Sport: zwembad
- 530.4 Sport: algemeen
- 531 Groene sportvelden en terreinen
- 580 Overige recreatieve voorzieningen

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

Sport vervult een belangrijke functie in de samenleving. Het sport- en sportstimuleringsbeleid is vastgelegd in de sportnota 2013-2020. De sportnota is niet als zelfstandig beleidsdocument vastgesteld. Op grond van de sportnota is een adviesnotitie vastgesteld, waarin de hoofdlijnen uit de sportnota zijn vertaald in 11 beslispunten. Bij de uitvoering van het sportbeleid zal de gemeente zich de komende jaren concentreren op de beslispunten die in de adviesnota zijn genoemd.

Daar willen wij in overleg met de verschillende sportverenigingen, in een te vormen sportplatform, hier op zo goed mogelijke wijze uitvoering aan geven.

In het dorp Winsum wordt onderzocht of de sportvoorzieningen zoveel mogelijk kunnen worden geconcentreerd in Winsum West. De samenwerking tussen en samengaan van de sportverenigingen en het multifunctioneel gebruik van faciliteiten wordt gestimuleerd. De gemeente neemt daarbij een faciliterende positie in en heeft zo weinig mogelijk eigen accommodaties in bezit en beheer.

Het zwembad heeft een belangrijke functie waar het gaat om sportstimulering, recreatie en het leren zwemmen. Gezocht zal worden naar bezuinigingsmogelijkheden om én het zwembad open te houden én de gemeentelijke subsidie te verlagen.

De sportcoach is inmiddels aan de slag. Bij de verdere ontwikkeling en invulling van de taakstelling zal extra aandacht moeten zijn voor de verbindende factor van de sportcoach tussen onderwijs, welzijn en sport en als aanjager voor de verschillende doelgroepen.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Sportnota gemeente Winsum 2013-2020; Een sportieve en gezonde leefstijl;
- Adviesnotitie: sportnota 2013 -2020 gemeente Winsum - In deze adviesnotitie zijn de hoofdlijnen uit de sportnota vertaald in 11 beslispunten. De gemeente zal zich bij de

uitvoering van het sportbeleid concentreren op de beslispunten die in de adviesnota zijn genoemd;

- Nota Lokaal Gezondheidsbeleid 2013-2017; Gezondheid, Welzijn en Welbevinden.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

Sport en bewegen wordt meer en meer een middel om ook doelen binnen het gezondheidsbeleid en het Wmo-beleid te realiseren. Dat de verbinding tussen sport & bewegen en gezondheid steeds belangrijker is geworden, wordt onderschreven in de nieuwe Sportnota 2013-2020; 'Een sportieve en gezonde leefstijl'. Hoewel ook binnen de sport nog steeds aandacht is voor accommodatiebeleid (we gaan bijvoorbeeld bekijken of het beheer en onderhoud van accommodaties efficiënter kan), willen we de komende jaren ons vooral ook gaan richten op sportstimulering. De buurtsportcoaches zijn al aan de slag. Het uitvoeringsplan Sportstimulering vormt hun leidraad bij de agendering en prioritering van verschillende sportieve activiteiten en ontwikkelingen. Daarnaast is er budget vrijgemaakt voor een sportstimuleringsfonds.

Gesignaleerde knelpunten

De gemeentefinanciën staan onder druk. Bij het opstellen van de sportnota is daarom rekening gehouden met een bezuinigingsopgave. Het is zowel voor de gemeentelijke organisatie als de sportorganisaties en -verenigingen in de gemeente een uitdaging om de bezuiniging te realiseren.

In samenhang met/in het verlengde van de bezuinigingsopgave, vormt ook de harmonisatie van de 'lappendeken' van eigendom en beheer van sportaccommodaties een uitdaging. Het uitvoeringsplan sportaccommodaties is hierin een eerste stap. De feitelijke uitvoering (overdracht/andere afspraken over beheer en eigendom) neemt daarna een langere periode in beslag.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2014	realisatie 2013
Uitvoeringsplan sportstimulering (buurtsportcoaches) wordt getoetst op algemene indicatoren en per interventie (doelstellingen per uitgevoerd project)*.	Goed	Middel		*	*
Aan het einde van het project van de buurtsportcoach (2016) wordt een tevredenheidsonderzoek onder partners en inwoners gehouden.					

* In het uitvoeringsplan van de buurtsportcoaches is aangegeven dat op basis van algemene indicatoren (bestaande instrumenten en onderzoeken van de GGD, zoals het 2-jaarlijkse bevolkingsonderzoek) en doelstellingen per interventie of project wordt getoetst in hoeverre de activiteiten en ontwikkelingen succesvol zijn.

Wat willen we bereiken?

- Sporten en bewegen wordt succesvol ingezet als middel om een gezonde leefstijl van de inwoners te bevorderen.
- Het realiseren van een bezuiniging op het beleidsveld sport van € 70.000.
- Meer uniformiteit in de regelingen, tarieven en overeenkomsten met de sportverenigingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De buurtsportcoaches zijn inmiddels betrokken bij het opzetten van een aantal verschillende activiteiten in de gemeente (wandelgroep in de wijk, beweegtuin, 'walking football').
- Ook het sportstimuleringsfonds wordt gebruikt; er is in de eerste helft van 2015 aan vijf initiatieven een bijdrage verleend.
- De inzet van de buurtsportcoach wordt geëvalueerd. De effectiviteit (nieuwe activiteiten organiseren en doelgroepen uit sportnota laten bewegen) bepaalt of de opdracht een vervolg krijgt. Voor het (blijven) leggen van verbindingen
- en voor het uitwisselen van kennis en vaardigheden tussen partijen die zijn betrokken bij gezondheid, sport en bewegen, wordt een sportplatform opgericht (onderdeel uitvoeringsplan Sportstimulering, periode: 2016).
- Het nader invulling geven aan de actiepunten die in het nieuwe sportbeleid ingebracht zijn.
- In overleg met het zwembadbestuur moet worden gekomen tot een kostenoptimalisatie in het beheer en de exploitatie van het zwembad. De grondslag hiervoor ligt in de bezuinigingsopgave: de gemeentelijke bijdrage aan het zwembad wordt verminderd. Op grond van de kadernota is dit vertaald in een bezuiniging/vermindering van de subsidie met 35.000 euro in 2016 tot 50.000 euro in 2017.
- Over het beheer en onderhoud van de gymzaal in Ezinge worden afspraken gemaakt met het dorp. Om de gymzaal meer rendabel te maken wordt gekeken of (een deel van) het onderhoud in eigen beheer van het dorp kan worden uitgevoerd, of dat de bezettingsgraad kan worden verhoogd.
- De harmonisatievoorstellen genoemd in de sportnota 2013-2020 nader uitwerken in samenspraak met de sportverenigingen; Nieuwe tarievenverordening opstellen.

Wat willen we bereiken?

- Uniformiteit/harmonisatie in exploitatie, beheer en onderhoud van de sportaccommodaties.
- De basisvoorzieningen voor sport en bewegen in de complete dorpen en het dorp Winsum in stand houden wanneer voldoende draagvlak is.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Er wordt een uitvoeringsplan voor het beheer en de exploitatie van de sportaccommodaties opgesteld. Dit plan vormt de basis voor harmonisatie van de 'lappendeken' van eigendom en beheer van de accommodaties
- Het opstellen van een meer-jaren investeringsplan voor de sportaccommodaties.
- Het stimuleren van het gezamenlijk en efficiënt gebruik van de bestaande sportaccommodaties.
- Het in stand houden van veilige sportattributen (basisuitrusting) in de sportaccommodaties.
- Ontwikkelingsvisie "*Winsum West als sportief en recreatief gebied voor Winsum en de regio*": na een brede verkenning onder verenigingen, gebruikers van het gebied en belanghebbenden, volgt een verdiepingsslag t.b.v. fasering en prioritering van de uitvoering van verschillende projecten in het gebied.
- Ondersteunen van het initiatief van de gebruikers van Sportpark Sauwerd bij het ontwikkelen van het Masterplan voor het sportpark. Waar mogelijk in samenhang met de nieuwe dorpsvisie voor Sauwerd.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Sport:	31.119	33.868	31.452	61.203	40.558	40.312
buitensportaccommodaties						
Sport:	361.111	346.272	349.550	396.790	384.690	383.879
binnensportaccommodaties						
Sport: zwembad	251.302	237.856	202.828	187.828	187.828	184.454
Sport: algemeen	143.982	148.367	65.700	66.477	66.477	66.477
Groene sportvelden en terreinen	311.680	333.575	302.900	300.296	298.278	293.832
Overige recreatieve voorzieningen	101.211	116.915	117.611	116.374	115.136	113.899
Totaal lasten	1.200.406	1.216.853	1.070.041	1.128.969	1.092.967	1.082.854

Baten						
Sport:	5.781	6.395	6.395	6.395	6.395	6.395
buitensportaccommodaties						
Sport:	155.425	152.057	152.057	152.057	152.057	152.057
binnensportaccommodaties						
Sport: zwembad	28.958	18.876	18.876	18.876	18.876	18.876
Sport: algemeen	0	0	5.205	24.340	43.476	43.476
Groene sportvelden en terreinen	32.616	17.767	17.767	17.767	17.767	17.767
Overige recreatieve voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	222.780	195.095	200.300	219.435	238.571	238.571

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Sport:	25.338	27.473	25.057	54.808	34.162	33.917
buitensportaccommodaties						
Sport:	205.686	194.215	197.493	244.734	232.633	231.822
binnensportaccommodaties						
Sport: zwembad	222.344	218.979	183.952	168.952	168.952	165.578
Sport: algemeen	143.982	148.367	60.495	42.137	23.001	23.001
Groene sportvelden en terreinen	279.065	315.808	285.134	282.530	280.511	276.066
Overige recreatieve voorzieningen	101.211	116.915	117.611	116.374	115.136	113.899
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	977.626	1.021.758	869.742	909.534	854.396	844.283
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	45.800	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Sport: buitensportaccommodaties	27.473	25.057	-2.416
Sport: binnensportaccommodaties	194.215	197.493	3.278
Sport: zwembad	218.979	183.952	-35.027
Sport: algemeen	148.367	60.495	-87.873
Groene sportvelden en terreinen	315.808	285.134	-30.674
Overige recreatieve voorzieningen	116.915	117.611	696
Totale per deelprogramma	1.021.758	869.742	-152.017

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel
		N = nadeel
<p><i>Sport: zwembad</i></p> <p>In de kadernota 2015 is voor 2016 een bezuiniging opgenomen van € 35.000 met betrekking tot het zwembad.</p>	35.000	V
<p><i>Sport: algemeen</i></p> <p>In 2015 waren incidentele budget geraamd voor sportstimulering (€ 30.000) en voor de ontwikkeling/onderzoek Winsum West (€ 51.000). Deze vallen weg in 2016.</p> <p>In de kadernota 2015 is besloten de bezuinigingstaakstelling voor 2015 op het terrein van de sport te schrappen en gefaseerd in te voeren in de jaren 2016-2018. Voor 2016 bedraagt de bezuiniging € 5.000.</p> <p>Daarnaast een iets lagere bedrag voor doorbelaste uren.</p>	88.000	V
<p><i>Groene sportvelden en terreinen</i></p> <p>Het geraamde voordeel heeft betrekking op de geraamde bezuiniging op het terrein van de sportaccommodaties.</p>	31.000	V
<p><i>Overige kleine afwijkingen</i></p>	2.000	N
Totaal	152.000	V

DEELPROGRAMMA 3.1 ECONOMIE

Omschrijving van het deelprogramma

Dit deelprogramma omvat de beleidsuitgangspunten op het gebied van economie. Er ligt een relatie met recreatie en toerisme, met detailhandel en overige bedrijven en met de werkgelegenheid die de verschillende bedrijven bieden.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 310 Handel, ambacht en industrie
- 311 Baten marktgelden
- 330 Nutsbedrijven
- 341 Overige agrarische zaken

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

In de gemeente Winsum wordt de economische bedrijvigheid gekenmerkt door kleinschaligheid. Naast winkels en bedrijven kennen we veel kleine economische activiteit in de vorm van ZZP'ers.

Wij stimuleren een goed ondernemersklimaat. Daarbij past ook de aanleg van breedbandinternet in de hele gemeente, ook in het buitengebied. Samenwerking tussen gemeente en ondernemers moet tot minder bureaucratie leiden.

De visie op het winkelaanbod en de bedrijventerreinen in onze gemeente en onze rol daarbij zal in de komende periode herijkt worden. Samen met ondernemers dient de upgrading van het centrum van Winsum opgepakt te worden. Een spoedige ontwikkeling van het Boogplein is van groot belang.

Een belangrijke economische branche betreft de landbouw. Een gezonde levensvatbare landbouw is van essentieel belang voor het gebied. Landbouw en natuur moeten hand in hand gaan. Het gaat daarbij om een goede afstemming en samenwerking tussen 'boeren, burgers en buitenlui' met als doel een goede balans tussen het landschap, dierenwelzijn en milieu. Agrarische bedrijven dienen de nodige ruimte te krijgen bij het ontwikkelen van hun bedrijven..

De gemeente dient duurzaam in te kopen waarbij binnen het aanbestedingsbeleid de lokale ondernemers zo veel mogelijk de gelegenheid krijgen om in te schrijven. De gemeente zal bij het aanbesteden daar waar mogelijk gebruik maken van social return.

Het ondernemersfonds heeft zich tot op heden bewezen. Deze willen we dan ook handhaven.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Actualisatie Detailhandelsvisie (2015);
- Ambitie om te schakelen (schakelkernen regiovisie);
- Structuurvisie Winsum (2013);
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (2013);
- Startdocument Toeristische beleidsontwikkeling;
- Actieplan Economie 'Werken aan Winsum' 2013-2016;
- Projectplan 'Winsum, sociaal economisch vitaler '.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- Winsum heeft een beperkte leegstand in de retail.
- De economische component in de herinrichtingsplannen Onderdendamsterweg (het versterken van het winkelcentrum Obergon) zal in 2016 zijn voltooiing krijgen. Dan zal het complex zijn verbouwd en uitgebreid en is de openbare ruimte heringericht. Ook de overige winkelruimtes krijgen een invulling door de formules Etos en Gall & Gall.
- Samen met het Ondernemersplatform wordt het Actieplan Economie 'Werken aan Winsum 2013-2016' uitgevoerd. Speerpunt(en) is (zijn) het verbeteren van de contacten, het informeren van alle ondernemers en het professionaliseren van de ondernemersorganisaties.
- Op basis van een uitgevoerd onderzoek is duidelijk hoe groot de ruimtebehoefte is bij onze ZZP-ers. Actieve ZZP-ers hebben het voortouw genomen samen met de gemeente de sector aan te spreken, te activeren en te onderzoeken of er behoefte is aan voorzieningen voor deze groep ondernemers.
- Het marketingplan 'Winsum, sociaal-economisch vitaler' is grotendeels uitgevoerd: de TOP is gerealiseerd, er is een toeristische gids gekomen voor de gemeente met daarin opgenomen de historische wandeling in Winsum. Deze laatste wandeling is ook op App uitgebracht.
- In alle drie de delen van de gemeente hebben inmiddels (regionale) goed bezochte ondernemersavonden plaatsgevonden.
- In Noord-Groningen loopt het project 'Breedband Noord-Groningen' voor een verbetering van de digitale infrastructuur. Voorshands beperkt het onderzoek zich tot het buitengebied.
- Het Ondernemersplatform is in beweging gekomen voor het maken van een professionaliseringsslag. In het kader daarvan wordt gezocht naar een onafhankelijk voorzitter.
- Door het Kenniscentrum NoorderRuimte is de detailhandelsvisie van 2009 geactualiseerd.
- Ook de lokale economie krabbelt uit het dal. Er is weer wat vraag naar bedrijfsruimte en bedrijfspanden gaan weer over in andere handen. Het feit, dat wij nog steeds weinig tot geen leegstand hebben in de retail, toont dat ook.

Gesignaleerde knelpunten

- De overlegstructuur met het bedrijfsleven is nog niet optimaal.
- Het winkelhart van Winsum is compact, het beleid is concentratie van winkels in dat gebied. Door die compactheid en de weinige leegstand, is er weinig vestigingsruimte voor nieuwe winkels.
- De economische situatie van de detailhandel in het kernwinkelgebied maakt het dringend gewenst dat het Boogplein een invulling krijgt met één of meerdere trekkers.
- De bezoekende consument wordt niet lang genoeg vastgehouden.
- De ruimtelijke uitstraling van het centrum van Winsum kan beter.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Plaatsen stijgen op de noordelijke ranglijst "MKB-vriendelijkste gemeente"	Goed	Matig	2	2	+ 1

Wat willen we bereiken?

- Versterken en uitbouwen van de economische structuur in al haar facetten.
- Faciliteren van ZZP-ers in hun huisvestingsbehoefte.
- een toekomstbestendig vestigingsbeleid voor de detailhandel in het dorp Winsum en een grotere waarde van de gezondheidseconomie voor het dorp Winsum.
- Professionaliseren Ondernemersorganisatie(s).

Wat gaan we daarvoor doen?

- In de periode 2013-2016 – in nauwe samenwerking met het Ondernemersplatform uitvoering geven aan het Actieplan Economie 'Werken aan Winsum' .
- Verbouw en uitbreiding van het winkelcentrum Obergon en een herinrichting van de openbare ruimte rondom dit winkelcentrum.
- Invulling van de locatie Boogplein.
- Uitvoering van de resterende voorstellen uit het projectplan 'Winsum, sociaal economisch vitaler' (maakt ook deel uit van het Actieplan 'Werken aan Winsum', zoals de voltooiing van de informatieportals, een P-route en een upgradering van de winkelpanden.
- Samen met de ZZP-ers in onze gemeente mogelijkheden nagaan voor een versterking van deze sector door b.v. de realisatie van faciliteiten. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar (her)gebruik van leegkomende panden.
- Uitvoering van de aanbevelingen uit het onderzoek van het Kenniscentrum NoorderRuimte naar de actualiteit van de detailhandelsvisie uit 2009.
- Bespreking van het onderzoek van het Kenniscentrum noorderRuimte naar de veranderingen in het zorg(vastgoed) in de gemeente Winsum.
- Samen met de ondernemersorganisaties binnen de gemeente het Ondernemersplatform professionaliseren onder leiding van een nog aan te zoeken onafhankelijk voorzitter, om daarmee een gelijkwaardige gesprekspartner voor de gemeente te krijgen. De klankbordgroep uitvoering Actieplan zal daar in opgaan.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Handel, ambacht en industrie	139.171	245.313	116.030	116.030	116.030	116.030
Baten marktgelden	0	0	0	0	0	0
Nutsbedrijven	8.939	6.918	6.643	6.643	6.643	6.643
Overige agrarische zaken	29.954	29.329	41.129	41.129	41.129	41.129
Totaal lasten	178.064	281.561	163.802	163.802	163.802	163.802

Baten						
Handel, ambacht en industrie	3.467	8.881	8.881	8.881	8.881	8.881
Baten marktgelden	2.222	1.992	1.992	1.992	1.992	1.992
Nutsbedrijven	56.293	46.000	46.000	46.000	46.000	46.000
Overige agrarische zaken	30.580	29.845	29.845	29.845	29.845	29.845
Totaal baten	92.561	86.718	86.718	86.718	86.718	86.718

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Handel, ambacht en industrie	135.705	236.432	107.149	107.149	107.149	107.149
Baten marktgelden	-2.222	-1.992	-1.992	-1.992	-1.992	-1.992
Nutsbedrijven	-47.354	-39.082	-39.357	-39.357	-39.357	-39.357
Overige agrarische zaken	-627	-516	11.284	11.284	11.284	11.284
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	85.502	194.843	77.084	77.084	77.084	77.084

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Handel, ambacht en industrie	236.432	107.149	-129.284
Baten marktgelden	-1.992	-1.992	0
Nutsbedrijven	-39.082	-39.357	-275
Overige agrarische zaken	-516	11.284	11.800
Totalen per deelprogramma	194.843	77.084	-117.759

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel
		N = nadeel
<i>Handel, ambacht en industrie</i> Het grote voordeel wordt veroorzaakt door een grote incidentele raming in 2015 met betrekking tot het actieplan economie.	129.000	V
<i>Overige agrarische zaken</i> Dit betreft extra rentelasten in 2016 als gevolg van de grondaankopen in Winsum-West.	12.000	N
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	1.000	V
Totaal	118.000	V

DEELPROGRAMMA 3.2 TOERISME

Omschrijving van het deelprogramma

Het toeristisch recreatieve product van de gemeente Winsum kenmerkt zich vooral door rust, ruimte, kleinschaligheid en cultuur. Hét te vermarkten product is ons waardevolle landschap, waardoor wij "Schatkamer in het noorden" zijn.

Dit deelprogramma geeft aan welke beleidsinstrumenten daartoe worden ingezet.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

560.2 Openluchtrecreatie

560.3 VVV(-kantoren)

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

De gemeente Winsum heeft als gemeente tussen stad en wad veel potentie voor toeristen. We moeten de toerist zien te verleiden om ons gebied te bezoeken. Wij zien de noodzaak van de recreatie en het toerisme als belangrijke inkomensbron voor de aanwezige (en potentiële nieuwe) ondernemers en de daarmee gerelateerde werkgelegenheid. Samen met de toeristische ondernemers willen wij de recreatie en het toerisme verder stimuleren.

De gemeente moet een impuls geven door slimme investeringen te doen voor aantrekkelijke fiets- en wandelpaden, vaarroutes en ommetjes in het mooie buitengebied en daar waar nodig zorgen voor verbetering en meer veiligheid. Deze routes met vaak een historisch karakter moeten gekoesterd worden.

Een belangrijk toeristisch onderdeel is het Pieterpad. Hoge prioriteit heeft een veilige route tussen Winsum en Garnwerd.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Structuurvisie Winsum(2013);
- Bestemmingsplan buitengebied;
- Startdocument toeristische beleidsontwikkeling.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- Ten behoeve van de realisatie van een veilige fiets-wandelverbinding Winsum-Garnwerd zijn de voorwaarden gecreëerd om de komende jaren gefaseerd te komen tot een wandel-/fietsverbinding op dit traject, nadat in 2014 het tracé door de wandelaars al in gebruik is genomen.
- Vanuit het taakveld 3.1. (economie) is uitvoering gegeven aan het project 'Winsum, sociaal economisch vitaler'. Het Toeristisch Overstappunt (TOP) is gerealiseerd. Daarnaast is er onder de naam 'Ontdek Winsum' een toeristische gids uitgegeven met toeristische informatie en diverse (wandel- en fiets)routes. Tot slot is de historische wandeling in Winsum op een app gezet. Al deze maatregelen hebben ook toeristische betekenis voor de kern van Winsum en de hele gemeente.
- Veel van de voornemens uit het 'Startdocument Toeristische Beleidsontwikkeling', althans voor zover ze door ons te realiseren zijn, zijn uitgevoerd. Het knooppuntensysteem is ingevoerd en er is een andere route voor het Pieterpad (zij het nog niet voltooid). Voorts is er een (eerste) TOP gerealiseerd en is de historische wandelroute in Winsum (her)uitgebracht op papier en app. Daarnaast is er voor de hele gemeente een toeristische

kaart uitgebracht en het aantal TIP's is - na Garnwerd - compleet. Ook loopt er voor het Middag-Humsterland, samen met provincie en gemeente Zuidhorn, een proces om te komen tot een impuls van dit gebied op het gebied van landschap, promotie en cultureel erfgoed. Tot slot is Stichting Promotie Winsum bezig met het plaatsen van het eerste informatieportal langs de N361.

Gesignaleerde knelpunten

- De huidige toeristische organisatie in de gemeenten de Marne en Winsum - Stichting Promotie Waddenland- zal te klein blijken als in Noord-Groningen aan regio marketing moet worden gedaan. Dat vraagt om verbreding met de andere beide toeristische organisaties in Noord-Groningen.
- De toeristische sector is relatief klein binnen onze gemeente en bestaat bovendien voor een nog veel kleiner deel uit bedrijven die beroepsmatig met recreatie & toerisme bezig zijn. Dat is van invloed op de potentie en de stuwkracht van de sector. Slechts een klein groepje ondernemers kan en wil het voortouw nemen.
- De vindbaarheid en zichtbaarheid van onze R&T bedrijfjes is onvoldoende.
- Het toeristisch platform heeft geen vaste plek verworven, c.q. gekregen in de toeristische beleidsontwikkelingen.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Het bieden van meer mogelijkheden voor recreatie en toerisme					
Aantal projecten recreatie en toerisme	Goed	Matig	1	2	2

Wat willen we bereiken?

De volgende doelstellingen concretiseren(zie ook startdocument):

- Meer route gebonden recreatie;
- Een beter en groter aanbod van mogelijkheden voor dagrecreatie;
- Een sterker aanbod van verblijfs-accommodaties;
- Meer cultuurtoerisme en instandhouding van het cultureel erfgoed;
- Meer vaartoerisme;
- Verbeteren van promotie en organisatie van de R&T sector;
- Versterking profilering en samenwerking kunst en cultuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitbreiding van het al gerealiseerde wandeltracé Winsum-Garnwerd naar een gecombineerd fiets/wandeltracé.
- Door middel van subsidiëring in stand houden van een toeristische organisatie t.b.v. de promotie van het gebied.
- Verdere uitvoering van het projectplan 'Winsum, sociaal economisch vitaler' .
- Samen met de Stichting Promotie Waddenland en de ondernemers verder ontwikkelen van de Toeristische Informatiepunten (TIP's) in Winsum, Garnwerd en Ezinge.
- Professionalisering van de sector en integratie van het Toeristisch platform in het Ondernemersplatform gemeente Winsum. Verbetering van de toeristische
- bewegwijzering, gecombineerd met een actualisatie van de overige (utilitaire) bewegwijzering.

Wat willen we bereiken?

- Meer en betere benutting van de culturele waarden van onze beide waardevolle landschappen Reitdiepdal en Middag-Humsterland.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Samen met de omringende gemeente Zuidhorn, de Marne, Kollumerland en Dongeradeel onderzoeken van mogelijkheden voor versterking van de recreatie in het gebied van deze gemeenten.
- Integratie van het toeristische platform in het te versterken Ondernemersplatform gemeente Winsum.
- Continuering van de samenwerking met de gebiedspartijen in beide gebieden nu de beide Gebiedscommissies zijn opgeheven door de provincie.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Openluchtrecreatie	281.241	100.525	75.737	75.737	75.737	75.737
VVV(-kantoren)	65.802	60.694	54.522	54.522	54.522	54.522
Totaal lasten	347.043	161.218	130.259	130.259	130.259	130.259
Baten						
Openluchtrecreatie	2.735	1.131	1.131	1.131	1.131	1.131
VVV(-kantoren)	1.849	1.990	14.990	14.990	14.990	14.990
Totaal baten	4.584	3.121	16.121	16.121	16.121	16.121
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Openluchtrecreatie	278.506	99.394	74.606	74.606	74.606	74.606
VVV(-kantoren)	63.952	58.703	39.532	39.532	39.532	39.532
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	342.459	158.097	114.138	114.138	114.138	114.138
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	260.458	25.184	11.105	11.105	11.105	11.105

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Openluchtrecreatie	99.394	74.606	-24.788
VVV(-kantoren)	58.703	39.532	-19.171
Totalen per deelprogramma	158.097	114.138	-43.960

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<p><i>Openluchtrecreatie</i></p> <p>Het verschil wordt voor een groot deel verklaard door incidentele ramingen in het jaar 2015 voor wat betreft de onderdelen uitvoering actieplan toerisme (voordeel € 8.000), cofinancieringsprojecten (voordeel € 14.000). verder is sprake van een klein voordeel door een iets kleiner bedrag aan toegerekende uren (voordeel € 3.000).</p>	25.000	V
<p><i>VVV(-kantoren)</i></p> <p>In de kadernota 2015 is er rekening mee gehouden dat het gebouw Hoofdstraat W 4 in Winsum wordt afgestoten in 2016. Hierdoor is een opbrengstraming opgevoerd van € 13.000, en tevens is de raming voor de energielasten van dit gebouw ad € 6.000 geschrapt.</p>	19.000	V
Totaal	44.000	V

DEELPROGRAMMA 4.1 GRONDBELEID

Omschrijving van het deelprogramma

Het exploiteren van bouwgrond in bestemmingsplannen zowel in eigen beheer als door derden.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

830 Bouwgrondexploitatie

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

Zie paragraaf G Grondbeleid.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in:

- Structuurvisie, woonvisie en GVVP (vaststelling 2014).
- Sportnota 2013;
- Detailhandelsvisie;
- Exploitatieverordening;
- Dorpsvisies.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- Er wordt over de hele linie meer dan voorheen ingezet op verduurzaming en renovatie van de bestaande woningvoorraad en minder op nieuwbouw.
- Voor het overige wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid achterin deze begroting en naar het programma volkshuisvesting.

Gesignaleerde knelpunten

- Economische ontwikkelingen en de aardbevingsproblematiek geven temporisering van de woningproductie te zien. Dit noopt tot het bijstellen van de prognoses voor planontwikkeling. In de paragraaf grondbeleid achterin deze begroting zijn de financiële achtergronden hiervan voor gemeentelijke exploitaties in beeld gebracht.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Het op financieel verantwoorde wijze verwerven en exploiteren van gronden welke bijdragen aan de uitvoering van de toekomstvisie en dorpsvisies.					
Een reserve grondexploitatie welke de risico's afdekt.	Goed	Hoog	Voldoende omvang	Voldoende omvang	voldoende

Wat willen we bereiken?

- Een bij de doelstellingen van het gemeentelijk beleid aangaande wonen, ruimtelijke ontwikkeling, sport en verkeer en vervoer passende uitvoering van het grondbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Dit betekent maatwerk dat kan resulteren in de aankoop van gronden (actief grondbeleid) of faciliterend grondbeleid waarbij medewerking wordt verleend aan plannen van derden.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Lasten						
Bouwgrondexploitatie	94.499	199.950	178.100	178.100	178.100	178.100
Totaal lasten	94.499	199.950	178.100	178.100	178.100	178.100
Baten						
Bouwgrondexploitatie	0	97.499	52.977	52.977	52.977	52.977
Totaal baten	0	97.499	52.977	52.977	52.977	52.977
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Saldo						
Bouwgrondexploitatie	94.499	102.451	125.123	125.123	125.123	125.123
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	94.499	102.451	125.123	125.123	125.123	125.123
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	11.637	9.907	9.907	9.907	9.907	9.907

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Bouwgrondexploitatie	102.451	125.123	22.672
Totalen per deelprogramma	102.451	125.123	22.672

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Bouwgrondexploitatie</i>	23.000	N
Het nadeel op de product is iets toegenomen, omdat we nu op ramingsbasis ook geen uren meer hebben toegerekend aan bouwgrondexploitaties. Alleen de rentemutaties op de grondexploitaties van Winsum-Oost en Sauwerd-Groenlanden worden nu toegerekend.		
Totaal	23.000	N

DEELPROGRAMMA 4.2 NATUUR- EN GROENBEHEER

Omschrijving van het deelprogramma

Het onderhouden en beheren van openbaar groen, vijvers en watergangen en het ondersteunen en stimuleren van activiteiten voor de bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

550   Natuurbescherming

560.1   Openbaar groen

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

De gemeente Winsum is een groene gemeente. We zijn zuinig op ons mooie landschap en we willen een goed rentmeester zijn. We handhaven het cultuurhistorisch karakter van de gebieden als het Middag-Humsterland, Reitdiepgebied en Half Ambt. Oude meanders, wierden en dergelijke houden we in stand.

Wijken en buurten hebben voldoende groen, maar voor het onderhoud dient de gemeente samen met de bewoners de handen ineen te slaan. We willen inwoners zelf verantwoordelijk laten zijn voor het groen in hun buurt. Zowel bij de inrichting als het beheer wordt gekeken wat de buurt zelf wil en kan doen. We doen onderzoek naar manieren waarbij de gemeente het beheer van het openbaar groen geheel uitbesteed aan dorpen/wijken.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's;

- SGB–Gebiedsplan Wierden;
- Landschapsontwikkelingsplan Noord-Groningen;
- Landschapsvisie 1993;
- Gebiedsprogramma Groningen (EHS);
- Convenant "Dier en Plant op 't Hogeland";
- Kwaliteitsvisie groen 2011;
- Nota begraven en begraafplaatsen 2011;
- Bomenbeleidsplan 2012-2021;
- Beleidsnotitie speelvoorzieningen 2009-2018.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- Het areaal groenvoorzieningen neemt toe door het gereedkomen van uitbreidingsplannen.
- Er wordt invulling gegeven aan het beheer en onderhoud van het groen zoals dat is vastgelegd in de kwaliteitsvisie groen.
- Veel kastanjabomen in de Gemeente Winsum zijn in meer of mindere mate aangetast door de Kastanjeziekte. Landelijk wordt dit gezien als een grote bedreiging. In 2010 is een monumentale beplanting van kastanjes rond de begraafplaats te Sauwerd geruimd als gevolg van deze ziekte. In 2010 is gestart met een pilot Kastanje ziekte, begeleid door de universiteit van Wageningen waar ook de Gemeente Winsum aan meedoet. Het doel is om te onderzoeken welke behandelmethodes een gunstig effect hebben op de conditie van zieke bomen. Het eindrapport maakt duidelijk dat onderzochte methodes niet hebben geleid tot genezing van zieke bomen.
- Watermerkziekte is een ziekte die schietwilgen aantast. De ziekte is niet te bestrijden. De enige manier om toename te voorkomen is om zieke bomen zo snel mogelijk te ruimen. Als de ziekte niet afneemt zal dat invloed hebben op met name landschappelijke beplantingen.

- De Eikenprocessierups (EPR) is vanuit het zuiden van Europa bezig aan een snelle opmars naar het noorden. De rupsen veroorzaken bij aanraking en inademen gezondheidsklachten. In 2010 is de EPR voor het eerst ook in onze provincie aangetroffen. Het betreft met name de gemeenten met een groot aantal eiken. In die gemeenten kost de bestrijding ervan jaarlijks veel geld. In de gemeente Winsum is de EPR nog niet aangetroffen. Echter, in Groningen is dit al wel het geval. Het aantal eiken binnen de gemeentegrenzen is gering. Grote overlast wordt hier daarom ook niet verwacht.
- De volkstuinen worden niet overal volledig verhuurd. Het gevolg is dat er kavels braak liggen. Een ander gevolg is dat het gebruik soms verandert.
- Volkstuinen worden niet altijd gebruikt / onderhouden zoals wenselijk is. Er is onvoldoende controle / handhaving.
- Bij alle uitvoeringswerkzaamheden moet rekening worden gehouden met de toepassing van de Flora- en Faunawet. Dit is niet ingebed in gemeentelijk beleid.
- Watergangen en vijvers groeien steeds vaker dicht met krabbescheer. Krabbescheer heeft positieve en negatieve elementen. Het positieve is dat zij een oase vormt voor kleine waterdiertjes. Het negatieve is dat bij een overvloed aan krabbescheer het water zuurstofarmer wordt. Daarnaast ondervinden gebruikers van het water hier overlast van. Het is daarom noodzakelijk dat voorkomen wordt dat vijvers en watergangen dichtgroeien.
- Op initiatief van (groepen)bewoners komt het voor dat er overeenkomsten gesloten worden met de gemeente over het onderhouden van openbaar groen door deze bewoners. Voorbeelden hiervan zijn bosjes in Tinallinge en Den Andel en openbaar groen in de Simon van Wattumstraat en Dahliastraat.
- De Essentaksterfte (schimmelaantasting) is een bomenziekte die sterk in opkomst is. Het is nog onduidelijk hoe deze ziekte zicht verder zal ontwikkelen en verspreiden. Het kan betekenen dat vaker snoeien van gevaarlijke takken of kappen van bomen nodig zal zijn. De kans bestaat dat het binnen bestaand budget niet mogelijk is dit volledig op te vangen.
- Door inwoners worden in het openbaar groen speeltoestellen geplaatst.
- De Participatiewet heeft effect op Ability. Daarnaast wordt ook nagedacht of een andere contractvorm met Ability efficiënter kan zijn.

Gesignaleerde knelpunten

- Door gewijzigde regelgeving is het niet meer toegestaan chemische onkruidbestrijding toe te passen in openbaar plantsoen. Het effect is dat er een grotere fysieke inspanning nodig is om de gewenste kwaliteit te bereiken. Vooral in groeiende periodes is er een spanningsveld tussen beoogde kwaliteit en beschikbare manuren.
- Onkruid op bestrating wordt onder anderen bestreden met het chemische onkruidbestrijdingsmiddel Round Up. Vanaf 1 januari 2016 is dit middel niet langer toegestaan. Over het gebruik van zogenaamde laagrisicomiddelen bestaat nog geen duidelijkheid. Vanaf 2014 is onderzoek gedaan naar alternatieve onkruidbestrijdingsmethodes die het milieu minder belasten. De stoom/hete luchtmethode is daar een voorbeeld van. Een definitieve keuze voor een alternatieve methode is nog niet gemaakt. Tegelijk wordt nagedacht of er meer preventieve maatregelen mogelijk zijn. Het afdichten van voegen in bestrating is bijvoorbeeld een te onderzoeken optie.
- Het is niet altijd duidelijk wat de kwaliteit van het onderhoud van groen moet zijn in uitbreidingsplannen. of bij in ontwikkeling zijnde projecten tot het moment van overdracht aan de gemeente. De verantwoordelijkheid ligt hiervoor bij de ontwikkelaar maar de klachten komen binnen bij de gemeente.
- Door inwoners in openbare ruimte geplaatste speeltoestellen voldoen meestal niet aan de daarvoor geldende wettelijke normen.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Bij het bermbeheer en landschapsontwikkeling streven we naar biodiversiteit. Dat betekent dat het groenbeheer zoveel mogelijk plaatsvindt op een natuurlijke en rationele manier.					
Aantal kapmeldingen	Goed	Laag	n.v.t.	n.v.t.	69
Gebruik kg. chemische onkruidbestrijdingsmiddelen	Goed	Hoog	0 kg	0 kg	5 kg
Oppervlak heringericht plantsoen in m2	Goed	Laag	n.v.t.	n.v.t.	1.600
Percentage zieke iepen	Goed	Laag	0	0	0,15
Maximaal aantal meldingen groen :	Hoog	Goed	< 155	< 155	187
- boomonderhoud	Hoog	Goed	< 40	< 40	39
- gras maaien	Hoog	Goed	< 20	< 20	26
- onkruid	Hoog	Goed	< 40	< 40	30
- snoeien	Hoog	Goed	< 50	< 50	87
- vernielingen	Hoog	Laag	< 5	< 5	5
Meldingen speelvoorzieningen:	Hoog	Laag	< 21	< 21	-
- onveilige situatie	Hoog	Goed	< 10	< 10	-
- defect aan toestel	Hoog	Laag	< 3	< 3	-
- afrastering	Hoog	Laag	< 3	< 3	-
- vernielingen	Hoog	Laag	< 3	< 3	-
- keuring toestellen	Hoog	Goed	< 2	< 2	-

Wat willen we bereiken?

- Groene gemeente.
- Invloed van burger op groen vergroten.
- Onderhoud groen in uitbreidingsplannen en in ontwikkeling zijnde projecten.
- Voorkomen dat watergangen dichtgroeien met invasieve vegetatie zoals krabbescheer.
- Op doelgroepen afgestemde uitdagende speelplekken.
- Veilige speelplekken.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoeren van de groenkwaliteitsvisie.
- Invulling geven aan de uitvoering van het bomenbeleidsplan.
- Omvorming van beplanting.
- Convenanten sluiten. *(op initiatief van de burgers).*
- Burgers betrekken bij planvorming t.a.v. (her)inrichting en omvorming groen.
- Met ontwikkelaars afspreken dat groen wordt onderhouden volgens de groenkwaliteitsvisie van de gemeente.
- Regelmatig watergangen uitmaaïen.
- In overleg bewoners inrichting bepalen. Ruimte bieden voor initiatieven.
- Inrichten conform wettelijke normen, regelmatig inspecteren en nemen van (onderhouds)maatregelen wanneer inspectie of meldingen daartoe aanleiding geven.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Natuurbescherming	10.087	10.287	9.726	155.726	9.726	9.726
Openbaar groen	1.397.841	1.332.717	1.216.102	1.216.102	1.216.102	1.206.102
Totaal lasten	1.407.929	1.343.004	1.225.828	1.371.828	1.225.828	1.215.828

Baten						
Natuurbescherming	0	0	0	0	0	0
Openbaar groen	14.252	0	0	0	0	0
Totaal baten	14.252	0	0	0	0	0

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Natuurbescherming	10.087	10.287	9.726	155.726	9.726	9.726
Openbaar groen	1.383.589	1.332.717	1.216.102	1.216.102	1.216.102	1.206.102
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	1.393.677	1.343.004	1.225.828	1.371.828	1.225.828	1.215.828

Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	0	0	146.000	0	0

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Natuurbescherming	10.287	9.726	-561
Openbaar groen	1.332.717	1.216.102	-116.615
Totalen per deelprogramma	1.343.004	1.225.828	-117.177

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Openbaar groen</i>	112.000	V
In de kadernota 2015 is in 2015 een incidenteel extra budget beschikbaar gesteld van € 65.000 op grond van het werkdrukonderzoek. Daarnaast is sprake van een lager bedrag aan toegerekende uren tot een bedrag van € 47.000.		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	5.000	V
Totaal	117.000	V

DEELPROGRAMMA 4.3 RUIMTELIJKE ORDENING EN INRICHTING

Omschrijving van het deelprogramma

Door het treffen van planologische maatregelen en het stellen van voorwaarden, bevorderen van een evenwichtige indeling, inrichting, benutting en instandhouding van een optimaal woon-, werk en leefmilieu in de gemeente Winsum.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

810 Ruimtelijke ordening

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

Gelet op de woningmarkt is er geen ruimte voor grote uitbreidingsplannen. Wel moeten we tijdig inspelen op een toename van de vraag. Er wordt een begin gemaakt met een gefaseerde ontwikkeling van Winsum-Oost. Kleine deelplannen in plaats van een grootse aanpak om de risico's te beperken. We voeren een voorzichtig grondbeleid. Verder zetten we in op de ontwikkeling van inbreidingsplannen.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is onder meer vastgelegd in de volgende documenten:

- Provinciaal Omgevingsplan (POP);
- Provinciale Omgevings Verordening (POV);
- Dorpsvisies;
- Regiovisie Groningen-Assen;
- Wet ruimtelijke ordening;
- Bestemmingsplannen;
- Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht;
- Structuurvisie Winsum;
- Woonvisie;
- Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

- Met de structuur-, woon-, sport- en verkeersvisie is het ruimtelijk beleid op orde en actueel. Gelet op de trends en ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening ligt de nadruk op zorgvuldig ruimtegebruik, een goede/aangename openbare ruimte, inbreiding en herbestemming van vrijkomende gebouwen of locaties.
- De aardbevingsproblematiek wordt aangepakt met behulp van een Meerjarenprogramma, dat richting geeft aan de versteviging van de gebouwde omgeving, waar mogelijk in samenhang met leefbaarheidsmaatregelen en duurzame ontwikkelingen. Mogelijk wordt de prioritering van de gemeentelijke uitvoering hierdoor beïnvloed en is er sprake van het naar voren halen van gemeentelijke investeringen.
- Het beleid van de nationale en provinciale overheid is gericht op een verdergaande deregulering van het omgevingsrecht en decentralisatie van het ruimtelijk beleid naar de lagere overheden. In dat kader is er een nieuwe integrale Omgevingswet in voorbereiding en zijn Provinciaal Omgevingsplan en -verordening onlangs aangepast vastgesteld.

Andere ontwikkelingen zijn de bevolkingskrimp en de verdunning van de woningbezetting. Daarentegen zijn er signalen dat de woningmarkt zich wat herstelt. Ondanks dit lichte herstel lijkt de tijd van 'verdienmodellen' definitief voorbij. De uitdaging is om andere manieren vinden om ontwikkelingen op gang te brengen en te houden.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Actuele, eenduidige, digitaal raadpleegbare, bestemmingsplannen.	Goed	Goed	1 (bestemmingsplan buitengebied)	afgerond	20

Wat willen we bereiken?

- POV (Provinciale Omgevingsverordening) door laten werken in bestemmingsplannen (o.a. karakteristieke bebouwing).
- Een gemeentelijk uitvoeringsprogramma voor gewenste ruimtelijke ontwikkelingen dat aansluit bij actuele maatschappelijke ontwikkelingen.
- Behoud van het waardevolle landschap in onze gemeente, met name in het buitengebied.
- Via de daartoe bestaande platforms invulling geven aan gebiedsgericht werken via de Regio Groningen Assen en het cluster Ten Boer, Bedum en Winsum dat de opgave met betrekking tot de aardbevingen in kaart brengt.
- Een optimale ruimtelijke inpassing en vormgeving van het plan Winsum Oost.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Tweede actualiseringsslag (Bestemmingsplan buitengebied).
- De uitvoering van de structuur-, woon-, en verkeersvisie ter hand nemen. De uitvoeringskosten/middelen begroten.
- Inzetten op een maatwerkbenadering met als kader het bestemmingsplan buitengebied, de in de Structuurvisie beschreven kernkarakteristieken, het Provinciaal Omgevings Plan (POP) en de bijbehorende verordening (POV).
- Inzet plegen om projecten/programma's verder te brengen en de benodigde cofinanciering voor de uitvoering van projecten zoveel als mogelijk beschikbaar stellen. Vanaf 2016 betreft dit tevens het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen van de Nationaal Coördinator Groningen. Participeren in de uitvoering van hetgeen in de geactualiseerde regiovisie Groningen-Assen is verwoord.
- De ruimtelijke uitwerking gefaseerd oppakken, met in 2016 een bestemmingsplan voor Winsum oost.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Lasten						
Ruimtelijke ordening	637.231	660.964	623.023	623.023	623.023	623.023
Totaal lasten	637.231	660.964	623.023	623.023	623.023	623.023
Baten						
Ruimtelijke ordening	18.596	10.212	10.212	10.212	10.212	10.212
Totaal baten	18.596	10.212	10.212	10.212	10.212	10.212
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Saldo						
Ruimtelijke ordening	618.634	650.752	612.810	612.810	612.810	612.810
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	618.634	650.752	612.810	612.810	612.810	612.810

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Ruimtelijke ordening	650.752	612.810	-37.942
Totalen per deelprogramma	650.752	612.810	-37.942

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Ruimtelijke ordening</i>	38.000	V
Het voordeel op dit product is volledig ontstaan door een lager bedrag aan toegerekende uren in 2016.		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>		
Totaal	38.000	V

DEELPROGRAMMA 5.1 COMMUNICATIE

Omschrijving van het deelprogramma

Het deelprogramma Communicatie is onderverdeeld in drie werkgebieden: voorlichting, communicatie en Public Relations.

Voorlichting

Mondelinge, digitale en schriftelijke informatie die feitelijk/zakelijk van aard is (het openbaar maken van bijv. teksten van wetten en nota's) en het naar buiten toe presenteren van gemeentelijke opvattingen en standpunten.

Communicatie

Het inzetten van middelen om een goede in- en uitvoering van het gemeentelijke beleid te realiseren, met de mogelijkheid tot interactie.

Public Relations

Het inzetten van middelen om houding/beeld van verschillende doelgroepen - inwoners/bezoekers/bedrijven/andere gemeenten- positief te beïnvloeden, te laten zien waar wij als gemeente voor staan (identiteit/imagobepaling).

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

002.2 Voorlichting

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

In onze veranderende rol is de wijze waarop wij met onze inwoners willen communiceren cruciaal. Inwoners willen weten waar ze aan toe zijn. We communiceren helder en duidelijk. Het gebruik van digitale mogelijkheden zullen we waar mogelijk verder uitbouwen. Zoveel als mogelijk worden inwoners betrokken bij het opstellen van plannen en inrichting van hun leefgebied. Bij de start van een beleidstraject moet daarom duidelijk zijn op welke wijze de gemeente met haar inwoners communiceert en op welke wijze de gemeente haar inwoners bij het beleid wil betrekken.

Bestaande beleidskaders

Geen. Huidige werkwijzen worden gecontinueerd.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Oordeel inwoners gemeente over de wijze waarop de gemeente communiceert.					
Rapportcijfer (0 – 10):	Goed	Hoog	8	8	7,3

Wat willen we bereiken?

- De burger wordt goed geïnformeerd en betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van gemeentelijk beleid.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Inzetten van diverse communicatiemiddelen, onder meer; publicaties in de regionale dagbladen, de website, persberichten, het 'live' uitzenden van raadsvergaderingen, tweewekelijkse persmomenten, burgers laten participeren bij diverse projecten.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Voorlichting	328.836	354.255	338.174	338.174	338.174	338.174
Totaal lasten	328.836	354.255	338.174	338.174	338.174	338.174
Baten						
Voorlichting	150	0	0	0	0	0
Totaal baten	150	0	0	0	0	0
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Voorlichting	328.686	354.255	338.174	338.174	338.174	338.174
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	328.686	354.255	338.174	338.174	338.174	338.174

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Voorlichting	354.255	338.174	-16.081
Totaal per deelprogramma	354.255	338.174	-16.081

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Voorlichting</i>	15.000	V
Het verschil wordt veroorzaakt door een incidentele raming in het jaar 2015 als promotiebudget.		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	1.000	V
Totaal	16.000	V

DEELPROGRAMMA 5.2 PUBLIEKSZAKEN

Omschrijving van het deelprogramma

Dit deelprogramma omvat de publieke dienstverlening en de digitale dienstverlening door het Klantcontactcentrum, waaronder de verstrekking van rij- en reisdocumenten, uittreksels uit de Basisregistratie Personen en de Burgerlijke Stand, het bijhouden van de Basisregistratie Personen en de gravenadministratie en het registreren van meldingen openbare ruimte en verloren- en gevonden voorwerpen.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 003 Publiekszaken
- 004 Baten en lasten secretarieleges

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

De gemeente doet de dienstverlening aan haar inwoners goed. Het Klantcontactcentrum speelt daarbij een belangrijke rol. Zowel via mail, brief, aan de balie als de telefoon, krijgt de inwoner snel en duidelijk antwoord. In de ontwikkeling van de dienstverlening speelt de digitalisering een belangrijke rol. Het werken op afspraak wordt gestimuleerd en de mogelijkheden om de dienstverlening bij inwoners thuis te verlenen wordt onderzocht.

Burgemeester en wethouders zijn toegankelijk voor inwoners en laten zich regelmatig zien in de dorpen. Op afspraak zijn ze beschikbaar en komen ze desgewenst bij de inwoners thuis.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering van beleid is vastgelegd in de volgende nota's;

- Verordening Basisregistratie Personen (BRP);
- Beheerregeling Basisregistratie Personen (Beheerregeling BRP);
- Reglement Basisregistratie Personen (Reglement BRP);
- Handboek Beveiliging Burgerzaken (BRP en Waardedocumenten);
- Verordening op de heffing en invordering van leges 2015;
- Verordening op het beheer en het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen voor de gemeente Winsum 2011;
- Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten 2015;
- Nota begraven en begraafplaatsen in de gemeente Winsum;
- Uitvoeringsbesluit voor de grafbedekkingen.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

Operatie BRP

Het doel van het realiseren van voorzieningen voor de BRP is de kwaliteit van de gegevens en daardoor de dienstverlening aan burgers en bedrijven te verbeteren. Dit moet leiden tot een efficiënte en betrouwbare manier van invoeren, opslaan, beheren en verstrekken van persoonsgegevens, waarbij persoonsgegevens direct beschikbaar zijn en wijzigingen direct verwerkt worden. Het bijhouden en verstrekken van gegevens wordt sneller, eenvoudiger en goedkoper en plaats-onafhankelijke dienstverlening wordt gefaciliteerd. Bovendien sluit de realisatie van de BRP aan op de bestaande en nog te ontwikkelen e-overheidsvoorzieningen. Sinds een aantal jaren zijn de afdelingen burgerzaken van alle gemeenten in Nederland druk bezig met de voorbereidingen van de Operatie BRP. De vaste softwareleverancier, PinkRoccade, heeft voor dit project de software die bij burgerzaken wordt gebruikt volledig herschreven met moderne communicatietechnieken.

Zoals het nu lijkt gaan in de periode 2017/2018 alle gemeenten en afnemers over naar de BRP. De aansluiting per gemeente vindt verspreid en gefaseerd plaats. De datum van aansluiting van onze gemeente is daarom nog niet bekend. Omdat de invoeringsdatum nog niet definitief is heeft de softwareleverancier de software dusdanig aangepast dat al gebruik gemaakt kan worden van de nieuw ontwikkelde functionaliteit. Dat betekent dat onze burgers in 2016 al een groot aantal zaken direct kunnen regelen.

Klantcontactcentrum (KCC)

Voor de beantwoording van vragen wordt o.a. gebruik gemaakt van een digitale kennisbank met informatie over 240 gemeentelijke producten en 1500 vragen en antwoordcombinaties. De informatie is ook via de gemeentelijke website beschikbaar voor onze burgers.

Om de kennisbank nog vollediger te kunnen gebruiken is het de bedoeling om de kennisbank uit te breiden met informatie over de interne werkprocessen en behandelende ambtenaren. Dit onderdeel van de kennisbank is alleen bestemd voor intern gebruik.

Dienstverlening op locatie

Alleen onder bijzondere omstandigheden, vanwege detentie, beperkte mobiliteit of op andere medische gronden, is het mogelijk dat een aanvraag voor een identiteitskaart op een andere locatie dan het gemeentehuis kan plaatsvinden. In deze situatie wordt de aanvraag thuis of bij de instelling waar men verblijft met behulp van een mobiel aanvraagstation geregeld. De Paspoortwet maakt deze dienstverlening tot dusver alleen nog maar op bovenstaande voorwaarden mogelijk.

Gesignaleerde knelpunten

De huidige, verouderde, telefooncentrale beschikt niet over de gewenste rapportagemogelijkheden, monitoring van het telefoniekanaal is daarom beperkt tot de gegevens die handmatig kunnen worden bijgehouden. De responstijd per telefooncontact kan aanmerkelijk worden verbeterd als er over een geïntegreerd telefonie/agendasysteem kan worden beschikt.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
Een goede fysieke en digitale dienstverlening aan de inwoners van de gemeente Winsum.					
Aantal gegronde klachten	Goed	Hoog	0	0	0

Wat willen we bereiken?

- De gemeentelijke organisatie is goed toegankelijk voor burgers.
- Operatie BRP.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Productenaanbod van de digitale gemeentewinkel stapsgewijs verder uitbreiden (voor zover de wet- en regelgeving dit toelaat). Dit is een continue proces.
- De aansluiting van de gemeente Winsum is pas in de periode 2016 t/m 2017. Een definitieve datum is nog niet beschikbaar.

Wat willen we bereiken?

- Ontwikkeling KCC.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Aanbod van meest gevraagde producten en diensten verder uitbouwen en onderbrengen in de frontoffice van het KCC.
- Goede, actuele informatievoorziening op de website ten aanzien van de producten en diensten.
- Uitbreiden mogelijkheid "producten/diensten op afspraak"
- Door gebruik van de kennisbank op zoveel mogelijk vragen direct antwoord geven.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Publiekszaken	639.120	657.863	705.859	705.859	705.859	705.859
Baten en lasten secretarieleges	81.761	59.118	59.118	59.118	59.118	59.118
Totaal lasten	720.881	716.980	764.977	764.977	764.977	764.977
Baten						
Publiekszaken	0	0	0	0	0	0
Baten en lasten secretarieleges	225.982	267.220	267.220	267.220	267.220	267.220
Totaal baten	225.982	267.220	267.220	267.220	267.220	267.220
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Publiekszaken	639.120	657.863	705.859	705.859	705.859	705.859
Baten en lasten secretarieleges	-144.221	-208.103	-208.103	-208.103	-208.103	-208.103
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	494.899	449.760	497.757	497.757	497.757	497.757
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	16.564	0	0	0	0	0

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Publiekszaken	657.863	705.859	47.997
Baten en lasten secretarieleges	-208.103	-208.103	0
Totalen per deelprogramma	449.760	497.757	47.997

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel
		N = nadeel
<i>Publiekszaken</i>	<i>48.000</i>	<i>N</i>
Het nadeel op dit product wordt volledig veroorzaakt door een hoger toegerekend bedrag aan uren. Deze stijging komt door een uitbreiding van de formatie bij de balie.		
Totaal	48.000	N

DEELPROGRAMMA 5.3 OPENBAAR BESTUUR

Omschrijving van het deelprogramma

Dit deelprogramma omvat de baten en lasten van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad. Ook de kosten van de bestuurlijke samenwerking en de ambtelijke ondersteuning, inclusief de griffier, behoren tot dit deelprogramma.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

- 001 Bestuursorganen
- 002.1 Bestuursondersteuning College B&W
- 005 Bestuurlijke samenwerking
- 006 Bestuursondersteuning raad/rekenkamer

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

De trefwoorden vertrouwen, verbinden en vernieuwen vormen een belangrijk deel van ons fundament in de veranderende verhouding tussen inwoners en bestuur. Het openbaar bestuur kenmerkt zich door samenspraak. We gaan samen met onze inwoners het veranderingsproces in en samen werken we aan de vraagstukken die er liggen. Bij de te maken keuzes zal de rol van de inwoners groter zijn dan voorheen.

De gemeente stelt een stimuleringsprijs in. Deze prijs wordt jaarlijks aan een (groep) inwoners(s) uitgereikt die een bijzondere prestatie heeft (hebben) geleverd op een vooraf aangewezen beleidsterrein van de gemeente.

De veranderende rol van de gemeente vergt een vernieuwende wijze van werken van het bestuur en de ambtelijke organisatie. Dat betekent dat we voor de hand liggende oplossingen van problemen niet zomaar kiezen, maar kritisch bekijken en nauwkeurig overwegen. De veranderende rol zal deels tot verschuivingen leiden, waarbij inwoners, verenigingen en instellingen meer verantwoordelijkheid krijgen.

De provincie verwacht van ons, van de gemeenteraad, dat wij in 2014 een besluit nemen over een herindeling. Wij zijn van mening dat hierbij de zorgvuldigheid voor snelheid gaat. Wij willen de tijd nemen voor een goede inrichting en organisatie van een nieuwe gemeente en de dienstverlening aan de inwoners. Indien nodig dringen wij bij de provincie aan op uitstel.

Onze voorkeur bij de herindeling gaat uit van een samenvoeging van Bedum, De Marne, Winsum en Eemshaven, maar dan wel met de Eemshaven. Op dit moment worden diverse herindelingsvarianten onderzocht. De definitieve keus zal op basis van de uitkomsten van het onderzoek worden gemaakt.

Over de toedeling van het Middag Humsterland, zoals beschreven in het rapport van de commissie Jansen, willen wij de inwoners in het gebied hun mening vragen. In nauwe samenwerking met de gemeente Zuidhorn willen we bekijken of dat mogelijk is door een referendum uit te schrijven.

Bestaande beleidskaders

De uitvoering is vastgelegd in de volgende regelgeving;

- Algemene Wet Bestuursrecht;
- Wet op de invoering van het dualistisch stelsel voor gemeenten;
- Reglementen en verordeningen.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

In de eerste helft van 2015 hebben de gemeenteraden in de provincie Groningen zich uitgesproken over de bestuurlijke toekomst van de gemeente. Dat heeft niet geleid tot een eenduidig standpunt. In de tweede helft van 2015 zal worden bezien of er alsnog draagvlak is voor een G7-variant.

Gesignaleerde knelpunten

Een eventueel toekomstig herindelingsproces zal de nodige bestuurlijke en ambtelijke capaciteit gaan kosten. Dat vraagt om een goede afweging tussen de eigen (bestuurlijke) ambities en de inzet voor de herindeling. Zoals in het collegeprogramma is aangegeven gaat zorgvuldigheid voor snelheid. Omdat een nadere raadpleging van de inwoners overwogen wordt, is de kans groot dat er meer tijd voor het besluitvormingsproces uitgetrokken moet worden.

Wat willen we bereiken?

- Een goed en adequaat openbaar bestuur die de belangen van de inwoners van de gemeente Winsum vertegenwoordigt.
- De inwoners meer betrekken bij beleid en uitvoering.
- Waardering uiten voor die inwoners/instelling die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor de samenleving.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering van het collegeprogramma en de raadsagenda.
- (Bestuurlijke) vertegenwoordiging in de betrokken organen.
- Bij de start van beleid en uitvoering bepalen welke inwoners betrokken dienen te worden.
- Uitreiken stimuleringsprijs op het gebied van Kunst en Cultuur.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Bestuursorganen	652.729	636.981	575.122	568.996	568.996	568.996
Bestuursondersteuning College B&W	239.025	313.832	295.013	295.013	295.013	295.013
Bestuurlijke samenwerking	140.049	132.880	131.689	131.689	131.689	131.689
Bestuursondersteuning raad/rekenkamer	358.325	271.352	203.454	203.454	203.454	203.454
Totaal lasten	1.390.127	1.355.044	1.205.279	1.199.153	1.199.153	1.199.153
Baten						
Bestuursorganen	29.123	0	0	0	0	0
Bestuursondersteuning College B&W	0	0	0	0	0	0
Bestuurlijke samenwerking	0	0	0	0	0	0
Bestuursondersteuning raad/rekenkamer	53.687	0	0	0	0	0
Totaal baten	82.810	0	0	0	0	0

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Bestuursorganen	623.606	636.981	575.122	568.996	568.996	568.996
Bestuursondersteuning College B&W	239.025	313.832	295.013	295.013	295.013	295.013
Bestuurlijke samenwerking	140.049	132.880	131.689	131.689	131.689	131.689
Bestuursondersteuning raad/rekenkamer	304.638	271.352	203.454	203.454	203.454	203.454
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	1.307.317	1.355.044	1.205.279	1.199.153	1.199.153	1.199.153
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	61.683	0	0	0	0

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Bestuursorganen	636.981	575.122	-61.859
Bestuursondersteuning College B&W	313.832	295.013	-18.819
Bestuurlijke samenwerking	132.880	131.689	-1.190
Bestuursondersteuning raad/rekenkamer	271.352	203.454	-67.898
Totale per deelprogramma	1.355.044	1.205.279	-149.766

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel N = nadeel
<i>Bestuursorganen</i>	62.000	V
Het voordeel op dit product wordt tot een bedrag van € 20.000 veroorzaakt door een lagere raming aan vergoedingen aan de gemeenteraad. De werkelijke uitgaven in de afgelopen 2 jaar gaven aan dat de raming te hoog was opgenomen. Bij de raming van de kosten voor het college zien we eenzelfde beeld. Deze raming komt voor 2016 € 42.000 lager uit dan in 2015. Voor een deel komt dit door een andere wijze van de verdeling van de gevolgen van de werkkostenregeling. Daarnaast blijken de werkelijke lasten lager te zijn dan opgenomen in de begroting 2015.		
<i>Bestuursondersteuning College B&W</i>	19.000	V
Dit voordeel wordt volledig veroorzaakt door een lager bedrag aan doorberekende uren		
<i>Bestuursondersteuning raad/rekenkamer</i>	68.000	V
Dit voordeel wordt volledig veroorzaakt door een lager bedrag aan doorberekende uren		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	1.000	V
Totaal	150.000	V

DEELPROGRAMMA 6.1 BELASTINGEN

Omschrijving van het deelprogramma

Bij dit deelprogramma worden de baten en lasten van de uitvoering van de Wet WOZ verantwoord, alsmede de baten en lasten voor de heffing en de invordering van de gemeentelijke belastingen.

Voor inzicht in:

- het beleid ten aanzien van de gemeentelijke heffingen;
- een overzicht van de diverse heffingen;
- de geraamde inkomsten voor 2016;
- een overzicht van de lokale lastendruk en
- het kwijtscheldingsbeleid

wordt verwezen naar paragraaf A: lokale heffingen.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

930   Uitvoering Wet WOZ

940   Baten/lasten gemeentelijke belastingen

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

Bij heffingen (zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing) en leges is het uitgangspunt dat ze kostendekkend zijn en de inkomsten de kosten niet overschrijden. Voor de OZB opbrengst hanteren we als kader de landelijke macronorm. Het streven is om de totale belastingdruk met niet meer dan de inflatiecorrectie te laten stijgen.

Bestaande beleidskaders

De Gemeentewet regelt welke belastingen gemeenten kunnen heffen en aan welke eisen die belastingen moeten voldoen.

De gemeente Winsum heft de volgende belastingen en rechten:

- onroerende zaakbelastingen;
- roerende zaakbelastingen;
- afvalstoffenheffing;
- rioolheffing;
- begraafrechten;
- diverse leges;
- reclamebelasting;
- marktgelden.

Op grond van de Wet WOZ is de gemeente verantwoordelijk voor de taxatie van de onroerende zaken. De taxaties vinden plaats onder toezicht van een bij de Wet WOZ ingesteld orgaan, de Waarderingskamer. De verkregen waarden zijn de grondslag voor de heffing van de onroerende zaakbelastingen van de gemeente en de watersysteemheffing gebouwd en ongebouwd door het waterschap (waterschapsheffing). Daarnaast vormen de getaxeerde waarden de grondslag voor vaststelling van het huurwaardeforfait eigen woningen voor de inkomstenbelasting. Burgers kunnen de WOZ-waarde ook gebruiken als basis voor het aanvragen van een hypotheek of om een verzekering af te sluiten. Banken en verzekeraars gebruiken de WOZ-waarde als controlegegeven bij het verstrekken van hypotheeklen voor woningen. Ook overheidsinstanties en de notaris gebruiken de WOZ-waarde voor het bestrijden van vastgoedfraude.

De voorwaarden, waarbinnen gemeenten kwijtschelding van belastingen en heffingen mogen verlenen, zijn vastgelegd in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. In Winsum komen de volgende belastingen en heffingen in aanmerking voor kwijtschelding:

- onroerende zaakbelastingen

- roerende zaakbelastingen
- afvalstoffenheffing
- rioolheffing

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

De limitering van de onroerende-zaakbelastingen (OZB) is vervallen per 1 januari 2008.

Het vervallen van de limitering mag niet leiden tot een onevenredige stijging van de collectieve lastendruk. Als de ontwikkeling van de lokale lasten tot overschrijding van de norm leidt, kan het Rijk ingrijpen via correctie van het volume van het gemeentefonds.

Voor de OZB geldt nog een zogenaamde macronorm. Met ingang van 2016 wordt door het kabinet gedacht aan een woonlastennorm. Die norm betreft de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. De VNG is geen voorstander van een macronorm (of een andere vanuit het Rijk opgelegde beperking in democratische keuzes). Autonome gemeenten maken verantwoorde keuzes en doorkruisen daarbij niet de gewenste ontwikkeling van de collectieve lastendruk in Nederland. Afschaffing van de macronorm heeft daarom de voorkeur van de VNG. In 2015 was de macronorm vastgesteld op 3%. In 2014 was de macronorm eerst vastgesteld op 3,5%. Voor 2014 is de macronorm in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van mei 2013 verlaagd naar 2,45%, vanwege de overschrijdingen van de macronorm in 2012 en 2013. In 2012 is de macronorm overschreden met € 7,7 miljoen en in 2013 met € 31,1 miljoen. Deze overschrijdingen werden verrekend met de macro-norm van 2014. De reële macronorm, rekening houdend met de overschrijding bedraagt 2,45%.

De onroerendezaakbelastingen (OZB) worden sinds 1 januari 2009 berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

De invoering van het stelsel van basisregistraties vordert gestaag. Als onderdeel hiervan moeten in toenemende mate gegevens uit diverse basisregistraties worden gebruikt bij de uitvoering van de Wet WOZ. Voor de gegevens uit de Basisregistratie Kadaster en de Basisregistratie personen (de GBA) en de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG) geldt deze verplichting nu al. Inmiddels is de Landelijke Voorziening WOZ (LV WOZ) gereed. De LV WOZ wordt beheerd door het Kadaster. De LV WOZ is het centrale systeem waar WOZ-gegevens verkregen kunnen worden door geautoriseerde afnemers. Halverwege 2015 zijn tien gemeenten aangesloten op de LV WOZ. Derde kwartaal 2016 is de LV WOZ nagenoeg volledig gevuld en kunnen afnemers alle WOZ-gegevens uit deze LV WOZ verkrijgen. Winsum is nog niet aangesloten. Het aansluiten bestaat uit een aansluittoets en het operationeel maken van digikoppeling.

De landelijke voorziening WOZ maakt het makkelijker voor Belastingdienst, waterschappen, notarissen, banken en verzekeraars om WOZ-gegevens op de te vragen bij het Kadaster. Het wetsvoorstel Verruiming openbaarheid Wet WOZ is nog niet in werking getreden. De verwachting is dat inwerkingtreding plaatsvindt op 1 oktober 2016.

De verruiming van de openbaarheid van de WOZ-gegevens zorgt ervoor dat iedereen via een web applicatie de waarde gegevens van woningen kan inzien. Dat verhoogt de transparantie en daarmee de acceptatie van de WOZ-waarde.

De ministers van Veiligheid en Justitie en BZK hebben het Besluit proceskosten aangepast. Dit besluit is op 1 januari 2015 in werking getreden. Alleen de regeling voor samenhangende zaken in het Besluit proceskosten bestuursrecht is aangepast. De aanpassing is te beperkt om effect te hebben op de aantallen bezwaar- en beroepsschriften die no-cure-no-pay bureaus indienen.

Het voorstel matiging proceskostenvergoeding WOZ is niet overgenomen. Het voorstel behelst een nadere invulling van de huidige proceskostenregeling en beperkt de vergoeding bij kleine waardeverschillen. De VNG heeft aangedrongen op het besluit vanwege de vele bezwaren van de "no cure- no pay bureaus". De vele kleine waardeverschillen betekenen op dit moment een grote uitvoeringslast die hoge maatschappelijke kosten veroorzaakt. De inschakeling van de no cure- no pay bureaus leidt tot ongewenste formalisering van het contact met belanghebbende. Juist met de informele heroverweging in de bezwaarfase worden momenteel successen geboekt. Het besluit is noodzakelijk omdat de "gratis" bezwaren de goede invoering van de openbaarheid van de WOZ-waarde in de weg staan. De VNG vindt invoering van een adequaat besluit proceskosten WOZ-noodzakelijk, voordat sprake kan zijn van openbaarheid van de WOZ-waarde van woningen.

Maatschappelijke effecten

Prestatie-indicatoren	meet- baarheid	beïnvloed baarheid	streven 2016	doelstelling 2015	realisatie 2014
De inwoners van de gemeenten door middel van belastingheffing laten bijdragen aan de instandhouding van de bestaande en nieuwe voorzieningen.					
Aantal waardebeschikkingen	Goed	Laag	6.700	6.700	6.593
Aantal belastingaanslagen	Goed	Laag	13.000	19.000	18.448
Aantal kwijtscheldingen	Goed	Laag	350	325	325
Aantal bezwaarschriften tegen waardevaststelling	Goed	Laag	150	150	142

Bij de afvalstoffenheffing gaan we terug naar één belastingaanslag per jaar (in 2015 nog 2 aanslagen).

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Lasten						
Uitvoering Wet WOZ	261.009	262.926	250.990	250.990	250.990	250.990
Baten/lasten gemeentel.belastingen	256.282	188.778	183.703	183.703	183.703	183.703
Totaal lasten	517.291	451.704	434.693	434.693	434.693	434.693
Baten						
Uitvoering Wet WOZ	0	0	0	0	0	0
Baten/lasten gemeentel.belastingen	8.036	12.576	12.576	12.576	12.576	12.576
Totaal baten	8.036	12.576	12.576	12.576	12.576	12.576
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting 2017 2018 2019		
Saldo						
Uitvoering Wet WOZ	261.009	262.926	250.990	250.990	250.990	250.990
Baten/lasten gemeentel.belastingen	248.245	176.202	171.127	171.127	171.127	171.127
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	509.255	439.129	422.117	422.117	422.117	422.117

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Uitvoering Wet WOZ	262.926	250.990	-11.936
Baten/lasten gemeentel.belastingen	176.202	171.127	-5.075
Totalen per deelprogramma	439.129	422.117	-17.012

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel	Afwijking in €	V = voordeel
		N = nadeel
<i>Uitvoering Wet WOZ</i>	<i>12.000</i>	<i>V</i>
Dit voordeel wordt volledig veroorzaakt door een lager bedrag aan doorberekende uren		
<i>Overige kleine afwijkingen</i>	<i>5.000</i>	<i>V</i>
Totaal	17.000	V

DEELPROGRAMMA 6.2 FINANCIËN

Omschrijving van het deelprogramma

Dit deelprogramma geeft inzicht in de financiële positie. Conform het Besluit Begroting en Verantwoording moet afzonderlijk inzicht worden gegeven in de algemene dekkingsmiddelen en de mutaties op de reserves.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

913.1 Overige financiële middelen

914 Geldleningen en uitzettingen > 1 jaar

960.1 Saldo van kostenplaatsen: B&O en Secr

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

Ondanks de economische tegenwind staat Winsum er financieel goed op. Het huishoudboekje klopt en de doorgevoerde bezuinigingen hebben niet geleid tot aantasting van de leefbaarheid. De financiële gevolgen van de decentralisaties zijn voor een belangrijk deel nog onduidelijk. Er mogen echter geen inwoners tussen wal en schip geraken. Daarom zullen voor de overgangperiode ook extra middelen gereserveerd worden. Daarna zullen we het in principe met de van het rijk ontvangen budgetten moeten doen. Het gaat hierbij om aanzienlijke bedragen. Dat vraagt om een helder en strak beleid en een evenwichtige verdeling. Gezien het totale pakket aan bezuinigingen vanuit Den Haag waar we mee geconfronteerd worden, kunnen aanvullende bezuinigingen op gemeentelijk niveau niet uitgesloten worden. Bij die mogelijke bezuinigingen zullen wij de minima zoveel mogelijk ontzien.

De gemeentelijke kas is op orde en dat willen we zo houden. We zullen zorgvuldig moeten bepalen welke investeringen nog mogelijk zijn in relatie tot de plannen en ambities die er liggen. Bij de eerstvolgende kadernota of begroting worden de plannen in lijn gebracht met de vrij aanwendbare financiële reserves. Hierbij zullen prioriteiten gesteld moeten worden.

Er wordt veelvuldig gebruik gemaakt van het middel cofinanciering. De ingestelde reserve hiervoor raakt uitgeput. We evalueren het cofinancieringsbeleid en bezien de wijze van vulling van de reserve.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering financieel beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Treasurystatuut;
- Financieringsparagraaf begroting;
- Paragraaf weerstandsvermogen begroting en nota weerstandsvermogen;
- Nota reserves en voorzieningen;
- Verordeningen ex art. 212, 213 en 213a van de Gemeentewet;
- Kadernota 2011 incl. bezuinigingsvoorstellen.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Overige financiële middelen	1.224	1.194	1.194	1.194	1.194	1.194
Geldleningen en uitzettingen > 1 jaar	0	13	13	13	13	13
Saldo van kostenplaatsen: B&O en Secr	173.298	100.000	0	0	0	0
Totaal lasten	174.522	101.207	1.207	1.207	1.207	1.207

Baten						
Overige financiële middelen	0	0	0	0	0	0
Geldleningen en uitzettingen > 1 jaar	770.078	713.032	621.599	621.483	622.501	625.479
Saldo van kostenplaatsen: B&O en Secr	98.039	-366.833	16.501	26.761	62.022	121.295
Totaal baten	868.117	346.198	638.099	648.244	684.524	746.774

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Overige financiële middelen	1.224	1.194	1.194	1.194	1.194	1.194
Geldleningen en uitzettingen > 1 jaar	-770.078	-713.019	-621.586	-621.470	-622.489	-625.466
Saldo van kostenplaatsen: B&O en Secr	75.259	466.833	-16.501	-26.761	-62.022	-121.295
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	-693.595	-244.992	-636.893	-647.037	-683.317	-745.568

Toevoegingen reserves	831.211	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.578.384	1.559.172	0	0	0	0

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Overige financiële middelen	1.194	1.194	0
Geldleningen en uitzettingen > 1 jaar	-713.019	-621.586	91.433
Saldo van kostenplaatsen: B&O en Secr	466.833	-16.501	-483.334
Totaal per deelprogramma	-244.992	-636.893	-391.901

Toelichting afwijking 2016 ten opzichte van 2015:

Omschrijving onderdeel

Afwijking in € V = voordeel

N = nadeel

Geldleningen en uitzettingen > 1 jaar

91.000 N

Op dit product wordt de fictieve opbrengst geraamd van onze reserves en voorzieningen: de zogenaamde bespaarde rente. Dit is een administratieve raming; deze raming staat tegenover de debetboeking die op de kostenverdeelstaat kapitaallasten in de renteberekening wordt meegenomen. Dit nadeel heeft geen effect op ons begrotingsresultaat.

Saldo van kostenplaatsen: B&O en Secretarie

483.000

V

Bij het opstellen van de jaarlijkse begroting wordt voor zowel de eenheid B&O als de secretarie een uurloonberekening gemaakt, waarmee de kosten van deze beide kostenverdeelstaten over de producten van de begroting worden verdeeld. In 2015 zijn na de berekening van het secretarie-uurloon 2015 nog een tweetal forse aanpassingen geweest van de kostenramingen: 1e wijziging: kosten decentralisaties € 100.000 en de gevolgen van de kadernota 2015 met o.a. de werkdrukmaatregelen ad € 411.000. Hiertegenover staat een verlaging van de kosten van B&O met een bedrag van € 28.000.

Doordat we in 2015 geen nieuwe uurloonberekening opstellen worden niet alle secretariekosten gedekt vanuit de producten. Daardoor ontstaat nu dit grote "verschil".

Totaal

392.000

V

DEELPROGRAMMA ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Omschrijving van het deelprogramma

Dit deelprogramma geeft inzicht in de omvang en samenstelling van de algemene dekkingsmiddelen zoals deze zijn gedefinieerd in het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV). In dit hoofdstuk worden de baten en de daaraan gerelateerde lasten toegelicht, die niet direct aan een programma zijn toe te rekenen. Het voorzieningenniveau in de gemeente wordt onder meer bekostigd door de algemene dekkingsmiddelen. Het gaat hierbij om belastingen, de algemene uitkering uit het gemeentefonds en deelnemingen.

Beleidskader

Collegeprogramma 2014-2018

We willen de reserves en voorzieningen verder, waar nodig en gewenst, op peil te brengen.

Bestaande beleidskaders

Uitvoering financieel beleid is vastgelegd in de volgende nota's:

- Treasurystatuut;
- Financieringsparagraaf begroting;
- Paragraaf weerstandsvermogen begroting en nota weerstandsvermogen;
- Nota reserves en voorzieningen;
- Verordeningen ex art. 212, 213 en 213a van de Gemeentewet.

Ontwikkelingen en knelpunten

Gesignaleerde ontwikkelingen

Lokale heffingen

De opbrengst OZB is gebaseerd op de werkelijke opbrengst van het jaar 2015, met een aanvulling voor wat betreft de ver- en nieuwbouw in 2015. Verder is rekening gehouden met de besluitvorming vanuit de kadernota 2015.

Algemene uitkering

De geraamde opbrengst is gebaseerd op de gegevens uit de Mei-circulaire 2015. Verderop wordt een financiële specificatie gegeven van de effecten van deze circulaire voor onze gemeentelijke begroting.

Via het gemeentefonds krijgen de gemeenten een compensatie voor de gestegen lonen en prijzen. In onze personeelslastenstaat is rekening gehouden met de nieuwe CAO gemeenten 2015-2016. De hogere kosten als gevolg van inflatie zijn per deelprogramma nog niet aangepast, hiervoor is een stelpost opgenomen bij de post Onvoorzien uitgaven. In de loop van 2016 zal, na besluitvorming door de gemeenteraad, deze stelpost worden verdeeld over de hiervoor in aanmerking komende posten.

Gesignaleerde knelpunten

Zoals bekend is de omvang van het Gemeentefonds gekoppeld aan de rijksuitgaven. Bezuinigingen, maar ook bijv. onderuitputting, bij het Rijk worden direct gevolgd door een rijksbijdrage aan het Gemeentefonds en dus in een lagere gemeentefondsuitkering voor de gemeenten. Dit maakt de raming erg onzeker. Door deze grote onzekerheden wordt onze begroting opgesteld op basis van een constant prijsniveau. Jaarlijks wordt voor de actuele jaarschijf rekening gehouden met een inflatie-correctie.

LOKALE HEFFINGEN

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

931	Baten OZB-gebruikers
932	Baten OZB-eigenaren
933	Baten RZB woon - en bedrijfsruimten
938	Baten reclamebelasting

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Baten OZB-gebruikers	0	0	0	0	0	0
Baten OZB-eigenaren	0	0	0	0	0	0
Baten RZB woon - en bedrijfsruimten	0	0	0	0	0	0
Baten reclamebelasting	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0

Baten						
Baten OZB-gebruikers	228.533	225.473	239.805	249.424	250.024	250.024
Baten OZB-eigenaren	2.085.273	2.156.942	2.282.830	2.366.247	2.371.647	2.371.647
Baten RZB woon - en bedrijfsruimten	3.991	3.229	3.317	3.409	3.409	3.409
Baten reclamebelasting	43.557	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000
Totaal baten	2.361.354	2.420.644	2.560.952	2.654.080	2.660.080	2.660.080

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Baten OZB-gebruikers	-228.533	-225.473	-239.805	-249.424	-250.024	-250.024
Baten OZB-eigenaren	-2.085.273	-2.156.942	-2.282.830	-2.366.247	-2.371.647	-2.371.647
Baten RZB woon - en bedrijfsruimten	-3.991	-3.229	-3.317	-3.409	-3.409	-3.409
Baten reclamebelasting	-43.557	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	-2.361.354	-2.420.644	-2.560.952	-2.654.080	-2.660.080	-2.660.080

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Baten OZB-gebruikers	-225.473	-239.805	-14.332
Baten OZB-eigenaren	-2.156.942	-2.282.830	-125.888
Baten RZB woon - en bedrijfsruimten	-3.229	-3.317	-88
Baten reclamebelasting	-35.000	-35.000	0
Totalen per deelprogramma	-2.420.644	-2.560.952	-140.308

Bij de ramingen is rekening gehouden met een tariefstijging van 3% en daarnaast is gerekend met een groei van de economische waarden op grond van nieuw- en verbouw en een daling wegens de nog steeds dalende verkoopprijzen (heeft te maken met de prijspeildatum). Verder is besloten in de kadernota 2015 om de kosten van bezwaar en beroep mee te nemen in de OZB met ingang van 2016.

ALGEMENE UITKERING

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

921 Uitkeringen Gemeentefonds

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0

Baten

Uitkeringen Gemeentefonds	13.973.905	12.597.496	13.023.643	12.724.529	12.758.897	12.815.340
Totaal baten	13.973.905	12.597.496	13.023.643	12.724.529	12.758.897	12.815.340

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Uitkeringen Gemeentefonds	-13.973.905	-12.597.496	-13.023.643	-12.724.529	-12.758.897	-12.815.340
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	-13.973.905	-12.597.496	-13.023.643	-12.724.529	-12.758.897	-12.815.340

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Uitkeringen Gemeentefonds	-12.597.496	-13.023.643	-426.147
Totalen per deelprogramma	-12.597.496	-13.023.643	-426.147

De geraamde uitkering voor 2016 is gebaseerd op de meest recente gegevens (september-circulaire + geactualiseerde aantallen).

UITKERING SOCIAAL DEELFONDS

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

923 Uitkering deelfonds sociaal domein

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Uitkering deelfonds sociaal domein	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0

Baten						
Uitkering deelfonds sociaal domein	0	7.471.182	7.132.086	6.901.901	6.726.315	6.625.269
Totaal baten	0	7.471.182	7.132.086	6.901.901	6.726.315	6.625.269

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Uitkering deelfonds sociaal domein	0	-7.471.182	-7.132.086	-6.901.901	-6.726.315	-6.625.269
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	0	-7.471.182	-7.132.086	-6.901.901	-6.726.315	-6.625.269

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015;

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Uitkering deelfonds sociaal domein	-7.471.182	-7.132.086	339.096
Totalen per deelprogramma	-7.471.182	-7.132.086	339.096

Specificatie Sociaal deelfonds

	2015	2016	2017	2018	2019
Decentralisatie AWBZ	1.822.123	1.811.170	1.784.027	1.712.801	1.696.654
Decentralisatie Jeugdzorg	3.246.270	3.035.318	2.980.883	3.001.177	3.013.101
Decentralisatie Participatiebudget	2.402.789	2.285.598	2.136.991	2.012.337	1.926.037
	7.471.182	7.132.086	6.901.901	6.726.315	6.635.792

DIVIDEND

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

913.2 Ov.fin.middelen: dividend

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Ov.fin.middelen: dividend	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0

Baten

Ov.fin.middelen: dividend	269.711	115.951	115.951	115.951	115.951	115.951
Totaal baten	269.711	115.951	115.951	115.951	115.951	115.951

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Ov.fin.middelen: dividend	-269.711	-115.951	-115.951	-115.951	-115.951	-115.951
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	-269.711	-115.951	-115.951	-115.951	-115.951	-115.951

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Ov.fin.middelen: dividend	-115.951	-115.951	0
Totaal per deelprogramma	-115.951	-115.951	0

Naam	Aantal	Nominale waarde	Uitkering per aandeel	Dividend
Enexis Holding	142.116	1,00	0,70	100.000
Attero Holding	0	1,00	0,00	0
Publiek Belang Elektr.prod.	142.116	1,00	0,01	871
Verkoop Vennootschap	1.899	1,00	0,00	0
Vordering op Enexis	1.899	1,00	0,00	0
CBL Vennootschap	1.899	1,00	0,00	0
Claim Staat Vennootschap	1.899	1,00	0,00	0
BNG	10.140	1,00	1,48	15.049
Oikocredit	12	200,00	2,60	31
	152.268			115.951

Omschrijving mutatie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Oikocredit	37	31	31	31	31	31
BNG	5.780	15.049	15.049	15.049	15.049	15.049
Enexis	113.460	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Attero (verkoop + div.)	150.434	0	0	0	0	0
PBE	0	871	871	871	871	871
CBL Vennootschap	0	0	0	0	0	0
<i>Totaal Dividend</i>	<i>269.711</i>	<i>115.951</i>	<i>115.951</i>	<i>115.951</i>	<i>115.951</i>	<i>115.951</i>

SALDO FINANCIERINGSFUNCTIE

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

960.2 Saldo van kostenplaatsen: Kapitaallasten

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Saldo van kostenplaatsen: Kapitaallasten	96.740	0	0	0	0	0
Totaal lasten	96.740	0	0	0	0	0
Baten						
Saldo van kostenplaatsen: Kapitaallasten	0	-13.293	45.363	51.491	100.167	-121.723
Totaal baten	0	-13.293	45.363	51.491	100.167	-121.723
	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Saldo van kostenplaatsen: Kapitaallasten	96.740	13.293	-45.363	-51.491	-100.167	121.723
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	96.740	13.293	-45.363	-51.491	-100.167	121.723

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Saldo van kostenplaatsen: Kapitaallasten	13.293	-45.363	-58.656
Totaal per deelprogramma	13.293	-45.363	-58.656

Op dit onderdeel wordt het verschil afgeboekt tussen de in de begroting opgenomen rekenrente (percentage van 4%) en de werkelijk te betalen rente (gemiddeld 3,66%) op grond van de opgenomen geldleningen en het berekende financieringstekort. Het hier genoemde bedrag is overigens een administratief voordeel. Feitelijk betekent het dat de, op de verschillende deelprogramma's drukkende, rentelasten voor dit bedrag te hoog zijn geraamd. Op deze wijze wordt de rente-invloed in de begroting wel duidelijk zichtbaar.

ONVOORZIENE UITGAVEN

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

922 Algemene baten en lasten

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Algemene baten en lasten	0	84.962	150.688	150.688	150.688	150.688
Totaal lasten	0	84.962	150.688	150.688	150.688	150.688

Baten

Algemene baten en lasten	0	39.000	49.000	59.000	59.000	59.000
Totaal baten	0	39.000	49.000	59.000	59.000	59.000

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Algemene baten en lasten	0	45.962	101.688	91.688	91.688	91.688
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	0	45.962	101.688	91.688	91.688	91.688

Toevoegingen reserves

Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Algemene baten en lasten	45.962	101.688	55.726
Totaal per deelprogramma	45.962	101.688	55.726

Toelichting lasten

Omschrijving mutatie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Onvoorzien, incidenteel	0	41.000	26.000	26.000	26.000	26.000
Stelpost Prijsstijgingen 2015	0	32.828	32.828	32.828	32.828	32.828
Stelpost Prijsstijgingen 2016			82.000	82.000	82.000	82.000
Stelpost Nieuw beleid	0	11.134	9.860	9.860	9.860	9.860
<i>Totaal Onvoorzien</i>	<i>0</i>	<i>84.962</i>	<i>150.688</i>	<i>150.688</i>	<i>150.688</i>	<i>150.688</i>

Specificatie opbouw raming Onvoorzien, incidenteel

Omschrijving mutatie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Jaarlijks budget	0	26.000	26.000	26.000	26.000	26.000
Amendement 8 Kadernota :						
- digitalisering post/archief	0	15.000	0	0	1	2
Onvoorzien, incidenteel	0	41.000	26.000	26.000	26.001	26.002

Specificatie Stelpost prijsstijging 2016

Omschrijving mutatie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Oorspronkelijk bedrag	0	0	165.000	165.000	165.000	165.000
Opgenomen in Begroting 2016 :						
- hogere salariskosten 2016	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-81.000</u>	<u>-83.000</u>	<u>-83.000</u>	<u>-83.000</u>
Stelpost prijsstijgingen 2016	0	0	82.000	82.000	82.000	82.000

Specificatie stelpost Nieuw beleid

Omschrijving mutatie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Jaarlijks budget		23.000	23.000	23.000	23.000	23.000
Amendement 7 Kadernota 2012 :						
- uitzending raadsvergaderingen		-8.954	-8.772	-8.772	-8.772	-8.772
Raadsvergadering 17 maart 2015:						
- fractie-assistent		<u>-2.912</u>	<u>-4.368</u>	<u>-4.368</u>	<u>-4.368</u>	<u>-4.368</u>
Stelpost Nieuw beleid	0	11.134	9.860	9.860	9.860	9.860

Toelichting baten

Specificatie Baten bestaand beleid

Omschrijving mutatie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bezuinigingstaakstelling Inkoop	0	110.000	120.000	130.000	130.000	130.000
Werkelijk ingevuld :						
- wegenonderhoud	0	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000
- inschrijving accountant	0	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
- openbare verlichting	<u>0</u>	<u>-40.000</u>	<u>-40.000</u>	<u>-40.000</u>	<u>-40.000</u>	<u>-40.000</u>
Restant bezuinigingstaakstelling	0	39.000	49.000	59.000	59.000	59.000

MUTATIES OP DE RESERVES

Omschrijving van het deelprogramma

Dit onderdeel geeft inzicht in de financiële positie en met name over de invloed die reservemutaties hebben gehad op het financiële resultaat. Conform het Besluit Begroten en verantwoorden moet afzonderlijk inzicht worden gegeven in de algemene dekkingsmiddelen en de mutaties op de reserves.

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

980 Mutatie reserves functies 0 t/m 9

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Mutatie reserves functies 0 t/m 9	1.854.750	542.407	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal lasten	1.854.750	542.407	4.000	4.000	4.000	4.000

Baten						
Mutatie reserves functies 0 t/m 9	2.881.878	3.209.209	822.906	1.027.123	601.904	513.881
Totaal baten	2.881.878	3.209.209	822.906	1.027.123	601.904	513.881

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Mutatie reserves functies 0 t/m 9	-1.027.128	-2.666.802	-818.906	-1.023.123	-597.904	-509.881
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	-1.027.128	-2.666.802	-818.906	-1.023.123	-597.904	-509.881

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Mutatie reserves functies 0 t/m 9	-2.666.802	-818.906	1.847.896
Totalen per deelprogramma	-2.666.802	-818.906	1.847.896

Omschrijving mutatie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Reservestortingen</i>						
P1.3 Volkshuisvesting						
P1.4 Verkeer en vervoer	529.054	500.000				
P1.5 Milieu	13.286	8.594				
P2.1 Cultuur						
P2.2 Onderwijs	75.988	29.813				
P2.3 Volksgezondheid	381.211					
P2.4 Sociale voorzieningen						
P2.5 Welzijn	24.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
P2.6 Sport						
P3.1 Economie						
P3.2 Toerisme						
P4.1 Grondbeleid						
P4.2 Natuur- en Groenbeheer						
P4.3 Ruimtelijke ordening						
P5.2 Publieke dienstverlening						
P5.3 Openbaar bestuur						
P6.2 Financiën	831.211					
<i>Totaal stortingen</i>	<i>1.854.750</i>	<i>542.407</i>	<i>4.000</i>	<i>4.000</i>	<i>4.000</i>	<i>4.000</i>
<i>Reserve-onttrekkingen</i>						
P1.3 Volkshuisvesting						
P1.4 Verkeer en vervoer	26.938	365.677	125.860	57.579	8.911	4.168
P1.5 Milieu		114.677	50.956	50.000	50.000	50.000
P2.1 Cultuur	63.075	86.074	44.266	43.955	43.441	43.441
P2.2 Onderwijs	582.280	355.711	211.531	347.433	161.810	113.799
P2.3 Volksgezondheid	29.850					
P2.4 Sociale voorzieningen	266.892	365.540	132.018	133.232	137.144	161.875
P2.5 Welzijn		250.584	222.263	212.912	164.586	104.586
P2.6 Sport	45.800	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
P3.1 Economie						
P3.2 Toerisme	260.458	25.184	11.105	11.105	11.105	11.105
P4.1 Grondbeleid	11.637	9.907	9.907	9.907	9.907	9.907
P4.2 Natuur- en Groenbeheer				146.000		
P4.3 Ruimtelijke ordening						
P5.2 Publieke dienstverlening	16.564					
P5.3 Openbaar bestuur		61.683				
P6.2 Financiën	1.578.384	1.559.172				
<i>Totaal onttrekkingen</i>	<i>2.881.878</i>	<i>3.209.209</i>	<i>822.906</i>	<i>1.027.123</i>	<i>601.904</i>	<i>513.881</i>

RESULTAAT VAN DE BATEN EN LASTEN

Tot dit deelprogramma behoren de volgende producten:

990 Resultaat v/d rekening van baten/lasten

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Lasten						
Resultaat v/d rekening van baten/lasten	291.266	57.560	165.327	27.496	188.983	197.712
Totaal lasten	291.266	57.560	165.327	27.496	188.983	197.712

Baten						
Resultaat v/d rekening van baten/lasten	0	865.871	0	67.288	0	0
Totaal baten	0	865.871	0	67.288	0	0

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Saldo						
Resultaat v/d rekening van baten/lasten	291.266	-808.311	165.327	-39.792	188.983	197.712
Saldo deelprogramma (excl. reservemutaties)	291.266	-808.311	165.327	-39.792	188.983	197.712

Toevoegingen reserves
Onttrekkingen reserves

Afwijkingen saldi per product 2016 ten opzichte van 2015:

	Begroting 2015	Begroting 2016	Afwijking 2016 min 2015
Resultaat v/d rekening van baten/lasten	-808.311	165.327	973.638
Totalen per deelprogramma	-808.311	165.327	973.638

Dit zijn de geraamde saldi. Deze bedragen zijn de uitkomst van de besluitvorming bij de kadernota 2015, waarbij het voor het jaar 2016 geldt dat ook de september-circulaire over het gemeentefonds nog is verwerkt in de begroting. De daarin genoemde bedragen zijn licht gewijzigd na het opstellen van de begroting 2015. Pas in de jaarrekening 2015 c.q. 2016 worden deze bedragen daadwerkelijk verrekend met de Algemene reserve. In de staat van de reserves en voorzieningen zijn deze saldi dan ook nog niet meegenomen.

Paragrafen

PARAGRAAF A LOKALE HEFFINGEN

Inleiding

De paragraaf lokale heffingen bevat de volgende onderdelen:

- A. Het beleid ten aanzien van de gemeentelijke heffingen;
- B. Een overzicht van de diverse heffingen;
- C. De geraamde inkomsten voor 2016;
- D. Een overzicht van de lokale lastendruk;
- E. Het kwijtscheldingsbeleid.

A. Beleid ten aanzien van de gemeentelijke heffingen

Voor de hoogte van de gemeentelijke belastingen gelden de volgende uitgangspunten:

- Collegeprogramma (geactualiseerd) 2014–2018: Uitgangspunt is dat de gemeentelijke heffingen zoveel mogelijk kostendekkend dienen te zijn, dat blijven of worden gemaakt;
- bepalingen Gemeentewet en Wet Milieubeheer waarin wordt bepaald dat de hoogte van de tarieven en heffingen niet boven de kostprijs mogen worden geheven;
- legesverordening, verordening onroerende zaak belastingen, verordening roerende zaken, verordening reinigingsheffingen, verordening rioolheffingen, verordening lijkbezorgingsrechten, verordening marktgelden, verordening reclamebelasting; raadsbesluit gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid.

B. Overzicht van de diverse heffingen

De gemeente Winsum kent de volgende heffingen:

B1. Onroerende zaak belastingen (OZB)

De OZB wordt geheven van eigenaren en gebruikers van alle in de gemeente gelegen niet-woningen en van eigenaren van alle in de gemeente gelegen woningen.

Voor de OZB geldt nog een zogenaamde macronorm. Met ingang van 2016 wordt door het kabinet gedacht aan een woonlastennorm. Die norm betreft de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. De VNG is geen voorstander van een macronorm (of een andere vanuit het Rijk opgelegde beperking in democratische keuzes). Autonome gemeenten maken verantwoorde keuzes en doorkruisen daarbij niet de gewenste ontwikkeling van de collectieve lastendruk in Nederland. Afschaffing van de macronorm heeft daarom de voorkeur van de VNG. In 2015 was de macronorm vastgesteld op 3%. Voor 2016 is de macronorm 3%. In de kadernota 2015 heeft de gemeenteraad besloten om deze norm te volgen voor wat betreft de procentuele aanpassing. Daarnaast is besloten om de kosten van bezwaar en beroep ook bij de percentages van de OZB mee te nemen.

De OZB wordt vanaf 2009 berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak. Tot en met 2008 toe werd gewerkt met eenheden van € 2.500,00.

De gemeentelijke tarieven 2016 worden gebaseerd op het nieuwe tijdvak 1-1-2016/1-1-2017 met waarde peildatum 1-1-2015. Voor het bepalen van de te hanteren percentages voor de berekening van de OZB is de waardeontwikkeling van belang. Zoals bekend vindt de waardebepaling thans jaarlijks plaats. De uitkomsten daarvan zijn ieder jaar vaak pas in oktober bekend. Gelet op dit gegeven en de uit te voeren rekenexercities om de nieuwe percentages te bepalen, vindt de behandeling c.q. besluitvorming bij de behandeling van de begroting plaats.

In overeenstemming met de kadernota 2015 worden de onroerende zaakbelastingen voor de jaren 2016 tot en met 2018 met 0,25% extra per jaar verhoogd met 3%.

OZB-tarieven percentage waarde onroerende zaak	2015	2016
- eigenaren woningen	0,1875%	n.b.
- eigenaren niet-woningen	0,2269%	n.b.
- gebruikers niet-woningen	0,1659%	n.b.

B2. Afvalstoffenheffing

De gemeente heeft een wettelijke plicht tot de inzameling van huishoudelijk afval. De kosten die de gemeente daarvan heeft, kunnen door afvalstoffenheffing verhaald worden op de aanbieder van het afval. De begrote opbrengsten mogen de begrote kosten niet overschrijden.

De afvalstoffenheffing wordt niet in de gemeentewet geregeld, maar in artikel 15.33 Wet milieubeheer. De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing met een belastingkarakter. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan als gevolg van de artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt. Ook als nooit afval wordt aangeboden, kan dus toch afvalstoffenheffing worden geheven.

De betreffende verordening kent uitsluitend vrijstelling voor afvalstoffenheffing van percelen voor de publieke dienst bestemd (gemeente genot hebbende).

Op 5 juli 2012 is de Afvalnota Winsum: Minder Afval – Beter gescheiden – Efficiënter ingezameld vastgesteld. Met het vaststellen van deze nota is onder andere besloten tot invoering van diftar op basis van gewicht en frequentie. De invoering van diftar heeft in 2013 plaats gevonden. Het ingevoerd diftar systeem baseert zich op gewicht en frequentie, d.w.z. dat huishoudens betalen per kilo aangeleverd restafval c.q. gft-afval en voor het aantal keren dat een minicontainer wordt aangeboden.

Zowel de kosten als de opbrengsten liepen fors achter bij de oorspronkelijke ramingen (niet gebaseerd op Diftar). In 2014 is het invoeringsjaar geëvalueerd. Deze evaluatie is gebruikt als basis voor de voorstellen van 2015 e.v.

De tarieven voor de afvalstoffenheffing gaan op begrotingsbasis uit van 100% kostendekkendheid. Vanaf 2012 wordt het geraamde bedrag aan kwijschelding doorberekend in de tarieven voor afvalstoffenheffing.

Tarieven afvalstoffenheffing	2015	2016
- kilo gft	0,10	n.b.
- kilo restafval	0,26	n.b.
- per lediging	1,10	n.b.
- vastrecht	120,00	n.b.

B3. Rioolheffing

Naar aanleiding van het in werking treden van de Wet verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken is heffing van het rioolrecht vanaf 2010 niet meer mogelijk. In plaats van rioolrecht is de gemeente met ingang van 1 januari 2010 overgegaan tot invoering van de rioolheffing.

Ook bij de nieuwe heffing (artikel 228a Gemeentewet) geldt dat de geraamde opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de geraamde kosten. Belangrijk verschil is echter dat de nieuwe verbrede rioolheffing niet het karakter heeft van een individuele dienstverlening zoals dat bij het oude rioolrecht wel het geval was. De verbrede zorgplicht is gericht op collectieve maatregelen.

Gemeenten hebben een sterkere regierol gekregen in het omgaan met regenwater in bebouwd gebied en het aanpakken van stedelijke grondwaterproblemen. Om de taakverbreding te kunnen financieren is het eerdere rioolrecht dus omgevormd tot een bredere rioolheffing.

Alle kosten die gemaakt worden ter nakoming van de (nieuwe) zorgplichten kunnen worden verhaald op de burgers en bedrijven. Dit betekent dat gemeenten het individuele profijt van de nieuwe rioolheffing niet meer hoeven aan te tonen, zoals dat wel het geval was bij rioolrecht.

Uitgangspunt is dat de rioolheffing kostendekkend is. Vanaf het jaar 2010 gebeurt dit volledig op basis van een contante waarde berekening van de toekomstige lasten en baten op dit onderdeel. De Contante Waarde hiervan moet gelijk zijn aan de stand van de Voorziening vervanging rioleringen. Het tarief wordt in overeenstemming met de in de nota lokale heffingen 2011 vastgesteld model kostenonderbouwing rioolheffing berekend.

Op 19 november 2013 is het Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV, planperiode 2014-2018 vastgesteld. Het plan bevat een nieuwe kijk op afvalwater. Het gaat over de wettelijke taken van de gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond en van waterschap Noorderzijlvest. Het Afvalwaterbeleidsplan fungeert als (wettelijk verplicht) gemeentelijk rioleringsplan. Het plan heeft een breder blikveld gekregen, omdat het de gehele afvalwaterketen omvat.

Alle kosten en investeringen zijn in het model rioolheffingsberekening gebracht en voor een periode van 20 jaar berekend. Voor de planperiode 2014 t/m 2018 en daarna tot 2030 is gerekend met een vast tarief van € 210,00. Daarna is een gelijkmatige stijging berekend om een kostendekkend niveau te behouden. Er is geen rekening gehouden met een stijging of daling van het aantal heffingseenheden.

Wij stellen voor het tarief in 2016 vast te stellen op € 210,-.

Tarieven rioolheffing	2015	2016
- per aansluiting	210,00	210,00

B4. Leges

Onder de naam "leges" worden een aantal verschillende rechten geheven ter zake van het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten (o.a. paspoorten, rijbewijzen, diverse uittreksels, huwelijken, bouwvergunningen en diverse overige vergunningen). Het streven is dat alle leges en tarieven zoveel mogelijk kostendekkend zijn, dat blijven of worden gemaakt. Voorwaarde daarbij is wel dat vooraf volstrekt helder is wat de reële kosten zijn. De burger mag niet betalen voor "oneigenlijke" kosten. In sommige gevallen leidt het kostendekkend maken van tarieven tot verhoging dan wel tot verlaging. De burger dient goed geïnformeerd te worden over de opbouw van de werkelijke kosten. Waarschijnlijk zal hij of zij eerder begrip hebben voor de aan hem of haar doorberekende bedragen.

B5. Lijkbezorgingsrechten (begraafrechten)

Op basis van de verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen.

Uitgangspunt van de door uw raad vastgestelde nota begraven is om meer evenwicht aan te brengen tussen de kosten en inkomsten voor begraven. De beoogde kostendekkendheid is 90% tot 100%.

Momenteel wordt gewerkt aan de evaluatie van het begraafbeleid. Naar aanleiding daarvan komt er in het najaar van 2015 een raadsvoorstel.

B6. Roerende zaak belasting

Deze belasting is in 2004 ingevoerd. Via de roerende zaakbelasting leveren eigenaren en gebruikers van roerende zaken zoals woonschepen en woonwagens een bijdrage aan de instandhouding van de collectieve voorzieningen van onze gemeente. De aanslag wordt berekend op basis van de economische waarde van de roerende zaak. De Wet WOZ waarin regels worden gegeven voor de waardebepaling van onroerende zaken, geldt niet voor roerende zaken. De regels voor de waardebepaling van roerende zaken zijn wel vergelijkbaar met de regels uit de Wet

WOZ. Dat betekent dat de waarde voor de belastingaanslag in principe wordt vastgesteld op basis van de waarde in het economisch verkeer. Ook de roerende zaakbelastingen worden met ingang van 2009 berekend naar een percentage van de waarde van de roerende zaak. De belastingtarieven voor roerende zaken houden gelijke tred met de onroerendezaakbelastingen. In overeenstemming met de kadernota 2015 worden ook de roerende zaakbelastingen voor de jaren 2016 tot en met 2018 met 0,25% extra per jaar verhoogd met 3%.

B7. Marktgelden

Onder de naam marktgelden worden rechten geheven over het ter beschikking stellen van een standplaats voor het uitoefenen van de markthandel en daarmee verband houdende handelingen en/of het gebruik van verstrekte hulpmiddelen. Op dit moment worden alleen nog marktgelden in rekening gebracht voor de weekmarkt in Winsum. De organisatie van de jaarmarkt (Baistemaart) in Winsum is overgedragen aan een stichting.

Voor deze heffing is 100% kostendekkendheid in principe het uitgangspunt. Een kostendekkendheid van 100% is niet haalbaar, omdat deze leidt tot irreële tariefstellingen. Daarmee vormt zich een risico van zogenaamde leegloop van de markt. Dit is ongewenst temeer daar de trend laat zien dat de marktgelden teruglopen. De huidige weekmarkt is gesitueerd op het voorterrein langs het water bij winkelcentrum Obergon. In de toekomst wordt het winkelcentrum Obergon vernieuwd en blijft er ook ruimte voor de weekmarkt.

B8. Privaatrechtelijke vergoedingen

De gemeente Winsum heeft met diverse partijen huur- en pachtovereenkomsten gesloten. Bij af te sluiten contracten wordt een duidelijke koppeling gelegd tussen de kosten en opbrengsten.

B9. Reclamebelasting

Onder de naam reclamebelasting wordt, binnen het postcodegebied 9951, een directe belasting geheven voor een openbare aankondiging die zichtbaar is vanaf de openbare weg.

C. Geraamde opbrengst 2016

	Primaire begroting 2015	Actuele begroting 2015	Begroting 2016	Meer opbrengst
Opbrengsten lokale heffingen				
Onroerende zaak belastingen	2.412.415	2.412.415	2.522.635	110.220
Afvalstoffenheffing	1.396.491	1.396.491	1.397.905	1.414
Rioolrechten	1.240.114	1.240.114	1.255.763	15.649
Bouwvergunningen c.a.	307.375	307.375	307.375	0
Begrafnisrechten	174.456	109.456	184.456	75.000
Secretarieleges	267.220	267.220	267.220	0
Marktgelden	3.257	1.992	1.992	0
Roerende zaak belastingen	3.229	3.229	3.317	88
Reclamebelasting	35.000	35.000	35.000	0
Totaal	5.839.557	5.773.292	5.975.663	202.371

D. Lokale lastendruk

De belastingdruk in Winsum is bovengemiddeld ten opzichte van omliggende gemeenten. Ter informatie is onderstaand overzicht opgenomen waaruit blijkt hoeveel een gezin in de Groninger gemeenten moet betalen voor de zogenaamde pakketbelastingen. Dit overzicht is gebaseerd op de digitale atlas 2015 zoals gepubliceerd door het Coelo.

Bij de berekening van de bedragen is bij de zowel de rioolheffing als de afvalstoffenheffing uitgegaan van een meerpersoons huishouden.

Rangschikking: de rangschikking is gebaseerd op de door Coelo gepubliceerde ranglijst voor wat betreft de gemeentelijke woonlasten 2015.

De gemeentelijke woonlasten 2015 voor meerpersoonshuishoudens

Gegevens gemeenten 2015

© COELO, Groningen

Nr.	Gemeentenaam	Gemidd. betaalde ozb woningen	Meer-persoons huishouden afval-stoffen-heffing	Meer-persoons-huishouden rioolheffing	Woonlasten meer-persoons-huishouden	Rangnummer woonlasten meerpersoons huishoudens
		euro	euro	euro	euro	Nr
1	Bellingwedde	300	302	321	923	395
2	De Marne	251	236	367	854	369
3	Loppersum	258	262	319	839	359
4	Ten Boer	314	248	277	838	358
5	Appingedam	336	279	223	838	357
6	Oldambt	325	261	238	825	346
7	Haren	368	215	236	818	337
8	Delfzijl	244	299	271	814	333
9	Leek	309	274	225	808	327
10	Menterwolde	245	294	259	798	317
11	Marum	256	250	286	792	312
12	Winsum	307	267	210	785	300
13	Grootegast	244	273	262	779	292
14	Vlagtwedde	229	239	281	749	243
15	Groningen	262	336	139	737	221
16	Zuidhorn	313	231	175	719	179
17	Pekela	255	282	182	718	178
18	Slochteren	242	237	234	713	171
19	Bedum	258	230	213	701	150
20	Veendam	272	329	91	692	134
21	Eemsmond	334	82	260	675	111
22	Hoogezand-Sappemeer	229	225	188	641	70
23	Stadskanaal	219	202	202	624	48

In dit overzicht is Winsum, in vergelijking met het vorig jaar, iets gezakt op de ranglijst van dure gemeenten. In bovenstaande Coelo-lijst wordt voor Winsum bij de afvalstoffenheffing een tarief wordt genoemd van € 267,-. Niet bekend is hoe dit bedrag is bepaald. Dit bedrag speelt een behoorlijke rol bij de bepaling van het rangnummer. De verwachting is dat dit bedrag de komende

jaren wordt scherper bekend worden en daarmee zal de plaats van Winsum op deze lijst ook nauwkeuriger worden.

Het is op het moment van samenstelling van deze begroting lastig om een beeld te schetsen van de belastingdruk voor 2016. De verwachting is dat het tarief voor de afvalstoffenheffing kan worden verlaagd en dat geen stijging nodig is van het tarief voor de rioolheffing. Voor de OZB zijn we uitgegaan van de in de kadernota 2015 vastgestelde uitgangspunten.

E. Kwijtscheldingsbeleid

Kwijtschelding van belasting kan worden verleend indien men niet in staat is anders dan met buitengewoon bezwaar de belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen. Van buitengewoon bezwaar is in het algemeen sprake indien de middelen om een belastingaanslag te betalen ontbreken en ook niet binnen afzienbare tijd kunnen worden verwacht. Daarnaast kunnen zich ook andere omstandigheden voordoen die meebrengen dat betaling van de aanslag redelijkerwijs niet kan worden gevorderd. Om de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid voor elke burger te waarborgen, is er een landelijk geldend kwijtscheldingsbeleid ontwikkeld en vastgelegd in de "Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990".

Vroeger waren de normen tamelijk streng, maar sinds 1 januari 1995 zijn de normen verruimd. Deze verruiming bestond uit een verhoging van de kosten van bestaan van 90% naar maximaal 95% van de bijstandsuitkeringen. Met ingang van 1 januari 1997 is de kwijtscheldingsnorm uiteindelijk tot 100% opgetrokken. Verreweg de meeste gemeenten hanteren de maximale kwijtscheldingsnorm. In de praktijk betekent dit dat huishoudens met een minimumloon voor kwijtschelding in aanmerking komen, mits zij de vermogenstoets doorstaan.

Met ingang van 1998 voert het waterschap Noorderzijlvest (thans Hefpunt voor belastingen van waterschappen en gemeenten) de kwijtscheldingsregeling uit voor onze gemeente.

Jaarlijks doen veel mensen bij hun gemeente het verzoek om kwijtschelding van gemeente-belastingen. Als de kwijtschelding wordt toegewezen, kan dat burgers honderden euro's per jaar schelen. Zodoende is deze kwijtschelding een belangrijke manier om armoede terug te dringen.

Volume kwijtscheldingen	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
OZB	1.141	0	0
Afvalstoffenheffing	70.376	85.676	85.676
Rioolrecht	1042	2.297	2.297
Totaal	72.559	87.974	87.974

Voor de OZB wordt geen raming voor kwijtscheldingen opgenomen, omdat, na de afschaffing van OZB voor gebruikers van woningen, er feitelijk geen aanvragen meer binnenkomen. Met ingang van 2012 wordt het geraamde bedrag aan kwijtschelding doorberekend in de tarieven voor afvalstoffenheffing.

PARAGRAAF B WEERSTANDSVERMOGEN

Inleiding

Het weerstandsvermogen kan worden gedefinieerd als “het vermogen van de gemeente Winsum om niet-structurele financiële risico’s op te kunnen vangen ten einde haar taken te kunnen voortzetten”.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de twee componenten: de weerstandscapaciteit (zijnde de middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken) en de risico’s waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten.

Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente voor het begrotingsjaar, maar ook voor de meerjarenramingen.

Het weerstandsvermogen heeft enkele malen in de raad tot discussie geleid. De discussie gaat vooral over de hoogte van de algemene reserve. Alvorens in te gaan op de gewenste weerstandscapaciteit en het gewenste weerstandsvermogen, wordt eerst ingegaan op de kader stellende en controlerende rol van de gemeenteraad op het gebied van het weerstandsvermogen. In dit kader wordt geput uit de handreiking Weerstandsvermogen voor Raadsleden zoals deze op 16 augustus 2007 door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de gemeenteraden is verstuurd.

Kader stellende en controlerende rol van de gemeenteraad op het gebied van het weerstandsvermogen.

De gemeenteraad dient richting te geven aan het beleid. Dat kan aan de hand van de ratio weerstandscapaciteit. In de handreiking is aangegeven dat deze ratio berekend kan worden door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde capaciteit. Bij de benodigde capaciteit gaat het om de niet afgedekte risico’s.

De begroting is hét moment voor de raad om kaders te stellen. In de bestuursrapportages wordt de raad geïnformeerd over de uitvoering van het beleid en in de jaarrekening vindt verantwoording van het uitgevoerde beleid plaats.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit al die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. Hiertoe behoren de algemene reserve, de vrij aanwendbare bestemmingsreserves, de omvang van de onbenutte belastingcapaciteit, en (op begrotingsbasis) de post onvoorzien.

Hieruit volgt dat de totale weerstandscapaciteit op € 19,0 miljoen komt. Hieraan ligt de volgende berekening ten grondslag.

Weerstandscapaciteit exploitatie		
Onbenutte belastingcapaciteit:		
OZB	-3	
Rioolrechten	-235	
Afvalstoffenheffing	0	
Leges en andere heffingen	p.m.	
Totaal onbenutte belastingcapaciteit	-239	0
Onvoorzien		28
Totaal weerstandsvermogen exploitatie		28
Weerstandscapaciteit vermogen		
Vrij aanwendbare algemene reserve	9.627	
Vrij aanwendbare bestemmingsreserves (staat van reserves en voorzieningen ultimo 31-12-2015)	5.465	
Stille reserve	0	
Totaal weerstandscapaciteit vermogen		15.092
Totale weerstandscapaciteit		<u>15.120</u>

Risico's

Een gemeente loopt in de uitvoering van haar taken, net als elke organisatie en elk bedrijf, bepaalde risico's. Op basis van de in september 2015 bekende informatie zijn de risico's geïnterpreteerd.

Bij de inventarisatie van de risico's is een inschatting gemaakt (kwantificering) van de mogelijke financiële gevolgen welke kunnen optreden zodra een risico werkelijkheid wordt. Daarbij dient opgemerkt te worden dat deze bedragen globaal, indicatief en soms discutabel zijn.

Risico's waarvan de oorzaak in het verleden of heden ligt en waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten dienen te worden voorzien. Een voorbeeld daarvan is de voorziening dubieuze debiteuren. De risico's waarvan de omvang niet redelijkerwijs is in te schatten en/of die zich nog (kunnen) gaan voordoen dienen te worden afgedekt door bestemmings- en/of de algemene reserves.

De risico's worden onderverdeeld in:

- risico's voortvloeiend uit eigen beleid
- risico's voortvloeiend uit het beleid van hogere overheden
- risico's voortvloeiend uit samenwerking met andere gemeenten of instanties
- risico's voortvloeiend uit het doen en/of nalaten van anderen
- risico's voortvloeiend uit voor de gemeente autonome ontwikkelingen
- risico's op eigendommen (waarderingsrisico)
- risico's die samenhangen met de interne bedrijfsvoering

Risico's voortvloeiend uit eigen beleid

Bij de open einderegelingen zoals het leerlingenvervoer, individuele verstrekkingen en huishoudelijke verzorging zijn de begrote bijdragen gebaseerd op de gemiddelde bijdragen van een aantal jaren. Door fluctuatie in de aantallen aanvragen kan afwijking ten opzichte van de raming ontstaan.

Leerlingenvervoer

Bij leerlingenvervoer is sprake van een "open-einde-regeling". Het is niet in te schatten hoeveel personen per jaar gebruik zullen maken van deze regeling. Hierdoor kunnen de kosten jaarlijks behoorlijk fluctueren.

Begroot is een bedrag van € 322.000. Het gekwantificeerde risico wordt ongeveer tussen 10 en 20% van het budget geraamd (afgerond minimaal € 32.000 en maximaal € 64.000).

Juridische procedures

Medio september 2015 lopen de volgende juridische procedures:

- Geen

Grondexploitatie

Het ambitieniveau van de gemeente kan gelet op de op stapel staande projecten en de in exploitatie te nemen gronden redelijk hoog genoemd worden.

In de paragraaf Grondbeleid is aangegeven dat de risico's van de vastgestelde exploitatieplannen beperkt zijn.

In het najaar van 2007 is een risico-inventarisatie gemaakt worden van de nog in exploitatie te nemen gronden. De risico's bij de in exploitatie genomen gronden zijn afhankelijk van de snelheid waarmee nieuwe woningen gebouwd en afgezet kunnen worden. Jaarlijks worden de exploitatieopzetten geactualiseerd. Voorziene verliezen worden ten laste gebracht van de reserve grondexploitatie. Als huidige beleidslijn geldt momenteel dat op basis van de geprognosticeerde omvang van de lasten en de baten een risiconorm wordt gehanteerd van 10%.

In het kader van de bepaling van het weerstandsvermogen hoeven de risico's die gemeente loopt bij de grondexploitatie niet meegenomen te worden. Deze risico's dienen immers door middel van de reserve grondexploitatie afgedicht te zijn.

Omdat deels nog geen exploitatieopzetten bekend zijn, maar de verwachting is dat het om omvangrijke bedragen zal gaan, wordt bij de bepaling van de omvang van de algemene reserve toch 'veiligheidshalve' met een gekwantificeerd risico van een percentage van de omvang van de boekwaarde van de exploitatieplannen meegenomen. De omvang per 1 januari 2016 is € 1.514.000,- en hiervan nemen we minimaal 10% en maximaal 20% als risico mee.

Risico's voortvloeiend uit het beleid van hogere overheden

De gemeente Winsum voert een groot aantal mede-bewindstaken uit ten behoeve van de Rijksoverheid waarvoor specifieke uitkeringen en bijdragen uit het gemeentefonds worden ontvangen. Een wijziging in het beleid van de Rijksoverheid of de financiering van deze taken kan een risico voor de gemeenten betekenen. Daarbij is regelmatig sprake van een 'open-einde-regeling'.

Voor de WWB wordt een gekwantificeerd risico van maximaal 10% van de rijksbijdrage opgenomen. Indien de uitgaven hoger zijn dan 105% van het rijksbudget kan een aanvraag voor de Vangnetregeling worden ingediend. Indien voldaan aan de voorwaarden worden uitgaven tussen de 105% en 110% voor 50% vergoed. Het meerdere boven de 110% wordt volledig vergoed. Uitgaven tot 105% van de rijksbijdrage zijn voor risico van de gemeente.

Voor de WMO ligt het risico in 2016, naast de woningaanpassingen, voornamelijk bij de hulp bij het huishouden (HH). In 2015 is het rijksbudget voor HH met 40% gekort. (in euro's 360.000).

Voor de decentralisatie AWBZ geldt dat deze gepaard gaat met een korting van 25% op de overkomende AWBZ-taken.

Vanuit de integratie uitkering sociaal domein Participatiewet worden de wsw en de reïntegratietrajecten gefinancierd. Daarnaast heeft uw raad bij vaststelling van het strategisch beleidskader Werk en Inkomen 2015-2018 besloten dat ook de bijdrage in het geraamde tekort van Ability uit het Participatiebudget betaald moet worden. We lopen het risico dat de middelen vanuit de participatie niet voldoende zijn.

Voor zowel de decentralisatie AWBZ als Jeugd geldt dat het risico's met name bij de Persoonsgebonden budgetten (PGB's) liggen.

Risico's voortvloeiend uit samenwerking

Sociale werkvoorziening

De bijdrage in het exploitatietekort van Ability is als risico opgenomen bij de Participatiewet. Naast Ability is een klein aantal wsw-geïndiceerden geplaatst bij Iederz Groningen. Het gekwantificeerde risico is hiervoor gering. In 2016 is bij Ability geen sprake van een tekort in het eigen weerstandsvermogen.

Risico's voortvloeiend uit het doen en/of nalaten van anderen

Reguliere verzekerbare risico's zijn ondergebracht bij verzekeraars. Voor enkele dubieuze debiteuren is een voorziening getroffen. In de jaarrekening 2014 is aangegeven dat de risico's bij de afgegeven borgstellingen gering zijn: borgstelling rente en aflossing verenigingen € 173.000 (2013: € 183.000), woningbouwleningen € 1.461.000 (2013: € 2.602.000), en leningen particuliere woningen € 2.649.000 (2013: € 3.124.000).

Het gekwantificeerde risico wordt p.m. geraamd.

Risico's voortvloeiend uit voor de gemeente autonome ontwikkelingen

De autonome ontwikkelingen zoals inwoneraantal en woningbouw, accres als gevolg van uitbreidingen e.d. zijn naar beste inschatting van de ontwikkelingen in de begroting meegenomen.

Risico's op eigendommen

Op dit moment zijn er geen risico's bekend. Reguliere verzekerbare risico's zijn ondergebracht bij verzekeraars.

Risico's die samenhangen met de interne bedrijfsvoering

De risico's welke voortvloeien uit de normale bedrijfsprocessen met de daaraan gekoppelde budgetbewaking en interne informatievoorziening behoren tot de normale risico's welke bij de uitvoering van de begroting behoren. De rechtmatigheidstoets zoals die door de accountant wordt uitgevoerd heeft tot gevolg dat diverse bedrijfsprocessen zijn doorgelicht. Voor een deel worden of zijn deze processen aangepast waardoor ook de risico's afnemen. Verder is de verbetering van de planning en control een continu proces waardoor de beheersing van de bedrijfsvoering verder zal toenemen.

De werkorganisatie van de gemeente Winsum is relatief gezien van beperkte omvang. Indien op een bepaalde positie door wat van reden dan ook een personeelslid lange tijd zijn/haar functie niet kan uitoefenen en er intern geen adequate vervanging voorhanden is, kan het noodzakelijk zijn dat externe deskundigen ingeschakeld moeten worden. Indien nodig wordt bij de bestuursrapportage aanvullend budget gevraagd.

Het gekwantificeerde risico wordt op 1% van het personeelsbudget van € 6.600.000 geraamd (€ 66.000).

Conclusie

In de onderstaande tabel zijn alle bovenstaande gekwantificeerde risico's opgenomen.

Omschrijving risico	Gekwantificeerde risico's	
	Minimale omvang	Maximale omvang
<i>Risico's voortvloeiend uit eigen beleid</i>		
- Leerlingenvervoer	€ 32.000	€ 64.000
- Juridische procedures	€ -	€ -
- Grondexploitatie	€ 151.000	€ 302.000
<i>Risico's voortvloeiend uit het beleid van hogere overheden</i>		
- WWB	€ 353.000	€ 353.000
- WMO - oud	€ 203.000	€ 406.000
- Decentralisatie Participatie	€ 230.000	€ 460.000
- Decentralisatie Jeugdzorg	€ 304.000	€ 912.000
- Decentralisatie AWBZ	€ 184.000	€ 368.000
<i>Risico's voortvloeiend uit samenwerking</i>		
- Sociale werkvoorziening	€ 3.000	€ 6.000
- Tekort weerstandsvermogen Ability		€ -
<i>Risico's voortvloeiend uit het doen en/of nalaten van anderen</i>		
- Borgstellingen	p.m.	p.m.
<i>Risico's voortvloeiend uit voor de gemeente autonome ontwikkelingen</i>	p.m.	p.m.
<i>Risico's op eigendommen</i>	p.m.	p.m.
<i>Risico's die samenhangen met de interne bedrijfsvoering</i>	€ 66.000	€ 132.000
Totaal	€ 1.526.000	€ 3.003.000

Bij deze conclusie is het waarschijnlijkheidsaspect dat alle risico's mogelijk gelijktijdig geëffectueerd kunnen worden, buiten beschouwing gelaten.

Op basis van de geïnventariseerde risico's is een omvang van de algemene reserve noodzakelijk van 3,0 miljoen. Kijkend naar de ratio weerstandscapaciteit, dan kan deze berekend worden op: 5 (beschikbare capaciteit € 15,0 / benodigde capaciteit € 3,0).

In 2015 bedroeg onze weerstandscapaciteit 19 miljoen en bedroeg de benodigde capaciteit op grond van de risico's 3,1 miljoen.

De conclusie op grond van een vergelijking met 2015 is dat ons weerstandsvermogen teruggelopen is maar nog steeds fors is.

In de handreiking van het Ministerie is aangegeven dat een ratio beneden de 1,0 een indicatie is van mogelijke kwetsbaarheid en een ratio tussen de 1,0 en 2,0 als normaal beschouwd kan worden. Boven de 2 kan de vraag gesteld worden of niet te veel capaciteit achter de hand gehouden wordt.

Gelet op de in de raad gevoerde discussies over het weerstandsvermogen stellen wij voor om voorlopig een minimum niveau van de algemene reserve van € 2,5 mln. aan te houden.

Andere kijk op weerstandsvermogen

Gemeenten houden hun financiën bij in baten en lasten. Het weerstandsvermogen baseren we vooral op de reservepositie. De vraag is of de houdbaarheid van de gemeentefinanciën hiervan alleen afhankelijk is. Die vraag moet eigenlijk ontkennend worden beantwoord. Bijvoorbeeld geldstromen en de hoogte van de schuld (in hoeverre zijn we in staat om in de toekomst rente en aflossing van leningen te betalen) bepalen mede de houdbaarheid van de gemeentefinanciën. Verder hangt deze houdbaarheid van de gemeentefinanciën nog af van de financiële structuur en van macro-economische variabelen. Onderstaand geven we inzicht in de ontwikkeling van onze werkelijke (jaarrekeningen) schuldpositie in de afgelopen jaren. In de nabije toekomst zullen we de overige variabelen ook in deze paragraaf meenemen:

Ontwikkeling schuldpositie Winsum 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Rangnummer (landelijk)	111	77	64	??	??
Netto schuld/inwoners in €	€ 474	€ 242	€ 168	€ 132	€ 122
Netto schuld/inwoners in %	24%	11%	8%	6%	6%
Uitleenquote		9%	9%	8%	7%
Netto schuldquote - 0,9 x uitleenquote		3%	0%	-1%	0%
Voorraadquote	2%	1%	2%	6%	7%
Schuldratio	46%	39%	37%	26%	25%
Schuldevolutie jaar / jaar-3	€ -136	€ -232	€ -1.027	€ -933	€ -887
Bruto gevestigde schuld / inwoners		€ 790	€ 773	€ 561	€ 500

Rang =	Rangnummer gemeente op lijst gemeenten gerangschikt naar : netto schuldquote minus (0,9 x uitleenquote)
Netto schuld =	Som van onderhandse leningen, overige vaste schuld, kortlopende schuld en overlopende passiva minus langlopende uitzettingen, kortlopende vorderingen en uitzettingen, liquide middelen (kas, bank, giro) en overlopende activa (negatief teken is geen schuld)
Inkomsten =	Inkomsten voor bestemming reserves en bestemming exploitatieresultaat
Uitleenquote =	Som van leningen aan verbonden partijen en leningen aan derden als aandeel van inkomsten uitgedrukt in %
Netto schuldquote =	Netto schuld als aandeel van inkomsten voor bestemming reserves uitgedrukt in %
Voorraadquote =	Som van voorraden bouwgrond, voorraden onderhanden werk en overige voorraden als aandeel van inkomsten uitgedrukt in %
Schuldratio =	Som van onderhandse leningen, overige vaste schuld, kortlopende schuld en overlopende passiva als aandeel balanstotaal uitgedrukt in %

Schuldevolutie jaar / jaar-3	Vershil tussen de netto schuld per inwoner op 31 december 2011 en de netto schuld per inwoner op 31 december 2014 (negatief teken is afname van de netto schuld per inwoner)
Bruto gevestigde schuld =	Som van onderhandse leningen, overige vaste schuld en kortlopende schuld

 Betekent :	Bij een schuldratio > 80% = bezit zeer zwaar belast met schuld
 Betekent :	Bij een schuldratio > 70 en < 80% = in gevarezone vwb omvang schulden
 Betekent :	Bij een schuldratio < 70% = gemiddeld belast met schuld
 Betekent :	Bij een schuldratio < 20% = per saldo geen schulden

PARAGRAAF C ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Openbaar groen

In 2011 heeft de gemeenteraad de “Kwaliteitsvisie Groen Winsum 2010” vastgesteld. Op basis van deze visie heeft de raad gekozen om het groen te onderhouden op het kwaliteitsniveau Basis accent. Met deze keuze ontstaat weinig kapitaalsvernietiging, het onderhoud voor de burgers is acceptabel, klachten en meldingen nemen niet toe en er ontstaan geen onveilige situaties. Voor de uitvoering van de kwaliteitsvisie zijn uitwerkingsplannen (prestatieomschrijvingen) opgesteld op basis waarvan het openbaar groen zal worden onderhouden zodat de uitvoering aansluit bij de ambitie.

Jaarlijks worden groenvakken gerenoveerd of omgevormd zodat deze in overeenstemming komen met het vastgestelde kwaliteitsniveau. Hiervoor worden jaarlijks groenobjecten geselecteerd die nu niet voldoen aan de gewenste kwaliteit. De uitvoering vindt plaats op basis van prioriteit. Groen heeft meestal ook niet het eeuwige leven en daarom zal renovatie van groen altijd aan de orde blijven. Bij omvorming of herinrichting zijn de te verwachten toekomstige onderhoudskosten steeds een belangrijk uitgangspunt.

Vanaf 2009 worden er in het plantsoen geen chemische middelen meer toegepast, alleen in enkele probleemsituaties wordt dit curatief nog toegepast. Dit betekent dat er een grotere fysieke inspanning nodig is om de gewenste kwaliteit te bereiken.

Onkruid op bestrating wordt bestreden met het chemische onkruidbestrijdingsmiddel Round Up. Vanaf 1 januari 2016 is dit middel niet langer toegestaan. Vanaf 2014 wordt onderzoek gedaan naar alternatieve onkruidbestrijdingsmethodes die het milieu minder belasten. De stoom-/hete luchtmethode is daar een voorbeeld van.

In de kernen Winsum, Baflo en Rasquert wordt het reguliere plantsoenonderhoud grotendeels in eigen beheer uitgevoerd met uitzondering van het gazononderhoud. In de overige kernen is dit, uitgezonderd het bomenonderhoud, uitbesteed aan werkvoorzieningsschap Ability.

Na de toename van het aantal fte's, medio 2014, vond er een herverdeling plaats van de werkzaamheden. Onder andere is er toen voor gekozen om de begraafplaatsen weer in eigen beheer te onderhouden.

Het maaibeheer van wegbermen en het schonen van sloten is via een raamcontract uitbesteed. Met de blik op de toekomst gericht, zal overwogen worden of en in welke vorm een nieuw contract het beste kan worden afgesloten.

Overeenkomstig het convenant “Dier en plant op het Hogeland” worden een aantal bermen in de gemeente ecologisch beheerd (o.a. Kievesterweg).

Het bomenbeleidsplan is in 2012 door de raad vastgesteld. De kaders voor zowel het te voeren beleid als de uitvoering zijn hierin opgenomen. Vanaf 2012 worden bomen structureel geïnspecteerd. Alle bomen worden nu eens per 5 jaar geïnspecteerd (jaarlijks 20%), waarbij bomen met een verhoogd risico eens per 2 jaar worden geïnspecteerd (jaarlijks 50%).

Het bomenbeheer wordt gekoppeld aan het schema van inspecties waardoor de uitvoering van het beheer structureel verloopt. De gegevens van de veiligheidsinspecties (VTA) worden hiervoor onder andere als input gebruikt.

Speelvoorzieningen

Speeltoestellen en speelplekken moeten voldoen aan het Attractiebesluit Speeltoestellen. Dit betreft vooral veiligheidsaspecten. Om dit te waarborgen worden alle speeltoestellen en speelplekken jaarlijks drie keer geïnspecteerd, namelijk één veiligheidsinspectie en tweemaal een functionele inspectie. Ook het bijkomende onderhoud wordt uitbesteed.

In de periode 2008 t/m 2013 heeft vervanging van speeltoestellen plaatsgevonden. Er is een planning gemaakt waarbij de vervanging zoveel mogelijk per wijk of dorp verloopt. De uitvoering van dit project heeft enige achterstand opgelopen en is uiteindelijk in 2015 afgerond.

Bij het maken van keuzes voor inrichting van speelplekken worden omwonenden, en bij voorkeur ook de kinderen, nadrukkelijk betrokken. De manier waarop is per situatie verschillend en dus altijd maatwerk. Dit varieert van meedenken of meebeslissen tot zelfwerkzaamheid.

Vervanging van speeltoestellen zal ook na het lopende project aan de orde blijven omdat niet alle toestellen binnen de looptijd van het project zijn vervangen. In 2015 zijn, voor zowel vervanging als onderhoud, de te verwachten kosten voor de periode 2016-2019 in beeld gebracht.

Wegen

In 2011 is het wegenbeheerplan 2011-2015 door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat alle gemeentelijke wegen op minimaal het C-niveau volgens de CROW-systematiek zullen worden onderhouden. Momenteel wordt gewerkt aan de actualisatie van het beheerplan. Het blijft organisatorisch lastig om gezamenlijk met buurgemeenten het wegonderhoud aan te besteden. Onze focus blijft hier echter wel opgericht. Mogelijk dat nieuwe contractvormen hierbij een belangrijke rol kunnen spelen.

Het uitvoerend document wegencategorisering is in 2012 vastgesteld door de gemeenteraad. Dit document vormt de leidraad voor het te voeren snelheidsregiem op diverse type wegen binnen en buiten de bebouwde kom en de inrichting die daarbij hoort. De dorpen waar nog geen 30 km/u zones zijn ingevoerd hebben aangegeven dat de behoefte hiervoor zeker aanwezig is. De uitvoering van de 30 km/u zones zal gelijktijdig plaatsvinden met de bordensanering. Voor de bordensanering geldt dat hier al een plan (voorstel) voor is uitgewerkt. Inwoners en dorpsverenigingen krijgen de mogelijkheid om hierop te reageren. Dit kan er toe leiden dat het plan op plaatsen nog wordt aangepast. Vervolgens wordt er een verkeersbesluit genomen, waarna overgegaan wordt tot uitvoering. Voor het dorp Baflo geldt daarnaast dat het project "Verbeteren verkeersveiligheid in Baflo en omgeving" uit het GVVP gelijktijdig onderwerp van gesprek zal zijn.

Het GVVP (Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan) is op 7 januari 2014 vastgesteld door de gemeenteraad. Het GVVP bevat het verkeerskundig beleid van de gemeente voor de komende 10 jaar, periode 2014-2024. De algemene doelstelling in dit plan is dat de gemeente Winsum goed bereikbaar wil zijn voor de automobilist, openbaar vervoerreiziger en fietser. Deze bereikbaarheid mag echter niet ten koste gaan van de verkeersveiligheid en leefbaarheid binnen de gemeente. Een leefbaarheid die daarbij in de toekomst wordt verbeterd met stimulering van Duurzame mobiliteit. In het GVVP zijn maatregelen en aanbevelingen omschreven om de gestelde doelstelling met betrekking tot bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefbaarheid en duurzaamheid de komende 10 jaar te halen. Hieruit is een investeringslijst projecten opgesteld met een op kentallen gebaseerde indicatie van de benodigde financiën.

Een van de projecten uit de investeringslijst is "Herinrichting schoolzones". Voor alle scholen (basis- en voortgezet onderwijs) in de gemeente is bekeken of het wenselijk is schoolzones in te stellen. Gezien de ontwikkelingen bij veel scholen en het contact dat er is geweest met schoolbesturen zal vooralsnog alleen bij de school in Garnwerd een herkenbare schoolzone worden gerealiseerd.

In 2014 is samen met Prorail een onderzoek gestart naar de verbetering van de veiligheid van alle spoorwegovergangen in de gemeente. In 2015 is dit onderzoek afgerond en zijn gesprekken gevoerd met inwoners, grondeigenaren rondom de overwegen en overige belanghebbenden. Daarnaast zijn er diverse gesprekken gevoerd met ProRail, de provincie Groningen en het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Op basis van al deze gesprekken zullen ProRail en de gemeente het plan "Verbetering overwegveiligheid gemeente Winsum" actualiseren. Hierbij worden ook de verzamelde reacties op het plan meegenomen. Voor de Voslaan geldt dat samen met ProRail de realisatie van een (nood)weg, van de Voslaan naar de Meeden aan de oostzijde van het spoor in voorbereiding is.

Komende jaren wil de provincie de provinciale weg N361 aanpakken binnen de gemeente Winsum. In 2015 is hiermee begonnen met de aanleg van een rotonde bij Ranum. Verder is de provincie begonnen met de aanleg van de nieuwe weg ten noorden van Maarhuizen en het fietspad Baflo-Mensingeweer. Met het project Baflo-Mensingeweer zal ook het kruispunt N363-Eenrummerweg-Heerestraat aangepakt worden. Het doel van de provincie bij dit kruispunt is om het compacter te laten lijken. Ten zuiden van Ranum zal de provincie de N361 binnen en buiten de bebouwde kommen aanpakken en de Fietsroute Plus Winsum-Groningen aanleggen. De planvorming voor deze projecten is in volle gang. Verder is de realisering van de kortsluiting tussen de N361 en de Onderdendamsterweg zeer kansrijk. Voorwaarde voor realisatie is wel dat de gemeente Winsum ook bijdraagt in de kosten van deze projecten. Het gaat hierbij om een zogenaamde packagedeal, waarin ook de maatregelen voor de veiligheid van de spoorwegovergangen zijn meegenomen.

Openbare verlichting

Sinds 1 januari 2014 wordt het beheer van de openbare verlichting uitgevoerd door Tauw BV en het onderhoud door Ziut. Hieraan ten grondslag ligt de aanbesteding die gezamenlijk met andere gemeenten en de provincie Groningen en Drenthe heeft plaatsgevonden.

Op basis van door de raad vastgestelde beleidsuitgangspunten is er in 2012 een nieuw beleidsplan openbare verlichting vastgesteld. Hoofdaspecten in dit plan zijn Duurzaamheid & Milieu en Veiligheid & Leefbaarheid. Dit beleidsplan vormt de basis voor het uitvoeringsplan voor de vervanging van de openbare verlichting.

Kunstwerken

Begin 2012 is het beheerplan "Kunstwerken" vastgesteld voor de periode 2012-2016. Het beheerplan is de leidraad voor het beheer en onderhoud van alle beschoeiingen, kades, steigers en bruggen die eigendom zijn van de gemeente of waarvan de gemeente onderhoudsplichtige is. Om het beheersplan actueel te houden wordt er ieder twee jaar een nieuwe inspectie uitgevoerd. De volgende inspectieronde vindt plaats in 2016, waarna een geactualiseerd beheerplan wordt opgesteld.

Riolering en water

De gemeenteraad heeft in het kader van de Wet Milieubeheer in januari 2014 het Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018 vastgesteld. Dit plan omvat de kijk op afvalwater en de wettelijke taken op dit gebied van de gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond (BMW gemeenten) en van waterschap Noorderzijlvest (NZV). Het afvalwaterbeleidsplan fungeert tevens als gemeentelijk rioleringsplan en heeft een breder blikveld gekregen, omdat het de gehele afvalwaterketen omvat.

Op basis van een gedetailleerde analyse van de actuele inspectiegegevens is in 2014 een meerjarig maatregelplan opgesteld. Met de uitvoering hiervan is in 2014 begonnen. In de komende jaren zal een vervolg gegeven worden aan de uitvoering van dit maatregelplan, naast het reguliere beheer en onderhoud van het gemeentelijk rioolstelsel. Jaarlijks vindt afstemming plaats tussen het wegenonderhoudprogramma en het maatregelplan voor de riolering.

De inspectiegegevens van de gemalen en randvoorzieningen zijn opgenomen in een geautomatiseerd beheerprogramma. Hieraan is gekoppeld een op de praktijk gericht meerjarig onderhouds-/vervangingsplan. In navolging van 2015 wordt ook in 2016 hieraan uitvoering gegeven. Ieder jaar worden inspecties uitgevoerd en de gegevens geactualiseerd.

Op 1 juli 2011 is het waterketenakkoord voor Groningen en Noord-Drenthe getekend. Dit is een akkoord tussen de 30 gemeenten, twee waterschappen en twee waterbedrijven met als doel de mogelijkheden te onderzoeken voor samenwerking in de afvalwaterketen, waarbij de burger centraal gesteld wordt. De eerste fase betrof onderzoek en is in 2012 afgerond. Het onderzoek heeft aangetoond dat er een forse reductie op de kostenstijging mogelijk is, en dat de kwetsbaarheid van individuele organisaties kan worden verminderd en de kwaliteit van dienstverlening kan worden verbeterd. De resultaten van het onderzoek vormde de aanleiding om

een uitvoeringsprogramma op te stellen. Met het uitvoeringsprogramma (fase 2 in het proces) is ingezet op het concretiseren van de samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en waterbedrijven. De resultaten van de 2^e fase zijn dusdanig positief uitgevallen dat dit weer aanleiding gaf om vooral door te gaan met de samenwerking in de waterketen. Hiervoor is in 2014 de Samenwerkingsovereenkomst WKGD (Water Keten Groningen Drenthe) ondertekend met daaraan gekoppeld het Uitvoeringsprogramma WKGD fase 3. Dit betekent dat in 2016 een vervolg zal worden gegeven aan de uitvoering van de samenwerking in de waterketen Groningen Drenthe. Hiervoor is een Regiegroep ingesteld. Vanuit het cluster BMW/NZV heeft één vertegenwoordiger hierin zitting.

Het opstellen van nieuwe BRP's (Basis Riolerings Plannen) voor de kernen in Winsum is in 2015 afgerond. De nieuwe BRP's geven inzicht in het functioneren van de rioolstelsels en kunnen aanleiding geven tot het nemen van maatregelen, waardoor het functioneren van het stelsel wordt geoptimaliseerd.

In 2015 is het baggerplan 2015-2024 voor de gemeentelijke watergangen vastgesteld door de gemeenteraad. Aan dit plan wordt ook in 2016 uitvoering gegeven.

Gebouwen

De gemeentelijke gebouwen en een aantal bouwkundige objecten zijn opgenomen in een meer jaren onderhoudsprogramma (MJOP). Om de 5 jaar vindt een financiële evaluatie plaats. Het systeem heeft een zogenaamd voortschrijdende meerjarenplanning. Aan het eind van elk jaar wordt de stand opgemaakt en geactualiseerd. Vanuit deze actualisatie wordt de planning weer bijgesteld en wordt een nieuw jaarplan opgesteld, waarbij het totale budget taakstellend is. In 2015 is het gegevensbestand in het meer jaren onderhoudsprogramma geactualiseerd en up to date gebracht.

Het meerjaren onderhoudsprogramma (MJOP) maakt onderscheid in een tweetal kwaliteitsniveaus:

Kwaliteitsniveau 1:

In dit kwaliteitsniveau zijn gebouwen ingedeeld, die op een normaal onderhoudsniveau worden onderhouden, waarbij het buitenschilderwerk, de dakbedekking en de technische installaties de drie speerpunten zijn.

Kwaliteitsniveau 2:

Dit zijn de gebouwen c.q. objecten die alleen op klachtenniveau worden onderhouden.

Jaarlijks wordt het gemiddelde onderhoudsbedrag per gebouw c.q. object in de begroting opgenomen. In de jaarrekening worden de werkelijke onderhoudslasten vergeleken met de geraamde onderhoudslasten. Afwijkingen tussen beiden worden geëgaliseerd middels de onderhoudsvoorziening gemeentelijke gebouwen.

In het meer jaren onderhoudsprogramma (MJOP) is geen budget opgenomen voor uitbreidingen aan de gebouwen, onderhoud van de terreinen rondom de gebouwen, functionele aanpassingen en mogelijke aanpassingen in het kader van wettelijke verplichtingen. Voorbeelden zijn; aanpassingen in het kader van de legionellapreventie, voorzieningen in het kader van brandveiligheidseisen en aanpassingen ten gevolge van de Arbo wetgeving. Indien deze aanpassingen/voorzieningen zich voordoen zullen hiervoor aparte kredieten aangevraagd worden.

Legionella preventie:

In 2013 is de inventarisatie van de leidingwaterinstallaties in 20 gemeentelijke gebouwen en 11 niet-gemeentelijke gebouwen met betrekking tot aanvullende legionella voorzieningen afgerond. Uit deze inventarisatie blijkt dat er flink wat aanpassingen plaats moeten vinden om aan de huidige geldende wet- en regelgeving te voldoen. Het bestek is voorbereid en de aanbesteding heeft plaatsgevonden. Uitvoering zal grotendeels in 2016 plaatsvinden. De uitvoering van de werkzaamheden steekt erg nauw. Indien de werkzaamheden niet volledig en zorgvuldig worden uitgevoerd blijft er grote kans ontstaan op besmetting door de legionella bacterie. Het borgen van

het beheer en onderhoud van de installatie speelt een minstens zo belangrijke rol in het gehele proces. Dit is vertaald in het MJOP.

Bij de 11 niet-gemeentelijke gebouwen (6 dorpshuizen en 5 sportgebouwen) zijn de inventarisatiekosten voor rekening van de gemeente. Over de bekostiging van de aanpassingen in deze gebouwen moet nog besluitvorming plaats vinden.

Verkoop/afstoten gemeentelijke gebouwen:

Op dit moment zijn er diverse ontwikkelingen waarbij het eventueel afstoten van een aantal gemeentelijke gebouwen aan de orde is. Zolang er geen zekerheid is of deze plannen definitief doorgaan wordt het huidige onderhoudsniveau voortgezet. Er zal bij deze gebouwen kritisch afgewogen worden of uitstel van grote onderhoudswerkzaamheden mogelijk is. Hierbij is het van belang, dat een goed onderhouden gebouw bij mogelijke verkoop meer op zal brengen dan een slecht onderhouden gebouw. Onderhoud aan het interieur wordt vooreerst uitgesteld.

Overige ontwikkelingen:

- Voor kwetsbare gemeentelijke gebouwen wordt eenmalig in 2016 een extra inspectie uitgevoerd i.v.m. mogelijke schade t.g.v. aardbevingen.
- Een asbestinventarisatie in gemeentelijke gebouwen (gebouwd voor 1994) wordt wel aangeraden door het ministerie van Infrastructuur en Milieu, maar is (nog) niet wettelijk verplicht gesteld. Alhoewel niet getwijfeld wordt aan de nut van een asbestinventarisatie gemeentelijke gebouwen wordt vooreerst gewacht op wettelijke verplichte regelgeving. De eventuele risico's worden in het huidige uitvoeringstraject voldoende geborgd.
- In navolging van plaatsing van zonnecollectoren op het dak van het gemeentehuis, de werkplaats aan de Schouwerzijlsterweg en het museum Wierdenland, gaan we onderzoek doen naar verdere reductie van het energieverbruik.
- De tunnel bij het station te Winsum is met ingang van 2015 opgenomen in het MJOP.
- Doordat de school in Den Andel in 2015 is gesloten is het gebouw weer in eigendom van de gemeente en daarmee ook het onderhoud totdat duidelijk is welke bestemming het gebouw krijgt.

Financiële consequenties

Op de volgende pagina staat een overzicht van het budgettaire beslag van het onderhoud, gerubriceerd naar de programma's.

Lasten onderhoud kapitaalgoederen:

Programma	Deel-programma	Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
1 Kwaliteit van de Woon en leefomgeving							
	1.1	Brandweer					
		Gebouw	10.419	10.419	10.419	10.419	10.419
	1.3	Volkshuisvesting					
		Gebouw	104.234	110.741	110.741	110.741	110.741
	1.4	Verkeer en vervoer					
		Gebouw	0	0	0	0	0
		Wegen	1.400.129	1.277.334	1.348.716	1.383.098	1.377.480
		Bermen	389.075	389.075	389.075	389.075	389.075
		Kunstwerken	286.276	304.854	190.573	193.905	191.162
	1.5	Milieu					
		Gebouw	5.657	5.777	5.777	5.777	5.777
		TOTAAL PROGRAMMA 1	2.195.790	2.098.200	2.055.301	2.093.015	2.084.654

2 Sociale voorzieningen en maatsch. dienstverlening

2.1	Cultuur					
	Gebouw	166.201	179.298	177.658	176.000	174.322
2.2	Onderwijs					
	Gebouw	1.027.714	889.896	1.016.935	820.542	771.268
2.3	Volksgezondheid					
	Gebouw	10.032	10.023	9.907	9.791	9.674
	Groen	324.634	317.197	315.887	312.735	291.525
2.5	Maatschappelijke ondersteun.					
	Gebouw	30.705	31.073	30.770	29.565	29.298
2.6	Sport					
	Gebouw	413.195	381.445	413.686	401.586	397.400
	Groen	564.635	443.431	450.492	407.741	402.100
TOTAAL PROGRAMMA 2		2.537.116	2.252.363	2.415.335	2.157.960	2.075.587

3 Dorps- en plattelands economie

3.1	Economie					
	Gebouw	-47	-117	-117	-117	-117
3.2	Toerisme					
	Gebouw	58.703	39.532	39.532	39.532	39.532
TOTAAL PROGRAMMA 3		58.656	39.415	39.415	39.415	39.415

4 Ruimtelijke structuur

4.2	Natuur- en groenbeheer					
	Groen	1.343.004	1.225.828	1.371.828	1.225.828	1.215.828
TOTAAL PROGRAMMA 4		1.343.004	1.225.828	1.371.828	1.225.828	1.215.828

Recap	Gebouw	1.826.813	1.658.087	1.815.308	1.603.836	1.548.314
Recap	Wegen	1.400.129	1.277.334	1.348.716	1.383.098	1.377.480
Recap	Bermen	389.075	389.075	389.075	389.075	389.075
Recap	Kunstwerken	286.276	304.854	190.573	193.905	191.162
Recap	Groen	2.232.273	1.986.456	2.138.207	1.946.304	1.909.453

GENERAAL TOTAAL :	6.134.566	5.615.806	5.881.879	5.516.218	5.415.484
-------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

PARAGRAAF D FINANCIERING

Inleiding

De gemeente Winsum onderkent het belang van een verantwoord en adequaat beheer van haar financiële middelen. Mede als gevolg van de Wet Fido wenst zij haar activiteiten op het gebied van treasury op een zo transparant en beheersbaar mogelijke wijze in te richten.

In het treasurystatuut is de “beleidsmatige infrastructuur” van de treasuryfunctie vastgelegd in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten. Het statuut maakt een objectieve en transparante verantwoording vooraf en achteraf mogelijk.

De gemeente is wettelijk verplicht jaarlijks een treasuryparagraaf op te nemen in zowel de begroting als in de jaarrekening.

Begin 2015 is een nieuwe financiële verordening vastgesteld. Wijzigingen in de Wet Fido (schatkistbankieren) en de Wet markt en overheid zijn belangrijke wijzigingen in deze nieuwe verordening. Elke gemeente moet op grond van artikel 212 Gemeentewet de financiële verordening vaststellen. Met de verordening regelt de raad op hoofdlijnen de spelregels voor het financieel beleid, het financieel beheer en de financiële organisatie.

De ministeriële regeling RUDDO (Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden) is een aanvulling op de Wet FIDO, die de overheden nog wat meer beperkingen oplegt in het kader van de financieringsfunctie. Naar aanleiding van de kredietcrisis is een aantal nadere voorwaarden gesteld, nl. een landencriterium en een ratingcriterium. Het landengebied om gelden aan te trekken c.q. uit te zetten wordt beperkt tot de Europese Economische Ruimte (EER) met een minimaal vereiste Aa rating van het land. Tevens moeten de ratings van landen en financiële instellingen door minimaal twee van de drie gerenommeerde ratingbureaus zijn afgegeven (Standard & Poor's, Moody's en Fitch). Deze nieuwe voorwaarden moeten wij overigens nog invoegen in ons financiële statuut.

Ontwikkeling van de treasuryfunctie

De treasury functie in de gemeente Winsum wordt in 2016 voortgezet op dezelfde pragmatische en risicomijdende wijze als voorheen. Deze werkwijze wordt in het treasurystatuut geformaliseerd. De functie omvat het aantrekken van langlopende leningen, voornamelijk ter vervanging van afgelopen langlopende leningen, en het dagelijks beheer van kasgeld. De aandelenportefeuille bevat aandelen BNG, Enexis, N.V. Waterbedrijf en Oikocredit, deelnemingen vanuit de publieke taak van de gemeente.

Renteontwikkeling

De economische groei trekt iets aan. Dit lijkt echter geen grote schommelingen in de rentestand te veroorzaken, mede doordat de rijksoverheid, de werkgevers- en werknemersorganisaties en het Europese bestuursniveau doordrongen zijn van de noodzaak tot een inflatie remmend beleid. Indien de economische groei doorzet behoort een lichte stijging van de rente tot de mogelijkheden.

Sinds 2014 hebben we een rekenrente in onze administratie aangehouden van 4% voor zowel op te nemen als uit te zetten geld. Als rekenrente voor het financieringstekort wordt eveneens 4% aangehouden. In de begrotingscirculaire van de provincie Groningen in het kader van het financieel toezicht staat dat op het gebied van de grondexploitaties een maximaal te hanteren rentepercentage van 4% wordt geaccepteerd. Op grond hiervan evenals op het al jaren stabiel zijnde lage rentepercentage voor langlopende geldleningen hebben wij sinds de begroting 2014 de rekenrente verlaagd van 5% naar 4%. Het gaat hierbij overigens om een rekenrente. Voor het merendeel betreft het slechts een administratieve exercitie. Wel is het zo dat de rentelasten van onze geactiveerde kapitaaluitgaven dalen, maar ook dat onze zogenaamde bespaarde rente (fictieve renteopbrengst van de eigen financieringsmiddelen) wordt verlaagd. Het komt er op neer dat onze werkelijke rente (3,66% = gemiddeld rentepercentage van de opgenomen geldleningen)

nu meer in de buurt komt van de rekenrente en dat hierdoor het saldo op de kostenverdeelstaat kapitaallasten (saldo wordt geboekt op functie Saldo financieringsfunctie) fors afneemt.

Risicobeheer

De gemeente Winsum kent een beperkte treasuryfunctie waarbij risicomijding voorop staat. Bij het aantrekken van financieringen voor een periode van één jaar en langer gelden de volgende uitgangspunten:

- financieringen worden enkel aangetrokken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak;
- financiering met externe financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) te gebruiken teneinde het renteresultaat te optimaliseren;
- toegestane instrumenten bij het aantrekken van financieringen zijn onderhandse leningen;
- de gemeente vraagt offertes op bij minimaal drie instellingen alvorens een financiering wordt aangetrokken.

Jaarlijks wordt door het ministerie aangegeven, welk bedrag een gemeente mag financieren met kortlopende geldleningen: de kasgeldlimiet.

Het betreft een percentage (dit jaar 8,5%) van het totaal van de begroting. Indien deze kasgeldlimiet structureel wordt overschreden dient de kortlopende schuld omgezet te worden in een langlopende schuld.

De kasgeldlimiet voor onze gemeente bedraagt 8,5% van € 32.768.000 = € 2.785.000

Om ongewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen te beperken wordt door het ministerie ook jaarlijks een renterisiconorm aangegeven. Dit is een percentage (20%) van de totale vaste schuld van de gemeente. De uitkomst hiervan mag bij herfinanciering niet overschreden worden, zodat er een spreiding ontstaat van de opgenomen leningen, looptijden en rente-aanpassingsdata, en eventueel hieruit voortvloeiende rentewijzigingen.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Onderdeel		Renterisico			
		2016	2017	2018	2019
1a	Renteherziening vaste schuld o/g	0	0	0	0
1b	Renteherziening vaste schuld u/g	0	0	0	0
2	Betaalde aflossingen	294	296	296	296
3	Renterisico (1a-1b + 2)	294	296	296	296
4	Renterisiconorm	2.785	2.721	2.667	2.651
5a	Ruimte onder risiconorm (5a) = (4 > 3)	2.491	2.425	2.371	2.355
5b	Overschrijding risiconorm (5b) = (3 > 4)	0	0	0	0
Berekening Renterisiconorm					
4a	Begrotingstotaal huidig jaar	32.768	32.007	31.371	31.187
4b	Percentage regeling	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
4	Renterisiconorm (4) = (4a x 4b)	2.785	2.721	2.667	2.651

Garanties worden alleen afgegeven in het kader van een publieke taak, met name die van het volkshuisvestingsbeleid, waarvan de kredietwaardigheid gewaarborgd is. Ook deelnemingen worden alleen genomen in het kader van de overheidstaak. De financiering van de gemeente wordt bepaald bij de begroting en in de loop van het begrotingsjaar naar aanleiding van de renteontwikkeling, de investeringsplanning en de dagelijkse beoordeling van de liquiditeitspositie.

Relatiebeheer

De gemeente Winsum beoogt het realiseren van gunstige c.q. marktconforme condities voor af te nemen financiële diensten. Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten:

- bankrelaties en hun bancaire condities worden ten minste ééns in de vijf jaar beoordeeld;
- financiële instellingen (kredietinstellingen, beleggingsinstellingen, effecteninstellingen, verzekeraars en pensioenfondsen) dienen onder Nederlands of anderszins EU-toezicht te vallen, zoals De Nederlandsche Bank en de Verzekeringskamer (onze bankrelaties zijn op dit moment: de Bank Nederlandse Gemeenten, de ABN AMRO-bank en de Postbank; deze voldoen allen aan de voorwaarden);
- Tussenpersonen dienen geregistreerd te staan bij de Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE) en daarvan een vergunning als makelaar te hebben ontvangen (in voorkomende gevallen treden op als tussenpersonen: Prebon Yamane Nederland BV, Jonker c.a., ABN AMRO en Rabo).

Financieringsstructuur

Het financieringstekort in 2016 bedraagt € 2.616.000

In de begroting 2016 is een bedrag voor rekening-courant rente opgenomen van € 105.000. Dit bedrag is, samen met de rente van de opgenomen geldleningen, geraamd als onze te verwachten rentekosten. De totale rentekosten in onze begroting 2016 bedragen in 2016 € 216.000. De gemiddelde rente bedraagt 3,66%. Op dit moment liggen de rentepercentages voor langlopende geldleningen op een lager niveau dan 3,66%. Zou de rente in de toekomst gaan stijgen, en zouden we extra externe financieringsmiddelen moeten aantrekken, dan heeft dit gevolgen voor onze begrotingspositie. Gelet op onze huidige verhouding tussen externe en interne financieringsmiddelen zal deze invloed gematigd zijn.

Onderdeel	1-jan-16	31-dec-16	Mutatie
Op lange termijn vastgelegde middelen:			
- Materiele vaste activa	21.178.058	20.364.205	-813.853
- Immateriële vaste activa	0	0	0
- Financiële vaste activa	1.953.672	1.953.672	0
- Vlottende activa	1.913.628	1.913.628	0
Totaal vastgelegde middelen	25.045.358	24.231.505	-813.853

Beschikbare middelen op lange termijn:			
- Reserves en voorzieningen	18.377.113	18.267.791	-109.322
- Opgenomen langlopende geldleningen	3.052.666	2.758.831	-293.835
- Uitzettingen	0	0	0
- Investeringsachterstand	1.000.000	1.000.000	0
Totaal beschikbare middelen	22.429.779	22.026.622	-403.157
Financieringstekort	2.615.579	2.204.883	-410.696

Leningen 2016

Leningen	Omvang	Gemiddelde Rente
Stand per 1 januari 2016	3.052.666	3,66%
Nieuwe lening	0	
Gewone aflossing	-293.835	
Vervroegde aflossing	0	
Stand per 31 december 2015	2.758.831	

Kasbeheer

Teneinde de kosten van het geldstromenbeheer te beperken wordt:

- het liquiditeitsgebruik beperkt door de geldstromen op gemeenteniveau op elkaar en de liquiditeitenplanning af te stemmen; hierbij wordt erop toegezien dat de liquiditeitspositie voldoende is om te garanderen dat de verplichtingen tijdig kunnen worden nagekomen;
- het betalingsverkeer zoveel mogelijk elektronisch uitgevoerd door één bank; hiervoor wordt gebruik gemaakt van de diensten van de NV Bank Nederlandse Gemeenten.

Saldo- en liquiditeitenbeheer

Voor het saldobehoor en het liquiditeitenbeheer gelden de volgende specifieke richtlijnen:

- de gemeente streeft naar concentratie van de overtollige liquiditeiten binnen één rentecompensatiecircuit bij de bank met de gunstigste condities; met de Bank Nederlandse Gemeenten zijn deze zaken via een raamovereenkomst geregeld;
- indien er een liquiditeitsbehoefte ontstaat kan de gemeente kortlopende middelen aantrekken; hierbij wordt de kasgeldlimiet niet overschreden;
- toegestane instrumenten bij het aantrekken van kortlopende middelen zijn daggeld, kasgeldleningen en kredietlimiet op rekening courant;
- toegestane instrumenten bij het uitzetten van gelden voor een periode korter dan één jaar zijn rekening-courant, daggeld, spaarrekeningen en deposito's; via de genoemde raamovereenkomst wordt het creditsaldo voor onze gemeente beheerd. Binnenkort zal de Wet op het schatkistbankieren in werking treden. Dan wordt ons eventueel creditsaldo dagelijks aan het einde van de dag worden afgeroomd en aan het begin van de volgende dag weer worden teruggestort.

PARAGRAAF E BEDRIJFSVOERING

Deze paragraaf beschrijft de stand van zaken en beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

Algemeen

Wat willen we bereiken?

In het collegeprogramma 2014 – 2018 is aangegeven, dat de veranderende rol van de gemeente een vernieuwende wijze van werken van het bestuur en de ambtelijke organisatie vergt. Dat betekent dat we voor de hand liggende oplossingen van problemen niet zomaar kiezen, maar kritisch bekijken en nauwkeurig overwegen. De veranderende rol zal deels tot verschuivingen leiden, waarbij inwoners, verenigingen en instellingen meer verantwoordelijkheid krijgen.

Van de gemeente mag wel een facilitaire houding verwacht worden waarbij de kwaliteit van de dienstverlening een hoge prioriteit heeft. De gemeentelijke organisatie is goed toegankelijk voor burgers: ruime openingstijden en goed telefonisch bereikbaar, meer mogelijkheden via elektronische dienstverlening.

De dienstverlening van de gemeente zal op basis van kennis en service naar buiten gericht moeten zijn. Voor de verschillende diensten en producten die de gemeente levert, moet een actief frontoffice (KCC) functioneren.

De verschillende maatregelen om het bovenstaande te bereiken zijn hieronder nader uitgewerkt.

Personeel

De personele formatie is als volgt.

Per 1 januari 2016 bestaat de begrote personele formatie uit 94,64 fte.

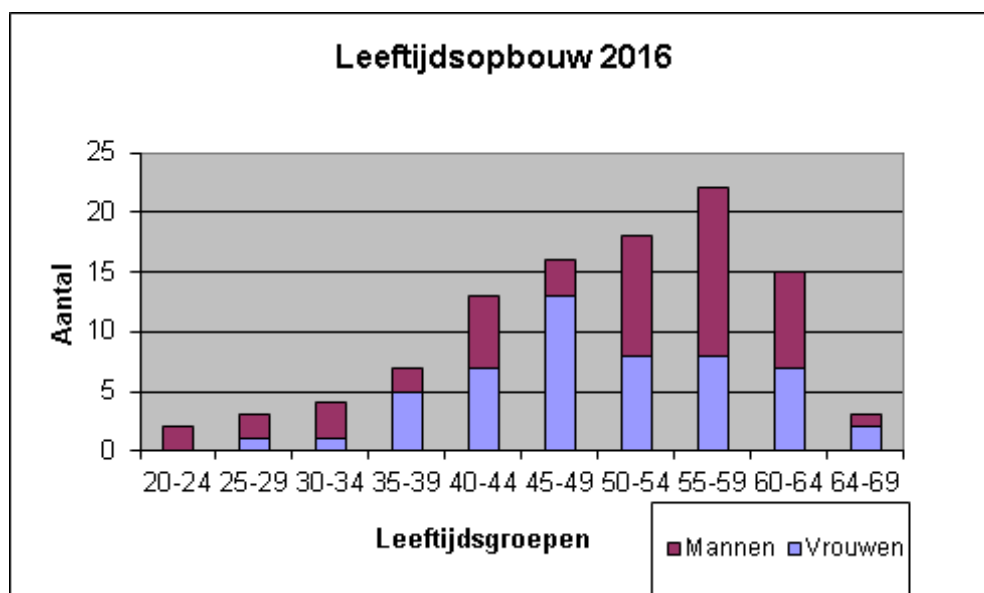
De toename is het gevolg van een aantal urenuitbreidingen zoals opgenomen in de kadernota 2015 als gevolg van de toegenomen werkdruk. Daarnaast wordt vacature ruimte die ontstaat bij sociale zaken BMW ingevuld door Winsum.

Formatie

	Begrote formatie 01- 01-2015	Begrote formatie 01- 01-2016
Griffie	1,37	1,36
Directie	2,00	2,00
Ambt. Secr OR		0,22
Team communicatie	2,11	2,22
Werkveld Interne Dienstverlening	17,02	17,26
Werkveld Klantcontacten	11,10	11,48
Werkveld Ontwikkeling & Realisatie	44,10	45,46
BMW samenwerkingen		
- P&O	1,33	0,67
- I&A	2,00	2,00
- Sociale Zaken	10,69	11,97
Totaal	91,72	94,64

Formatieopbouw in leeftijdsgroepen

Loonkosten huidig personeel

Loonkosten huidig personeel	Begroting 2016	Begroting 2015	Werkelijk 2014
Salarissen & Sociale lasten	5.150.814	5.070.025	4.812.511
Overige personeelskosten	227.578	214.928	209.803
Totaal	5.378.392	5.284.953	5.022.314

Kosten inhuur van derden

In de begroting 2016 is een budget van € 434.026 (primaire begroting 2015: € 400.358) opgenomen voor de inhuur van derden (ingehuurd personeel en uitbesteed werk).

Huisvestingskosten secretarie

Huisvestingskosten	Begroting 2015	Begroting 2016
Salarissen en sociale lasten	18.367	22.332
Personeel van derden	48.972	48.972
Energie	39.984	39.984
Overige aankopen / uitbestedingen	17.354	17.354
Betaalde belastingen	1.164	1.164
Aankopen niet duurzame goederen	102.949	106.949
Kapitaallasten	181.935	177.388
Doorberekende uren	184.887	169.175
Totaal	595.612	583.318

Informatisering en automatisering

Wat willen we bereiken?

Vanuit de wens de dienstverlening aan de klant verder te professionaliseren speelt informatisering en automatisering een belangrijke rol. Na de samenvoeging van de I&A-organisatieonderdelen in BMW-verband en de vernieuwing van de automatisering beschikken de drie gemeenten over een solide basis om I&A op een adequate wijze uit te kunnen voeren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij de doorontwikkeling van het KCC zal de digitale dienstverlening aan de burger verder ingevuld worden.

Automatiseringskosten	Begroting 2015	Begroting 2016
Overige aankopen / uitbestedingen	5.799	5.799
Aankopen niet duurzame goederen	539.833	570.570
Kapitaallasten	121.361	91.670
Doorberekende uren	337.802	285.933
Totaal	1.004.795	953.972

Communicatie

Wat willen we bereiken?

In ons streven om op een professionele wijze met communicatie om te gaan hebben we een behoorlijke slag gemaakt. De uitdaging waar we nu voor staan is om onze burgers meer bij de ontwikkeling en uitvoering van het beleid te betrekken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verwezen wordt naar het deelprogramma Communicatie.

Financieel beheer; Administratieve Organisatie en Interne Control (AO/IC)

Wat willen we bereiken?

Een adequaat ingerichte organisatie en controlestelsel waarbij aan de vereisten op het gebied van de AO/IC wordt voldaan. Verder zal aandacht besteed worden aan de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid en uitvoering.

Wat gaan we daarvoor doen?

In het kader van de doorontwikkeling van de ambtelijke organisatie willen we in 2016 risico- en kwaliteitsmanagement introduceren. Verder wordt het jaarlijkse doelmatigheidsonderzoek uitgevoerd en zal tijdens de reguliere planning en control zoveel mogelijk aandacht aan rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid besteed worden.

Facilitaire dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Een optimale ondersteuning van bestuur en organisatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

In BMW-verband wordt gewerkt aan de invoering van zaakgericht- en digitaal werken. In 2015 is in dat verband een zogenaamd zaakstelsel aangeschaft. Gelet op de complexiteit van een dergelijk traject verloopt de invoering in fasen. In 2015 is de eerste fase gestart.

Administratiekosten	Begroting 2015	Begroting 2016
Overige aankopen / uitbestedingen	1.367	1.367
Aankopen niet duurzame goederen	86.130	82.130
Kapitaallasten	20.371	20.371
Doorberekende uren	2.082.423	1.924.795
Totaal	2.190.291	2.028.663

Verdeling kosten bedrijfsvoering

De kosten van de secretarie en B&O worden door middel van kostenverdeelstaten over de deelprogramma's verdeeld. De kosten van de secretarie bestaan uit: personeelskosten, huisvestingskosten, administratiekosten en automatiseringskosten. Voor B&O bestaan de kosten uit: personeelskosten, huisvestingskosten, kosten van tractie, gereedschappen en hulpmiddelen. Deze kosten worden verdeeld over de deelprogramma's op basis van het aantal productieve uren per deelprogramma.

Er wordt gewerkt met twee uurtarieven; een voor de secretarie en een voor B&O. Door de kosten per onderdeel te delen door het aantal productieve uren ontstaat een intern uurtarief. Per deelprogramma worden de productieve uren tegen dit tarief doorbelast. Op deze manier worden alle kosten van de secretarie verdeeld over de deelprogramma's.

Het interne uurtarief voor 2016 voor de secretarie is gedaald ten opzichte van het uurtarief van 2015 (van € 103,01 in 2015 naar € 97,26 in 2016). De kosten nemen toe met € 50.000 maar de daling wordt veroorzaakt door een toename van het aantal productieve uren (3.664) waarover de kosten verdeeld worden.

Het uurtarief van B&O bedraagt € 54,58 (2015: € 52,45). Naar verhouding is het aantal productieve uren waarover de kosten verdeeld worden meer gedaald dan de kosten. (1.341 minder uren en € 29.000 minder kosten). Per saldo zorgt dit voor een stijging van het uurtarief met € 2,13.

Let wel, bij zowel de secretarie als bij B&O hebben we het over kostenverdeling. Er is geen sprake van hogere of lagere budgetten.

Stijging van de uurtarieven heeft, met een gelijke personele inzet (urentoerekening), een hogere doorbelasting naar de deelprogramma's tot gevolg.

Interne processen

a. Resultaten doelmatigheid/doeltreffendheidonderzoeken

Periodiek wordt door het college een doelmatigheidsonderzoek uitgevoerd. In de eerste helft van 2016 zullen wij een onderzoeksplan voor een volgend doelmatigheidsonderzoek opstellen.

b. Organisatieontwikkeling

Ten aanzien van de ambtelijke organisatie geldt thans de volgende visie:

'De gemeente Winsum is een organisatie die klant- en omgevingsgericht is, die met de omgeving mee verandert en de communicatie met haar inwoners belangrijk vindt. De gemeente is nuchter in zijn ambities en is daarbij doel- en resultaatgericht. De gemeente Winsum komt haar afspraken na en is goed bereikbaar. De gemeente investeert in haar medewerkers en doet dat in een cultuur die zich kenmerkt door betrokkenheid en de wil om samen te werken. De gemeentelijke organisatie doet dit alles in een passende organisatorische vorm.'

In ons streven om een klantgerichte organisatie te zijn, en daar waar mogelijk ons op dit punt te verbeteren, hebben wij in 2014 een doorontwikkeling van onze organisatie doorgevoerd. Het klantcontactcentrum heeft een prominente rol en plaats in onze organisatie gekregen. Ook de constatering dat we steeds meer een onderdeel zijn van een netwerksamenleving, vraagt om een flexibele organisatie die deels zelf de taken uitvoert en deels regie voert op de uitvoering. Daarbij past een structuur met zo min mogelijk leidinggevende lagen. De organisatiestructuur is daarom om deze redenen aangepast. Niet alleen de structuur is aangepast. Ook voor de cultuur is aandacht. Alle teams hebben in 2015 met behulp van externe begeleiding de eigen doorontwikkelmogelijkheden in kaart gebracht. In 2016 pakken we de implementatie daarvan verder op. Deze doorontwikkeling vraagt tevens om een impuls op het gebied van OTV. Hiervoor zijn reeds eerder aanvullende middelen vrijgemaakt. In 2015 is verder besloten tot de overstap naar een nieuw en flexibel systeem van functiebeschrijving en waardering (HR21). Dit nieuwe systeem heeft als ingangsdatum 1 juni 2014 (datum organisatiewijziging). De invoering ervan is in 2015 opgestart en zal in 2016 worden afgerond. De kosten van deze migratie worden momenteel geraamd op € 100.000. De raming gaat voor een deel over nabetaling over 2014 en 2015 (incidenteel); en een bedrag ingaande 2016 voor een structurele uitzetting. Deze kosten worden op een later moment in de berap opgenomen.

Externe processen

Samenwerking

Wat willen we bereiken?

Wij spelen in op veranderende wensen en eisen op sub-regionaal en regionaal niveau. Hierbij werken we samen met de gemeenten De Marne, Bedum en Eemsmond. Wat betreft de intergemeentelijke samenwerking zijn onze uitgangspunten de volgende:

- er moeten legitieme redenen zijn om samen te werken (de samenwerking moet meerwaarde hebben);
- de schaal en wijze van samenwerking is afhankelijk van de aard en schaal van de problematiek op dat moment;
- er moet sprake zijn van een samenhangende benadering van een bepaald probleem op één bestuursniveau.

Wat gaan we daarvoor doen?

De BMW-gemeenten worden op I&A-gebied vanuit het gemeentehuis van De Marne bediend. De P&O-ondersteuning aan de BMW-gemeenten vindt plaats vanuit het gemeentehuis van Bedum. Sociale Zaken en Werk van de BMW-gemeenten is gehuisvest in Winsum (uitvoering) en Eemsmond (beleid en administratie).

Vraaggerichte dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Bij het bepalen van het aanbod van onze diensten en producten laten wij ons leiden door de vraag van de klant (inwoners, bedrijven en instellingen) en samenwerkingspartners. Zo denken wij van 'buiten' naar 'binnen' bij het bepalen van de gewenste resultaten. Dat noemen wij vraaggerichtheid. Vraaggericht en vraaggestuurd werken komt tot uiting in het beleid en de uitvoering ervan. De raad bepaalt de mate van vraaggerichtheid en vraaggestuurdheid door het vaststellen van de gewenste kwaliteit van dienstverlening in de programma's.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2016 werken we verder aan de doorontwikkeling van het dienstverleningsconcept en het KCC.

Relatie met uitvoering programma's

De bovengenoemde beleidsvoornemens en uitvoeringsmaatregelen hebben een relatie met de deelprogramma's 5.1 Communicatie, 5.2 Publieke dienstverlening, 5.3 openbaar bestuur en 6.2 Financiën.

PARAGRAAF F VERBONDEN PARTIJEN

Inleiding

Verbonden partijen zijn derde rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en een financiële band heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht.

Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

De gemeente Winsum heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen en stichtingen.

De verbonden partijen worden hieronder beschreven, waarbij de volgende zaken aan de orde komen:

- de doelstelling van de verbonden partij;
- eventuele te verwachten beleidsveranderingen van de verbonden partij;
- omvang financieel belang;
- deelnemende gemeenten.

Gemeenschappelijke regelingen

Het gemeentebestuur van twee of meer gemeenten kunnen afzonderlijk of tezamen een gemeenschappelijke regeling treffen ter behartiging van een of meer belangen van die gemeenten. De gemeente Winsum heeft financiële en bestuurlijke belangen in de volgende gemeenschappelijke regelingen:

A.1. Veiligheids- en Gezondheidsregio Groningen

De gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Groningen omvat twee programma's; Veiligheid en Gezondheid. Alle Groningse gemeenten zijn deelnemer van de gemeenschappelijke regeling V&GR.

Doel van de gemeenschappelijke regeling V&GR, programma Veiligheid, is het bewerkstelligen van een zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde brandweezorg en gespecialiseerde hulpverlening. Het programma Veiligheid omvat 4 deelprogramma's:

- Brandweezorg inclusief meldkamerfunctie;
- Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR);
- Rampenbestrijding en Crisisbeheersing;
- Gemeentelijke kolom.

Doel van de gemeenschappelijke regeling V&GR, programma Gezondheid, is het bevorderen van de gezondheidstoestand van de bevolking. Het programma gezondheid wordt uitgevoerd door de GGD en omvat de onderdelen:

- Lokaal gerichte zorg en jeugd (LGZ&J);
- Specialistische zorg en veiligheid (SZ&V);
- GGD algemeen.

De bijdrage voor het Programma Gezondheid bedraagt € 13,43 per inwoner. Het tarief van 2016 bevat de gebruikelijke indexeringen voor loon- en prijsstijgingen (1% in 2016).

Voor het programma Veiligheid worden de bijdragen aan de GHOR, crisisbeheersing en de gemeentelijke kolom bepaald aan de hand van het aantal inwoners. De bijdrage aan de brandweer gaat in vijf jaar tijd van een verdeelsleutel op basis van het aantal inwoners en historische kosten naar een verdeelsleutel op basis van het aandeel voor brandweezorg in het gemeentefonds. Voor Winsum zullen de kosten voor het onderdeel brandweer in 5 jaar dalen van € 615.658 in 2014 naar € 572.919 in 2017 (exclusief indexatie). De huisvestingskosten blijven vooralsnog bij de gemeenten. Overdracht van de huisvesting naar de VR wordt onderzocht.

Specificatie Begroting V&GR

	Inwoner bijdrage 2015	Inwoner bijdrage 2016	Bijdrage 2016
Aantal inwoners Winsum begroting V&GR	13.847	13.774	
Programma Gezondheid			
- lokaal gerichte zorg en jeugd (LGZ&J)	€ 7,09	€ 6,92	95.385
- specialistische zorg en veiligheid (SZ&V)	€ 4,73	€ 4,53	62.456
- GGD algemeen	€ 1,96	€ 1,98	<u>27.292</u>
	€ 13,65	€ 13,43	185.133
Programma Veiligheid			
- brandweer (incl. meldkamer, excl. huisvestingskosten)			600.321
- rampenbestrijding - crisismanagement	€ 0,73	€ 0,73	10.115
- rampenbestrijding - GHOR	€ 1,01	€ 1,02	14.101
- gemeentelijke kolom	€ 1,39	€ 1,40	<u>19.342</u>
	€ 3,13	€ 3,15	643.879

A.2. Ability

Doel van de gemeenschappelijke regeling Ability is het voorzien in een doelmatige uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening voor de deelnemende gemeenten Bedum, Eemsmond, de Marne en Winsum. De Wet Sociale Werkvoorziening is een eigen gemeentelijke verantwoordelijkheid. De uitvoering daarvan gebeurt vaak door middel van een intergemeentelijk samenwerkingsverband in een zogenaamde Wet Gezamenlijke Regeling-organisatie; voor Winsum is dat het WSW-bedrijf Ability.

Op 1 januari 2015 is de Participatiewet ingevoerd, waaronder ook de wsw valt. De invoering van de Participatiewet ging gepaard met aanzienlijke bezuinigingen, ook op het gebied van de sociale werkvoorziening. De vergoeding per Sociale Eenheid (SE) wordt afgebouwd. Het subsidiebedrag per SE daalt jaarlijks met € 500,- waardoor het noodzakelijk is dat gemeenten aansturen op hervormingen op het gebied van de sociale zekerheid inclusief de sociale werkvoorziening om de bezuinigingen op te kunnen vangen. Met het vaststellen van Werk aan de Winkel in april 2012 door de vier raden van de deelnemende gemeenten is hiertoe een belangrijke aanzet gegeven. Naar verwachting zal op 1 januari 2016 een nieuwe organisatie voor Werk, Inkomen en Ondersteuning Noord-Groningen starten. In deze nieuwe organisatie worden uitvoerende taken van Sociale Zaken en Werk van BMW, het Werkplein en Ability ondergebracht.

A.3. Gemeenschappelijke regeling Vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen

Doel van de gemeenschappelijke regeling Vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen is het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van het op een doelmatige en milieu-hygiënisch verantwoorde wijze verwijderen van afvalstoffen. De gemeenten De Marne, Eemsmond, Loppersum en Winsum maken deel uit van de gemeenschappelijke regeling vuilverwerking.

Vanaf 1 januari 2010 zijn de exploitatie-activiteiten van het Vuilverwerkingsbedrijf overgedragen aan Afvalbeheer Noord Groningen BV, waarin het Vuilverwerkingsbedrijf voor 50% participeert. De activiteiten met betrekking tot de eindafwerking van het stortlichaam blijven uitgevoerd worden door het Vuilverwerkingsbedrijf, net als activiteiten die te maken hebben met de milieuvergunning. Reden hiervoor is dat de reserves die zijn opgebouwd ten behoeve van de eindafwerking onder beheer blijven van het Vuilverwerkingsbedrijf.

A.4. Sociale Zaken en Werk Hoogeland

Op 1 juli 2005 is de gemeenschappelijke regeling Sociale Zaken en Werk De Marne en Winsum opgericht. Sinds 2012 maakt Bedum ook deel uit van deze regeling. Met ingang van 1 april 2015 zijn Sociale Zaken en Werk BMW en Sociale Zaken Eemsmond samengegaan in Sociale Zaken en Werk Hoogeland. Er is gekozen voor een lichte gemeenschappelijke regeling, ook wel geheten een regeling "zonder meer". Dit houdt in dat de gemeentebesturen van de 4 gemeenten gemeenschappelijk verantwoordelijk zijn voor het geheel van de uitvoering van de regeling en toch hun specifieke verantwoordelijkheden behouden voor dat deel dat gemeenten specifiek aangaat. Doel van de samenwerking is een efficiënte, effectieve en zorgvuldige uitvoering van de gemeentelijke taken van de deelnemers op het terrein van werk en inkomen. De indirecte uitvoeringskosten (personeel, huisvesting, administratie etc.) worden aan de deelnemers op basis van het voortschrijdend cliëntenaandeel doorberekend.

Deelnemingen

Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang, is de gemeente in het bezit van een deel van de aandelen van een aantal vennootschappen (deelnemingen). De gemeente Winsum heeft bestuurlijke (hetzij beperkt) en financiële belangen in de vorm van aandelen in de volgende vennootschappen:

B.1. Enexis, Attero en PBE

Vanuit het eerdere aandeelhouderschap van Essent is de gemeente nu aandeelhouder geworden van een aantal rechtsoptvolgers. Een aantal bedrijfsonderdelen van het voormalige Essent is niet mee verkocht aan RWE, maar zijn als zelfstandige bedrijven verder gegaan. Dit geldt voor het netwerkbedrijf (Enexis), de vuilstort VAM te Wijster (Attero) en de kerncentrale te Borssele (PBE). Vanuit deze bedrijven wordt dividend op onze aandelen ontvangen. In de voorliggende begroting is een opbrengst geraamd die is gebaseerd op de gerealiseerde dividendopbrengsten in de afgelopen jaren danwel de afgegeven dividendprognose voor het komende jaar.

B.2. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

De gemeente is aandeelhouder van de Bank Nederlandse Gemeenten. De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen die het maatschappelijk belang dienen. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De BNG bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van bovenstaande heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan de decentrale overheden en aan de instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger tot lagere kosten voor tal van voorzieningen. Omvang deelneming bedraagt € 18.049 (10.140 aandelen met een nominale waarde van € 1,78 per aandeel).

B.3. Waterbedrijf Groningen

De gemeente is aandeelhouder van het waterbedrijf Groningen. Deze vennootschap heeft als doel de uitoefening van een publiek waterbedrijf. Omvang van de deelneming is gering (€ 1.815).

B.4. Oikocredit Fonds Nederland

De gemeente is aandeelhouder van Oikocredit Fonds Nederland (OFN). Het beleggingsfonds OFN verstrekt leningen, garanties en andere vormen van financiële ondersteuning aan projecten die werk en inkomen bieden aan groepen mensen in achterstandsposities, in met name ontwikkelingslanden. Oikocredit financiert vooral coöperaties en microkredietinstellingen, maar ook midden- en kleinbedrijven. Voorwaarde voor ondersteuning door Oikocredit is dat de projecten in financieel opzicht levensvatbaar zijn, een goed management hebben en voldoen aan normen met betrekking tot rechten van werknemers. Voorts hebben projecten waarin vrouwen betrokken zijn bij beleid en/of uitvoering de voorkeur en worden milieueffecten en het welzijn van dieren zwaar meegewogen. Omvang van de deelneming is gering (€ 2.400).

PARAGRAAF G GRONDBELEID

Inleiding

In deze begrotingsparagraaf zijn de inhoud, de koers en de voornemens van het gemeentebestuur aangaande het grondbeleid verwoord.

Onderstaande paragraaf omschrijft de kaders en de reikwijdte van een adequaat grondbeleid in onze gemeente en geeft inzicht in de verwachtingen voor de korte termijn wat betreft risico's en voortgang van de uitgifte van bouwgrond.

Ook gaan we kort in op het instrumentarium voor grondbeleid in Winsum, anticiperend op de uitvoering van de onlangs gepresenteerde visies op de ruimtelijke structuur, economische zaken, het wonen, sport en de infrastructuur in de gemeente.

Bovenstaande leidt aan het slot van de paragraaf tot conclusies omtrent de aanvaardbaarheid van risico's versus beschikbare financiële middelen en het in te zetten controle-instrumentarium.

Definitie grondbeleid en grondexploitatie

Het gemeentelijk grondbeleid betreft de voorgenomen wijze van acteren door de gemeente op de grondmarkt en de wijze van uitvoeren of doen uitvoeren van grondexploitaties ter ondersteuning van ruimtelijke voornemens, ontwikkelingen en/of activiteiten in de breedste zin van het woord.

De Raad is bevoegd grondexploitaties vast te stellen.

De volgende activiteiten vallen onder de term grondexploitatie: gronden verwerven en beheren, gronden bouw- en woonrijp maken en gronden verkopen t.b.v. bouw van opstallen door derden. Daarnaast alle activiteiten die hiervoor nodig zijn zoals onderzoek, externe en interne planbegeleiding en organisatie, eventuele sloopwerkzaamheden, saneringen enzovoort.

De bouw van de opstallen zelf en de eventuele verkoop van deze opstallen vallen buiten het kader van de grondexploitatie en liggen bij de kopers van de bouwrijpe grond (de opstalontwikkelaars of particuliere kavelkopers).

Kader grondbeleid

Bij de keuzes voor het gemeentelijk grondbeleid en de uitvoering hiervan gelden de volgende kaders:

- Wetgeving BBV: Op grond van het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dient de paragraaf grondbeleid tenminste het volgende te bevatten:
  - Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
  - Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
  - Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
  - Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
  - De beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.
- Wet ruimtelijke ordening onderdeel "grondexploitatiewet": Bij kostenverhaal op particuliere ontwikkelaars geldt zowel het privaatrechtelijke kader (bij het sluiten van vrijwillige overeenkomsten) als het publiekrechtelijke kader (bij het opstellen van een zogenaamd exploitatieplan waarmee kosten dwingend kunnen worden verhaald).
- Administratieve organisatie grondbeleid gemeente Winsum: De beschrijving van de administratieve organisatie voor het grondbeleid is opgesteld.

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) heeft de afbakening, definiëring en verslaggevingsregels rondom grondexploitaties kritisch onder de loep genomen. De reden hiervoor is een aantal ontwikkelingen op het gebied van grondexploitaties waaronder de gewijzigde wet op de vennootschapsbelasting. Hoe de aanpassingen in de regelgeving er exact uit komen te zien en wat de effecten zijn voor de grondexploitaties is echter nog niet precies duidelijk. Naar

verwachting zal dit zich in de komende periode uitkristalliseren en op basis daarvan zal uw raad vervolgens worden geadviseerd bij de jaarrekening 2015.

In het onderstaande wordt eerst in beschrijvende zin ingegaan op mogelijke keuzes in het grondbeleid. Daarna worden de verschillende elementen uit het besluit begroten en verantwoordend toegelicht.

Keuzemogelijkheden grondbeleid

De gemeente kan in algemene zin kiezen uit de volgende hoofdvormen van grondbeleid, ter ondersteuning van het bereiken van haar ruimtelijke doelen:

Actief grondbeleid: de gemeente verwerft zelf grond, ontwikkelt deze en verkoopt de bouwrijpe grond. De gemeente voert hierbij de grondexploitatie en loopt hierbij het volledige grondexploitatie-risico, maar heeft ook de volledige regie en zeggenschap. Dit is aan de orde in Winsum Oost en bij het Boogplein. Ook voor de locatie van de voormalige school De Klief in Ezinge, waar de gemeente al grondeigenaar is, is dit tot op heden het voornemen.

Faciliterend grondbeleid: de gemeente stelt de kaders voor ontwikkelingen door derden. De gemeente loopt hierbij geen of weinig grondexploitatie-risico, maar heeft minder regie en zeggenschap. Eventuele (beperkte)kostenposten voor de gemeente worden verhaald op de initiatiefnemer. In onze gemeente zijn dit (augustus 2015) de volgende plannen:

- Oosterhuizen Baflo;
- De voorgenomen ontwikkeling van woningen op Lombok door projectontwikkelaar Credo;
- De voorgenomen ontwikkeling van woningen aan de Onderdendamsterweg door Brummelhuis;
- De nieuwbouw van de 12 Hoven;
- De voorgenomen bouw van een aantal appartementen aan de Kerkstraat in Winsum.

Ook in geval van herstructurering is er sprake van faciliterend grondbeleid. Vanwege het behalen van volkshuisvestelijke doelstellingen en afhankelijk van afspraken met de initiatiefnemer, in ons geval veelal Wierden en Borgen, is er sprake van een financiële bijdrage van de gemeente aan de ontwikkeling. In onze gemeente betreft dit op dit moment het plan Baflo Wilhelminalaan/Gebroeders Gootjesstraat.

Publiek-private samenwerking (PPS): de gemeente werkt samen in een vorm die tussen actief en faciliterend grondbeleid valt of meer naar één van beide vormen neigt. De risico's, winsten en verliezen, regie en zeggenschap worden bij deze vorm gedeeld tussen markt en gemeente. Dit is in onze gemeente het plan Sauwerd de Groenlanden zuid.

Na het opstellen van de lopende beleidsactualisaties en de verwerking hiervan in de paragraaf grondbeleid, wordt voor de afzonderlijke achterliggende documenten beoordeeld welke voor actualisatie in aanmerking komen.

Het grondbeleid en ruimtelijke ontwikkeling

Als gezegd is het vanaf 2015 zaak de uitvoering van beleidsvoornemens op diverse terreinen ter hand te nemen. Met de structuurvisie als paraplu en de sectorale beleidsstukken als uitwerking. Zo geeft de woonvisie input voor de concretisering van het sociale programma voor woningbouw. Onder meer in de structuurvisie en de woonvisie worden voorstellen gedaan over de inzet van instrumenten waarmee sociale woningbouw ook in de toekomst kan worden bevorderd.

De structuurvisie strekt zich uit van abstracte ambities op de zeer lange termijn tot concreet realiseerbare doelen op korte termijn. Bedoeling van de visie is om tegelijkertijd richting (toetssteen) en vrijheid (inspiratiebron) te geven. De uitvoeringsparagraaf is daarom flexibel en op hoofdlijnen, maar dient ook als basis voor grondbeleid, kostenverhaal en ander grondexploitatie-instrumentarium.

De exploitaties van bestaande plannen zijn verderop in deze paragraaf geactualiseerd.

De uitvoering van het grondbeleid in 2016 en verder

Wij streven een gedifferentieerd grondbeleid na en houden hierbij gezien de huidige markt het voorzichtigheidsprincipe hoog in het vaandel. Waar mogelijk en passend binnen een acceptabel risicoprofiel én passend in een gedegen grondexploitatie-opzet willen wij ook dit jaar ingaan op grondaanbiedingen in Winsum Oost (actief grondbeleid).

Gezien de marktsituatie en de regionale woningbouwafspraken verwachten wij op de korte termijn geen nieuwe grondaankopen voor uitbreidingsplannen, afgezien van Winsum Oost. Binnendorps is beperkte aankoop ten behoeve van infrastructurele wensen of het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit niet bij voorbaat uit te sluiten.

Daarnaast willen wij ook private initiatieven faciliteren wanneer deze passen binnen het ruimtelijke beleid, de beschikbare nieuwbouwruiimte en de ambtelijke capaciteit. (Faciliterend grondbeleid). Indien zich nieuwe initiatieven voordoen willen wij deze benaderen in het licht van het bovenomschreven beleid.

Prognose lopende exploitaties voor 2016 en verder

Wat willen we doen en bereiken t.a.v. onze grondexploitaties in 2016?

Algemeen

In de woningen tekent zich duidelijk een kentering af en blijken kopers minder terughoudend te worden. In de gemeentelijke grondexploitaties houden we nog steeds rekening met de verminderde afzetmogelijkheden van de afgelopen jaren. De regionale woningbouwafspraken worden jaarlijks geactualiseerd en bijgesteld aan de marktontwikkeling. Deze afspraken zijn leidend in de planvorming en –uitvoering.

Het betreft voornamelijk het plan in Winsum Oost en dit plan is dan ook flexibel opgezet.

De gemeente Winsum kent na het besluit van de gemeenteraad tot afsluiting van de grondexploitatie Boogplein nog twee grondexploitaties die in exploitatie zijn genomen (Sauwerd Groenlanden-Zuid en Winsum Oost Fase Twee) en één grondexploitatie welke nog niet in exploitatie is genomen (Boogplein). De grondexploitatie-opzetten worden integraal opnieuw doorgerekend elk jaar bij de jaarafsluiting. De werkelijk gemaakte kosten en opbrengsten van het voorgaande jaar worden dan verwerkt. Daarnaast wordt bij de begroting met name naar de toekomst gekeken. De belangrijke ontwikkelingen welke invloed hebben op het resultaat zijn doorgerekend en hieronder toegelicht.

1. Winsum Oost

Voor de toekomstige woningbouw in Winsum Oost hebben wij de ambitie de gronden zelf te verwerven, te ontwikkelen en te verkopen aan particuliere bouwers of aan projectontwikkelaars. Deze ontwikkeling wordt in meerdere stedenbouwkundig afgeronde eenheden gedaan, om zo door een gefaseerde aanpak te kunnen bepalen in hoeverre een volgende fase binnen het totaal kan worden opgepakt.

Het geraamde resultaat bedraagt ± € 120.000 op contante waarde per 1-1-2015.

Gefaseerde aanpak

Om flexibel in te kunnen spelen op woningmarkt- en behoefteontwikkelingen, streven wij per deelplan naar:

- gedegen marktonderzoek dat in het stedenbouwkundig plan voor de eerste deellocatie richting geeft aan de uitwerking. Uit dit onderzoek moet tevens het aantal belangstellenden en mogelijke kopers blijken. Deze informatie beïnvloedt de omvang van het eerste deelplan.
- een flexibel stedenbouwkundig plan, op te stellen in overleg met interne en externe betrokkenen en expertise, zoals makelaars, mogelijke bewoners, Wierden & Borgen enz.
- de grondexploitatie te actualiseren en door te rekenen op dit stedenbouwkundig plan met een detaillering op het eerste deelplan.

- binnen het stedenbouwkundig plan en de grondexploitatie de mogelijkheid inbouwen het bouwrijp maken te vertragen of te versnellen in antwoord op de ontwikkelingen in de markt.

2. Boogplein

De gemeenteraad heeft besloten tot afsluiting van de grondexploitatie Boogplein en momenteel wordt gewerkt aan de voorbereiding van een nieuwe grondexploitatie voor Boogplein om vervolgens de verbetering van de winkelstructuur en de verbreding van het woningaanbod daadwerkelijk ter hand te nemen. Over de nieuwe exploitatie adviseren wij u afzonderlijk.

3. Sauwerd Groenlanden-Zuid

Het plan de Groenlanden in Sauwerd is ontworpen als een dorpse uitbreiding met een attractief en gevarieerd woonmilieu. Het plangebied is gelegen aan de rand van Sauwerd op steenworp afstand van het treinstation. Rust en ruimte worden hier gecombineerd met alle voorzieningen binnen handbereik. Medio 2015 zijn de kavels nagenoeg uitgegeven en kan de exploitatie worden afgesloten. In de jaarrekening over 2015 zal het resultaat van de exploitatie worden verwerkt.

Het geraamde resultaat bedraagt $\pm$ € 185.000 op contante waarde per 1-1-2015.

Overige grondeigendommen

De gemeente heeft gronden in eigendom. Deze worden veelal verhuurd of verpacht ten behoeve van (agrarisch) gebruik of als volkstuin. Overhoekjes gemeentelijk groen worden verkocht aan aanpalende eigenaren. Dit vindt plaats conform het beleid dat hiervoor in 2006 is vastgesteld. Het betreft tevens gronden die de gemeente in het verleden verworven heeft ten behoeve van de realisatie van beleidsdoelstellingen in de (verre) toekomst.

Daarbij gaat het globaal om de volgende gronden:

- 2,25 ha ten noorden van de wethouder Kruijerlaan in Adorp (€ 3.570 rente/jr.)
- 4,6 ha Winsum-West ten westen van de sportvelden in Winsum (€ 7.204 rente/jr.)
- 5,5 ha ten westen van het trainingsveld van cvv Viboa aan de Schouwerzijlsterweg in Winsum (€ 17.316 rente/jr.)

Deze gronden zijn destijds tegen reële grondprijzen verworven en zonder dat er een exploitatie onder gelegd is. Dit leidt tot de conclusie dat het bezit van deze gronden geen grote risico's kent en de boekwaarde niet aangepast behoeft te worden.

Fondsen en reserves

Vanuit de diverse vormen van grondexploitatie genereert de gemeente fondsen en/of reserves. In Winsum betreft dit de reserves herstructurering (€ 2,50/m²), bovenwijkse voorzieningen (€ 5/m²), regiovisie (€ 2,50/m²) en bij projectmatige nieuwbouw dubo (€ 5,00/m²; terug te verdienen door ontwikkelende partij als extra voorzieningen worden getroffen). Genoemde bedragen worden niet alleen in rekening gebracht indien de gemeente grond verkoopt, maar ook bij planologische medewerking aan initiatieven voor particuliere nieuwbouw op eigen grond. Dit gebeurt op basis van anterieure overeenkomsten.

Voor het opvangen van eventueel te nemen verliezen in de grondexploitatie is de reserve grondexploitatie van belang. In de nota reserves en voorzieningen is bepaald of de hoogte hiervan voldoende is om voorziene risico's en afdrachten te dekken. Dit is het geval. De reserve grondexploitatie heeft in de nota reserves en voorzieningen een verwacht saldo per 31-12-2015 van circa € 518.000.

Risico's

Met diverse beheersmaatregelen zijn de risico's van grondexploitaties aangepakt. Bij de hercalculatie van grondexploitaties bij de jaarrekening en de begroting wordt stil gestaan bij de risico's. Dan wordt ook gekeken naar de actuele ontwikkelingen en de mogelijke effecten hiervan op de risico's voor Winsum Oost en Sauwerd Groenlanden-Zuid. In het licht van de actuele ontwikkelingen worden dan de reeds getroffen beheersmaatregelen beoordeeld. We beoordelen of de beheersmaatregelen nog steeds in voldoende mate de risico's opvangen. Indien nodig worden voorstellen gedaan voor eventuele aanvullende beheersmaatregelen.

Als belangrijke risico's bij de gemeentelijke grondexploitatie kunnen ook voor 2015 genoemd worden:

- een woningmarkt met lage afzet van kavels en stagnerende of dalende grondprijzen
- stijgende inflatie en renteparameters,
- planschadekosten,
- vertraging of stagnatie in procedures.

Voor Winsum Oost zijn de risico's beperkt door uit te gaan van een organische en gefaseerde ontwikkeling en tevens door zeer voorzichtige uitgangspunten. Zo is bijvoorbeeld bij het vaststellen van de grondexploitatie in 2011 reeds uitgegaan van een verlaagde grondprijs als reactie op ook toen al veranderde marktomstandigheden. Bij het eventueel werkelijkheid worden van slechtweer-scenario's kan na inzet van het positieve saldo van de exploitatie zelf vervolgens tot inzet van de ruimte in de posten onvoorzien overgaan worden. Vervolgens tot het schrappen in de geplande voedingen aan reserves die ten laste van de exploitaties Sauwerd Groenlanden-Zuid en Winsum Oost Fase Twee zijn geraamd. Tenslotte resteert de Reserve Grondexploitatie als weerstandsvermogen voor het afdekken van risico's. In het hoofdstuk over weerstandsvermogen in deze begroting is tot slot een bedrag genoemd teneinde zeer grote onverwachte tegenvallers op te vangen (1 tot 2 miljoen).

PARAGRAAF H INTERBESTUURLIJK TOEZICHT

Wettelijk kader

Het college verantwoordt zich aan de raad op grond van artikel 169 van de Gemeentewet en aan de toezichthouder op grond van artikel 124 van de Gemeentewet. De toezichthouder kan de verantwoordelijk minister zijn of gedeputeerde staten (hierna: GS).

Verantwoording en toezicht vindt plaats op basis van toezichtinformatie. De toezichtinformatie is beschikbaar gesteld op de website, www.winsum.nl, Politiek & Organisatie, Toezichtinformatie. GS willen dat wij ons tweemaal per jaar verantwoorden in een paragraaf interbestuurlijk toezicht: éénmaal in het verslag bij de jaarrekening en éénmaal in de begroting.

Reactie toezichthouder op verantwoording in het verslag bij de jaarrekening

Op het moment dat deze paragraaf (ten behoeve van de begroting) is opgesteld, hebben GS nog niet gereageerd op de verantwoording in het verslag bij de jaarrekening.

Niet voor alle domeinen verantwoording in de begroting

Verantwoording vindt tweemaal per jaar plaats op basis van toezichtinformatie. De eerste verantwoording heeft, zoals hiervoor genoemd, al plaatsgevonden in het verslag bij de jaarrekening. Voor een aantal domeinen geldt dat er sindsdien geen nieuwe toezichtinformatie is. Dan leggen wij niet nogmaals verantwoording af; dat is al in het verslag bij de jaarrekening gedaan.

Hieronder volgt een overzicht van die domeinen. Daarbij geven wij aan of de eerdere verantwoording gevolgen heeft voor de begroting 2016. Voor zover het resultaat van de verantwoording matig of slecht was, geven wij ook aan hoe wij verbeteringen aanbrengen.

Domein waarvoor geen nieuwe toezichtinformatie is ¹	Resultaat IBT 2015-I	Gevolgen begroting 2016?	Verbeteringen?
Archiefwet (GS)	Matig	Nee	Er is een verbeterplan opgesteld.
Monumenten en archeologie (GS)	Goed	Nee	Nvt
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (GS)	Goed	Nee	Nvt
Wet ruimtelijke ordening (GS)	Goed	Nee	Nvt

Samenvatting verantwoording bij de begroting 2016

Domein	Toezichthouder	Resultaat IBT 2015
Financiën	GS	Goed
Huisvestingswet	GS	Goed
Wet kinderopvang en kwaliteit peuterspeelzalen	Minister	Voldaan aan kwaliteitseisen

Verantwoording domeinen waar GS toezichthouder zijn

1. Financiën

Toezichtinformatie

¹ Volgens de toetscriteria moeten de uitvoeringsprogramma's 2015 voor Wabo en Wro bij de begroting worden aangeboden. Dit is zoals wij in de vorige IBT-paragraaf aangaven, qua tijdstip geen wettelijke verplichting en kan naar ons oordeel dan ook niet tot een matig oordeel leiden.

De toezichtinformatie bestaat uit de begroting 2015.

Financiën valt niet onder de werking van de Wet revitalisering generiek toezicht, maar GS oefenen het toezicht wel in de geest van die wet uit. In twee fasen wordt de begroting beoordeeld.

Verantwoording

De begroting 2015 laat zien dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Uit de meerjarenraming blijkt dat aannemelijk is dat dit evenwicht wordt gecontinueerd. Voor zover bekend is er geen sprake van bestuurlijke relevante onderwerpen die de financiële positie substantieel nadelig beïnvloeden.

Op basis van bovenstaande gegevens komen wij tot de conclusie dat wij de taak op het gebied van financiën **goed** uitvoeren. Wij staan dan ook onder repressief toezicht.

2. Huisvestingswet

Toezichtinformatie

De toezichtinformatie bestaat uit het verslag over de periode 2015-I (de periode van 1 januari tot en met 30 juni 2015).

Op grond van artikel 60b van de Huisvestingswet krijgen wij halfjaarlijks een taakstelling om verblijfsgechtigden te huisvesten. Na afloop van elke periode doen wij verslag over de realisatie van de taak.

Verantwoording

Periode	Taakstelling	Gehuisvest	BIJ: voorschot	Resultaat
2015-I	12	7	6	+ 1

De taakstelling voor 2015-I is gerealiseerd. Wij komen tot de conclusie dat wij deze taak **goed** hebben uitgevoerd. Er is een voorschot op de taakstelling van 1.

Verantwoording domeinen waar het rijk toezichthouder is

Voor deze domeinen gelden geen vooraf vastgestelde toetsings- en beoordelingscriteria.

3. Wet kinderopvang en kwaliteit peuterspeelzalen (Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid)

Toezichtinformatie

De toezichtinformatie bestaat uit het jaarverslag kinderopvang 2014.

De overheid stelt kwaliteitseisen aan kindercentra. Het college registreert kindercentra en is verantwoordelijk voor het toezicht en de handhaving op de geleverde kwaliteit. De GGD inspecteert in opdracht van het college en beoordeelt of kindercentra aan de eisen voldoen. Indien nodig adviseert de GGD het college om maatregelen te nemen.

De VNG en het Rijk hebben afgesproken dat met ingang van de verslagperiode 2013 de gemeenten de toezichtinformatie op www.waarstaatjegemeente.nl plaatsen overeenkomstig een door het Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) ontwikkelt model. Daarnaast hebben wij het jaarverslag en de toelichting daarop op de site van de gemeente Winsum geplaatst.

Verantwoording

Toezicht

Alle inspecties voor nieuwe gastouders zijn uitgevoerd. De afhandeling van de aanvragen zijn allemaal binnen de wettelijke termijn van tien weken afgerond. Een aantal reguliere inspecties is niet uitgevoerd. Er zijn door de GGD 3 locaties niet geïnspecteerd in verband met problemen met

de personeelscapaciteit. Er zijn afspraken gemaakt met de GGD dat dit in de toekomst niet weer voorkomt. Bij één locatie is er sprake van een gemengde locatie KDV/BSO. Hier is wel een inspectieonderzoek gedaan. Het rapport moet handmatig toegevoegd worden bij de BSO. Dit is per abuis niet gedaan. Eén peuterspeelzaal heeft een incidenteel onderzoek gehad in verband met een verhuizing naar een andere locatie. Het onderzoek na registratie zal plaatsvinden in 2015.

Handhaving

Er zijn op 5 locaties kleine tekortkomingen geconstateerd op het gebied van risico-inventarisaties, pedagogisch beleid en adviesrecht oudercommissie. Op de locaties waar de overtredingen zijn geconstateerd zijn handhavingstrajecten gestart en/ of voortgezet. Vervolgens hebben er herinspecties plaatsgevonden. Alle overtredingen zijn beëindigd.

De verantwoording heeft in de begroting 2016 geen financiële consequenties.

II. Financiële begroting

RECAPITULATIE BEGROTING 2016

Omschrijving (deel-)programma's:	Lasten	Baten	Saldo
1.1 Brandweezorg en rampenbestrijding	777.741	0	777.741
1.2 Openbare orde en veiligheid	339.831	0	339.831
1.3 Volkshuisvesting	878.393	392.207	486.186
1.4 Verkeer en vervoer	2.208.512	5.551	2.202.961
1.5 Milieu	2.754.612	2.933.448	-178.836
Kwaliteit v/d Woon- en leefomgeving	6.959.089	3.331.206	3.627.884
2.1 Cultuur	598.513	80.661	517.851
2.2 Onderwijs	1.887.256	15.910	1.871.346
2.3 Volksgezondheid	965.157	184.861	780.296
2.4 Sociale zaken en werk	7.860.090	4.042.766	3.817.324
2.5 Maatschappelijke ondersteuning	8.188.788	224.759	7.964.029
2.6 Sport	1.070.041	200.300	869.742
Soc. voorzieningen en maatsch.dienstverl	20.569.845	4.749.257	15.820.588
3.1 Economie	163.802	86.718	77.084
3.2 Toerisme	130.259	16.121	114.138
Dorps- en plattelandseconomie	294.061	102.839	191.222
4.1 Grondbeleid	178.100	52.977	125.123
4.2 Natuur- en groenbeheer	1.225.828	0	1.225.828
4.3 Ruimtelijke ordening en inrichting	623.023	10.212	612.810
Ruimtelijke structuur	2.026.950	63.189	1.963.760
5.1 Communicatie	338.174	0	338.174
5.2 Publiekszaken	764.977	267.220	497.757
5.3 Openbaar bestuur	1.205.279	0	1.205.279
Kwaliteit van bestuur en organisatie	2.308.429	267.220	2.041.209
6.1 Belastingen	434.693	12.576	422.117
6.2 Financiën	1.207	638.099	-636.893
Financiële kaderstelling/Bedrijfsvoering	435.900	650.675	-214.775
Subtotaal deelprogramma's	32.594.274	9.164.386	23.429.887

Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:	Lasten	Baten	Saldo
Dividend	0	115.951	-115.951
Algemene uitkering	0	13.023.643	-13.023.643
Onvoorziene uitgaven	150.688	49.000	101.688
Uitkering sociaal deelfonds	0	7.132.086	-7.132.086
Lokale heffingen	0	2.560.952	-2.560.952
Saldo financieringsfunctie	0	45.363	-45.363
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	150.688	22.926.995	-22.776.307

Resultaat voor bestemming	32.744.961	32.091.381	653.580
----------------------------------	-------------------	-------------------	----------------

Toevoeging/onttrekking aan reserves	Lasten	Baten	Saldo
P1.4 Verkeer	0	125.860	-125.860
P1.5 Milieu	0	50.956	-50.956
P2.1 Cultuur	0	44.266	-44.266
P2.2 Onderwijs	0	211.531	-211.531
P2.3 Volksgez.	0	0	0
P2.4 SoZa/Werk	0	132.018	-132.018
P2.5 Welzijn	4.000	222.263	-218.263
P2.6 Sport	0	15.000	-15.000
P3.2 Toerisme	0	11.105	-11.105
P4.1 Grondbeleid	0	9.907	-9.907
P4.2 Groenbeh.	0	0	0
P5.2 Publ.dienst	0	0	0
P5.3 Openb.Best.	0	0	0
P6.2 Financiën	0	0	0
Subtotaal mutaties reserves	4.000	822.906	-818.906

Resultaat na bestemming	32.748.961	32.914.288	-165.327
--------------------------------	-------------------	-------------------	-----------------

Omschrijving (deel-)programma's		2015	2016	2017	2018	2019
1 Kwaliteit v/d Woon- en leefomgeving						
1.1 Brandweerzorg en rampenbestrijding	Lasten	799.991	777.741	737.942	722.142	721.024
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	799.991	777.741	737.942	722.142	721.024
1.2 Openbare orde en veiligheid	Lasten	287.021	339.831	338.680	337.530	336.379
	Baten	2.150	0	0	0	0
	Saldo	284.871	339.831	338.680	337.530	336.379
1.3 Volkshuisvesting	Lasten	890.062	878.393	878.393	878.393	878.393
	Baten	398.577	392.207	389.473	386.713	383.953
	Saldo	491.486	486.186	488.921	491.681	494.441
1.4 Verkeer en vervoer	Lasten	2.298.035	2.208.512	2.231.349	2.218.188	2.208.953
	Baten	5.551	5.551	5.551	5.551	5.551
	Saldo	2.292.484	2.202.961	2.225.798	2.212.637	2.203.402
1.5 Milieu	Lasten	2.755.894	2.754.612	2.627.833	2.616.586	2.590.734
	Baten	2.751.961	2.933.448	2.756.607	2.770.583	2.749.362
	Saldo	3.933	-178.836	-128.775	-153.997	-158.628
TOTAAL PROGRAMMA	Saldo	3.872.765	3.627.884	3.662.565	3.609.992	3.596.618

2 Soc. voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

2.1 Cultuur	Lasten	686.376	598.513	583.244	548.655	545.218
	Baten	82.469	80.661	78.864	77.086	75.328
	Saldo	603.907	517.851	504.380	471.568	469.890
2.2 Onderwijs	Lasten	2.082.436	1.887.256	2.014.295	1.817.902	1.725.127
	Baten	15.910	15.910	15.910	15.910	15.910
	Saldo	2.066.526	1.871.346	1.998.385	1.801.992	1.709.218
2.3 Volksgezondheid	Lasten	961.273	965.157	961.688	956.377	933.009
	Baten	109.861	184.861	194.861	194.861	194.861
	Saldo	851.412	780.296	766.827	761.517	738.148
2.4 Sociale zaken en werk	Lasten	8.194.956	7.860.090	7.118.266	7.009.371	6.949.700
	Baten	4.049.995	4.042.766	3.442.766	3.442.766	3.442.766
	Saldo	4.144.961	3.817.324	3.675.500	3.566.605	3.506.934
2.5 Maatschappelijke ondersteuning	Lasten	8.649.238	8.188.788	8.013.596	7.906.265	7.816.252

	Baten	247.497	224.759	222.753	222.558	222.558
	Saldo	8.401.741	7.964.029	7.790.844	7.683.707	7.593.694
2.6 Sport	Lasten	1.216.853	1.070.041	1.128.969	1.092.967	1.082.854
	Baten	195.095	200.300	219.435	238.571	238.571
	Saldo	1.021.758	869.742	909.534	854.396	844.283
TOTAAL PROGRAMMA	Saldo	17.090.306	15.820.588	15.645.469	15.139.785	14.862.166

3 Dorps- en plattelandseconomie

3.1 Economie	Lasten	281.561	163.802	163.802	163.802	163.802
	Baten	86.718	86.718	86.718	86.718	86.718
	Saldo	194.843	77.084	77.084	77.084	77.084
3.2 Toerisme	Lasten	161.218	130.259	130.259	130.259	130.259
	Baten	3.121	16.121	16.121	16.121	16.121
	Saldo	158.097	114.138	114.138	114.138	114.138
TOTAAL PROGRAMMA	Saldo	352.940	191.222	191.222	191.222	191.222

4 Ruimtelijke structuur

4.1 Grondbeleid	Lasten	199.950	178.100	178.100	178.100	178.100
	Baten	97.499	52.977	52.977	52.977	52.977
	Saldo	102.451	125.123	125.123	125.123	125.123
4.2 Natuur- en groenbeheer	Lasten	1.343.004	1.225.828	1.371.828	1.225.828	1.215.828
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	1.343.004	1.225.828	1.371.828	1.225.828	1.215.828
4.3 Ruimtelijke ordening en inrichting	Lasten	660.964	623.023	623.023	623.023	623.023
	Baten	10.212	10.212	10.212	10.212	10.212
	Saldo	650.752	612.810	612.810	612.810	612.810
TOTAAL PROGRAMMA	Saldo	2.096.207	1.963.760	2.109.760	1.963.760	1.953.760

5 Kwaliteit van bestuur en organisatie

5.1 Communicatie	Lasten	354.255	338.174	338.174	338.174	338.174
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	354.255	338.174	338.174	338.174	338.174
5.2 Publiekszaken	Lasten	716.980	764.977	764.977	764.977	764.977

	Baten	267.220	267.220	267.220	267.220	267.220
	Saldo	449.760	497.757	497.757	497.757	497.757
5.3 Openbaar bestuur	Lasten	1.355.044	1.205.279	1.199.153	1.199.153	1.199.153
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	1.355.044	1.205.279	1.199.153	1.199.153	1.199.153
TOTAAL PROGRAMMA	Saldo	2.159.059	2.041.209	2.035.083	2.035.083	2.035.083

6 Financiële kaderstelling/Bedrijfsvoering

6.1 Belastingen	Lasten	451.704	434.693	434.693	434.693	434.693
	Baten	12.576	12.576	12.576	12.576	12.576
	Saldo	439.129	422.117	422.117	422.117	422.117
6.2 Financiën	Lasten	101.207	1.207	1.207	1.207	1.207
	Baten	346.198	638.099	648.244	684.524	746.774
	Saldo	-244.992	-636.893	-647.037	-683.317	-745.568
TOTAAL PROGRAMMA	Saldo	194.137	-214.775	-224.920	-261.200	-323.450

OVERIGE MUTATIES		2014	2015	2016	2017	2018
Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	84.962	150.688	150.688	150.688	150.688
	Baten	22.630.980	22.926.995	22.506.952	22.420.410	22.153.917
TOTAAL OVERIGE MUTATIES	Saldo	-22.546.018	-22.776.307	-22.356.265	-22.269.722	-22.003.230
Resultaat voor bestemming	Saldo	3.219.396	653.580	1.062.915	408.921	312.169
Resultaat van de baten en lasten	Lasten	57.560	165.327	27.496	188.983	197.712
	Baten	865.871	0	67.288	0	0
RESERVE MUTATIES	Saldo	-808.311	165.327	-39.792	188.983	197.712
Resultaat na bestemming	Saldo	552.593	-165.327	39.792	-188.983	-197.712

INVESTERINGEN

Onderstaand is een tabel opgenomen met daarin de voor 2016 voorziene investeringen. De indeling is, conform de voorschriften, ingedeeld naar investeringen met een economisch nut en in investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Dit onderscheid is namelijk van belang.

Investerings met een economisch nut **worden** geactiveerd. Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut **kunnen** worden geactiveerd. Het verdient echter de voorkeur activa met een maatschappelijk nut niet te activeren.

Bij investeringen met een economisch nut is er dus geen keuze mogelijk. Bijdragen vanuit reserves mogen niet in mindering worden gebracht op de investering. Wel is het mogelijk om via de resultaatbestemming eventueel onttrekkingen aan reserves te plegen. Bijdragen van derden die in directe relatie staan tot de investering mogen hierop wel in mindering worden gebracht.

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut mogen dus worden geactiveerd. Het gaat om die activa die geen economisch nut (o.a. verhandelbaarheid) hebben, maar uitsluitend een maatschappelijk nut. Voorbeelden van dergelijke activa zijn wegen en pleinen. Wegen, evenals andere activa in de openbare ruimte, zoals bruggen en openbaar groen, dienen duidelijk een maatschappelijk nut, maar ze genereren geen middelen en er is geen markt voor. De uitzonderingspositie voor deze investeringen in de openbare ruimte is toegelaten, omdat gemeenten anders niet in staat zouden zijn bepaalde investeringen in de openbare ruimte te doen (omdat deze bedragen niet via de exploitatie kunnen worden gedekt). Bij deze investeringen mogen bijdragen vanuit reserves en van derden wel in mindering worden gebracht.

In onderstaande tabel wordt voorgesteld om de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut te activeren en daarop lineair af te schrijven. Per investering wordt aangegeven in hoeveel jaar het activum wordt afgeschreven.

Programma	Deelprogramma	Product	Omschrijving	Investeringsbedrag	Investeringsjaar	Afschrijvings-termijn
1	1.4	210	Investering Boogplein	415.250	2016	20
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Vrijverval 2016	350.000	2016	60
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Bouwkundig 2016	50.000	2016	45
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Mech./Elektr. 2016	150.000	2016	15
			Totaal investeringsbedrag 2016	965.250		
1	1.4	210	Packagedeal	1.000.000	2017	40
1	1.4	210	Bijdrage aanpassingen N361	200.000	2017	1
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Vrijverval 2017	350.000	2017	60
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Bouwkundig 2017	50.000	2017	45

1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Mech./Elektr. 2017	150.000	2017	15
2	2.2	421	Brede school Baflo	2.967.000	2017	40
2	2.2	650	Peuterspeelzaal Baflo	149.000	2017	40
2	2.6	530	Tennispark Rasquert	217.000	2017	20 / 40
2	2.6	530	Gymlokaal Rasquert	924.000	2017	40 / 15
			Totaal investeringsbedrag 2017	6.007.000		
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Vrijverval 2018	360.000	2018	60
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Mech./Elektr. 2018	120.000	2018	15
			Totaal investeringsbedrag 2018	480.000		
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Vrijverval 2019	200.000	2019	60
1	1.5	722	AWBP 2013-2017: Mech./Elektr. 2019	190.000	2019	15
			Totaal investeringsbedrag 2019	390.000		
Eindtotaal				7.842.250		

In totaal wordt er volgens bovenstaande investeringsstaat dus een bedrag van € 7.842.250 geïnvesteerd in de komende jaren.

Evenals vorig jaar doen wij u ook dit het jaar het voorstel om bij de vaststelling van de begroting 2016 tevens een aantal investeringsbedragen direct beschikbaar te stellen, zodat deze projecten direct door ons college uitgevoerd kunnen worden.

Per investering is door ons via 2 kolommen aangegeven of de investering middels dit besluit beschikbaar wordt gesteld (kolom "Beschikbaar stellen") of dat er in het jaar 2016 een raadsvoorstel wordt opgesteld voor het beschikbaar stellen van een krediet (kolom "Afzonderlijk raadsvoorstel").

E = econ.nut M = maat.nut	Omschrijving	Investerings- bedrag	Beschikbaar stellen	Afzonderlijk raadsvoorstel
E	AWBP 2013-2017: Vrijverval 2015	350.000	x	
E	AWBP 2013-2017: Bouwkundig 2015	50.000	x	
E	AWBP 2013-2017: Mech./Elektr. 2015	150.000	x	
Totaal E	Investeringen met economisch nut	550.000	550.000	0
M	Investering Boogplein	415.250		x
Totaal M	Investeringen met maatschappelijk nut	415.250	0	415.250
Eindtotaal		965.250	550.000	415.250

Ons voorstel is vooral ingegeven op het gegeven om kredieten ten behoeve van onderwerpen, waarvoor door uw raad nog geen beleid/ kaders is/zijn vastgesteld, afzonderlijk aan uw raad voor te leggen.

Concreet stellen wij u voor een bedrag van € 550.000 beschikbaar te stellen ten behoeve van de in de kolom "Beschikbaar stellen" met een kruisje aangegeven investeringen.

BEGROTING 2016 : Staat van Reserves en Voorzieningen

Reserves en Voorzieningen	Saldo 1/1	Vermeer rente	ov. vermeer	ov. vermind	Saldo 31/12	Besp. rente
9111001 Algemene Reserve	3.704.256	0	0	0	3.704.256	-148.170
9111002 Opbr.verkoop aandelen Essent	5.032.000	0	0	0	5.032.000	-201.280
9111003 Lopende verplichtingen	390.627	0	0	0	390.627	-15.625
9111004 Onderhanden werk	500.000	0	0	0	500.000	-20.000
* Algemene Reserve	9.626.883	0	0	0	9.626.883	-385.075
9112001 Reserve bovenwijkse voorzieningen	724.024	0	0	0	724.024	-28.961
9112007 Reserve huisvesting onderwijs	461.765	0	0	211.531	250.234	-18.471
9112010 Reserve dorpsuizen	56.409	0	4.000	0	60.409	-2.256
9112011 Reserve leefbaarheid	0	0	0	0	0	0
9112023 Reserve bosaanleg Netlaan	146.000	0	0	0	146.000	-5.840
9112025 Reserve grondexploitatie	518.142	0	0	9.907	508.235	-20.726
9112026 Reserve herstructurering woningvoorraad	109.699	0	0	0	109.699	-4.388
9112031 Reserve onderhoud water De Brake	139.836	0	0	125.860	13.976	-5.593
9112032 Reserve vervanging inventaris sportzalen	0	0	0	0	0	0
9112034 Reserve onderhoud bruggen	318.267	0	0	0	318.267	-12.731
9112035 Reserve verkiezingen	45.135	0	0	0	45.135	-1.805
9112039 Reserve FunctieWaardering	5.000	0	0	0	5.000	-200
9112040 Reserve uitvoering Sportnota	44.601	0	0	15.000	29.601	-1.784
9112041 Reserve Regiovisie	0	0	0	0	0	0
9112042 Reserve Cofinancieringen	214.873	0	0	11.105	203.768	-8.595
9112043 Reserve Inkomensdeel WWB	1.169.906	0	0	132.018	1.037.888	-46.796
9112046 Reserve museum Wierdenland	518.615	0	0	44.266	474.349	-20.745
9112047 Reserve WMO	889.767	0	0	222.263	667.504	-35.591
9112048 Reserve ICT/Het Nieuwe Werken	27.631	0	0	0	27.631	-1.105
9112050 Reserve vervanging tractiemiddelen	60.000	0	0	10.000	50.000	-2.400
9112051 Reserve leefbaarheid	20.000	0	0	0	20.000	-800
* Bestemmingsreserve, bestemming niet vast	5.469.670	0	4.000	781.950	4.691.720	-218.787
9113001 Reserve afkoopsummen onderhoud graven	10.114	0	0	0	10.114	-405
* Bestemmingsreserve, middelen van derden	10.114	0	0	0	10.114	-405
9114001 Egalisatiereserve Vuilverwerking	307.545	0	0	50.956	256.589	-12.302
9114002 Egalisatiereserve rioolrechten	0	0	0	0	0	0
9114003 Egalisatiereserve BTW-Comp.Fonds	88.264	0	0	0	88.264	-3.531
9114005 Egalisatiereserve onderhoud wegen	126.983	0	0	0	126.983	-5.079
9114005 Egalisatiereserve Openbare verlichting	133.021	0	0	0	133.021	-5.321
* Egalisatiereserve, geen schommelingen	655.812	0	0	50.956	604.856	-26.232
** Reserves	15.762.479	0	4.000	832.906	14.933.573	-630.499

BEGROTING 2016 : Staat van Reserves en Voorzieningen

9121001	Voorziening vervanging riolering	0	0	0	0	0	0	0	0
9121009	Voorziening onderh. gemeent.gebouwen	541.394	0	0	0	0	0	541.394	0
*	Egalisatievoorziening, geen schommelingen	541.394	0	0	0	0	0	541.394	-21.656
9122013	Voorz., tekort Grex Boogplein	0	0	0	0	0	0	0	0
9122015	Voorz., wachtgeldverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0	0
*	Voorziening, voorzienbare verplichtingen	0	0	0	0	0	0	0	0
9122009	Voorz., bijdr DUBO De Brake	55.633	0	0	0	0	0	55.633	-2.225
9122010	Voorz., bijdr DUBO Oosterhuizen	21.141	0	0	0	0	0	21.141	-846
9122012	Voorz., bijdr DUBO Groenlanden-Zuid	0	0	0	0	0	0	0	0
9122016	Voorz. Vervanging riolering	2.000.870	0	0	0	164.021	0	1.836.849	-80.035
9123006	Voorz. onderwijsachterstandsgeld	0	0	0	0	0	0	0	0
9123007	Voorziening overschot werkdeel WWB	0	0	0	0	0	0	0	0
*	Voorzieningen, van derden ontvangen	2.077.644	0	0	0	164.021	0	1.913.623	-83.106
**	Voorzieningen	2.619.039	0	0	0	164.021	0	2.455.018	-104.762
***	Reserves en Voorzieningen	18.381.517	0	4.000	996.927	17.388.590	-735.261		

Meerjarenraming Reserves en Voorzieningen

Nummer	Omschrijving	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Ten gunste van functie	Rente %
9111001	Algemene Reserve	Saldo per 01-01	5.581.094	5.215.541	3.704.256	3.704.256	3.654.256	3.654.256		
	Algemene Reserve	Vermeerderingen	829.587	0	0	0	0	0		
	Algemene Reserve	Verminderingen	444.282	-1.511.285	0	-50.000	0	0		
	Algemene Reserve	Rente	279.055	208.622	148.170	148.170	146.170	146.170	69143010	4,0%
9111001	Algemene Reserve	Saldo per 31-12	5.215.541	3.704.256	3.704.256	3.654.256	3.654.256	3.654.256		
9111002	Opbr. verkoop aandelen Essent	Saldo per 01-01	5.032.000	5.032.000	5.032.000	5.032.000	5.032.000	5.032.000		
	Opbr. verkoop aandelen Essent	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Opbr. verkoop aandelen Essent	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Opbr. verkoop aandelen Essent	Rente	251.600	201.280	201.280	201.280	201.280	201.280	69143010	4,0%
9111002	Opbr. verkoop aandelen Essent	Saldo per 31-12	5.032.000	5.032.000	5.032.000	5.032.000	5.032.000	5.032.000		
9111003	Lopende verplichtingen	Saldo per 01-01	842.780	759.664	390.627	390.627	390.627	390.627		
	Lopende verplichtingen	Vermeerderingen	454.000	0	0	0	0	0		
	Lopende verplichtingen	Verminderingen	-537.117	-369.037	0	0	0	0		
	Lopende verplichtingen	Rente	42.139	30.387	15.625	15.625	15.625	15.625	69143010	4,0%
9111002	Lopende verplichtingen	Saldo per 31-12	759.664	390.627	390.627	390.627	390.627	390.627		
9111004	Onderhanden werk	Saldo per 01-01	0	0	500.000	500.000	500.000	500.000		
	Onderhanden werk	Vermeerderingen	0	500.000	0	0	0	0		
	Onderhanden werk	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Onderhanden werk	Rente	0	0	20.000	20.000	20.000	20.000	69143010	4,0%
9111002	Onderhanden werk	Saldo per 31-12	0	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000		
9112001	Reserve bovenwijkse voorzieningen	Saldo per 01-01	724.024	724.024	724.024	724.024	724.024	724.024		
	Reserve bovenwijkse voorzieningen	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve bovenwijkse voorzieningen	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve bovenwijkse voorzieningen	Rente	28.961	28.961	28.961	28.961	28.961	28.961	69143010	4,0%
9112001	Reserve bovenwijkse voorzieningen	Saldo per 31-12	724.024	724.024	724.024	724.024	724.024	724.024		
9112007	Reserve huisvesting onderwijs	Saldo per 01-01	1.289.549	783.258	461.765	250.234	103.869	25.352		
	Reserve huisvesting onderwijs	Vermeerderingen	75.988	34.218	0	46.756	62.937	41.824		
	Reserve huisvesting onderwijs	Verminderingen	-582.280	-355.711	-211.531	-193.121	-141.454	-54.748		
	Reserve huisvesting onderwijs	Rente	64.477	31.330	18.471	10.009	4.155	1.014	69143010	4,0%
9112007	Reserve huisvesting onderwijs	Saldo per 31-12	783.258	461.765	250.234	103.869	25.352	12.428		
9112010	Reserve dorpshuizen	Saldo per 01-01	48.409	52.409	56.409	60.409	64.409	68.409		
	Reserve dorpshuizen	Vermeerderingen	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000		
	Reserve dorpshuizen	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve dorpshuizen	Rente	1.936	2.096	2.256	2.416	2.576	2.736	69143010	4,0%
9112010	Reserve dorpshuizen	Saldo per 31-12	52.409	56.409	60.409	64.409	68.409	72.409		

Meerjarenraming Reserves en Voorzieningen

Nummer	Omschrijving	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Ten gunste van functie	Rente %
9112011	Reserve leefbaarheid/RUOP	Saldo per 01-01	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve leefbaarheid/RUOP	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve leefbaarheid/RUOP	Verminderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve leefbaarheid/RUOP	Rente	0	0	0	0	0	0	69143010	4,0%
9112011	Reserve leefbaarheid/RUOP	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0	0	
9112023	Reserve bosaanleg Netlaan	Saldo per 01-01	146.000	146.000	146.000	146.000	0	0	0	
	Reserve bosaanleg Netlaan	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve bosaanleg Netlaan	Verminderingen	0	0	0	-146.000	0	0	0	
	Reserve bosaanleg Netlaan	Rente	7.300	5.840	5.840	5.840	0	0	69143010	4,0%
9112023	Reserve bosaanleg Netlaan	Saldo per 31-12	146.000	146.000	146.000	0	0	0	0	
9112025	Reserve grondexploitatie	Saldo per 01-01	537.956	528.049	518.142	508.235	498.328	488.421		
	Reserve grondexploitatie	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve grondexploitatie	Verminderingen	-9.907	-9.907	-9.907	-9.907	-9.907	-9.907		
	Reserve grondexploitatie	Rente	26.898	21.122	20.726	20.329	19.933	19.537	69143010	4,0%
9112025	Reserve grondexploitatie	Saldo per 31-12	528.049	518.142	508.235	498.328	488.421	478.514		
9112026	Reserve herstructurering	Saldo per 01-01	109.699	109.699	109.699	109.699	109.699	109.699		
	Reserve herstructurering	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve herstructurering	Verminderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve herstructurering	Rente	5.485	4.388	4.388	4.388	4.388	4.388	69143010	4,0%
9112026	Reserve herstructurering	Saldo per 31-12	109.699	109.699	109.699	109.699	109.699	109.699		
9112031	Reserve baggeren watergangen	Saldo per 01-01	225.513	225.513	139.836	13.976	6.397	0	0	
	Reserve baggeren watergangen	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve baggeren watergangen	Verminderingen	0	-85.677	-125.860	-7.579	-6.397	0	0	
	Reserve baggeren watergangen	Rente	11.276	9.021	5.593	559	256	0	69143010	4,0%
9112031	Reserve baggeren watergangen	Saldo per 31-12	225.513	139.836	13.976	6.397	0	0	0	
9112032	Reserve verv.inventaris sportzalen	Saldo per 01-01	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve verv.inventaris sportzalen	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve verv.inventaris sportzalen	Verminderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve verv.inventaris sportzalen	Rente	0	0	0	0	0	0	69143010	4,0%
9112032	Reserve verv.inventaris sportzalen	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0	0	
9112034	Reserve onderhoud kunstwerken	Saldo per 01-01	139.589	318.267	318.267	318.267	318.267	318.267		
	Reserve onderhoud kunstwerken	Vermeerderingen	178.678	0	0	0	0	0	0	
	Reserve onderhoud kunstwerken	Verminderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Reserve onderhoud kunstwerken	Rente	6.979	12.731	12.731	12.731	12.731	12.731	69143010	4,0%
9112034	Reserve onderhoud kunstwerken	Saldo per 31-12	318.267	318.267	318.267	318.267	318.267	318.267		

Meerjarenraming Reserves en Voorzieningen

Nummer	Omschrijving	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Ten gunste van functie	Rente %
9112035	Reserve verkiezingen/referenda	Saldo per 01-01	61.699	45.135	45.135	45.135	45.135	45.135		
	Reserve verkiezingen/referenda	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve verkiezingen/referenda	Verminderingen	-16.564	0	0	0	0	0		
	Reserve verkiezingen/referenda	Rente	3.085	1.805	1.805	1.805	1.805	1.805	69143010	4,0%
9112035	Reserve verkiezingen/referenda	Saldo per 31-12	45.135	45.135	45.135	45.135	45.135	45.135		
9112039	Reserve Functiewaardering	Saldo per 01-01	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000		
	Reserve Functiewaardering	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve Functiewaardering	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve Functiewaardering	Rente	250	200	200	200	200	200	69143010	4,0%
9112039	Reserve Functiewaardering	Saldo per 31-12	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000		
9112040	Reserve uitvoering Sportnota	Saldo per 01-01	74.601	59.601	44.601	29.601	14.601	0		
	Reserve uitvoering Sportnota	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve uitvoering Sportnota	Verminderingen	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-14.601	0		
	Reserve uitvoering Sportnota	Rente	3.730	2.384	1.784	1.184	584	0	69143010	4,0%
9112040	Reserve uitvoering Sportnota	Saldo per 31-12	59.601	44.601	29.601	14.601	0	0		
9112041	Reserve Regiovisie	Saldo per 01-01	106.505	54.821	0	0	0	0		
	Reserve Regiovisie	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve Regiovisie	Verminderingen	-51.683	-54.821	0	0	0	0		
	Reserve Regiovisie	Rente	5.325	2.193	0	0	0	0	69143010	4,0%
9112041	Reserve Regiovisie	Saldo per 31-12	54.821	0	0	0	0	0		
9112042	Reserve bijdr. Cofinanciering	Saldo per 01-01	448.831	240.057	214.873	203.768	192.663	181.558		
	Reserve bijdr. Cofinanciering	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve bijdr. Cofinanciering	Verminderingen	-208.774	-25.184	-11.105	-11.105	-11.105	-11.105		
	Reserve bijdr. Cofinanciering	Rente	22.442	9.602	8.595	8.151	7.707	7.262	69143010	4,0%
9112042	Reserve bijdr. Cofinanciering	Saldo per 31-12	240.057	214.873	203.768	192.663	181.558	170.452		
9112043	Reserve inkomensdeel WWB	Saldo per 01-01	1.852.338	1.585.446	1.169.906	1.037.888	904.656	767.512		
	Reserve inkomensdeel WWB	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve inkomensdeel WWB	Verminderingen	-266.892	-415.540	-132.018	-133.232	-137.144	-161.875		
	Reserve inkomensdeel WWB	Rente	92.617	63.418	46.796	41.516	36.186	30.700	69143010	4,0%
9112043	Reserve inkomensdeel WWB	Saldo per 31-12	1.585.446	1.169.906	1.037.888	904.656	767.512	605.637		
9112046	Reserve museum Wierdenland	Saldo per 01-01	609.188	563.539	518.615	474.349	430.394	386.953		
	Reserve museum Wierdenland	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve museum Wierdenland	Verminderingen	-45.649	-44.924	-44.266	-43.955	-43.441	-43.441		
	Reserve museum Wierdenland	Rente	30.459	22.542	20.745	18.974	17.216	15.478	65411080	4,0%
9112046	Reserve museum Wierdenland	Saldo per 31-12	563.539	518.615	474.349	430.394	386.953	343.512		

Meerjarenraming Reserves en Voorzieningen

Nummer	Omschrijving	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Ten gunste van functie	Rente %
9112047	Reserve WMO	Saldo per 01-01	788.990	1.140.351	889.767	667.504	454.592	290.006		
	Reserve WMO	Vermeerderingen	381.211	0	0	0	0	0		
	Reserve WMO	Verminderingen	-29.850	-250.584	-222.263	-212.912	-164.586	-104.586		
	Reserve WMO	Rente	39.450	45.614	35.591	26.700	18.184	11.600	69143010	4,0%
9112047	Reserve WMO	Saldo per 31-12	1.140.351	889.767	667.504	454.592	290.006	185.420		
9112048	Res.ICT/Het Nieuwe Werken	Saldo per 01-01	27.631	27.631	27.631	27.631	27.631	27.631		
	Res.ICT/Het Nieuwe Werken	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Res.ICT/Het Nieuwe Werken	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Res.ICT/Het Nieuwe Werken	Rente	1.382	1.105	1.105	1.105	1.105	1.105	69143010	4,0%
9112048	Res.ICT/Het Nieuwe Werken	Saldo per 31-12	27.631	27.631	27.631	27.631	27.631	27.631		
9112050	Vervanging tractiemiddelen	Saldo per 01-01	0	70.000	60.000	50.000	40.000	30.000		
	Vervanging tractiemiddelen	Vermeerderingen	80.000	0	0	0	0	0		
	Vervanging tractiemiddelen	Verminderingen	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000		
	Vervanging tractiemiddelen	Rente	0	2.800	2.400	2.000	1.600	1.200	69143010	4,0%
9112050	Vervanging tractiemiddelen	Saldo per 31-12	70.000	60.000	50.000	40.000	30.000	20.000		
9112051	Reserve leefbaarheid	Saldo per 01-01	0	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000		
	Reserve leefbaarheid	Vermeerderingen	20.000	0	0	0	0	0		
	Reserve leefbaarheid	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve leefbaarheid	Rente	0	800	800	800	800	800	69143010	4,0%
9112051	Reserve leefbaarheid	Saldo per 31-12	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000		
9113001	Reserve afkoopsommen onderhoud graven	Saldo per 01-01	10.114	10.114	10.114	10.114	10.114	10.114		
	Reserve afkoopsommen onderhoud graven	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve afkoopsommen onderhoud graven	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve afkoopsommen onderhoud graven	Rente	506	405	405	405	405	405	67241070	4,0%
9113001	Reserve afkoopsommen onderhoud graven	Saldo per 31-12	10.114	10.114	10.114	10.114	10.114	10.114		
9114001	Egalisatiereserve vuilverwerking	Saldo per 01-01	344.259	357.545	307.545	256.589	206.589	156.589		
	Egalisatiereserve vuilverwerking	Vermeerderingen	13.286	0	0	0	0	0		
	Egalisatiereserve vuilverwerking	Verminderingen	0	-50.000	-50.956	-50.000	-50.000	-50.000		
	Egalisatiereserve vuilverwerking	Rente	17.213	14.302	12.302	10.264	8.264	6.264	67211010	4,0%
9114001	Egalisatiereserve vuilverwerking	Saldo per 31-12	357.545	307.545	256.589	206.589	156.589	106.589		
9114002	Egalisatiereserve rioolrechten	Saldo per 01-01	1.964.713	0	0	0	0	0		
	Egalisatiereserve rioolrechten	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Egalisatiereserve rioolrechten	Verminderingen	-1.964.713	0	0	0	0	0		
	Egalisatiereserve rioolrechten	Rente	78.589	0	0	0	0	0	67221040	4,0%
9114002	Egalisatiereserve rioolrechten	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0		

Meerjarenraming Reserves en Voorzieningen

Nummer	Omschrijving	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Ten gunste van functie	Rente %
9114003	Egalisatiereserve BCF	Saldo per 01-01	88.264	88.264	88.264	88.264	88.264	88.264		
	Egalisatiereserve BCF	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Egalisatiereserve BCF	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Egalisatiereserve BCF	Rente	4.413	3.531	3.531	3.531	3.531	3.531	69143010	4,0%
9114003	Egalisatiereserve BCF	Saldo per 31-12	88.264	88.264	88.264	88.264	88.264	88.264		
9114005	Egalisatieres. Onderhoud wegen	Saldo per 01-01	17.717	126.983	126.983	126.983	126.983	126.983		
	Egalisatieres. Onderhoud wegen	Vermeerderingen	109.266	0	0	0	0	0		
	Egalisatieres. Onderhoud wegen	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Egalisatieres. Onderhoud wegen	Rente	886	5.079	5.079	5.079	5.079	5.079	69143010	4,0%
9114005	Egalisatieres. Onderhoud wegen	Saldo per 31-12	126.983	126.983	126.983	126.983	126.983	126.983		
9114006	Egalisatieres. Openbare verlichting	Saldo per 01-01	159.959	133.021	133.021	133.021	133.021	133.021		
	Egalisatieres. Openbare verlichting	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Egalisatieres. Openbare verlichting	Verminderingen	-26.938	0	0	0	0	0		
	Egalisatieres. Openbare verlichting	Rente	7.998	5.321	5.321	5.321	5.321	5.321	69143010	4,0%
9114006	Egalisatieres. Openbare verlichting	Saldo per 31-12	133.021	133.021	133.021	133.021	133.021	133.021		
9115001	Reserve zwembad De Hoge Vier	Saldo per 01-01	0	0	0	0	0	0		
	Reserve zwembad De Hoge Vier	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve zwembad De Hoge Vier	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Reserve zwembad De Hoge Vier	Rente	0	0	0	0	0	0	69143010	4,0%
9115001	Reserve zwembad De Hoge Vier	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0		
9121001	Voorziening vervanging rioleringen	Saldo per 01-01	0	0	0	0	0	0		
	Voorziening vervanging rioleringen	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Voorziening vervanging rioleringen	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Voorziening vervanging rioleringen	Rente	0	0	0	0	0	0	67221040	4,0%
9121001	Voorziening vervanging rioleringen	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0		
9121009	Voorziening onderhoud gem. gebouwen	Saldo per 01-01	830.701	541.394	541.394	541.394	541.394	541.394		
	Voorziening onderhoud gem. gebouwen	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Voorziening onderhoud gem. gebouwen	Verminderingen	-289.306	0	0	0	0	0		
	Voorziening onderhoud gem. gebouwen	Rente	41.535	21.656	21.656	21.656	21.656	21.656	69143010	4,0%
9121009	Voorziening onderhoud gem. gebouwen	Saldo per 31-12	541.394	541.394	541.394	541.394	541.394	541.394		
9122013	Voorz., tekort Grex Boogplein	Saldo per 01-01	0	0	0	0	0	0		
	Voorz., tekort Grex Boogplein	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
	Voorz., tekort Grex Boogplein	Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Voorz., tekort Grex Boogplein	Rente	0	0	0	0	0	0	69143010	4,0%
9122013	Voorz., tekort Grex Boogplein	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0		

Meerjarenraming Reserves en Voorzieningen

Nummer	Omschrijving	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Ten gunste van functie	Rente %
9122015	Voorz., wachtgeldverplichtingen	Saldo per 01-01	29.123	0	0	0	0	0	0	
	Voorz., wachtgeldverplichtingen	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz., wachtgeldverplichtingen	Verminderingen	-29.123	0	0	0	0	0	0	
	Voorz., wachtgeldverplichtingen	Rente	1.456	0	0	0	0	0	69143010	4,0%
9122015	Voorz., wachtgeldverplichtingen	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0	0	
9122009	Voorz.bijdr. DuBo De Brake 2	Saldo per 01-01	59.996	55.633	55.633	55.633	55.633	55.633		
	Voorz.bijdr. DuBo De Brake 2	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz.bijdr. DuBo De Brake 2	Verminderingen	-4.363	0	0	0	0	0	0	
	Voorz.bijdr. DuBo De Brake 2	Rente	3.000	2.225	2.225	2.225	2.225	2.225	69143010	4,0%
9122009	Voorz.bijdr. DuBo De Brake 2	Saldo per 31-12	55.633	55.633	55.633	55.633	55.633	55.633		
9122010	Voorz.bijdr. DuBo Oosterhuizen	Saldo per 01-01	21.141	21.141	21.141	21.141	21.141	21.141		
	Voorz.bijdr. DuBo Oosterhuizen	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz.bijdr. DuBo Oosterhuizen	Verminderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz.bijdr. DuBo Oosterhuizen	Rente	1.057	846	846	846	846	846	69143010	4,0%
9122010	Voorz.bijdr. DuBo Oosterhuizen	Saldo per 31-12	21.141	21.141	21.141	21.141	21.141	21.141		
9122012	Voorz.bijdr. DuBo Groenlanden-Zuid	Saldo per 01-01	2.841	0	0	0	0	0	0	
	Voorz.bijdr. DuBo Groenlanden-Zuid	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz.bijdr. DuBo Groenlanden-Zuid	Verminderingen	-2.841	0	0	0	0	0	0	
	Voorz.bijdr. DuBo Groenlanden-Zuid	Rente	142	0	0	0	0	0	69143010	4,0%
9122012	Voorz.bijdr. DuBo Groenlanden-Zuid	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0	0	
9122016	Voorz. Vervanging riolering	Saldo per 01-01	0	2.040.005	2.000.870	1.836.849	1.804.523	1.755.762		
	Voorz. Vervanging riolering	Vermeerderingen	2.040.005	25.542	0	0	0	0	0	
	Voorz. Vervanging riolering	Verminderingen	0	-64.677	-164.021	-32.326	-48.762	-65.000		
	Voorz. Vervanging riolering	Rente	0	81.600	80.035	73.474	72.181	70.230	67221040	4,0%
9122016	Voorz. Vervanging riolering	Saldo per 31-12	2.040.005	2.000.870	1.836.849	1.804.523	1.755.762	1.690.762		
9123006	Voorz. onderwijsachterstandsgelden	Saldo per 01-01	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz. onderwijsachterstandsgelden	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz. onderwijsachterstandsgelden	Verminderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz. onderwijsachterstandsgelden	Rente	0	0	0	0	0	0	69143010	4,0%
9123006	Voorz. onderwijsachterstandsgelden	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0	0	
9123007	Voorz. Overschot werkdeel WWB	Saldo per 01-01	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz. Overschot werkdeel WWB	Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz. Overschot werkdeel WWB	Verminderingen	0	0	0	0	0	0	0	
	Voorz. Overschot werkdeel WWB	Rente	0	0	0	0	0	0	69143010	4,0%
9123007	Voorz. Overschot werkdeel WWB	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0	0	

Meerjarenraming Reserves en Voorzieningen

Nummer	Omschrijving	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Ten gunste van functie	Rente %
	Totaal Algemene reserves	Saldo per 01-01	11.455.874	11.007.205	9.626.883	9.626.883	9.576.883	9.576.883		
		Vermeerderingen	1.283.587	500.000	0	0	0	0		
		Verminderingen	-92.834	-1.880.322	0	-50.000	0	0		
	Totaal Algemene reserves	Saldo per 31-12	11.007.205	9.626.883	9.626.883	9.576.883	9.576.883	9.576.883		
	Totaal Bestemmingsreserves, vrij	Saldo per 01-01	7.195.523	6.698.800	5.469.670	4.691.720	3.959.665	3.487.966		
		Vermeerderingen	739.877	38.218	4.000	50.756	66.937	45.824		
		Verminderingen	-1.236.599	-1.267.348	-781.950	-782.811	-538.636	-395.662		
	Totaal Bestemmingsreserves, vrij	Saldo per 31-12	6.698.800	5.469.670	4.691.720	3.959.665	3.487.966	3.138.128		
	Totaal Bestemmingsreserves, derden	Saldo per 01-01	10.114	10.114	10.114	10.114	10.114	10.114		
		Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
		Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Totaal Bestemmingsreserves, derden	Saldo per 31-12	10.114	10.114	10.114	10.114	10.114	10.114		
	Totaal Egal. reserves, geen schommelingen	Saldo per 01-01	2.574.912	705.812	655.812	604.856	554.856	504.856		
		Vermeerderingen	122.552	0	0	0	0	0		
		Verminderingen	-1.991.651	-50.000	-50.956	-50.000	-50.000	-50.000		
	Totaal Egal. reserves, geen schommelingen	Saldo per 31-12	705.812	655.812	604.856	554.856	504.856	454.856		
	Totaal Egal. reserves, investeringsbijdrage	Saldo per 01-01	0	0	0	0	0	0		
		Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
		Verminderingen	0	0	0	0	0	0		
	Totaal Egal. reserves, investeringsbijdrage	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0		
	TOTAAL RESERVES	Saldo per 01-01	21.236.423	18.421.931	15.762.479	14.933.573	14.101.518	13.579.819		
		Vermeerderingen	2.146.016	538.218	4.000	50.756	66.937	45.824		
		Verminderingen	-3.321.085	-3.197.670	-832.906	-882.811	-588.636	-445.662		
	TOTAAL RESERVES	Saldo per 31-12	18.421.931	15.762.479	14.933.573	14.101.518	13.579.819	13.179.981		

Meerjarenraming Reserves en Voorzieningen

Nummer	Omschrijving	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Ten gunste van functie	Rente %
	Totaal Egal. voorzieningen	Saldo per 01-01	830.701	541.394	541.394	541.394	541.394	541.394		
		Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
		Verminderingen	-289.306	0	0	0	0	0		
	Totaal Egal. voorzieningen	Saldo per 31-12	541.394	541.394	541.394	541.394	541.394	541.394		
	Totaal Voorzieningen, verpl./risico	Saldo per 01-01	29.123	0	0	0	0	0		
		Vermeerderingen	0	0	0	0	0	0		
		Verminderingen	-29.123	0	0	0	0	0		
	Totaal Voorzieningen, verpl./risico	Saldo per 31-12	0	0	0	0	0	0		
	Totaal Voorzieningen, derden	Saldo per 01-01	83.978	2.116.779	2.077.644	1.913.623	1.881.298	1.832.536		
		Vermeerderingen	2.040.005	25.542	0	0	0	0		
		Verminderingen	-7.204	-64.677	-164.021	-32.326	-48.762	-65.000		
	Totaal Voorzieningen, derden	Saldo per 31-12	2.116.779	2.077.644	1.913.623	1.881.298	1.832.536	1.767.536		
	TOTAAL VOORZIENINGEN	Saldo per 01-01	943.802	2.658.174	2.619.039	2.455.018	2.422.692	2.373.930		
		Vermeerderingen	2.040.005	25.542	0	0	0	0		
		Verminderingen	-325.633	-64.677	-164.021	-32.326	-48.762	-65.000		
	TOTAAL VOORZIENINGEN	Saldo per 31-12	2.658.174	2.619.039	2.455.018	2.422.692	2.373.930	2.308.930		
	GENERAAL TOTAAL	Saldo per 01-01	22.180.225	21.080.105	18.381.517	17.388.590	16.524.210	15.953.749		
		Vermeerderingen	4.186.021	563.760	4.000	50.756	66.937	45.824		
		Verminderingen	-3.646.718	-3.262.347	-996.927	-915.137	-637.397	-510.662		
		Rente	1.081.640	843.204	735.261	695.544	660.968	638.150		
	GENERAAL TOTAAL	Saldo per 31-12	21.080.105	18.381.517	17.388.590	16.524.210	15.953.749	15.488.911		
	Specificatie Bespaarde rente:	Lening EDON	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	63301020	
		Mus. Wierdenland	30.459,40	22.541,55	20.744,59	18.973,95	17.215,75	15.478,11	65411080	
		Afvalstoffen	17.212,96	14.301,80	12.301,80	10.263,56	8.263,56	6.263,56	67211010	
		Riolering	78.588,52	81.600,20	80.034,80	73.473,96	72.180,93	70.230,47	67221040	
		Lijkbezorging	505,69	404,55	404,55	404,55	404,55	404,55	67241070	
		Interne financ. alg	954.873,22	724.356,09	621.774,96	592.427,60	562.903,60	545.773,29	69143010	
		TOTAAL	1.081.639,79	843.204,19	735.260,70	695.543,62	660.968,39	638.149,97		

Opgave berekening

Gemeente:	Winsum
Opgave:	Begroting 2015-2020 (Sc-2015) - geen aanpassingen aantallen
Circulaire:	septembercirculaire 2015 (2015 - 0000532756) dd 15 september 2015
Jaar:	2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020
Uitkeringsfactor:	Constante prijzen 2015: 1,3950 / 2016: 1,4480 / 2017: 1,4250 / 2018: 1,4280 / 2019: 1,4340 / 2020: 1,4450
Uitgezette maatstaven:	maatstafnummers: 0, 6a, 6b, 6c, 12a, 15c, 15d, 15h, 17, 20, 24b, 26, 27a, 27b, 27c, 28, 29, 30, 32b, 33, 39a, 40, 41, 42, 43, 44, 51, 53, 55, 64, 72, 102, 106, 109, 115, 116, 117, 118, 132, 135, 136, 144, 145, 146, 147, 151, 153, 155, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 166, 167, 168, 169, 171, 175
Uitgezette maatstaven met niet-0 waarden:	geen
Datum afgerond:	17-9-2015
Eigen toelichting:	
Datum rapport:	17-9-2015 14:52

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven

Maatstaf	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1c Waarde niet-woningen eigenaren	-187.172,05	-193.475,72	-194.557,92	-195.647,69	-195.647,69	-195.647,69
1f Waarde niet-woningen gebruikers (onder aftrek amendement De Pater)	-128.035,79	-132.386,88	-133.259,08	-134.137,38	-134.137,38	-134.137,38
1a Waarde woningen eigenaren	-906.400,10	-911.200,00	-913.022,40	-914.844,80	-916.667,20	-918.489,60
Subtotaal	-1.221.607,94	-1.237.062,59	-1.240.839,39	-1.244.629,87	-1.246.452,27	-1.248.274,67

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is

Maatstaf	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1e OZB waarde niet-woningen	44.335,13	47.630,57	47.909,57	48.177,93	48.177,93	48.177,93
10a WWB schaalnadeel	53.089,46	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
10b WWB schaalvoordeel	550.984,87	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
8 Bijstandsontvangers (t/m 2015)	531.176,65	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
8a Bijstandsontvangers (vanaf 2016)	n.v.t.	624.331,51	666.479,54	678.275,20	692.428,75	688.603,70
8b Loonkostensubsidie	n.v.t.	3.801,54	3.834,88	3.860,32	3.882,20	3.884,90
3a Eén-ouder-huishoudens	84.986,40	84.986,40	84.986,40	84.986,40	84.986,40	84.986,40
3b Huishoudens	562.208,76	563.404,66	563.662,21	565.472,01	567.281,81	567.281,81
3c Eenpersoonshuishoudens	n.v.t.	36.837,50	37.362,50	37.642,50	37.642,50	37.642,50
2 Inwoners	1.962.753,60	2.122.917,60	2.115.012,80	2.112.228,00	2.109.718,00	2.106.793,60
4 Inwoners: jongeren < 20 jaar	841.752,60	840.054,54	838.599,06	837.386,16	836.173,26	836.173,26
5 Inwoners: ouderen > 64 jaar	223.994,52	222.674,40	218.955,00	220.149,30	220.149,30	220.149,30
5a Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar	20.215,51	20.299,24	20.081,25	20.317,50	20.343,75	20.343,75
7 Lage inkomens	169.242,50	77.140,00	77.140,00	77.140,00	77.140,00	77.140,00
7a Lage inkomens (drempel)	380.592,38	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

7b Lage inkomens (drempel) (vanaf 2016)	n.v.t.	520.763,59	521.208,28	522.105,49	521.417,75	520.730,02
12 Minderheden	48.060,00	48.079,50	48.079,50	48.079,50	48.079,50	48.079,50
11 Uitkeringsontvangers (t/m 2015)	97.318,20	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
11a Uitkeringsontvangers (vanaf 2016)	n.v.t.	80.348,24	80.913,93	80.384,72	79.966,92	79.382,00
15b Extra groei leerlingen VO	17.865,36	17.975,64	15.659,76	13.343,88	13.343,88	13.343,88
13 Klantenpotentieel lokaal	455.400,00	452.644,50	454.604,00	456.563,50	458.523,00	460.482,50
14 Klantenpotentieel regionaal	35.750,40	50.456,40	50.730,00	50.889,60	50.889,60	50.889,60
15e Leerlingen VO	84.100,00	84.474,00	82.992,00	81.510,00	81.510,00	81.510,00
38 Bedrijfsvestigingen	90.551,73	89.837,13	89.980,05	89.980,05	89.980,05	89.980,05
31a ISV (a) stadsvernieuwing	13.019,48	8.723,05	8.723,05	8.723,05	8.723,05	8.723,05
31b ISV (b) herstructurering	1.627,18	1.090,21	1.090,21	1.090,21	1.090,21	1.090,21
36 Meerkernigheid	73.001,61	81.573,93	81.573,93	81.573,93	81.573,93	81.573,93
37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	161.532,57	161.532,57	161.532,57	161.532,57	161.532,57	161.532,57
36a Kernen met 500 of meer adressen	82.024,89	166.555,20	166.555,20	166.555,20	166.555,20	166.555,20
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	28.362,44	28.362,44	28.362,44	28.362,44	28.362,44	28.362,44
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	19.034,26	19.048,03	19.020,50	18.992,97	18.965,45	18.937,92
32 Omgevingsadressendichtheid	200.903,76	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
32a Omgevingsadressendichtheid (vanaf 2016)	n.v.t.	194.172,86	194.599,27	195.156,84	195.635,76	196.114,67
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	95.662,31	95.662,31	95.662,31	95.662,31	95.662,31	95.662,31
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	n.v.t.	49.846,68	49.846,68	49.846,68	49.846,68	49.846,68
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	285.588,73	285.588,73	285.588,73	285.588,73	285.588,73	285.588,73
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	n.v.t.	86.616,44	86.616,44	86.616,44	86.616,44	86.616,44
21 Oppervlakte bebouwing	74.355,20	76.075,52	76.213,76	76.213,76	76.213,76	76.213,76
19 Oppervlakte binnenwater	5.777,92	5.504,12	5.533,72	5.597,36	5.597,36	5.597,36
16 Oppervlakte land	387.464,04	414.447,06	414.548,12	414.548,12	414.548,12	414.548,12
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	321.918,55	322.904,89	325.370,75	330.672,36	330.672,36	330.672,36
24 Woonruimten	335.195,25	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
24a Woonruimten (vanaf 2016)	n.v.t.	363.003,60	364.081,73	364.977,38	365.873,03	366.768,68
25 Woonruimten * bodemfactor woonkernen	378.701,12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
25a Woonruimten (vanaf 2016) * bodemfactor woonkernen	n.v.t.	376.226,96	377.154,77	378.082,58	379.010,39	379.938,20
39 Vast bedrag	280.127,82	236.418,34	236.434,00	236.434,00	236.434,00	236.434,00
Subtotaal	8.998.675,19	8.962.009,89	8.996.698,90	9.014.718,98	9.030.136,38	9.026.351,32

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)						
Jaren	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Uitkeringsfactor	1,3950	1,4480	1,4250	1,4280	1,4340	1,4450
Subtotaal (B x C (=uf))	12.553.151,89	12.976.990,32	12.820.295,94	12.873.018,71	12.949.215,56	13.043.077,65

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is						
Maatstaf	2015	2016	2017	2018	2019	2020
61 Suppletieregeling OZB	96.386,00	77.108,00	57.831,00	38.554,00	19.277,00	0,00
56 Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 1e fase	31.642,00	0,00	0,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
56a Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 2e fase	n.v.t.	41.550,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
56b Cumulatieregeling gemeentefonds (SU)	n.v.t.	0,00	0,00	-4.013,00	-2.667,00	n.v.t.
Subtotaal	128.028,00	118.658,00	57.831,00	34.541,00	16.610,00	0,00

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is						
Maatstaf	2015	2016	2017	2018	2019	2020
71 Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU)	27.240,00	27.240,00	27.240,00	27.240,00	27.240,00	27.240,00
113 Peuterspeelzaalwerk (DU)	50.361,00	50.361,00	50.361,00	50.361,00	50.361,00	50.361,00
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (IU)	59.860,00	59.860,00	59.860,00	68.586,00	68.586,00	68.586,00
62 Wet maatschappelijke ondersteuning (IU)	1.012.001,00	917.008,00	949.780,00	949.780,00	949.780,00	949.780,00
185 Huishoudelijke hulp toelage (DU)	110.588,00	110.588,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal	1.260.050,00	1.165.057,00	1.087.241,00	1.095.967,00	1.095.967,00	1.095.967,00
Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein						
Maatstaf	2015	2016	2017	2018	2019	2020
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	1.828.169,00	1.811.170,00	1.784.027,00	1.712.801,00	1.691.735,00	1.696.654,00
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	3.230.882,00	3.035.318,00	2.980.883,00	3.001.177,00	3.007.497,00	3.013.101,00
174 decentralisatie Participatiewet (IU)	2.402.789,00	2.285.598,00	2.136.991,00	2.012.337,00	1.926.037,00	1.833.428,00
Subtotaal	7.461.840,00	7.132.086,00	6.901.901,00	6.726.315,00	6.625.269,00	6.543.183,00
Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker						
Aanvullingen v/d gebruiker	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subtotaal	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal	20.181.461,95	20.155.728,73	19.626.429,55	19.485.211,84	19.440.609,29	19.433.952,98
Functie 921	12.719.621,95	13.023.642,73	12.724.528,55	12.758.896,84	12.815.340,29	12.890.769,98
Functie 923	7.461.840,00	7.132.086,00	6.901.901,00	6.726.315,00	6.625.269,00	6.543.183,00

III. Vaststellingsbesluit

VASTSTELLINGSBESLUIT

Agendnummer:

Vergadering: 12 november 2015

De raad van de gemeente Winsum;

Gezien:

de Kadernota 2015

gelet op het bepaalde in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten;

b e s l u i t :

1. De programmabegroting 2016 vast te stellen;
2. De kredieten voor de geplande investeringen 2016, waarvan in de lijst is aangegeven dat geen afzonderlijk raadsvoorstel zal volgen, beschikbaar te stellen.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Winsum in zijn openbare vergadering van 12 november 2015.

De raad voornoemd,

griffier,

voorzitter,

IV. Bijlagen

I. Uitgangspunten begroting

In deze paragraaf zijn de uitgangspunten opgenomen die voor het opstellen van de begroting 2016 en de meerjarenramingen van belang zijn. De uitgangspunten voor 2016 zijn grotendeels al vastgesteld in de kadernota 2015:

- a. Personeelslasten Uitgangspunt bij de salarisberekening is het LOGA-akkoord welke een werkingsduur heeft tot 1 januari 2017. Bij het opstellen van de ramingen zijn wij uitgegaan van de CAO-lonen, waarbij rekening is gehouden met een stijging van 1,4% per 1 januari 2016 en een eenmalige uitkering van 0,74% per 1 juli 2016. Tegenover de loonstijging staat overigens een verlaging van de ABP-werkgeverspremie.
- b. Prijsstijgingen In de juni-circulaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken wordt op basis van prognoses door het Centraal PlanBureau (CPB) voor 2016 een bedrag toegekend van € 163.000 ter dekking van loon- en prijsstijgingen. Op dit bedrag zijn de extra loonkosten op basis van het principe-akkoord in mindering gebracht. De resterende stelpost bedraagt nu nog € 82.000,-. Uit dit bedrag moeten we derhalve de gestegen lonen en prijzen van derden dekken. Na vaststelling van de begroting zal in de 2^e bestuursrapportage 2016 een voorstel worden gedaan om deze stelpost, voor zover noodzakelijk, te verdelen over de verschillende deelprogramma's.
- c. Subsidies en bijdragen
Subsidies en bijdragen aan derden worden jaarlijks geraamd op basis van bestaande subsidies met een prijsindex van 0%. Voor de gesubsidieerde instellingen wordt eveneens uitgegaan van 1,5% stijging ten opzichte van 2015, uitsluitend over het onderdeel looncomponent en voor zover er al geen afzonderlijke afspraken zijn gemaakt.
- d. Energieheffingen
Voor de tarieven van energie wordt rekening gehouden met een stijging van 0%.
- e. Algemene uitkering
De ramingen van de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn berekend naar de gegevens van de mei-circulaire 2015.
- f. Rente
De rente is in gemeenteland een apart fenomeen. In afwijking van wat gebruikelijk is in het bedrijfsleven wordt in de gemeentelijke administratie rente toegerekend aan (restant-)boekwaarden van in het verleden gedane investeringen en aan de per 1 januari van enig jaar aanwezige reserves en voorzieningen.
Voorgesteld wordt die rekenrente voor de komende jaren te stellen op 4%.
- g. Raming aantal inwoners, woonruimte en WWB-ers
Het aantal inwoners en woonruimten wordt bepaald aan de hand van de laatst bekende gegevens en aangepast aan autonome ontwikkelingen.

Raming aantal inwoners: (werkelijk aantal 01-01-2015: 13.774)

1 januari 2016 een inwoneraantal van 13.770

1 januari 2017 een inwoneraantal van 13.760

1 januari 2018 een inwoneraantal van 13.740

1 januari 2019 een inwoneraantal van 13.720

Raming toename woningen: (werkelijk aantal 01-01-2015: 6.045)

1 januari 2016 toename van 15 ten opzichte van 1 januari 2015

1 januari 2017 toename van 15 ten opzichte van 1 januari 2016

1 januari 2018 toename van 15 ten opzichte van 1 januari 2017
1 januari 2019 toename van 15 ten opzichte van 1 januari 2018

Raming aantal Bijstandsontvangers: (werkelijk aantal 01-01-2015: 286)
1 januari 2016 een aantal van 310
1 januari 2017 een aantal van 320
1 januari 2018 een aantal van 320
1 januari 2019 een aantal van 310

h. Gemeentelijke belastingen en heffingen

In de ramingen is/wordt rekening gehouden met een verhoging van de opbrengst zoals is afgesproken in de kadernota 2015, en met een groei van de totale WOZ-waarde als gevolg van nieuwbouw en verbouw.

Ten aanzien van de rioolrechten en de afvalstoffenheffing wordt uitgegaan van het volledig kostendekkend zijn van de tarieven. Voor beide heffingen doen wij u op dit moment geen voorstel voor de vaststelling van een tarief. Wij zijn voornemens voor beide heffingen een apart voorstel aan uw raad voor te leggen.

i. Investerings

Als gevolg van de invoering van de nieuwe voorschriften moet een onderscheid gemaakt worden tussen investeringen met economisch nut en investeringen zonder economisch nut maar met een meerjarig maatschappelijk nut.

Onder investeringen met maatschappelijk nut worden verstaan de investeringen in aanleg en onderhoud van: (inrichting) wegen, waterwegen, civiele kunstwerken, groen en kunstobjecten. Aankoop en vervaardiging van investering met maatschappelijk nut worden in principe onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves ten laste van de exploitatie gebracht. Bij raadsbesluit kan van de algemene regel worden afgeweken en kan de investering worden geactiveerd. De investering wordt dan lineair afgeschreven over de te verwachten levensduur of over een kortere periode. Gezien de financiële positie van de gemeente is er geen ruimte om de hier bedoelde investeringen direct ten laste van de exploitatie te brengen, en wordt gekozen voor het activeren.

De investeringen met economisch nut en met een verkrijgingsprijs van meer dan € 5.000 worden altijd geactiveerd en lineair afgeschreven.

De materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in maximaal:

1. 40 jaar: nieuwbouw woonruimten en bedrijfsgebouwen (permanent); aanleg centrale riolering; aanleg en uitbreiding begraafplaatsen;
2. 30 jaar: aanleg en verbetering sportvelden; verbetering van havens;
3. 25 jaar: restauratie historische gebouwen / monumenten; bouw en inrichting kleedgebouwen (steen);
4. 20 jaar: nieuwbouw tijdelijke en semi-permanente woonruimten en bedrijfsgebouwen; renovatie en aankoop van woonruimten en bedrijfsgebouwen; grote verbouwingen (> € 100.000); aanleg parkeerterreinen;
5. 15 jaar: technische installaties (van gebouwen); centrale verwarming; meubilair, inrichting en inventaris van gebouwen; rijdend materieel brandweer;
6. 10 jaar: kleine verbouwingen (< € 100.000); telefoonvoorzieningen; brandweermateriaal;
7. 8 jaar: transportmiddelen;
8. 5 jaar: communicatiemiddelen en -apparatuur;
9. 4 jaar: automatiseringsapparatuur;
10. niet: gronden en gebouwen.

De materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden lineair afgeschreven in maximaal:

1. 40 jaar: bouw en verbetering van bruggen, viaducten en tunnels; aanleg waterwegen en waterbouwkundige werken;
2. 30 jaar: aanleg en verbetering van wegen, straten, pleinen, fietspaden en voetpaden; aanleg en verbetering van parken en plantsoenen; verbetering van waterwegen en waterbouwkundige werken;
3. 20 jaar: openbare verlichting;
4. 10 jaar: verkeersregelininstallaties; straatmeubilair.

Verder zijn de volgende specifieke bepalingen van belang:

- gronden en terreinen worden altijd geactiveerd, ook als de verkrijgingsprijs beneden € 5.000 ligt; op deze activa wordt nooit afgeschreven;
- aanleg en vervanging van riolering worden afgeschreven conform de bepalingen in het Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018.

j. Bestaand beleid

Voor het opstellen van de ramingen wordt uitgegaan van het voortzetten van bestaand beleid. Dit omvat: begroting 2015, vastgestelde wijzigingen op basis van raadsbesluiten t/m de raadsvergadering van juli 2015.

II. EMU

Een goede informatievoorziening is essentieel voor het monitoren en beheersen van het EMU-saldo en voor het onderhoud van het gemeente- en provinciefonds. Conform afspraak uit het bestuurlijk akkoord moet daarom met ingang van de begroting 2006 het EMU-saldo over het voorafgaande jaar (jaar t-1), het actuele jaar (jaar t) en het volgende jaar (jaar t + 1) worden verstrekt.

Berekening EMU-saldo Begroting 2016 Winsum

Nr	Omschrijving	Teken	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan-/onttrekking uit reserves		-427.854	-878.982	-1.122.737
2	Afschrijving ten laste van de exploitatie	+	1.738.795	1.779.103	1.827.844
3	Bruto dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	+			
4	Investeringsbijdragen die niet via de exploitatie lopen	-	-1.445.250	-965.250	-6.007.000
5	Investeringen in materiële vaste activa die in de loop van het jaar worden geïnvesteerd	+			
6a	Opbrengsten uit desinvesteringen in vaste activa	+			
6b	De boekwinst op desinvesteringen in vaste activa	-			
7	Aankoop grond, bouw-, woonrijp maken e.d. in jaar	-			
8a	Opbrengsten van verkoop van grond in jaar	+			
8b	De boekwinst op grondverkoop in jaar	-			
9	Betalingen in jaar ten laste van voorzieningen	-			
10	Betalingen die rechtstreeks van reserves worden gebracht	-			
11	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen in jaar	-			
	Berekend EMU-saldo lokale overheid		<u>-134.309</u>	<u>-65.129</u>	<u>-5.301.893</u>
	Referentiewaarde van Winsum:		-1.235.000	-1.235.000	-1.235.000
	Hoger EMU-saldo dan geaccepteerd				<u>4.066.893</u>
	Lager EMU-saldo dan geaccepteerd		<u>-1.100.691</u>	<u>-1.169.871</u>	

III. Arbeidskosten

Gemeenten dienen in de begroting in te gaan op de zogenaamde jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Onder arbeidsrechtelijke verplichtingen worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel.

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor een voorziening worden getroffen.

Toepassing van de voorschriften leidt tot de volgende situatie:

1. Wachtgelden (oude verplichtingen) en pensioenen ambtenaren.
In het kader van het sluitend maken van de begroting 2011 is besloten om eventuele wachtgeldverplichtingen niet meer jaarlijks in de begroting op te nemen, maar tot de volle omvang te berekenen en hiervoor een voorziening te treffen.
2. WW conforme uitkeringen en bovenwettelijke WW-uitkeringen (vervangen wachtgeldregelingen)
(Bovenwettelijke) WW-conforme uitkeringen is een regeling die op 1-1-2001 is ingegaan. Door tijdelijke contracten via uitzendbureaus te sluiten worden uitkeringen voorkomen. Hiervoor hoeft geen voorziening te worden getroffen.
3. FPU gemeentelijk deel.
De kosten hiervan zijn in de begroting opgenomen.
4. Wachtgelden en pensioenen wethouders.
Bepalend voor het instellen van een voorziening voor pensioenen en wachtgelden wethouders is het ongelijkmatig karakter van de verplichting. Als de verplichting jaarlijks van een vergelijkbaar volume is mag geen voorziening worden ingesteld. De jaarlijks soms aanzienlijke fluctuatie in dergelijke verplichtingen door mogelijke (tussentijdse) wisselingen van wethouders is een belangrijke wegingsfactor voor pensioenen en wachtgelden wethouders. De verplichtingen en daarmee de fluctuaties ervan worden nog verhoogd als oud-Wethouders de gevormde pensioenrechten opeisen bij een pensioenbreuk. Het betreft verder wisselingen binnen een relatief kleine groep, de jaarlijkse schommelingen in de verplichtingen in verband met pensioenen en wachtgelden van wethouders kunnen al snel aanzienlijk zijn. Daarom zal er normaal gesproken een voorziening voor pensioenen en wachtgelden wethouders moeten worden getroffen. Wij hebben voor de pensioenen van de wethouders de pensioenbeheerdersfunctie ondergebracht bij een pensioenverzekeraar. Hierdoor hoeft er geen voorziening gevormd te worden voor de pensioenen en worden de jaarlijkse pensioenpremies als last in de begroting opgenomen. Voor de wachtgeldverplichtingen is in 2011 een voorziening gevormd.
5. Opgebouwde vakantierechten.
Over de maanden juni tot en met december bouwen ambtenaren recht op vakantiegeld op, welke rechten in mei het jaar daarop worden uitbetaald. Feitelijk zou het bedrag van deze 7 maanden ten laste van de exploitatie van het lopende jaar moeten worden gebracht en als nog te betalen schuld op de balans in de jaarrekening moeten worden opgevoerd. Omdat er geen grote mutaties in de totale omvang van het personeelsbestand zijn, heeft dit weinig tot geen effect op de uitkomst van de exploitatie over de jaren heen. Om die reden is er sprake van een gelijk volume en behoeft er geen balanspost behoeft te worden gecreëerd.

IV. Investeringsstaat

Bijlage IV Investerings- en financieringsstaat

(bedragen x € 1.000,-)

Omschrijving	1-1-2016	Mutaties in 2016	31-12-2016
Vaste Activa			
- Saldo	25.101	0	25.101
- investeringsachterstand	-1.000	0	-1.000
- Afschrijvingen	0	-1.783	-1.783
- aflossingen leningen	0	0	0
- mutaties vanuit vastgestelde grondexploitatie	0	0	0
- Investeringsbegroting	<u>0</u>	<u>965</u>	<u>965</u>
Totaal vaste Activa	24.101	-818	23.283
Eigen Vermogen			
- Algemene reserves	-9.627	-967	-10.594
- Bestemmingsreserves	<u>-6.131</u>	<u>-2.765</u>	<u>-8.897</u>
	-15.758	-3.733	-19.491
Vreemd Vermogen			
- Voorzieningen	-2.619	1.704	-915
- Opgenomen geldleningen	<u>-3.053</u>	<u>294</u>	<u>-2.759</u>
	-5.672	1.998	-3.674
Totaal Vermogen	-21.430	-1.734	-23.164
Financieringsstekort	<u>2.671</u>	<u>-2.553</u>	<u>119</u>

Toelichting Investerings- en financieringsstaat:

Vaste Activa

De vaste activa zijn de activa zoals deze zijn overeenkomstig de boekwaarde van de activa per 1 januari 2016. Het is een continue gedragslijn om rekening te houden met een investeringsachterstand.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn de afschrijvingen in het begrotingsjaar op de geactiveerde kapitaaluitgaven

Investerings opgenomen in begroting

Dit zijn de investeringen waarvan wordt verwacht dat uitvoering plaats vindt in het begrotingsjaar.

Algemene reserves

De stand van de Staat van reserves en voorzieningen is hier opgenomen. Daarnaast is het saldo van de begroting na de reservemutaties hier verwerkt.

Bestemmingsreserves

De stand van de Staat van reserves en voorzieningen is hier opgenomen. Daarnaast zijn de mutaties zoals die in de programmabegroting zijn geraamd hier verwerkt.

Voorzieningen

De stand van de Staat van reserves en voorzieningen is hier opgenomen. Daarnaast zijn de mutaties zoals die in de programmabegroting zijn geraamd hier verwerkt.

Opgenomen geldleningen

De stand van de Staat van geldleningen is hier opgenomen. Daarnaast zijn de aflossingen als mutaties verwerkt.

V. Incidentele lasten en baten

Met dit overzicht wordt beoogd duidelijkheid te geven omtrent de aard van de baten en lasten. Door een indicatie van de incidentele baten en lasten te geven wordt informatie gegeven die relevant is voor het beoordelen van de financiële positie en de meerjarenramingen. Onder incidenteel wordt verstaan de baten en lasten die zich éénmalig voordoen. Baten en lasten onder een bedrag van € 10.000 zijn niet vermeld.

	2016	2017	2018	2019
INCIDENTELE LASTEN				
Programma:				
1.1 Cursuskosten brandweerpersoneel	24.000	0	0	0
1.4 Haalbaarheidsplan fietspaden	15.000	0	0	0
1.4 Extra afschrijving fietspad Mensingeweer	0	50.000	0	0
2.4 Uitvoeringskosten bijstand	30.000	30.000	15.000	0
2.5 Uitvoeringskosten jeugd	100.000	100.000	50.000	0
2.5 Transformatiekosten WMO	20.000	20.000	20.000	0
4.2 Herinrichting Munsterveld	0	146.000	0	0
4.2 Roekenoverlast	10.000	10.000	10.000	0
Secr. Medewerker OR&G	35.000	35.000	0	0
Sub-totaal (a)	234.000	391.000	95.000	0
incidentele toevoegingen aan reserves				
1.	0	0	0	0
2.	0	0	0	0
3.	0	0	0	0
etc.				
Sub-totaal (b)	0	0	0	0
Totaal incidentele lasten (c = a + b)	234.000	391.000	95.000	0
INCIDENTELE BATEN				
Programma:				
1.	0	0	0	0
2.	0	0	0	0
3.	0	0	0	0
Secr. Ontvangst detachering personeel	10.000	10.000	0	0
Sub-totaal (d)	10.000	10.000	0	0
incidentele onttrekkingen aan reserves				
1.4 Afschrijving fietspad Mensingeweer	0	50.000	0	0
2.4 Dekking uitvoeringskosten bijstand	30.000	30.000	15.000	0

2.5 Dekking uitvoering sociaal domein	120.000	120.000	60.000	0
4.2 Dekking Munsterveld	0	146.000	0	0
Sub-totaal (e)	150.000	346.000	75.000	0
Totaal incidentele baten (f = d + e)	160.000	356.000	75.000	0

Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (art . 19d en 23c BBV)

	2016	2017	2018	2019
structurele toevoegingen aan reserves:				
1.5 Milieu	0	18.620	15.288	18.031
2.5 Welzijn	4.000	4.000	4.000	4.000
etc.	0	0	0	0
Totaal structurele toevoegingen	4.000	22.620	19.288	22.031
structurele onttrekkingen aan reserves:				
1.4 Verkeer en vervoer	125.860	7.579	8.911	4.168
1.5 Milieu	214.977	100.946	114.050	55.204
2.1 Cultuur	44.266	43.955	43.441	43.441
2.2 Onderwijs	211.531	347.433	161.810	113.799
2.4 Sociale voorzieningen	102.018	103.232	122.144	161.875
2.5 Welzijn	102.263	92.912	104.586	104.586
2.6 Sport	15.000	15.000	15.000	15.000
3.2 Toerisme	11.105	11.105	11.105	11.105
4.1 Grondbeleid	9.907	9.907	9.907	9.907
etc.	0	0	0	0
Totaal structurele onttrekkingen	836.927	732.069	590.954	519.085

Bepaling structurele begrotingssaldi

	2016	2017	2018	2019
LASTEN				
bruto lasten (cf overzicht art. 17 BBV)	32.748.961	31.994.156	31.318.278	30.991.544
incidentele lasten	-234.000	-391.000	-95.000	0
incidentele toevoegingen reserves	-150.000	-346.000	-75.000	0
structurele lasten (a)	32.364.961	31.257.156	31.148.278	30.991.544

BATEN				
bruto baten (cf overzicht art. 17 BBV)	32.914.288	31.954.364	31.507.261	31.189.256
incidentele baten	-10.000	-10.000	0	0
incidentele onttrekkingen reserves	-150.000	-346.000	-75.000	0
structurele baten (b)	32.754.288	31.598.364	31.432.261	31.189.256
structurele saldi (c = a-b)	-389.327	-341.208	-283.983	-197.712

